ଶ୍ରୀ ହରିନାମ-ଚିନ୍ତାମଣି ।

"ହରେ କୃଷ୍ଣ ହରେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ହରେ ହରେ ।
ହରେ ରାମ ହରେ ରାମ ରାମ ରାମ ହରେ ହରେ ॥"

ଠାକୁର ଶ୍ରୀଭକ୍ତିବିନୋଦ ।

ଶ୍ରୀଲ ଠାକୁର ଭକ୍ତିବିନୋଦପ୍ରଣୀତ

ଶ୍ରୀ ହରିନାମ-ଚିନ୍ତାମଣି ।

ପରମହଂସ ପରିବ୍ରାଜକାଚାର୍ଯ୍ୟବର୍ଯ୍ୟ
ଶ୍ରୀଶ୍ରୀମଦ୍ଭକ୍ତିସିଦ୍ଧାନ୍ତସରସ୍ୱତୀ ଗୋସ୍ୱାମୀ
କର୍ତ୍ତୃକ ସମ୍ପାଦିତ

———

କଟକ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ଅଧ୍ୟାପକ
ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନିଶିକାନ୍ତ ସାନ୍ୟାଲ (ଏମ୍. ଏ.) ମହୋଦୟଙ୍କର ଅର୍ଥାନୁକୂଲ୍ୟେ
ଓଡ଼ିଆବଜାରସ୍ଥ ଶ୍ରୀସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦମଠରୁ
ତ୍ରିଦଣ୍ଡିଭିକ୍ଷୁ ଶ୍ରୀ ଭକ୍ତିସର୍ବସ୍ୱ ଗିରି ଦ୍ୱାରା
ପ୍ରକାଶିତ ।

———

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ—ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟାବ୍ଦ ୪୪[illegible]

———

ପ୍ରିଣ୍ଟର ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ଦାସଙ୍କ ଦ୍ୱାରା
ଶ୍ରୀ ରାଧାନାଥ କୋ-ଅପରେଟିଭପ୍ରେସରେ ମୁଦ୍ରିତ
କଟକ ୧୯୨୮

ଭିକ୍ଷା ॥୦ ୵ ବାରଅଣା
ଅଶକ୍ତପକ୍ଷେ ବିଚାର୍ଯ୍ୟ

ଶ୍ରୀଶ୍ରୀବଙ୍ଗବୈଷ୍ଣବ ଗ୍ରନ୍ଥସଭାର ଅନ୍ତର୍ଗତ

କଟକ ଶ୍ରୀସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ମଠରୁ ପ୍ରକାଶିତ

ଓଡ଼ିଆ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ ।

୧ । ଶ୍ରୀଶରଣାଗତି	ଭିକ୍ଷା	୫ ॰ ⁄
୨ । ଗୀତାବଳୀ ...	,,	୫ ॰ ⁄୨
୩ । କଲ୍ୟାଣକଳ୍ପତରୁ ...	,,	୫ ॰ ✓
୪ । ସାଧନପଥ ...	,,	୫ ॰ ।
୫ । ଶ୍ରୀହରିନାମଚିନ୍ତାମଣି (ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ)	,,	୫ ୦ ୩

ବିଶେଷ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ :—ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କର ସୁବିଧା ନିମିତ୍ତ ଶ୍ରୀହରିନାମ ଚିନ୍ତାମଣି ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ ଗୃହିତ୍ଵକାର ଛପା ହୋଇଅଛି ଏବଂ ଏହି ଅମୂଲ୍ୟ ଓ ଅତି ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ଗ୍ରନ୍ଥ ଘରେ ଘରେ ବିରାଜମାନ ହୋଇପାରେ ଏଥିପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ କେତେଦିନପାଇଁ ଅଳ୍ପ ଭିକ୍ଷାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଉଅଛି ଗ୍ରାହକଗଣ ଶୀଘ୍ର ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ ଗ୍ରହଣ କରି ଏହାର ମହାତ୍ମ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧି କରନ୍ତୁ ।

ପ୍ରିଣ୍ଟର ଶ୍ରୀ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ,

ଏସ୍. ଆର୍. କୋ-ଅପରେଟିଭ ପ୍ରେସ,

କଟକ—୧୯୨୮

ଶ୍ରୀଲ ଠାକୁର ଭକ୍ତିବିନୋଦପ୍ରଣୀତ

ଶ୍ରୀ ହରିନାମ-ଚିନ୍ତାମଣି ।

ପରମହଂସ ପରିବ୍ରାଜକାଚାର୍ଯ୍ୟବର୍ଯ୍ୟ

ଶ୍ରୀଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭକ୍ତିସିଦ୍ଧାନ୍ତସରସ୍ୱତୀ ଗୋସ୍ୱାମୀ

କର୍ତ୍ତୃକ ସମ୍ପାଦିତ

କଟକ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ଅଧ୍ୟାପକ

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନଳିନୀକାନ୍ତ ସାନ୍ୟାଲ (ଏମ୍. ଏ.) ମହୋଦୟଙ୍କର ଅର୍ଥାନୁକୂଲ୍ୟେ

ଓଡ଼ିଆବଜାରସ୍ଥ ଶ୍ରୀସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦମଠରୁ

ତ୍ରିଦଣ୍ଡୀଭିକ୍ଷୁ ଶ୍ରୀ ଭକ୍ତିସର୍ବସ୍ୱ [illegible]

ପ୍ରକାଶିତ ।

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ—ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟାବ୍ଦ [illegible] ।

ପ୍ରିଣ୍ଟର ଶ୍ରୀ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନଚନ୍ଦ୍ର ଦାସଙ୍କ ଦ୍ୱାରା

ଶ୍ରୀ ରାଧାନାଥ କୋ-ଅପରେଟିଭପ୍ରେସରେ ମୁଦ୍ରିତ

କଟକ ୧୯୨୮

ଯା ୪ ୦ ୪ — ବାର ଅଣା

ଅଶକ୍ତପକ୍ଷେ ବର୍ଯ୍ୟ

ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନ ।

(୧) ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟମଠ, ଶ୍ରୀମାୟାପୁର
ପୋଃ ଅଃ ବାମନପୁକୁର ନଦୀୟା ।

(୨) ଶ୍ରୀ ଗୌଡ଼ୀୟ ମଠ,
୧ ନଂ ଉଲ୍ଟାଡ଼ିଙ୍ଗି ଜଂସନ ରୋଡ଼ କଲିକତା ।

(୩) ଶ୍ରୀ ମାଧବ ଗୌଡ଼ୀୟ ମଠ,
୧୦, ନବାବପୁକୁର, ଢାକା ।

(୪) ଶ୍ରୀ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ମଠ,
ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାର, (ପୁରୀ) ।

(୫) ଶ୍ରୀ ଭାଗବତ ଆସନ,
କୃଷ୍ଣନଗର; ନଦୀୟା ।

(୬) ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ମଠ
ଓଡ଼ିଆବଜାର (କଟକ)

(୭) ଶ୍ରୀ ସନାତନ ଗୌଡ଼ୀୟ ମଠ,
୮୪ନମ୍ବର ଜଗଜ୍ଜୀବନ ପୁରା, କାଶୀ ।

(୮) ଶ୍ରୀ ବ୍ୟାସ ଗୌଡ଼ୀୟ ମଠ, କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ।

(୯) ଶ୍ରୀ ପରମହଂସ ମଠ, ନୈମିଷାରଣ୍ୟ ।
ସୀତାପୁର ।

ଗ୍ରନ୍ଥକାରଙ୍କର ପ୍ରୟୋଜନୀୟ କଥା ।

ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ ଖଣ୍ଡିକ ସାଧାରଣଙ୍କର ପାଠ୍ୟ ନୁହେଁ । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟଙ୍କଠାରେ ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମିଅଛି ଏବଂ ନାମାଶ୍ରୟୀ ଭକ୍ତିରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ହୋଇଅଛି, ସେମାନେ କେବଳ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ ଆଲୋଚନାର ଅଧିକାରୀ । ସାଧନ-ଭକ୍ତି ଯେତେପ୍ରକାର ଅଛି, ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ଏକମାତ୍ର ନାମାଶ୍ରୟରେ ସର୍ବସିଦ୍ଧି ହୁଏ । ଏହିରୂପ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ, ସେମାନେ ସର୍ବୋତ୍ତମ ସାଧକ । ଶ୍ରୀମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ଏହି ଶିକ୍ଷା ଶିକ୍ଷାଷ୍ଟକରେ ମିଳେ । ଶ୍ରୀମହାପ୍ରଭୁ ହରିଦାସ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଏହି ଶିକ୍ଷାର ଆଚାର୍ଯ୍ୟରୂପେ ବରଣ କରିଥିଲେ ।

ପ୍ରାମାଣିକ ଗ୍ରନ୍ଥମତେ ଶ୍ରୀଲ ହରିଦାସ ଠାକୁର ଯବନ ଗୃହରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଏହିରୂପ ଜଣାଯାଏ । ବନଗ୍ରାମ ନିକଟସ୍ଥ ବୁଢ଼ନ ନାମକ କୌଣସି ଗ୍ରାମରେ ହରିଦାସ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଅଳ୍ପଦିନ ମଧ୍ୟରେ ତାହାଙ୍କର ପ୍ରାକ୍ତନୀୟ ସଂସ୍କାର କ୍ରମେ ହରିଭଜନରେ ରତ ହୁଏ । ଗୃହତ୍ୟାଗ କରି ବେନାପୋଲର ବନରେ କୁଟୀର ନିର୍ମାଣ କରି ନିରନ୍ତର ନାମସଂକୀର୍ତ୍ତନ ଓ ସ୍ମରଣରେ ଦିନ ଯାପନ କଲେ । କେତେକ ବହିର୍ମୁଖ ଲୋକ ତାହାଙ୍କର ବିରୁଦ୍ଧ ହେବାରୁ ସେହି ସ୍ଥାନ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଗଙ୍ଗା ତୀରରେ ଆସି ବାସ କଲେ । ଦୁଷ୍ଟ ଲୋକମାନେ ଯେଉଁ ବେଶ୍ୟାକୁ ତାହାଙ୍କର ଅମଙ୍ଗଳ ସାଧନ କରିବାକୁ ପଠାଇଥିଲେ ସେହି ବେଶ୍ୟା ସୁବୁଦ୍ଧି କ୍ରମେ ହରିଦାସଙ୍କ ମୁଖରୁ ହରିନାମ ଶ୍ରବଣ କରି ଭକ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ବେନାପୋଲର କୁଟୀର ସେହି ନବୀନ ଭକ୍ତାକୁ ଅର୍ପଣ କରି ହରିଦାସ ସେ ଦେଶ ପରିତ୍ୟାଗ କଲେ । ହରିନାମ ଗାନ କରି କରି ଗଙ୍ଗା ପାର ହୋଇ ସପ୍ତଗ୍ରାମରେ ଶ୍ରୀଯଦୁନନ୍ଦନ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଗୃହରେ ଅବସ୍ଥିତ କଲେ ।

ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ସହିତ ସେ ଏହି ଗ୍ରାମର [illegible] ମଜୁମଦାର ଉପାଧିଧାରୀ ଶ୍ରୀ ହିରଣ୍ୟ-ଗୋବର୍ଦ୍ଧନଙ୍କ ସହିତ ଯିବା ଆସିବା କରୁଥିଲେ । ଗୋପାଳ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀନାମକ କୌଣସି ବ୍ରାହ୍ମଣାଧମର ସହିତ ତାହାଙ୍କର ଶ୍ରୀନାମ-ମାହାତ୍ମ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଅନେକ ତର୍କ ବିତର୍କ ହେଲା । ହିରଣ୍ୟ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ସେହି ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ କର୍ମରୁ ବାହାର କରିଦେବାପରେ ବୈଷ୍ଣବାପରାଧରୁ ତାହାର ଗଳତ୍‌କୁଷ୍ଠ ହେଲା । ଏହି ସମୟରେ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନଙ୍କ ପୁତ୍ର ଶ୍ରୀରଘୁନାଥ ଦାସ ନିତାନ୍ତ ବାଳକବୟସରେ ମଧ୍ୟ ହରିଦାସଙ୍କର କୃପା ହେତୁରୁ ବୈଷ୍ଣବ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଲାଭକଲେ । ଗୋପାଳ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀର କ୍ଳେଶ ଶ୍ରବଣ କରି ଦୁଃଖିତାନ୍ତଃକରଣରେ ହରିଦାସ ତାହାଙ୍କର ସେହି ବାସସ୍ଥାନ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଶ୍ରୀଅଦ୍ୱୈତ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଶ୍ରୟରେ ଫୁଲିଆ ଗ୍ରାମ ଗଙ୍ଗାତଟରେ ଗୋଟିଏ ଗୁମ୍ଫା କରି ନିର୍ଜ୍ଜନରେ ହରି ଭଜନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଭକ୍ତ ପ୍ରତିଷ୍ଠାକୁ ଯେତେ ଘୃଣା କରନ୍ତୁ ଓ ଜନସଙ୍ଗ ପରିତ୍ୟାଗ କରନ୍ତୁ ଭକ୍ତି ପ୍ରଭାବରୁ ସେ କାହା ନିକଟରୁ ଲୁଚି ରହି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଭକ୍ତି ପ୍ରଭା ବିସ୍ତୃତ ହେବାରୁ ହରିଦାସଙ୍କ ପ୍ରତି ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର ଈର୍ଷା ଉଦୟ ହେଲା । ସେମାନେ ମୂଲକପତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତାହାଙ୍କୁ ଧରି ନେଇ ବିଶେଷ ରୂପେ ନିର୍ଯ୍ୟାତନ କଲେ । ହରିଦାସ ସର୍ବ୍ବଭୂତ ଦୟାରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ସେମାନଙ୍କର ଦୋଷ ଗ୍ରହଣ ନ କରି ଆଶୀର୍ବାଦ କରି ସେ ସ୍ଥାନରୁ ନିଷ୍କୃତି ପାଇ ପୁନଶ୍ଚ ସ୍ୱୀୟ ଗୁମ୍ଫାକୁ ଆସିଲେ । କିଛିଦିନ ପରେ ଶ୍ରୀଧାମରେ ମହାପ୍ରଭୁ ଉଦୟ ହେଲେ । ଶ୍ରୀଅଦ୍ୱୈତଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଳିତ ହୋଇ ହରିଦାସ ଶ୍ରୀମନ୍ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ପଦାଶ୍ରୟ କଲେ । ସେହି ସମୟରୁ ସେ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ନାମପ୍ରଚାରରେ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ୱରୂପ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ପରେ ଯେଉଁ ସମୟେ ମହାପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମରେ ଅବସ୍ଥିତ କଲେ ସେହି ସମୟରେ ହରିଦାସଙ୍କୁ ସିଦ୍ଧ ବକୁଳରେ ରଖିଲେ । ହରିଦାସଙ୍କ ନିର୍ଯ୍ୟାଣରେ ପ୍ରଭୁ ସ୍ୱୟଂ ତାହାଙ୍କୁ

ସମୁଦ୍ରଗର୍ଭେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଙ୍କ-[illegible]ରେ ସହିତ ସଙ୍କୀର୍ତ୍ତନ ଓ ହରିଦ୍ଧ ମହୋତ୍ସବ ସମ୍ପାଦନ କଲେ।

ଶ୍ରୀମନ୍ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ଲୀଳା ଏହି ଯେ ଯେଉଁ ଭକ୍ତ ଯେଉଁ ଭକ୍ତି ବିଷୟରେ ଉଚ୍ଚାସନ ଲାଭ କରିଥିଲେ ତାହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସେହି ବିଷୟରେ ତଜ ଶିକ୍ଷା ଜଗତରେ ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ। ହରିଦାସଙ୍କୁ କେତେକ ଗୋଟି ପ୍ରଶ୍ନକରି ତାହାଙ୍କ ମୁଖରୁ ନାମତତ୍ତ୍ୱ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାଶ କରାଇଲେ। ଏହି ସମସ୍ତ ବିଷୟ ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟଚରିତାମୃତ ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟ ଭାଗବତ, ଏବଂ ଏହିରୂପ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭକ୍ତି ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଅନେକସ୍ଥଳେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି। ଆମ୍ଭେମାନେ କୌଣସି ସମୟେ କୌଣସି ବୈଷ୍ଣବଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇ ଶ୍ରୀହରି ଦାସଙ୍କ ପ୍ରଚ୍ଛରିତ ନାମତତ୍ତ୍ୱ ଏହି ସମସ୍ତ ଗ୍ରନ୍ଥରୁ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲୁଁ। ଏହା ବ୍ୟତୀତ କୌଣସି ଦୂର ଦେଶସ୍ଥ ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ନିକଟରୁ ହରିଦାସଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେତେକ ଗ୍ରନ୍ଥ ପାଇଥିଲୁଁ। ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ସହଜିଆ ବାଉଲ ଏବଂ ଅସଂଲଗ୍ନ ବାକ୍ୟ ଦେଖି ସେ ସବୁକୁ ଯତ୍ନ ସହକାରେ ପରିତ୍ୟାଗ କଲୁଁ। ଖଣ୍ଡେ ଦୁଇ ଖଣ୍ଡ ଗ୍ରନ୍ଥ ଶୁଦ୍ଧବୈଷ୍ଣବ ମତ ସମ୍ମତ ବୋଧ ହେଲା। ଗୋଟିଏ ଗ୍ରନ୍ଥରୁ ଷୋଳନାମ ବତ୍ରିଶ ଅକ୍ଷରର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରସିକାର୍ଥ ମିଳିଲା। ତହିଁରେ ବିଶେଷ ଆନନ୍ଦ ହେଲା। ବୋଧହୁଏ ହରିଦାସ କୌଣସି ଶୁଦ୍ଧ ଭକ୍ତଙ୍କୁ ନାମ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥିଲେ। ସେ ନିଜ ଗୁରୁଦେବଙ୍କ ନାମରେ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ ଖଣ୍ଡିକ ରଚନା କରିଥିଲେ। ସେହି ଗ୍ରନ୍ଥ ଦେଖି ଆମ୍ଭେମାନେ ଶ୍ରୀହଟ୍ଟ ଦେଶୀୟ ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରେରକ ଭକ୍ତମାନଙ୍କୁ ଅନେକ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଇ ଥିଲୁଁ। ଏହି ସମସ୍ତ ଗ୍ରନ୍ଥରୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ହରିଦାସଙ୍କର ନାମ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଯେତେ ଉପଦେଶ ପାଇଅଛୁଁ ସେ ସମସ୍ତ ଏହି ହରିନାମ ଚିନ୍ତାମଣି ଗ୍ରନ୍ଥରେ ସଂଗ୍ରହ କଲୁଁ। ହରିଭଜନ ଭକ୍ତମାନଙ୍କର ସୁଖବୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ

ଆମ୍ଭେମାନେ ପ୍ରକାଶ କଲୁଁ । ନିଷ୍କିଞ୍ଚନ ନାମୈକପରାୟଣ ବ୍ୟକ୍ତିତ କେହି ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ ପାଠକରିବେ ବୋଲି ଆମ୍ଭେମାନେ ମନେକରୁ ନାହୁଁ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ନିକଟରୁ କୌଣସି ବିତର୍କ ଶୁଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ନୋହୁଁ ।

ସାଧନ-ଭଜନର ପଦ୍ଧତି ଅନେକ ପ୍ରକାର । କିନ୍ତୁ କେବଳ ନାମାଶ୍ରିତ ଭଜନର ପଦ୍ଧତି ଏହି ଏକ ପ୍ରକାର । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚୈତନ୍ୟମହା-ପ୍ରଭୁଙ୍କର ସମୟରୁ ମହାଜନମାନେ ଶ୍ରୀହରିଦାସୋକ୍ତ ଭଜନ ପ୍ରଣାଳୀ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଆସୁଅଛନ୍ତି । ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ବ୍ରଜ ବନବାସୀ ବୈଷ୍ଣବ-ମାନେ ଏହି ପ୍ରଣାଳୀରେ ଭଜନ କରିଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ କ୍ଷେତ୍ରରେ କିଛିଦିନ ପୂର୍ବେ ଯେ ସମସ୍ତ ଭଜନାନନ୍ଦୀ ବୈଷ୍ଣବ ଥିଲେ । ଆମ୍ଭେମାନେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ସେମାନଙ୍କର ଭଜନ ପ୍ରଣାଳୀ ଦେଖିଅଛୁଁ । ନିରପରାଧେ ନିଃସଙ୍ଗେ ନିରନ୍ତର ଶ୍ରୀହରିନାମ ଶ୍ରବଣ କୀର୍ତ୍ତନ ସ୍ମରଣ ଏହା ଯେ ଏକମାତ୍ର ଭଜନ ପଦ୍ଧତି ତାହା ଶ୍ରୀହରି ଭକ୍ତି ବିଳାସ ଶେଷରେ ଶ୍ରୀ ସନାତନ ଓ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ ଭଟ୍ଟ ଗୋସ୍ୱାମୀ ଦ୍ୱୟ ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଅଛନ୍ତି ଏହି ହରିନାମଚିନ୍ତାମଣି ପଦ୍ୟାର ଗ୍ରନ୍ଥ, ଏହା ସ୍ତ୍ରୀ ବାଳକ କିମ୍ବା ସଂସ୍କୃତାନଭିଜ୍ଞ ସମସ୍ତେ ପାଠ କରି ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ପାଇ ପାରିବେ । ସେମାନଙ୍କର କ୍ଳେଶ ହେବ ଏହି ହେତୁରୁ ଗ୍ରନ୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ସଂସ୍କୃତ ବଚନାଦି ଉଦ୍ଧାର କରିନାହୁଁ । ପ୍ରମାଣମାଳା ନାମକ ଅନ୍ୟ ଏକଖଣ୍ଡ ସଂଗ୍ରହ ଗ୍ରନ୍ଥ ଅଛି । ସେଥିରେ ଏହି ହରିନାମ ଚିନ୍ତାମଣିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବାକ୍ୟର ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ହେଲେ ସେହି ଗ୍ରନ୍ଥ ମଧ୍ୟ ଶୀଘ୍ର ଭଜନ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରକାଶିତ ହେବ ।

ଅକିଞ୍ଚନଦାସ

ଶ୍ରୀ ଭକ୍ତିବିନୋଦ

ଶ୍ରୀଶ୍ରୀ ଗୁରୁଗୌରାଙ୍ଗୌ ଜୟତଃ

ପ୍ରକାଶକଙ୍କ ନିବେଦନ ।

ନାମଚିନ୍ତାମଣିଃ କୃଷ୍ଣଶ୍ଚୈତନ୍ୟରସବିଗ୍ରହଃ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣଃ ଶୁଦ୍ଧୋ ନିତ୍ୟମୁକ୍ତୋ ଅଭିନ୍ନତ୍ୱାନ୍ନାମନାମିନୋଃ ॥

ହରିନାମ ଜୀବର ଏକମାତ୍ର ଉପାୟ ଓ ଉପେୟ । କଳିଯୁଗ ପାବନାବତାର ମହା ବଦାନ୍ୟ ଶ୍ରୀ ଗୌରସୁନ୍ଦର ଭକ୍ତଭାବ ଅଙ୍ଗୀକାର କରି ସ୍ୱୟଂ ଆଚରଣ ଓ ପ୍ରଚାର ଦ୍ୱାରା ଏହି ନାମ ମାହାତ୍ମ୍ୟ କୀର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ତତ୍‌ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଶ୍ରୀଲ ଠାକୁର ନରୋତ୍ତମ ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀନିବାସ ଏବଂ ଉତ୍କଳରେ ପ୍ରଭୁ ଶ୍ୟାମାନନ୍ଦ ଓ ବିଶ୍ୱନାଥ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ଏବଂ ଶ୍ରୀମତ୍ ବଳଦେବ ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣ ପ୍ରମୁଖ ଆଚାର୍ଯ୍ୟବୃନ୍ଦ ଶ୍ରୀଗୌରହରିଙ୍କର ଆଚରିତ ଓ ପ୍ରଚାରିତ ଏହି ନାମ ମାହାତ୍ମ୍ୟକୁ ଜଗଜ୍ଜୀବର ଦ୍ୱାରେ ଦ୍ୱାରେ କୀର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲେ । କାଳକ୍ରମେ ସେହି ଧର୍ମ୍ମ ଛଳରେ ନାନାପ୍ରକାର ଅଧର୍ମ୍ମ, ବିଧର୍ମ୍ମ, ଅପଧର୍ମ୍ମ ବା ଉପଧର୍ମ୍ମର କୁଜ୍ଝଟିକା ଶୁଦ୍ଧ ଭକ୍ତ୍ୟାକାଶକୁ ଆଚ୍ଛାଦିତ କରିବାରୁ ସେହି ଦାରୁଣ ସଂଶୟଚ୍ଛିନ୍ନବିଚ୍ଛିନ୍ନ ସୁପ୍ତଜୀବକୁଳଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଭାସ୍କର ସଦୃଶ ଉଦିତ ହୋଇ ଜଗଜ୍ଜୀବର ନିତ୍ୟ କଲ୍ୟାଣପଥ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା କାରଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗର ଶୁଦ୍ଧ ଭକ୍ତିସ୍ରୋତର ମୂଳ ମହାପୁରୁଷ ଦିବ୍ୟ ସୁଖ ଶ୍ରୀଲ ଠାକୁର ଭକ୍ତିବିନୋଦ ଜଗତରେ ଆବିର୍ଭୂତ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ସ୍ୱୟଂ ଆଚରଣ କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶରେ ପ୍ରଚାର ଓ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାରେ ନାନାଗ୍ରନ୍ଥାଦି ପ୍ରଣୟନ ଏବଂ ସାମୟିକ ପତ୍ରିକା ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱୟଂ ଶ୍ରୀମନ୍ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ଆଚାର ଓ ପ୍ରଚାରର ସୁଷ୍ଠୁତା ସମ୍ପାଦନ ଓ ଜୀବର ନିତ୍ୟ କଲ୍ୟାଣ ବିଧାନ କରିଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର ଅସଂଖ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀହରିନାମ ଚିନ୍ତାମଣି ଅନ୍ୟତମ

ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଶ୍ରୀନାମ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଓ ନାମ ତତ୍ତ୍ୱର ଯଥାର୍ଥ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରୀନାମ, ଶ୍ରୀନାମାଭାସ ଓ ନାମାପରାଧର ଶାସ୍ତ୍ରସିଦ୍ଧ ବିଚାର ଓ ମୀମାଂସା ଏପରି ସରଳ ଭାବରେ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଅଛି ଯେ ତାହା ଅନୁସରଣ କଲେ ଯେ କୌଣସି ଅନର୍ଥଯୁକ୍ତ ଜୀବ ନାମାପରାଧରୁ ନିର୍ମୁକ୍ତ ହୋଇ ସହଜରେ ଶ୍ରୀନାମଚିନ୍ତାମଣିର କୃପାରୁ ପରମ ପୁରୁଷାର୍ଥ କୃଷ୍ଣପ୍ରେମ ଲାଭକରି ଧନ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବେ । ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥରୁ ସୁଧୀ ପାଠକବୃନ୍ଦ ଶ୍ରୀଲଠାକୁର ମହାଶୟଙ୍କର ଅନନ୍ତ ମହିମାର କିଞ୍ଚିନ୍ମାତ୍ର ଅନୁଭବକରି କୃତାର୍ଥ ହେବେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଗ୍ରନ୍ଥ ବିସ୍ତାର ଭୟରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଶ୍ରୀଲ ଠାକୁର ମହାଶୟଙ୍କର ପରିଚୟ ଦେବାରୁ କ୍ଷାନ୍ତ ହେଲୁଁ ।

ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ ଖଣ୍ଡିକ ବଙ୍ଗଳା ଭାଷାରେ ବହୁଳ ପ୍ରଚାରିତ ଏବଂ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘରେ ଦେଖାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହା ଉତ୍କଳ ଦେଶରେ ବିଶେଷ ପ୍ରଚାରିତ ହୋଇ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ମଦୀୟ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଦେବ ଶୁଦ୍ଧ ବୈଷ୍ଣବସମାଜମୁକୁଟମଣି ଗୌରନିଜଜନ ପରମହଂସ ପରିବ୍ରାଜକାଚାର୍ଯ୍ୟ-ବର୍ଯ୍ୟ ଅଷ୍ଟୋତ୍ତରଶତ ଶ୍ରୀଶ୍ରୀମଦ୍ ଭକ୍ତିସିଦ୍ଧାନ୍ତ ସରସ୍ୱତୀ ଗୋସ୍ୱାମୀ ମହାରାଜଙ୍କର ଆଦେଶାନୁସାରେ ଉତ୍କଳରେ ପ୍ରଚାରାର୍ଥେ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜଧାନୀ କଟକ ସହର ମଧ୍ୟେ ଅବସ୍ଥାନ କରି ବୈଷ୍ଣବ ଗ୍ରନ୍ଥସମୂହ ଉତ୍କଳ ଅକ୍ଷର ଓ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରାଇ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ବ୍ରତୀ ହୋଇଅଛି । ମୁଁ ଉତ୍କଳଭାଷାନଭିଜ୍ଞ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏଠାର ଭୂତପୂର୍ବ ଓକିଲ ଭାରତତୀର୍ଥ-ଦର୍ଶନ ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରଣେତା ପରମ ଭାଗବତ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମଦନମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ ମହାଶୟ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥର ଫୁଟନୋଟ ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ ଏବଂ ଆୟୁର୍ବେଦୀୟ ସ୍କୁଲ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀଧର ନନ୍ଦ ମହାଶୟ ପ୍ରୁଫ ସଂଶୋଧନାଦି କରି ବୈଷ୍ଣବ ସମାଜରେ ବିଶେଷ ଧନ୍ୟବାଦାର୍ହ ହୋଇ-ଅଛନ୍ତି । ଅଧିକନ୍ତୁ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ସୁପ୍ରବୀଣ ଅଧ୍ୟାପକ ପରମ ଭାଗବତ

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶଶୀକାନ୍ତ ସାନ୍ୟାଲ ଭକ୍ତିସୁଧାକର ମହୋଦୟଙ୍କର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥାନୁକୂଲ୍ୟରେ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ ଖଣ୍ଡିକ ମୁଦ୍ରିତ ହେଲା । ସେ ସକାଶେ ଆମ୍ଭେମାନେ ତାହାଙ୍କ ନିକଟରେ ବିଶେଷ କୃତଜ୍ଞ । ଉତ୍କଳରେ ପ୍ରାୟ ଅନେକ ଲୋକ ଶ୍ରୀହରିନାମପ୍ରିୟ ସୁତରାଂ ଆଶାକରେ ଏପରି ସ୍ଥଳେ ଏହି ଅମୂଲ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥର ବିଶେଷ ଆଦର ହେବ । ଅନବଧାନତାବଶତଃ ଗ୍ରନ୍ଥ ମୁଦ୍ରଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ କିଛି ଭ୍ରମଥିବା ସମ୍ଭବପର । ସୁଧୀ ପାଠକବୃନ୍ଦ ଏହା ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ ନ କରି ପ୍ରକୃତ ତତ୍ତ୍ୱ ଆଲୋଚନା କଲେ ଆମ୍ଭେମାନେ ବାଧିତ ହେବୁଁ ।

ଚୈତନ୍ୟାବ୍ଦ ୪୪୬
ରଥଯାତ୍ରା ବାସର
ଶ୍ରୀସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ମଠ କଟକ

ଶୁଦ୍ଧବୈଷ୍ଣବ କୃପାପ୍ରାର୍ଥୀ

ଶ୍ରୀ ଭକ୍ତିସର୍ବସ୍ୱ ଗିରି

ଆମ୍ଭେମାନେ ପ୍ରକାଶ କଲୁଁ । ନିଷ୍କିଞ୍ଚନ ନାମୈକପରାୟଣ ବ୍ୟତୀତ କେହି ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ ପାଠକରିବେ ବୋଲି ଆମ୍ଭେମାନେ ମନେକରୁ ନାହୁଁ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ନିକଟରୁ କୌଣସି ବିତର୍କ ଶୁଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ନୋହୁଁ ।

ସାଧନ-ଭଜନର ପଦ୍ଧତି ଅନେକ ପ୍ରକାର । କିନ୍ତୁ କେବଳ ନାମାଶ୍ରିତ ଭଜନର ପଦ୍ଧତି ଏହି ଏକ ପ୍ରକାର । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚୈତନ୍ୟମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ସମୟରୁ ମହାଜନମାନେ ଶ୍ରୀହରିଦାସୋକ୍ତ ଭଜନ ପ୍ରଣାଳୀ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଆସୁଅଛନ୍ତି । ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ବ୍ରଜ ବନବାସୀ ବୈଷ୍ଣବମାନେ ଏହି ପ୍ରଣାଳୀରେ ଭଜନ କରିଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ କ୍ଷେତ୍ରରେ କିଛିଦିନ ପୂର୍ବେ ଯେ ସମସ୍ତ ଭଜନାନନ୍ଦୀ ବୈଷ୍ଣବ ଥିଲେ । ଆମ୍ଭେମାନେ ସ୍ୱଚକ୍ଷୁରେ ସେମାନଙ୍କର ଭଜନ ପ୍ରଣାଳୀ ଦେଖିଅଛୁଁ । ନିରପରାଧେ ନିଃସଙ୍ଗେ ନିରନ୍ତର ଶ୍ରୀହରିନାମ ଶ୍ରବଣ କୀର୍ତ୍ତନ ସ୍ମରଣ ଏହା ଯେ ଏକମାତ୍ର ଭଜନ ପଦ୍ଧତି ତାହା ଶ୍ରୀହରି ଭକ୍ତି ବିଳାସ ଶେଷରେ ଶ୍ରୀ ସନାତନ ଓ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ ଭଟ୍ଟ ଗୋସ୍ୱାମୀ ଦ୍ୱୟ ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଅଛନ୍ତି ଏହି ହରିନାମଚିନ୍ତାମଣି ପୟାର ଗ୍ରନ୍ଥ, ଏହା ସ୍ତ୍ରୀ ବାଳକ କିମ୍ୱା ସଂସ୍କୃତାନଭିଜ୍ଞ ସମସ୍ତେ ପାଠ କରି ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ପାଇ ପାରିବେ । ସେମାନଙ୍କର କ୍ଲେଶ ହେବ ଏହି ହେତୁରୁ ଗ୍ରନ୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ସଂସ୍କୃତ ବଚନାଦି ଉଦ୍ଧାର କରିନାହୁଁ । ପ୍ରମାଣମାଳା ନାମକ ଅନ୍ୟ ଏକଖଣ୍ଡ ସଂଗ୍ରହ ଗ୍ରନ୍ଥ ଅଛି । ସେଥିରେ ଏହି ହରିନାମ ଚିନ୍ତାମଣିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବାକ୍ୟର ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ହେଲେ ସେହି ଗ୍ରନ୍ଥ ମଧ୍ୟ ଶୀଘ୍ର ଭଜନ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରକାଶିତ ହେବ ।

ଅକିଞ୍ଚନଦାସ

ଶ୍ରୀ ଭକ୍ତିବିନୋଦ

ଶ୍ରୀଶ୍ରୀ ଗୁରୁଗୌରାଙ୍ଗୌ ଜୟତଃ

ପ୍ରକାଶକଙ୍କ ନିବେଦନ ।

ନାମଚିନ୍ତାମଣିଃ କୃଷ୍ଣଶ୍ଚୈତନ୍ୟରସବିଗ୍ରହଃ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣଃ ଶୁଦ୍ଧୋ ନିତ୍ୟମୁକ୍ତୋ ଅଭିନ୍ନତ୍ୱାନ୍ନାମନାମିନୋଃ ॥

ହରିନାମ ଜୀବର ଏକମାତ୍ର ଉପାୟ ଓ ଉପେୟ । କଳିଯୁଗ ପାବନାବତାର ମହା ବଦାନ୍ୟ ଶ୍ରୀ ଗୌରସୁନ୍ଦର ଭକ୍ତଭାବ ଅଙ୍ଗୀକାର କରି ସ୍ୱୟଂ ଆଚରଣ ଓ ପ୍ରଚାର ଦ୍ୱାରା ଏହି ନାମ ମାହାତ୍ମ୍ୟ କୀର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ତତ୍‌ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଶ୍ରୀଲ ଠାକୁର ନରୋତ୍ତମ ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀନିବାସ ଏବଂ ଉତ୍କଳରେ ପ୍ରଭୁ ଶ୍ୟାମାନନ୍ଦ ଓ ବିଶ୍ୱନାଥ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ଏବଂ ଶ୍ରୀମଦ୍ ବଳଦେବ ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣ ପ୍ରମୁଖ ଆଚାର୍ଯ୍ୟବୃନ୍ଦ ଶ୍ରୀଗୌରହରିଙ୍କର ଆଚରିତ ଓ ପ୍ରଚାରିତ ଏହି ନାମ ମାହାତ୍ମ୍ୟକୁ ଜଗଜ୍ଜୀବର ଦ୍ୱାରେ ଦ୍ୱାରେ କୀର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲେ । କାଳକ୍ରମେ ସେହି ଧର୍ମ୍ମ ଛଳରେ ନାନାପ୍ରକାର ଅଧର୍ମ୍ମ, ବିଧର୍ମ୍ମ, ଅପଧର୍ମ୍ମ ବା ଉପଧର୍ମ୍ମର କୁଜ୍‌ଝଟିକା ଶୁଦ୍ଧ ଭକ୍ତ୍ୟାକାଶକୁ ଆଚ୍ଛାଦିତ କରିବାରୁ ସେହି ଦାରୁଣ ସଂଶୟଚ୍ଛିନ୍ନବିଚ୍ଛିନ୍ନ ସୁପ୍ରଜୀବକୁଳଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଭାସ୍କର ସଦୃଶ ଉଦିତ ହୋଇ ଜଗଜ୍ଜୀବର ନିତ୍ୟ କଲ୍ୟାଣପଥ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା କାରଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗର ଶୁଦ୍ଧ ଭକ୍ତିସ୍ରୋତର ମୂଳ ମହାପୁରୁଷ ଦିବ୍ୟ ସୂରି ଶ୍ରୀଲ ଠାକୁର ଭକ୍ତିବିନୋଦ ଜଗତରେ ଆବିର୍ଭୂତ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ସ୍ୱୟଂ ଆଚରଣ କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶରେ ପ୍ରଚାର ଓ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାରେ ନାନାଗ୍ରନ୍ଥାଦି ପ୍ରଣୟନ ଏବଂ ସାମୟିକ ପତ୍ରିକା ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱୟଂ ଶ୍ରୀମନ୍ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ଆଚାର ଓ ପ୍ରଚାରର ପୁଷ୍ଟତା ସମ୍ପାଦନ ଓ ଜୀବର ନିତ୍ୟ କଲ୍ୟାଣ ବିଧାନ କରିଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର ଅସଂଖ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀହରିନାମ ଚିନ୍ତାମଣି ଅନ୍ୟତମ ।

ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଶ୍ରୀନାମ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଓ ନାମ ତତ୍ତ୍ୱର ଯଥାର୍ଥ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରୀନାମ, ଶ୍ରୀନାମାଭାସ ଓ ନାମାପରାଧର ଶାସ୍ତ୍ରସିଦ୍ଧ ବିଚାର ଓ ମୀମାଂସା ଏପରି ସରଳ ଭାବରେ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଅଛି ଯେ ତାହା ଅନୁସରଣ କଲେ ଯେ କୌଣସି ଅନର୍ଥଯୁକ୍ତ ଜୀବ ନାମାପରାଧରୁ ନିର୍ମୁକ୍ତ ହୋଇ ସହଜରେ ଶ୍ରୀନାମଚିନ୍ତାମଣିର କୃପାରୁ ପରମ ପୁରୁଷାର୍ଥ କୃଷ୍ଣପ୍ରେମ ଲାଭକରି ଧନୀ ହୋଇ ପାରିବେ । ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥରୁ ସୁଧୀ ପାଠକବୃନ୍ଦ ଶ୍ରୀଲଠାକୁର ମହାଶୟଙ୍କର ଅନନ୍ତ ମହିମାର କିଞ୍ଚିନ୍ମାତ୍ର ଅନୁଭବକରି କୃତାର୍ଥ ହେବେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଗ୍ରନ୍ଥ ବିସ୍ତାର ଭୟରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଶ୍ରୀଲ ଠାକୁର ମହାଶୟଙ୍କର ପରିଚୟ ଦେବାରୁ କ୍ଷାନ୍ତ ହେଲୁଁ ।

ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ ଖଣ୍ଡିକ ବଙ୍ଗଳା ଭାଷାରେ ବହୁଳ ପ୍ରଚାରିତ ଏବଂ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘରେ ଦେଖାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହା ଉତ୍କଳ ଦେଶରେ ବିଶେଷ ପ୍ରଚାରିତ ହୋଇ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ମଦୀୟ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଦେବ ଶୁଦ୍ଧ ବୈଷ୍ଣବସମାଜମୁକୁଟମଣି ଗୌରନିଜଜନ ପରମହଂସ ପରିବ୍ରାଜକାଚାର୍ଯ୍ୟ-ବର୍ଯ୍ୟ ଅଷ୍ଟୋତ୍ତରଶତ ଶ୍ରୀଶ୍ରୀମଦ୍ ଭକ୍ତିସିଦ୍ଧାନ୍ତ ସରସ୍ୱତୀ ଗୋସ୍ୱାମୀ ମହାରାଜଙ୍କର ଆଦେଶାନୁସାରେ ଉତ୍କଳରେ ପ୍ରଚାରାର୍ଥେ ଓଡିଶାର ରାଜଧାନୀ କଟକ ସହର ମଧ୍ୟେ ଅବସ୍ଥାନ କରି ବୈଷ୍ଣବ ଗ୍ରନ୍ଥସମୂହ ଉତ୍କଳ ଅକ୍ଷର ଓ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରାଇ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ବ୍ରତୀ ହୋଇଅଛି । ମୁଁ ଉତ୍କଳଭାଷାନଭିଜ୍ଞ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏଠାର ଭୂତପୂର୍ବ ଓକିଲ ଭାରତତୀର୍ଥ-ଦର୍ଶନ ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରଣେତା ପରମ ଭାଗବତ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମଦନମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ ମହାଶୟ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥର ଫୁଟନୋଟ ସମସ୍ତ ଓଡିଆ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ ଏବଂ ଆୟୁର୍ବେଦୀୟ ସ୍କୁଲ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀଧର ନନ୍ଦ ମହାଶୟ ପ୍ରୁଫ ସଂଶୋଧନାଦି କରି ବୈଷ୍ଣବ ସମାଜରେ ବିଶେଷ ଧନ୍ୟବାଦାର୍ହ ହୋଇ-ଅଛନ୍ତି । ଅତ୍ରସ୍ଥ ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜର ସୁପ୍ରବୀଣ ଅଧ୍ୟାପକ ପରମ ଭାଗବତ

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନଶୀକାନ୍ତ ସାନ୍ୟାଲ ଭକ୍ତିସୁଧାକର ମହୋଦୟଙ୍କର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥାନୁକୂଲ୍ୟରେ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ ଖଣ୍ଡିକ ମୁଦ୍ରିତ ହେଲା । ସେ ସକାଶେ ଆମ୍ଭେମାନେ ତାହାଙ୍କ ନିକଟରେ ବିଶେଷ କୃତଜ୍ଞ । ଉତ୍କଳରେ ପ୍ରାୟ ଅନେକ ଲୋକ ଶ୍ରୀହରିନାମପ୍ରିୟ ସୁତରାଂ ଆଶାକରେ ଏପରି ସ୍ଥଳେ ଏହି ଅମୂଲ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥର ବିଶେଷ ଆଦର ହେବ । ଅନବଧାନତାବଶତଃ ଗ୍ରନ୍ଥ ମୁଦ୍ରଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ କିଛି ଭ୍ରମ ଥିବା ସମ୍ଭବପର । ସୁଧୀ ପାଠକବୃନ୍ଦ ଏହା ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ ନ କରି ପ୍ରକୃତ ତତ୍ତ୍ୱ ଆଲୋଚନା କଲେ ଆମ୍ଭେମାନେ ବାଧିତ ହେବୁଁ ।

ଚୈତନ୍ୟାବ୍ଦ ୪୪୬
ରଥଯାତ୍ରା ବାସର
ଶ୍ରୀସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ମଠ କଟକ

ଶୁଦ୍ଧବୈଷ୍ଣବ କୃପାପ୍ରାର୍ଥୀ

ଶ୍ରୀ ଭକ୍ତିସର୍ବସ୍ୱ ଗିରି

ସୂଚୀପତ୍ର ।

ପରମହଂସ ପରିବ୍ରାଜକାଚାର୍ଯ୍ୟବର୍ଯ୍ୟ ଅଷ୍ଟୋତ୍ତରଶତଶ୍ରୀ

ଶ୍ରୀମଦ୍ଭକ୍ତିସିଦ୍ଧାନ୍ତସରସ୍ୱତୀଗୋସ୍ୱାମୀ ମହାରାଜ

Gaudiya Printing Works Calcutta.

ଶ୍ରୀଗୋଦ୍ରୁମଚନ୍ଦ୍ରାୟ ନମଃ ।

ଶ୍ରୀହରିନାମ ଚିନ୍ତାମଣି ।

ପ୍ରଥମ ପରିଚ୍ଛେଦ ।

ଶ୍ରୀନାମ-ମାହାତ୍ମ୍ୟ-ସୂଚନା ।

ଗଦାଇ ଗୌରାଙ୍ଗ ଜୟ ଜାହ୍ନବାଜୀବନ ।
ସୀତାଦ୍ୱୈତ ଜୟ ଶ୍ରୀବାସାଦି ଭକ୍ତଗଣ ।

ଲବଣ ଜଳଧି ତୀରେ, ନୀଳାଚଳେ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରେ
ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ପୁରୁଷପ୍ରଧାନ ।
ଜୀବେ ନିସ୍ତାରିତେ ହରି, ଅର୍ଚ୍ଚାରୂପେ ଅବତରି,
ଭୋଗ ମୋକ୍ଷ କରେନ ପ୍ରଦାନ ।

ସେଇ ଧାମେ ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ ମାନବେ କରିତେ ଧନ୍ୟ,
ସନ୍ନ୍ୟାସୀରୂପେତେ ଭଗବାନ୍ ।
କଲିତେ ଯେ ଯୁଗଧର୍ମ୍ମ, ବୁଝାଇତେ ତାର ମର୍ମ୍ମ,
କାଶୀ ମିଶ୍ର ଘରେ ଅଧିଷ୍ଠାନ ।

ନିଜ ଭକ୍ତବୃନ୍ଦ ଲୟେ, ନିଜେ କଳ୍ପତରୁ ହୟେ,
କୃଷ୍ଣପ୍ରେମ ଦେନ ସର୍ବଜନେ ।
ନାନାମତେ ଭକ୍ତମୁଖେ (୧) ଭକ୍ତିକଥା ଶୁନ ସୁଖେ,
ଜୀବଶିକ୍ଷା ଦେନ ସୁଯତନେ ॥

ଏକଦିନ ଭଗବାନ, ସମୁଦ୍ରେ କରିଯା ସ୍ନାନ,
ଆଇଲେନ ହରିଦାସେ ।
ମିଳି ଆନନ୍ଦିତ ମନେ, ଜିଜ୍ଞାସିଲା ସଯତନେ,
କିସେ ଜୀବ ତରେ ଅନାୟାସେ ।

ପ୍ରଭୁର ଚରଣ ଧରି, ଅନେକ ବିନୟ କରି,
ଗଲଦଶ୍ରୁ ପୁଲକ ଶରୀର ।
ହରିଦାସ ମହାଶୟ, କାଁଦିତେ କାଁଦିତେ କୟ,
ପ୍ରଭୁ ତବ ଲୀଲା ସୁଗମ୍ଭୀର ॥

ଆମି ଅତି ଅକିଞ୍ଚନ, ନାହିଁ ମୋର ବିଦ୍ୟା ଧନ;
ତବ ପଦ ଆମାର ସମ୍ବଲ ।
ଏହେନ ଅଯୋଗ୍ୟ ଜନେ, ପ୍ରଶ୍ନ କର ଅକାରଣେ,
ବଲ ପ୍ରଭୁ ହବେ କିବା ଫଲ ।

ତୁମି କୃଷ୍ଣ ସ୍ୱୟଂ ପ୍ରଭୋ, ଜୀବ ଉଦ୍ଧାରିତେ ବିଭୋ,
ନବଦ୍ୱୀପ ଧାମେ ଅବତାର ।

---

(୧) ଶ୍ରୀରାମାନନ୍ଦ ରାୟ ମୁଖେତେ ରସକଥା; ଶ୍ରୀସାର୍ବଭୌମ ମୁଖେତେ ଭକ୍ତିତତ୍ତ୍ୱ କଥା, ଶ୍ରୀରୂପ ମୁଖେତେ ରସ-ବିଚାର ଓ ଶ୍ରୀହରିଦାସେର ମୁଖେତେ ନାମ-ମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

କୃପା କର ସଙ୍ଗୀ ପାର୍ଷଦ, ସଙ୍ଗ ମୋତେ ଗୌର ସଖ୍ୟ,
ତବେ ତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଅପାର ॥
ତୋମାର ଅନନ୍ତ ନାମ, ତବାନନ୍ତ ଗୁଣଗ୍ରାମ,
ତବ ରୂପ ସୁଖେର ସାଗର ॥

ଅନନ୍ତ ତୋମାର ଲୀଳା, କୃପା କର ପ୍ରକାଶିଲା,
ତାଇ ଆସ୍ୱାଦୟେ ଏ ପାମର (୧) ॥
ତନ୍ମୟ ସ୍ୱଭାବ ତୁମି, ଚରଣେର ଜନ ଆମି,
ତୁମି ପ୍ରଭୁ, ଆମି ନିତ୍ୟଦାସ ।

ଚରଣ ପୀୟୂଷ ତବ, ମମ ସୁଖ ସୁବୈଭବ
ତବ ନାମାମୃତେ ମୋର ଆଶ ॥
ଏମତ ଅଧମ ଆମି, କି ବଲିତେ ଜାନି ସ୍ୱାମି,
ତବୁ ଆଜ୍ଞା କରିବ ପାଲନ ।

ଯା ବଲାବେ ମୋର ମୁଖେ, ତୋମାରେ ବଲିବ ସୁଖେ,
ଦୋଷ ଗୁଣ ନା କର ଗଣନ ॥

---

(୧) ତୁମ୍ଭେ କୃପାକରି ତୁମ୍ଭର ନିତ୍ୟ ନାମ-ରୂପ-ଗୁଣ-ଲୀଳା ଏହି ଜଗତରେ ଉଦୟ କରାଉଛ ବୋଲି ମୋପରି ଜୀବ ସକଳ ତାହା ଆସ୍ୱାଦନ କରୁଛନ୍ତି । ନଚେତ୍ ପ୍ରାକୃତ ଦେହ ଓ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱମୟ ନାମ-ରୂପ ଗୁଣ ଲୀଳା ଉପଲବ୍ଧି ହୁଏ ନାହିଁ । କୃଷ୍ଣ କୃପା କରି ସେହି ସେହି ତତ୍ତ୍ୱ ଜୀବର ମଙ୍ଗଳ ସକାଶେ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ଏହି ଜଗତରେ ଉଦୟ କରାଇଅଛନ୍ତି । କେବଳ ପ୍ରପଞ୍ଚ ଭାବ ତିରସ୍କାର ପ୍ରକାଶ ଭାବ ।

କୃଷ୍ଣତତ୍ତ୍ୱ,

ଏକ ମାତ୍ର ଇଚ୍ଛାମୟ କୃଷ୍ଣ ସର୍ବେଶ୍ୱର (୩) ।
ନିତ୍ୟ ଶକ୍ତିଯୋଗେ କୃଷ୍ଣ ବିଭୁ ପରାତ୍ପର ॥

କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣଶକ୍ତି,

କୃଷ୍ଣଶକ୍ତି କୃଷ୍ଣ ହଇତେ ନା ହୟ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ।
ଯେଇ ଶକ୍ତି ସେଇ କୃଷ୍ଣ କହେ ବେଦମନ୍ତ୍ର ॥
କୃଷ୍ଣ ବସ୍ତୁ, ଶକ୍ତି ତାଁର ବୈଭବ ସ୍ୱରୂପ ।
ଅନନ୍ତ ବୈଭବେ କୃଷ୍ଣ ହୟ ଏକରୂପ ॥

ତ୍ରିବିଧ ବୈଭବ,

ଶକ୍ତିର ପ୍ରକାଶ ଯେଇ ସେଇତ ବୈଭବ ।
ଈଶ୍ୱର ବୈଭବ ମାତ୍ର ହୟ ଅନୁଭବ ॥

---

(୩) ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ୱେଚ୍ଛାମୟ ପୁରୁଷ କୃଷ୍ଣ । ସେ ସ୍ୱଭାବତଃ ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ଶକ୍ତିଯୁକ୍ତ । ଇଚ୍ଛାମୟ ଚୈତନ୍ୟହିଁ ବସ୍ତୁ । ଶକ୍ତି ତାହାର ଧର୍ମ । ସୁତରାଂ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବସ୍ତୁ ନୁହେଁ । ଶକ୍ତିହିଁ ବିଭୁ ଚୈତନ୍ୟର ବୈଭବ । ଅନନ୍ତ ବୈଭବଯୁକ୍ତ କୃଷ୍ଣ ଏକ ଅଦ୍ୱୟତତ୍ତ୍ୱ । ଜ୍ଞାନଚର୍ଚ୍ଚାଦ୍ୱାରା ଇଚ୍ଛା ଓ ଶକ୍ତିକୁ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଠାରୁ ପୃଥକ୍ କଲେ ସେହି ଅଦ୍ୱୟତତ୍ତ୍ୱ ନିର୍ବିଶେଷ ବ୍ରହ୍ମ ବୋଲି ଲକ୍ଷ୍ୟ ହୁଏ । ବସ୍ତୁତଃ ତାହା ପରଂବ୍ରହ୍ମ ତତ୍ତ୍ୱର ପ୍ରଭାସ୍ୱରୂପ । ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ ଯୋଗରେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ସତ୍ତ୍ୱର ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ଦୃଷ୍ଟ ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ଚୈତନ୍ୟଙ୍କୁ ଜଗଦନୁସ୍ୟୂତ ପରମାତ୍ମା ବୋଲି ଲକ୍ଷ୍ୟ ହୁଏ । ବସ୍ତୁତଃ ତାହା ମଧ୍ୟ କୃଷ୍ଣଙ୍କର ଏକ ଅଂଶଜ୍ଞାନ ମାତ୍ର । ସୁତରାଂ ବ୍ରହ୍ମ ଓ ପରମାତ୍ମା କୃଷ୍ଣଙ୍କର ସ୍ୱରୂପଗତ ଖଣ୍ଡ ଭାବମୟ । କୃଷ୍ଣହିଁ ଇଚ୍ଛା ଓ ଶକ୍ତିସମ୍ପନ୍ନ ପୂର୍ଣ୍ଣଚୈତନ୍ୟ ଇଚ୍ଛାମୟ ପୁରୁଷ ସର୍ବଦା ସ୍ୱତଃସିଦ୍ଧ ।

ବୈଭବ ତ୍ରିବିଧ ତବ ଗୌରାଙ୍ଗ ସୁନ୍ଦର ।
ତଦ୍ଵତ୍ ଜୀବ ତିନ ଶାସ୍ତ୍ରେର ଗୋଚର (୪)

ଚିଦ୍ଵୈଭବ,

ଅନନ୍ତ ବୈକୁଣ୍ଠ ଆଦି ଯତ କୃଷ୍ଣଧାମ ।
ଗୋବିନ୍ଦ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ହରି ଆଦି ଯତ ନାମ ॥
ଦ୍ଵିଭୁଜ ମୁରଲୀଧର ଆଦି ଯତ ରୂପ ।
ଭକ୍ତାନନ୍ଦପ୍ରଦ ଆଦି ଗୁଣ ଅପରୂପ ॥
ବ୍ରଜେ ରାସଲୀଲା, ନବଦ୍ଵୀପେ ସଙ୍କୀର୍ତ୍ତନ ।
ଏଇରୂପ କୃଷ୍ଣଲୀଳା କରହ ଗଣନ (୫)
ଏ ସମସ୍ତ ଚିଦ୍ଵୈଭବ ଅପ୍ରାକୃତ ବସ୍ତୁ ।
ଅବିର୍ଭୂତ ଏ ପ୍ରପଞ୍ଚେ ପ୍ରାପଞ୍ଚିକ ନୟ ॥

---

(୪) କୃଷ୍ଣଙ୍କର ବୈଭବ ତ୍ରିବିଧ, ଚିଦ୍ଵୈଭବ, ଅଚିତ୍ ଅର୍ଥାତ୍ ମାୟାବୈଭବ ଏବଂ ଜୀବ ବୈଭବ ।

(୫) ଚିଦ୍ଵୈଭବ ସମସ୍ତହିଁ କୃଷ୍ଣଙ୍କର ଚିଚ୍ଛକ୍ତି-ପରିଣତ । ଚିଚ୍ଛକ୍ତି ହିଁ କୃଷ୍ଣଙ୍କର ପରାଶକ୍ତି । ପୂର୍ଣ୍ଣଚିଚ୍ଛକ୍ତି-ପରିଣାମହିଁ ଚିଦ୍ଵୈଭବ । ଚିତ୍ସ୍ଵରୂପ କୃଷ୍ଣଙ୍କର ଚିଦ୍ଧାମସମୂହ, ଚିନ୍ନାମନିଚୟ, ଚିଦ୍ରୂପଗଣ ଏବଂ ସର୍ବପ୍ରକାର ଚିଲ୍ଲୀଳା ସାମଗ୍ରୀ ସମୁଦାୟହିଁ ଚିଦ୍ଵୈଭବ । ଚିଚ୍ଛକ୍ତିର ସନ୍ଧିନୀ ପ୍ରଭାବରୁ ସତ୍ତାସମୂହ, ସମ୍ବିତ୍ ପ୍ରଭାବରୁ ଜ୍ଞାନସମୂହ ଏବଂ ହ୍ଲାଦିନୀ ପ୍ରଭାବରୁ ଆନନ୍ଦଜନକ ସର୍ବ ଅନୁଭବ ଓ ରସ ଉଦିତ ହୋଇଅଛି । ଯୋଗମାୟା ଚିଚ୍ଛକ୍ତିର ସମସ୍ତ ପରିଣତିହିଁ ଜଡ଼ୀୟ ଦେଶ କାଳ ଓ ଗୁଣର ଅତୀତ, ସର୍ବଦା ଶୁଦ୍ଧ ସୁଖମୟ ।

ଚିଦ୍ବ୍ୟାପାର ସମ୍ବନ୍ଧେ ବସ୍ତୁତତ୍ତ୍ୱସାର ।
ବିଷ୍ଣୁପଦ ବଲି ବେଦେ ଗାୟ ବାର ବାର ।

କୃଷ୍ଣେର ଚିଦ୍ବିଭୂତାଇ ବିଷ୍ଣୁତତ୍ତ୍ୱ ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱ

ନାହି ତାହେ ଚତୁର୍ବିଂଶ ମାୟାର ବିକାର ।
ଜଡ଼ାତୀତ ବସ୍ତୁତତ୍ତ୍ୱ ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱସାର ।
ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱ ରଜସ୍ତମ ଦୋଷବିରହିତ ।
ରଜସ୍ତମମିଶ୍ର ମିଶ୍ରସତ୍ତ୍ୱ ସୁବିଦିତ (୧) ।

ଗୋବିନ୍ଦ, ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ, କାରଣୋଦଶାୟୀ ।
ଗର୍ଭୋଦକଶାୟୀ ଆର କ୍ଷୀରୋଦକଶାୟୀ ।
ଆର ଯତ ସ୍ୱାଂଶ ପରଗତ ଅବତାର ।
ସେଇ ସବ ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱ ବସ୍ତୁତତ୍ତ୍ୱସାର ।

---

(୧) ସତ୍ତ୍ୱ ଦ୍ୱିପ୍ରକାର ଅର୍ଥାତ୍ ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱ ଓ ମିଶ୍ରସତ୍ତ୍ୱ । ଚିଦ୍ବିଭବଗତ ସମସ୍ତ ସତ୍ତ୍ୱହିଁ ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱ । ଜଡଜଗତରେ ସମସ୍ତ ସତ୍ତ୍ୱହିଁ ମିଶ୍ରସତ୍ତ୍ୱ । ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱରେ ରଜଃ ଓ ତମଃ ନାହିଁ । ଜନ୍ମହିଁ ରଜଃ । ଅନାଦି ଚିନ୍ମୟ ସତ୍ତାରେ ଜନ୍ମଧର୍ମରୂପ ରଜ ନାହିଁ, ନାଶ-ଧର୍ମରୂପ ତମଃ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ, ତାହା କେବଳ ବର୍ତ୍ତମାନ । ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ବଦ୍ଧଜୀବାଂଶ ସକଳ ସ୍ୱତଃ ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଅବିଦ୍ୟା ସଂଯୋଗରେ ମାୟାର ରଜଃ ଓ ତମୋଧର୍ମରେ ମିଶ୍ରିତ ଅଛି; ବିଶେଷତଃ ଦେବଗଣ ଜୀବାପେକ୍ଷା ଅନେକ ଗୁଣରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ବଦ୍ଧଜୀବର ମାୟିକ ଧର୍ମାଭିମାନରୂପ ଅହଂମାନ ସଂଯୋଗରୁ ରଜସ୍ତମ, ମିଶ୍ର ହେବାରୁ ମିଶ୍ରସତ୍ତ୍ୱ ମଧ୍ୟରେ ସେମାନେ ଗଣ୍ୟ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱ ଈଶ୍ୱର ସ୍ୱୀୟ ଅଚିନ୍ତ୍ୟଶକ୍ତି ବଳେ ପ୍ରପଞ୍ଚରେ ବସ୍ତୁରୂପରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସର୍ବଦା ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱ ମାୟାର ଈଶ୍ୱର । ମାୟା ତାହାର ପରିଚାରିକା ।

ଗୋଲୋକେ ବୈକୁଣ୍ଠେ ଆର କାରଣସାଗରେ ।
ଅଥବା ଏ ଜଗତେ ଥାକେ ବସ୍ତୁ ନାମ ଧରେ ॥
ପ୍ରବେଶି ଏ ଜଗ ଜୀବ ମାୟାର ଅଧୀନ ।
ବସ୍ତୁ ନାମ ପ୍ରାପ୍ତ ବିଭୁ ସର୍ବଦେବ ଈଶ (୭) ॥
ମାୟାର ଈଶ୍ୱର ମାୟୀ ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱମୟ ।

ମିଶ୍ରସତ୍ତ୍ୱ,

ମିଶ୍ରସତ୍ତ୍ୱ ବ୍ରହ୍ମା ଶିବ ଆଦି ସବ ହୟ ॥

ଚିଦ୍‌ବୈଭବେର ବସ୍ତୁତ,

ଏ ସମଗ୍ର ବିଷ୍ଣୁତତ୍ତ୍ୱ ଆର ବିଷ୍ଣୁଧାମ ।
ଏ ଚିଦ୍‌ବୈଭବ ନାଥ ତବ ଲୀଳାଗ୍ରାମ ॥

ଅଚିଦ୍‌ବୈଭବ ମାୟାତତ୍ତ୍ୱ,

ବିରଜାର ଏଇ ପାରେ ଯତ ବସ୍ତୁ ହୟ ।
ଅଚିଦ୍ ବୈଭବ ତବ ଚୌଦ୍ଦଲୋକମୟ ॥
ମାୟାର ବୈଭବ ବଲି ବଲେ ଦେବୀଧାମ ।
ପଞ୍ଚଭୂତ ମନୋବୁଦ୍ଧି ଅହଙ୍କାର ନାମ (୮) ॥

---

(୭) ଏହି ପ୍ରାପଞ୍ଚିକ ଜଗତରେ ଚିଦ୍‌ବିଭବ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାପଞ୍ଚିକ ହୁଏ ନାହିଁ, ଚିଦ୍‌ବୈଭବହିଁ ଥାଏ । ଏହା ଅଚିନ୍ତ୍ୟଶକ୍ତିର ପରିଚୟ, ଚିଦ୍‌ବସ୍ତୁ ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱ ।

(୮) ପଞ୍ଚଭୂତମୟୀ ପୃଥ୍ୱୀ ଓ ପଞ୍ଚଭୂତମୟ ବଦ୍ଧ ଜୀବର ସ୍ଥୂଳ ଦେହ ଏହି ସକଳ ସ୍ଥୂଳ । ମନ ବୁଦ୍ଧି ଓ ଅହଙ୍କାରମୟ ଜୀବର ବାସନା ଦେହହିଁ ଲିଙ୍ଗ ଦେହ, ଏହି ସମସ୍ତହିଁ ପ୍ରାକୃତ । ଚିତ୍‌କଣ ଜୀବର ଯେ ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତା ସେଥିରେ ଯେ ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱମୟ ମନ ବୁଦ୍ଧି ଓ ଅହଙ୍କାର ଅଛି, ତାହା ଚିନ୍ମୟ ଏବ ଲିଙ୍ଗଦେହ ଠାରୁ ବିଲକ୍ଷଣ ।

ଏ ଭୂର୍ଲୋକ ଭୁବର୍ଲୋକ ଆର ସ୍ୱର୍ଗଲୋକ ।
ମହର୍ଲୋକ ଜନ-ତପ-ସତ୍ୟ-ବ୍ରହ୍ମଲୋକ ॥
ଅତଲ, ସୁତଲ ଆଦି ନିମ୍ନ ଲୋକ ସାତ ।
ମାୟିକ ବୈଭବ ତବ ଶୁନ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ତଦ୍ବୈଭବ ଦୃଷ୍ଟିତତ୍ତ୍ୱ ମାୟା ଛାୟା ତାର ।

ଜୀବ ବୈଭବ,

ଚିଦନୁସ୍ୱରୂପ ଜୀବ ବୈଭବ ପ୍ରକାର ।
ତଦ୍ଧର୍ମବଶତଃ ଜୀବ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଗଠନ ।
ସଂଖ୍ୟାୟ ଅନନ୍ତ ସୁଖ ତାର ପ୍ରୟୋଜନ ॥

ମୁକ୍ତଜୀବ,

ସେଇ ସ୍ୱଣହେତୁ ଯାରା କୃଷ୍ଣେରେ ବରିଲ ।
କୃଷ୍ଣପାରିଷଦ ମୁକ୍ତରୂପେତେ ରହିଲ ॥

ବଦ୍ଧ ବା ବହିର୍ମୁଖ ଜୀବ,

ଯାରା ପୁନ ନିଜ ସୁଖ କରିୟା ଭାବନା ।
ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥିତା ମାୟା ପ୍ରତି କରିଲ କାମନା ॥
ସେଇ ସବ ନିତ୍ୟ-କୃଷ୍ଣ-ବହିର୍ମୁଖ ହୈଲ ।
ଦେବୀଧାମେ ମାୟାକୃତ ଶରୀର ପାଇଲ ॥
ପୁଣ୍ୟପାପକର୍ମଚକ୍ରେ ପଡ଼ିୟା ଏଖନ ।
ସ୍ଥୂଲ ଲିଙ୍ଗ ଦେହେ ସଦା କରେନ ଭ୍ରମଣ ॥
କଭୁ ସ୍ୱର୍ଗେ ଉଠେ କଭୁ ନରକେ ପଡ଼ିୟା ।
ଚୌରାଶି ଲକ୍ଷ ଯୋନି ଭୋଗେ ଭ୍ରମିୟା ଭ୍ରମିୟା ॥

ତଥାପି କୃଷ୍ଣଦୟା,

ତୁମି ବିନୁ ତୋମାର ବୈଭବ ଜୀବ ହୟ (୯) ।
ଦାସେର ମଙ୍ଗଲ ଚିନ୍ତା ତୋମାର ନିଶ୍ଚୟ ॥
ଦାସ ଯାହା ସୁଖ ମାନି କରେ ଅନ୍ୱେଷଣ ।
ତୁମି ତାହା କୃପା କରି କର ବିତରଣ ॥

ପ୍ରାକୃତ ଶୁଭକର୍ମ, କର୍ମକାଣ୍ଡ,

ମାୟାର ବୈଭବେ ଯେ ଅନିତ୍ୟ ସୁଖ ହୟ ।
ତୋମାର କୃପାୟ ସେ ଅନାୟାସେ ପାୟ ॥
ସେଇ ସୁଖ ପ୍ରାପ୍ତ୍ୟ ପାୟ ଶୁଭକର୍ମ ଯତ ।
ନିରୂପିଲେ ଧର୍ମ-ଯଜ୍ଞ ଯୋଗ-ହୋମ-ବ୍ରତ ॥
ସେଇ ସବ ଶୁଭକର୍ମ ସଦା ଜଡମୟ ।
ଚିନ୍ମୟୀ ପ୍ରବୃତ୍ତି ତାହେ କଭୁ ନା ମିଲୟ (୧୦) ॥

---

(୯) ଜୀବ ଯେ ଅବସ୍ଥାରେ ଯେଉଁଠାରେ ଥାଏ କୃଷ୍ଣ ତାହାର ମଙ୍ଗଳପାଇଁ ତାହାର ବାଞ୍ଛିତ ଫଳ ସେହି ଅବସ୍ଥାରେ ସେହିଠାରେ ଦିଅନ୍ତି । ଜୀବ ଓ କୃଷ୍ଣର ସମ୍ବନ୍ଧ ନିତ୍ୟ, କୃଷ୍ଣ ଈଶ, ଜୀବ ଅଧୀନସ୍ଥ । କୃଷ୍ଣ ନିୟନ୍ତା, ଜୀବ ନିୟମ୍ୟ । କୃଷ୍ଣ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର, ଜୀବ କୃଷ୍ଣପରତନ୍ତ୍ର । କୃଷ୍ଣ ପ୍ରଭୁ, ଜୀବ ଦାସ । କୃଷ୍ଣ ଫଳଦାତା, ଜୀବ ଫଳଭୋକ୍ତା ।

(୧୦) ଧର୍ମ, ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମାଦି । ଯଜ୍ଞ, ଅଗ୍ନିଷ୍ଟୋମାଦି । ଯୋଗ, ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗାଦି । ହୋମ, ହୁତାଦି । ବ୍ରତ, ଦର୍ଶପୌର୍ଣ୍ଣମାସ୍ୟାଦି । ଶୁଭକର୍ମ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧ ହେଲେ ଦ୍ରବ୍ୟ କାଳ ଓ ଦେଶର ଅଶୁଦ୍ଧିରେ ଶୁଦ୍ଧ କର୍ମ କୃତ ହୁଏ । ବସ୍ତୁତଃ ମୁକ୍ତିଧର୍ମ ମାନ ସେହି ସବୁ କର୍ମ କଲେ ମଧ୍ୟ ସେହି ସେହି କର୍ମରେ ସାକ୍ଷାତ୍ ଚିତ୍ତବୃତ୍ତି ନାହିଁ ଚିତ୍ପ୍ରବୃତ୍ତି-ହେତୁ, ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଏ ବିଷୟରେ ଅନୁଭବ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ତାହାର ସାଧନେ ସାଧ୍ୟ ଜଡମୟ ଫଳ
ଇହଲୋକ ଭୋଗ ସୁଖ ତାହାତେ ପ୍ରବଳ ।
ସେଇ ସବ କର୍ମଭୋଗେ ନାହି ଅମୃଶାନ୍ତ ।
ତାହାତେ ପ୍ରୟାସ କରି ଅତିଶୟ ଭ୍ରାନ୍ତ ॥
ସେଇ ସବ ଶୁଭକର୍ମ ଉପାୟ ହଇୟା ।
ଅନାଢ୍ୟ ଉପେୟ ସାଧେ ଲୋକସୁଖ ଦିୟା (୧୧) ॥

ସେଇ ଅବସ୍ଥା ହଇତେ ଉଦ୍ଧାରେର ଉପାୟ ।

କଭୁ ଯଦି ସାଧୁସଙ୍ଗେ ଜାନିତେ ସେ ପାରେ ।
ଅପି ଜୀବ କୃଷ୍ଣଦାସ, ଯାୟ ମାୟା ପାରେ ॥
ସେ ବିରଲ ଫଲ ମାତ୍ର ସୁକୃତିଜନିତ ।
ତୁଚ୍ଛ କର୍ମକାଣ୍ଡେ ନାହି କରିଲେ ବହିତ ॥

ଜ୍ଞାନକାଣ୍ଡ, ବ୍ରହ୍ମଲୟ ସୁଖ,

ଅର ଭିନ୍ନ ମାୟାର ଯନ୍ତ୍ରଣାମାତ୍ର ଜାନି ।
ମୁକ୍ତି ଲଭିତେ ଯତ୍ନବାନ ଭିନ୍ନ ହନ୍ ଜ୍ଞାନୀ ॥
ସେ ସବ ଲୋକେର ଜନ୍ୟ ତୁମି ଦୟାମୟ ।
ଜ୍ଞାନକାଣ୍ଡ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା ଦିୟାଛ ନିଶ୍ଚୟ ।
ସେଇ ବିଦ୍ୟା ମାୟାବାଦ କରିୟା ଆଶ୍ରୟ ।
ଜଡ ମୁକ୍ତ ହ'ୟେ ବ୍ରହ୍ମେ ଜୀବ ହୟ ଲୟ ॥

---

(୧୧) ସ୍ୱର୍ଗଲୋକରେ ଯେ ଅନାଢ୍ୟ ସୁଖ ମିଳେ ତାହାହିଁ ଲୋକସୁଖ ଚିତ୍ସୁଖ ଠାହିଁରୁ ବିଲକ୍ଷଣ ।

ଉଦ୍ଧବସ୍ତୁ କି,

ସେଇ ବ୍ରହ୍ମ ତବ ଅଙ୍ଗକାନ୍ତି ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ ।
ବିରଜାର ପାରେ ସ୍ଥିତ ତାହେ ଦସ୍ୟୁ ଲୟ ॥
ଯେ ସବ ଅସୁରେ ତୁମ୍ଭେ କରେନ ସଂହାର ।
ତାହାରାଓ ସେହି ବ୍ରହ୍ମେ ଯାନ୍ତି ମାୟାପାର ॥

କୃଷ୍ଣବହିର୍ମୁଖ,

କର୍ମୀ ଜ୍ଞାନୀ ଉଭୟେଇ କୃଷ୍ଣବହିର୍ମୁଖ ।
କଭୁ ନାହି ଆସ୍ୱାଦୟ କୃଷ୍ଣଦାସ୍ୟସୁଖ ॥

ଭକ୍ତ୍ୟୁନ୍ମୁଖୀ ସୁକୃତ,

ଭକ୍ତିର ଉନ୍ମୁଖୀ ସେଇ ସୁକୃତ ପ୍ରଧାନ ।
ତାର ଫଳେ ଜୀବ ଭକ୍ତ-ସାଧୁ ସଙ୍ଗ ପାନ (୧)
ଶ୍ରଦ୍ଧାବାନ୍ ହୟେ କୃଷ୍ଣଭକ୍ତ ସଙ୍ଗେ କରେ ।
ନାମେ ରୁଚି, ଜୀବେ ଦୟା ଭକ୍ତିପଥ ଧରେ ॥

କର୍ମୀ ଓ ଜ୍ଞାନୀର ପ୍ରତି କୃପାୟ ଗୌଣପଥ ବିଧାନ ।

ଦୟାର ସାଗର ତୁମି ଜୀବେର ଈଶ୍ୱର ।
କର୍ମୀ ଜ୍ଞାନୀ ବହିର୍ମୁଖ ଉଦ୍ଧାରେ ତତ୍ପର ॥
କର୍ମପଥେ ଜ୍ଞାନପଥେ ପଥିକ ଯେ ଜନ ।
ତାହାର ଉଦ୍ଧାର ଲାଗି ତୋମାର ଯତନ ॥

---

(୧) ସୁକୃତ ତିନ ପ୍ରକାର । କର୍ମୋନ୍ମୁଖୀ, ଜ୍ଞାନୋନ୍ମୁଖୀ ଓ ଭକ୍ତ୍ୟୁନ୍ମୁଖୀ । ପ୍ରଥମ ଦୁଇ ପ୍ରକାର ସୁକୃତରେ କର୍ମଫଳ ଭୋଗ ଓ ମୁକ୍ତିଲାଭ ହୁଏ । ଶେଷ ପ୍ରକାର ସୁକୃତରେ ଅନନ୍ୟା ଭକ୍ତିରେ ଶ୍ରଦ୍ଧୋଦୟ ହୁଏ । ଅଜ୍ଞାନରେ ଶୁଦ୍ଧ ଭକ୍ତଙ୍କର କିଛିମାତ୍ର ସେବା ସୁକୃତ ।

ସେଇ ସେଇ ପଥକର ମଙ୍ଗଳ ଚିନ୍ତିୟା ।
ଗୌଣଭକ୍ତିପଥ ଏକ ସୃଜିଲ କରିୟା (୧୩)

କର୍ମୀର ପକ୍ଷେ କର୍ମେର ଗୌଣଭକ୍ତିପଥ,

କର୍ମୀ ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମେ ଥାକି ସାଧୁସଙ୍ଗ କରି ।
କର୍ମ ମାଝେ ଭକ୍ତି କରେ ଗୌଣ ପଥ ଧରି ॥
ତାର କୃତ କର୍ମ ସବ ହୃଦୟ ଶୋଧିୟା ।
ଭବୋଦ୍ଭୂତ ହୟ ଶ୍ରଦ୍ଧାବୀଜେ ସ୍ଥାନ ଦିୟା ॥

ଜ୍ଞାନୀର ଗୌଣପଥ,

ଜ୍ଞାନୀ ସୁକୃତିର ବଲେ ଭକ୍ତେର କୃପାୟ ।
ଅନନ୍ୟ ଭକ୍ତିତେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅନାୟାସେ ପାୟ (୧୪) ॥
ତୁମି ବଲ ମୋର ଦାସ ମାୟାର ପ୍ରତାପେ ।
ତାହେ ଅନ୍ୟ ଭୁକ୍ତି ଫଲ ଛାଡ଼ିୟା ଆମାକେ ।
ଆମି ଜାନି ତାର ଯାତେ ହୟ ସୁମଙ୍ଗଲ ।
ଭୁକ୍ତି ମୁକ୍ତି ଛଡ଼ାଇୟା ଦିଇ ଭକ୍ତିଫଲ ॥

ଗୌଣପଥେର ପ୍ରକ୍ରିୟା,

ତାର କାମ ଅନୁସାରେ ଚାଲାଇୟା ତାହାରେ ।
ଗୌଣପଥେ ଭକ୍ତିମାର୍ଗେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦିଇ ତାରେ ॥

---

(୧୩) ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମାଚାରର ଅନୁଷ୍ଠାନଦ୍ୱାରା ହରିତୋଷଣ ବ୍ରତହିଁ କର୍ମମାର୍ଗର ଗୌଣଭକ୍ତି ପଥ ।

(୧୪) ଭକ୍ତସାଧୁସଙ୍ଗାଦିହିଁ ଜ୍ଞାନମାର୍ଗର ଗୌଣଭକ୍ତି ପଥ । ଶୁଦ୍ଧଭକ୍ତିର ପ୍ରାପ୍ତ୍ୟୁପାୟ ବର୍ଣ୍ଣନରେ ରାମାନନ୍ଦ ସମ୍ବାଦେ ମହାପ୍ରଭୁ ଏହି ଗୌଣ ପଥକୁ 'ବାହ୍ୟ' ବୋଲି ଅନାଦର କରିଅଛନ୍ତି ।

ଏ ତୋମାର କୃପା ପ୍ରଭୁ ତୁମି କୃପାମୟ ।
କୃପା ନା କରିଲେ କେବେ ଜୀବ ଶୁଦ୍ଧ ହୟ ।

କଳିତେ ଗୌଣପଥେର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା,

ସତ୍ୟଯୁଗେ ଧ୍ୟାନଯୋଗେ କରି ଋଷିଗଣେ ।
ଶୁଦ୍ଧ କରି ଦିଲେ ପ୍ରଭୁ ନିଜ ଭକ୍ତି ଧନେ ।
ତ୍ରେତାଯୁଗେ ଯଜ୍ଞ କର୍ମ୍ମ ଅନେକ ଶୋଧିଲେ ।
ଦ୍ୱାପରେ ଅର୍ଚ୍ଚନମାର୍ଗେ ଭକ୍ତି ବିଲାଇଲେ ।
କଲି ଆଗମନେ ନାଥ ଜୀବେର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା !
ଦେଖି ଜ୍ଞାନ, କର୍ମ୍ମ, ଯୋଗ ଛାଡ଼ିଲ ଭରସା ।
ଅଳ୍ପ ଆୟୁ, ବହୁ ପୀଡ଼ା, ବଲ ବୁଦ୍ଧି ହ୍ରାସ ।
ଏଇ ସବ ଉପଦ୍ରବ ଜୀବେ କୈଲ ଗ୍ରାସ ।
ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମ ଧର୍ମ୍ମ ଆର ସାଂଖ୍ୟ ଯୋଗ ଜ୍ଞାନ ।
କଲିଜୀବେ ଉଦ୍ଧାରିତେ ନହେ ବଲବାନ ।
ଜ୍ଞାନ କର୍ମ୍ମଗତ ଯେ ଭକ୍ତିର ଗୌଣପଥ ।
କଣ୍ଟକେ ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣ ହଞା ହଇଲ ବିପଥ (୧୪)

---

(୧୪) ଜ୍ଞାନଚର୍ଚ୍ଚା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରକୃତ ସାଧୁମାନଙ୍କ ଏବଂ ନିଷ୍କାମ ଓ ଈଶ୍ୱରାର୍ପିତ କର୍ମଯୋଗ ଦ୍ୱାରା ଭକ୍ତିଦେବୀର ମନ୍ଦିରାଭିମୁଖରେ ଯିବାର ଯେ ଦୁଇଟି ଗୌଣପଥ ଥିଲା ତାହା କଳିକାଳରେ ଦୂଷିତ ହୋଇଅଛି । ପ୍ରକୃତ ସାଧୁର ପରିବର୍ତ୍ତେ ଧର୍ମଧ୍ୱଜୀର ପ୍ରାବଲ୍ୟ । ବଟସ୍ୱଭୋଗ ଲାଳସାରେ କର୍ମ୍ମ ଦ୍ୱାରା, କେବଳ ଚିତ୍ତଶୁଦ୍ଧିର ଅନାଦର ହେବାରୁ । ସୁତରାଂ ଗୌଣପଥ ଦ୍ୱାରା ଅତି ମଙ୍ଗଳ ହୁଏ ନାହିଁ । ଦ୍ୱାପରେ ଯେ ମୁଖ୍ୟ ପଥରୂପ ଅର୍ଚ୍ଚନ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଥିଲା ତାହା ମଧ୍ୟ ଜାଗା ଦୌରାତ୍ମ୍ୟରେ ଦୂଷିତପ୍ରାୟ ହେଲା ।

ପୃଥକ ଉପାୟ ଧର ଉପେୟ ସାଧନେ ।
ବଦ୍ଧ ବନ୍ଧୁତର ହୈଲ ଜୀବେର ଜୀବନେ (୧୭) ।

ନାମାଲୋଚନାର ମୁଖ୍ୟପଥ,

ପ୍ରଭୁ ଭୁମି ଜୀବେର ମଙ୍ଗଲ ଚିନ୍ତା କରି ।
କଲିଯୁଗେ ନାମ ସଙ୍ଗେ ସ୍ୱୟଂ ଅବତରି ।
ଯୁଗଧର୍ମ ପ୍ରଚାରିଲେ ନାମସଂକୀର୍ତ୍ତନ ।
ମୁଖ୍ୟପଥେ ଜୀବ ପାୟ କୃଷ୍ଣ-ପ୍ରେମଧନ ।
ନାମେର ସ୍ମରଣେ ଆର ନାମ ସଙ୍କୀର୍ତ୍ତନ ।
ଏଇମାତ୍ର ଧର୍ମ ଜୀବ କରିବେ ପାଲନ ।

ସାଧ୍ୟ-ସାଧନ ଓ ଉପାୟ ଉପେୟର ଅଭେଦତା ହେତୁ ନାମର ମୁଖ୍ୟତା ।

ଯେଇତ ସାଧନ ସେଇ ସାଧ୍ୟ ଯବେ ହୈଲ ।
ଉପାୟ ଉପେୟ ମଧ୍ୟେ ଭେଦ ନା ରହିଲ ।

---

(୧୭) ଯାହାର ଅବଲମ୍ବନରେ ଉପେୟ ବସ୍ତୁ ମିଳିପାରେ ତାହାହିଁ ଉପାୟ । ଉପାୟ ସାଧନ ଦ୍ୱାରା ଯାହା ଲାଭ ହୁଏ ତାହାହିଁ ଉପେୟ । ସାଧନର ନାମାନ୍ତର ଉପାୟ । ସାଧ୍ୟର ନାମାନ୍ତର ଉପେୟ । ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କର ପ୍ରସାଦହିଁ ସବୁଜୀବର ଚରମ ଉପେୟ ବା ସାଧ୍ୟ । କର୍ମ ଓ ଜ୍ଞାନ ସେହି ଉପେୟ ବା ସାଧ୍ୟର ମୁଖ୍ୟ ସାଧନ ନୁହେଁ । କାରଣ ସେମାନେ ତାହାର ଉପେୟର ନିକଟସ୍ଥ ହେଲାମାତ୍ରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଲୁପ୍ତ ହୁଏ । ନାମ ସାଧନ ସେରୂପ ନୁହେଁ । ନାମ ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କ ଠାରୁ ଅଭିନ୍ନ ସୁତରାଂ ସାଧ୍ୟ ଓ ଉପେୟରୂପେ ସାଧନ ବା ଉପାୟ ରୂପ ନାମ ସ୍ୱୟଂ ବର୍ତ୍ତମାନ । ଏହି ତତ୍ତ୍ୱ ବିଶେଷ ଯୌକ୍ତିକବଳରୁ ଜଣାଯାଏ ।

ସାଧ୍ୟେର ସାଧନେ ଆର ନାହି ଅନ୍ୟସମ୍ବ ।
ଅନାୟାସେ ତରେ ଜୀବ ତୋମାର କୃପାୟ ।

ଅତିତ ଅଧମ ଅଛି ମଜିୟା ବିଷୟେ ।
ନା ଭଜନୁ ନାମ ତବ ଅଛି ମୂଢ଼ ହୃଦୟେ ।

ଦର ଦର ଧାରା ଚକ୍ଷେ ବ୍ରହ୍ମ ହରିଦାସ ।
ପଡ଼ିଲ ପ୍ରଭୁର ପଦେ ଛାଡ଼ିୟା ନିଶ୍ୱାସ ।।

ହରି ଭକ୍ତ ଭକ୍ତି ମାଝେ ବିନୋଦ ଯାହାର ।
ହରିନାମ ଚିନ୍ତାମଣି ଜୀବନ ତାହାର ।

ଇତି ଶ୍ରୀହରିନାମଚିନ୍ତାମଣୌ ନାମମାହାତ୍ମ୍ୟସୂଚନଂ
ନାମ ପ୍ରଥମଃ ପରିଚ୍ଛେଦଃ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ପରିଚ୍ଛେଦ ।

ନାମ ଗ୍ରହଣ ବର୍ଣ୍ଣନ ।

ଗଦାଇ ଗୌରାଙ୍ଗ ଜୟ ଜାହ୍ନବାଜୀବନ ।
ସୀତାଦ୍ୱୈତ ଜୟ ଶ୍ରୀବାସାଦି ଭକ୍ତଗଣ ।
ମହାପ୍ରେମେ ହରିଦାସ କରେନ ରୋଦନ ।
ପ୍ରେମେ ତାରେ ଗୌରଚନ୍ଦ୍ର ଦିଲା ଆଲିଙ୍ଗନ ।

ବଲେନ, ତୋମାର ସମ ଭକ୍ତ କୋଥା ଆଛେ ।
ସର୍ବ-ତତ୍ତ୍ୱ-ଜ୍ଞାତା ତୁମି ସଦା ମାୟାପାର ॥

ଅନନ୍ୟ ଭଜନେର ଶ୍ରେଷ୍ଠତା,

ନୀଚକୂଲେ ଅବତରି ଦେଖାଲେ ସକଲେ ।
ଧନେ ମାନେ କୁଲେ ଶୀଲେ କୃଷ୍ଣ ନାହିଁ ମିଲେ ॥
ଅନନ୍ୟ ଭଜନେ ଯାଁର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅତିଶୟ ।
ଦେବତା ଅପେକ୍ଷା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସେଇ ମହାଶୟ ॥

ଶ୍ରୀହରିଦାସେର ନାମାଚାର୍ଯ୍ୟତା,

ନାମତତ୍ତ୍ୱ ସର୍ବସାର ତୋମାର ବିଦିତ ।
ଆଚାରେ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ତୁମି ପ୍ରଚାରେ ପଣ୍ଡିତ ॥
ବଲ ହରିଦାସ ନାମମହିମା ଅପାର ।
ଶୁନିଯା ତୋମାର ମୁଖେ ଆନନ୍ଦ ଆମାର ॥

ବୈଷ୍ଣବ ଲକ୍ଷଣ,

ଏକ ନାମ ଯାର ମୁଖେ ବୈଷ୍ଣବ ସେ ହୟ ।
ତାରେ ଗୃହୀ ଯତ୍ନ କରି ମାନିବେ ନିଶ୍ଚୟ (୧) ॥

---

(୧) କୁଲୀନ ଗ୍ରାମବାସିଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନରେ ମହାପ୍ରଭୁ କହିଥିଲେ;
"ପ୍ରଭୁ କହେ କୃଷ୍ଣସେବା ବୈଷ୍ଣବସେବନ ।
ନିରନ୍ତର କର କୃଷ୍ଣନାମସଂକୀର୍ତ୍ତନ ॥
ପ୍ରଭୁ କହେ ଯାର ମୁଖେ ଶୁନି ଏକବାର ।
କୃଷ୍ଣନାମ ସେଇ ପୂଜ୍ୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସବାକାର ॥
କୃଷ୍ଣନାମ ନିରନ୍ତର ଯାଁହାର ବଦନେ ।
ସେଇ ସେ ବୈଷ୍ଣବ ଭଜ ତାଁହାର ଚରଣେ ॥
ଯାଁହାର ଦର୍ଶନେ ମୁଖେ ଆଇସେ କୃଷ୍ଣନାମ ।
ତାଁହାରେ ଜାନିଓ ତୁମି ବୈଷ୍ଣବ ପ୍ରଧାନ ॥" ଚୈ : ଚ : ମଧ୍ୟଖଣ୍ଡ

ବୈଷ୍ଣବ-ତର ଲକ୍ଷଣ,

ନିରନ୍ତର ଯାର ମୁଖେ ଶୁନି କୃଷ୍ଣନାମ ।
ସେଇ ସେ ବୈଷ୍ଣବତର ସର୍ବଗୁଣଧାମ ॥

ବୈଷ୍ଣବତମ ଲକ୍ଷଣ,

ବୈଷ୍ଣବ ଉତ୍ତମ ସେଇ ଯାହାରେ ଦେଖିଲେ ।
କୃଷ୍ଣନାମ ଆସେ ମୁଖେ କୃଷ୍ଣଭକ୍ତି ମିଲେ ॥
ହେନ କୃଷ୍ଣନାମ ଜୀବ ସ୍ୱରୂପେ କରବେ ।
ତାହାର ପ୍ରଧାନ ଭୂମି ଆମାରେ ବଲିବେ ॥
କର ଯୁଡ଼ି ହରିଦାସ ବଲେନ ବଚନ ।
ପ୍ରେମେ ଗଦ ଗଦ ସ୍ୱର ସଜଲ ନୟନ ॥

ନାମେର ସ୍ୱରୂପ,

କୃଷ୍ଣନାମ ଚିନ୍ତାମଣି ଅନାଦି ଚିନ୍ମୟ (୧) ।
ଯେଇ କୃଷ୍ଣ ସେଇନାମ ଏକ ତତ୍ତ୍ୱ ହୟ ॥
ଚୈତନ୍ୟ ବିଗ୍ରହ ନାମ ନିତ୍ୟମୁକ୍ତତତ୍ତ୍ୱ ।
ନାମ ନାମୀ ଭିନ୍ନ ନୟ, ନିତ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧ ସତ୍ତ୍ୱ ॥
ଏ ଜଡ଼ ଜଗତେ ତାର ଅକ୍ଷର ଆକାର ।
ରସରୂପେ ରସିକେତେ ସତ୍ତ୍ୱଅବତାର ॥

---

(୧) ଚିନ୍ତାମଣି ସମସ୍ତ ଦେଇ ପାରନ୍ତି । କୃଷ୍ଣନାମ ଚିନ୍ତାମଣି କାମିଜନଙ୍କୁ ଧର୍ମ, ଅର୍ଥ, କାମ ଓ ମୋକ୍ଷ ଦାନ କରନ୍ତି ଏବଂ ନିଷ୍କାମୀଜନଙ୍କୁ ବିଶୁଦ୍ଧ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରେମ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି ।

କୃଷ୍ଣ ବସ୍ତୁ ହୟ ଗୁଣ ଧର୍ମେ ପରିଚିତ (କ) ।
ନାମ, ରୂପ ଗୁଣ, କର୍ମ ଅନାଦି ବିହିତ ॥

ନାମ ନିତ୍ୟସିଦ୍ଧ,

ନିତ୍ୟ ବସ୍ତୁ ରସ ରୂପ କୃଷ୍ଣ ସେ ଅଦ୍ୱୟ ।
ସେଇ ଗୁଣ ପରିଚୟେ ବସ୍ତୁ ସିଦ୍ଧ ହୟ ॥
ସନ୍ଧିନୀ ଶକ୍ତିତେ ତାଁର ଗୁଣ ପରିଚୟ ।
ନିତ୍ୟସିଦ୍ଧରୂପେ ଖ୍ୟାତ ସର୍ବଦା ଚିନ୍ମୟ ।
କୃଷ୍ଣ ଆକର୍ଷତ୍ୱେ ସର୍ବ ବଶଗତ ଜନ ।
ସେଇ ନିତ୍ୟ ଧର୍ମଗତ କୃଷ୍ଣନାମ ଧନ ॥

କୃଷ୍ଣରୂପ ନିତ୍ୟ,

କୃଷ୍ଣରୂପ କୃଷ୍ଣ ହୈତେ ସର୍ବଦା ଅଭେଦ ।
ନାମ ରୂପ ଏକ ବସ୍ତୁ ନାହିକ ପ୍ରଭେଦ ॥
ଶ୍ରୀନାମ ସ୍ମରିଲେ ରୂପ ଆଇସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ।
ରୂପ ନାମ ଭିନ୍ନ ନୟ, ନାଚେ ନାନା ରଙ୍ଗେ ॥

(କ) ବସ୍ତୁ ମାତ୍ରକେ ନାମ ରୂପ ଓ କର୍ମ ଦ୍ୱାରା ପରିଚିତ । କୃଷ୍ଣହିଁ ଏକମାତ୍ର ପରମ ବସ୍ତୁ ସୁତରାଂ ତାହାଙ୍କଠାରେ ନାମ, ରୂପ ଗୁଣ ଓ ଲୀଳା ଏହି ଗୁଣଚତୁଷ୍ଟ ପରିଚାୟକ । ଯହିଁରେ ଏହି ଗୁଣର ପରିଚୟ ଅଭାବ ସେହି ବସ୍ତୁ ବୋଲି ସ୍ୱୀକୃତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ ଯଥା—ବ୍ରହ୍ମ ନିର୍ବିଶେଷ ହେବାରୁ ବ୍ରହ୍ମ ବସ୍ତୁ ନୁହନ୍ତି କେବଳ ଭଗବତ୍ ତତ୍ତ୍ୱର ଗୋଟିଏ ବ୍ୟତିରେକ ପରିଚାୟକ ମାତ୍ର ।

କୃଷ୍ଣଗୁଣ-ନିତ୍ୟତ୍ୱ,

କୃଷ୍ଣ ଗୁଣ ଚତୁଃଷଷ୍ଟୀ ଅନନ୍ତ ଅପାର (୪) ।
ଯାଁର ନିଜ ଅଂଶ ରୂପେ ସବ ଅବତାର ।
ଯାଁର ଗୁଣ ଅଂଶେ ବ୍ରହ୍ମା ଶିବାଦି ଈଶ୍ୱର ।
ଯାଁର ଗୁଣେ ନାରାୟଣ ଷଷ୍ଟୀ ଗୁଣେଶ୍ୱର ॥
ସେଇ ସବ ନିତ୍ୟଗୁଣେ ନିତ୍ୟ ନାମ ଯାଁର
ଅନନ୍ତ ସଂଖ୍ୟାୟ ବ୍ୟାପ୍ତ ବୈକୁଣ୍ଠ ବ୍ୟାପାର ।

କୃଷ୍ଣଲୀଳାର ନିତ୍ୟତ୍ୱ,

ସେଇ ଗୁଣ ତରଙ୍ଗେତେ ଲୀଳାର ବିସ୍ତାର ।
ଗୋଲୋକ ବୈକୁଣ୍ଠ ବ୍ରଜ ସବ ତଦାକାର ॥

ଚିଦ୍ବସ୍ତୁତେ ନାମ, ରୂପ, ଗୁଣ, ଲୀଳା, ବସ୍ତୁ ହଇତେ ପୃଥକ୍ ନୟ,

ନାମ-ରୂପ-ଗୁଣ-ଲୀଳା ଅଭିନ୍ନ ହୃଦୟ ।
ଅଚତ ସମ୍ପର୍କେ ବଦ୍ଧ ଜୀବେ ଭିନ୍ନ ହୟ (୫) ॥

---

(୪) ପଞ୍ଚମ ପରିଚ୍ଛେଦ ପ୍ରମାଣମାଳା ଦେଖନ୍ତୁ । କୃଷ୍ଣଙ୍କଠାରେ ଚତୁଃଷଷ୍ଟୀ ଗୁଣ ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ବର୍ତ୍ତମାନ । ନାରାୟଣଙ୍କଠାରୁ ରାମାଦିଅବତାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଂଶ ବିଳାସ ତତ୍ତ୍ୱରେ ଷଷ୍ଟୀଗୁଣ ପ୍ରକାଶିତ । ଶିବାଦି ଦେବତାମାନଙ୍କଠାରେ ପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚାଶତ୍ ଗୁଣ ଅଂଶିକରୂପେ ପ୍ରକଟ । ସାଧାରଣ ଜୀବଠାରେ କେବଳ ପଞ୍ଚାଶତ୍ ଗୁଣ ବିନ୍ଦୁବିନ୍ଦୁରୂପେ ଲକ୍ଷିତ । ବିଷ୍ଣୁ ତତ୍ତ୍ୱ ମଧ୍ୟରେହିଁ କୃଷ୍ଣଙ୍କଠାରେ ଚାରିଗୋଟି ଅସାଧାରଣ ଗୁଣ ତାହାଙ୍କୁ ସେହି ତତ୍ତ୍ୱର ପରାକାଷ୍ଠାରୂପେ ପରିଚୟ ଦିଏ ।

(୫) କୃଷ୍ଣ ବିଭୁ-ଚୈତନ୍ୟ । ଅତଏବ ତାହାଙ୍କର ନାମ, ରୂପ, ଗୁଣ ଓ ଲୀଳା ତାହାଙ୍କ ତତ୍ତ୍ୱସ୍ୱରୂପରୁ ଅଭିନ୍ନ । ଜୀବ-ଚୈତନ୍ୟକଣ ସୁତରାଂ ଶୁଦ୍ଧାବସ୍ଥାରେ ତାହାର ନାମ, ରୂପ ଗୁଣ ଓ କର୍ମ ତାହାର ଚୈତନ୍ୟକଣ ସ୍ୱରୂପରୁ ସ୍ୱଭାବତଃ ଅପୃଥକ୍ । ବଦ୍ଧଜୀବ ଅଚିତ୍ ଜଗତରେ ସ୍ଥୂଳ ଲିଙ୍ଗ ଦେହ ପାଇ ସ୍ୱସ୍ୱରୂପଠାରୁ ପୃଥକ୍ ନାମ, ରୂପ, ଗୁଣ ଓ କର୍ମ ପାଇଅଛି । ଏହା କେବଳ ମାୟାର ବିଡ଼ମ୍ବନା ମାତ୍ର । କୃଷ୍ଣଙ୍କ କୃପାରୁ ମୁକ୍ତ ହେଲେ ଆଉ ସେ ରୂପ ରହିବ ନାହିଁ ।

ଶୁଦ୍ଧ ଜୀବେ ନାମ, ରୂପ, ଗୁଣ, କ୍ରିୟା ଏକ ।
ଜଡ଼ାଶ୍ରିତ ଦେହେ ଭେଦ ଏଇ ସେ ବିବେକ ॥
କୃଷ୍ଣେ ନାହି ଜଡ଼ ଗନ୍ଧ ଅତଏବ ତାଁୟ ।
ନାମ-ରୂପ-ଗୁଣ—ଲୀଳା ଏକତତ୍ତ୍ୱ ହୟ ॥

ନାମେର ସର୍ବମୂଲତ୍ୱ,

ଏଇ ଶୁଦ୍ଧ ପରତତ୍ତ୍ୱ ମଧ୍ୟେ ନାମ ତାଁର ।
ସକଲେର ଅଦି ସେ ପ୍ରତୀତ ସବାକାର ॥
ଅତଏବ ନାମ ମାତ୍ର ବୈଷ୍ଣବେର ଧର୍ମ୍ମ ।
ନାମେ ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ହୟ ରୂପ, ଗୁଣ, କର୍ମ୍ମ ॥
କୃଷ୍ଣେର ସମଗ୍ର ଲୀଳା ନାମେ ବିଦ୍ୟମାନ ।
ନାମ ସେ ପରମ ତତ୍ତ୍ୱ ତୋମାର ବିଧାନ ॥

ବୈଷ୍ଣବ ଓ ବୈଷ୍ଣବପ୍ରାୟେ ଭେଦ ଅଛେ,

ସେଇ ନାମ ବଦ୍ଧ ଜୀବ ଶ୍ରଦ୍ଧା ସହକାରେ ।
ଶୁଦ୍ଧ ରୂପେ ଲଇଲେ ବୈଷ୍ଣବ ବଲି ତାରେ ॥
ନାମାଭାସ ଯାର ହୟ ସେ ବୈଷ୍ଣବ-ପ୍ରାୟ ।
ନାମକୃପା-ବଲେ କ୍ରମେ ଶୁଦ୍ଧ ଭାବ ପାୟ ॥

ଏଇ ମାୟିକ ଜଗତେ କୃଷ୍ଣନାମ ଓ ଜୀବ ଏଇ ଦୁଇଟିମାତ୍ର ଚିଦ୍ୟାପାର,

ନାମ ସମ ବସ୍ତୁ ନାଇ ଏ ଭବ ସଂସାରେ ।
ନାମ ସେ ପରମ ଧନ କୃଷ୍ଣେର ଭାଣ୍ଡାରେ ॥

ଜୀବ ହିତେ ତତ୍ତ୍ୱାପାର କୃଷ୍ଣନାମ ଆର ।
ଆର ସବ ପ୍ରାପଞ୍ଚିକ ଜଗତ୍ ସଂସାର (୭) ॥

ମୁଖ୍ୟ ଓ ଗୌଣ ଭେଦେ ନାମ ଦୁଇ ପ୍ରକାର,

ମୁଖ୍ୟ, ଗୌଣ ଭେଦେ କୃଷ୍ଣ ନାମ ଦ୍ୱିପ୍ରକାର ।
ମୁଖ୍ୟନାମାଶ୍ରୟେ ଜୀବ ପାୟ ସର୍ବସାର ॥
ଚିତ୍ଶକ୍ତି ଆଶ୍ରୟ କରି ଯତ କୃଷ୍ଣନାମ ।
ସେଇ ସେଇ ମୁଖ୍ୟ ନାମ ସର୍ବଗୁଣ ଧାମ ॥

ମୁଖ୍ୟ ନାମ,

ଗୋବିନ୍ଦ ଗୋପାଳ ରାମ ଶ୍ରୀନନ୍ଦନନ୍ଦନ ।
ରାଧାନାଥ ହରି ଯଶୋମତୀ-ପ୍ରାଣଧନ ।
ମଦନମୋହନ ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ମାଧବ ।
ଗୋପୀନାଥ ବ୍ରଜଗୋପ ରାଖାଲ ଯାଦବ ॥
ଏଇରୂପ ନିତ୍ୟ ଲୀଳା ପ୍ରକାଶକ ନାମ ।
ଏସବ କୀର୍ତ୍ତନେ ଜୀବ ପାୟ କୃଷ୍ଣଧାମ ।

---

(୭) ଏହି ଜଡ଼ଜଗତରେ ସମସ୍ତହିଁ ମାୟିକ, ଜଡ଼ମୟ । ଜୀବ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଇଚ୍ଛାରୁ ଏଠାରେ ବଦ୍ଧ ହୋଇଅଛି । ସେହି କେବଳ ଏହି ଜଡ଼ଜଗତରେ ଏକମାତ୍ର ତତ୍ତ୍ୱାପାର । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାମରୂପେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଏହି ଜଗତରେ ଚିନ୍ମୟ ତତ୍ତ୍ୱାପାର ପ୍ରକାଶ କରୁଅଛନ୍ତି । ଅତଏବ ଏହି ଜଗତରେ ଦୁଇଟି ମାତ୍ର ତତ୍ତ୍ୱ ଅର୍ଥାତ୍ ଜୀବ ଓ କୃଷ୍ଣନାମ । ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବଗଣ ଏ ସ୍ଥଳରେ ବିଭିନ୍ନାଂଶ ହେବାରୁ ଜୀବ ମଧ୍ୟରେ ପରିଗଣିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି ।

ଗୌଣନାମ ଓ ତାହାର ଲକ୍ଷଣ,

ଜଡ଼ା ପ୍ରକୃତିର ପରିଚୟେ ନାମ ଯତ ।
ପ୍ରକୃତିର ଗୁଣେ ଗୌଣ ବେଦେର ସମ୍ମତ ॥
ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା ପରମାତ୍ମା ବ୍ରହ୍ମ ସ୍ଥିତିକର ।
ଜଗତ୍ ସଂହର୍ତ୍ତା ପାତା ଯଜ୍ଞେଶ୍ୱର ହର ॥

ମୁଖ୍ୟ ଓ ଗୌଣନାମେର ଫଲଭେଦ,

ଏଇରୂପ ନାମ, କର୍ମ୍ମ-ଜ୍ଞାନ-କାଣ୍ଡଗତ ।
ପୁଣ୍ୟ ମୋକ୍ଷ ଦାନ କରେ ଶାସ୍ତ୍ରେର ସମ୍ମତ ॥
ନାମେର ଯେ ମୁଖ୍ୟଫଲ କୃଷ୍ଣପ୍ରେମଧନ ।
ତାର ମୁଖ୍ୟ ନାମେ ମାତ୍ର ଲଭେ ସାଧୁଗଣ (୭) ॥

ନାମ ଓ ନାମାଭାସମାନ ଫଲଭେଦ,

ଏକ କୃଷ୍ଣନାମ ଯଦି ମୁଖେ ବାହିରାୟ ।
ଅଥବା ଶ୍ରବଣପଥେ ଅନ୍ତରେତେ ଯାୟ ॥
ଶୁଦ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ ହୟ ବା ଅଶୁଦ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ ହୟ ।
ତାତେ ଜୀବ ତରେ ଏଇ ଶାସ୍ତ୍ରେର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ॥
କିନ୍ତୁ ଏକ କଥା ଇଥେ ଆଛେ ସୁନିଶ୍ଚିତ ।
ନାମାଭାସ ହଇଲେ ବିଲମ୍ବେ ହୟ ହିତ ॥
ନାମାଭାସ ହଇଲେଓ ଅନ୍ୟ ଶୁଭ ହୟ ।
ପ୍ରେମଧନ କେବଲ ବିଲମ୍ବେ ଉପଜୟ ॥

---

(୭) ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଗୌଣ ନାମରୁ ପୁଣ୍ୟ ଓ ମୋକ୍ଷରୂପ ଫଳୋଦୟ ହୁଏ । କୃଷ୍ଣଙ୍କର ମୁଖ୍ୟନାମକୁ କେବଳ ପ୍ରେମଦାନରେ ସମର୍ଥ ।

ନାମାଭାସେ ପାପକ୍ଷୟେ ଶୁଦ୍ଧ ନାମ ହୟ ।
ତଖନଇ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପ୍ରେମ ଲଭୟେ ନିଶ୍ଚୟ (୮) ।

ବ୍ୟବହୃତ ବା ବ୍ୟବଧାନେ ଦୋଷ ଜନ୍ମେ,

କିନ୍ତୁ ବ୍ୟବହିତ ହଲେ ହୟ ଅପରାଧ ।
ସେଇ ଅପରାଧେ ହୟ ପ୍ରେମଲାଭେ ବାଧ ॥
ନାମ ନାମୀ ଭେଦ ବୁଦ୍ଧି ବ୍ୟବଧାନ ହୟ ।
ବ୍ୟବହିତ ଥାକଲେ କଦାପି ପ୍ରେମ ନୟ ।

ବ୍ୟବଧାନ ଦୁଇ ପ୍ରକାର,

ବର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟବଧାନ ଆର ତତ୍ତ୍ୱ ବ୍ୟବଧାନ ।
ବ୍ୟବଧାନ ଦ୍ୱିପ୍ରକାର ବେଦେର ବିଧାନ ।

ମାୟାବାଦର ନାମେ ତତ୍ତ୍ୱ ବ୍ୟବଧାନ କରେ,

ତତ୍ତ୍ୱ ବ୍ୟବଧାନ ମାୟାବାଦ ଦୁଷ୍ଟ ମତ ।
କଲିର ଜଞ୍ଜାଲ ଏଇ ଶାସ୍ତ୍ର ଅସମ୍ମତ (୯) ।

---

(୮) ନାମାଭାସଦ୍ୱାରା ସର୍ବ ପାପ କ୍ଷୟ ହୁଏ । ସର୍ବ ପାପ ଓ ଅନର୍ଥ ଦୂର ହେଲେ ଶୁଦ୍ଧନାମ ଭକ୍ତଙ୍କ ଜିହ୍ୱାରେ ନୃତ୍ୟ କରେ । ତାହାହେଲେ ଶୁଦ୍ଧନାମ ତାହାଙ୍କୁ କୃଷ୍ଣପ୍ରେମ ଦାନ କରେ ।

(୯) ବର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟବଧାନ ଏହିରୂପ—"ହଠିକର" ଏଥିରେ ପ୍ରଥମ ଓ ଶେଷ ଅକ୍ଷର ହର ଶବ୍ଦ ହେଲେ ମଧ୍ୟ "ଠିକ" ଏହି ବ୍ୟବଧାନ ମଧ୍ୟରେ ଥିବାରୁ ନାମ ଫଳର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହେଲା । "ହାରାମ" ଶବ୍ଦରେ ସେରୂପ ବ୍ୟବଧାନ ନାହିଁ । ଅତଏବ ହାରାମ, ଏହି ସାଙ୍କେତିକ ଅର୍ଥ ଯୋଗରୁ ମୁକ୍ତିଫଳପ୍ରଦ ହୁଏ । ତତ୍ତ୍ୱବ୍ୟବଧାନ ଅତିଶୟ ଦୁଷ୍ଟ । ବସ୍ତୁତଃ କୃଷ୍ଣନାମ ଓ କୃଷ୍ଣ ଉଭୟର ଭେଦ ନାହିଁ । ଯଦି କେହି ମାୟାବାଦ ଗ୍ରହଣ ପୂର୍ବକ କୃଷ୍ଣ ନାମକୁ ବ୍ରହ୍ମରୁ ପୃଥକ୍ କଳ୍ପିତ ବୋଲି ଜାଣନ୍ତି ତେବେ ତାହାର ତତ୍ତ୍ୱ ବ୍ୟବଧାନ ହେଲା । ତହିଁରେ ସର୍ବନାଶ ହେଲା ।

ବ୍ୟବଧାନାବଦ୍ଧ ନାମଇ ଶୁଦ୍ଧ ନାମ.

ଅତଏବ ଶୁଦ୍ଧ କୃଷ୍ଣନାମ ଯାଁର ମୁଖେ ।
ତାଁହାଙ୍କେ ବୈଷ୍ଣବ ଜାନି ସଦା ସେବ ସୁଖେ ॥

ଅନର୍ଥ ଯତ ନଷ୍ଟ ହୟ ତତଇ ନାମାଭାସତ୍ୱ ଦୂର ହୟ ଓ ଚିନ୍ମୟ-
ନାମ ପ୍ରକାଶ ପାୟ,

ନାମାଭାସ ଭେଦ ଶୁଦ୍ଧନାମ ଲଭିବାରେ ।
ସଦ୍‌ଗୁରୁ ସେବିବେ ଜୀବ ଯତ୍ନ ସହକାରେ ॥
ଭଜନେ ଅନର୍ଥ ନାଶ ଯେଇ କ୍ଷଣେ ପାୟ ।
ଚିତ୍‌ସ୍ୱରୂପ ନାମ ନାଚେ ଭକ୍ତେର ଜିହ୍ୱାୟ ।
ନାମ ସେ ଅମୃତଧାରା ନାହିଁ ଛାଡ଼େ ଆର ।
ନାମରସେ ମତ୍ତ ଜୀବ ନାଚେ ଅନିବାର ॥
ନାମ ନାଚେ, ଜୀବ ନାଚେ, ନାଚେ ପ୍ରେମଧନ ।
ଜଗତ୍ ନାଚାୟ, ମାୟା କରେ ପଲାୟନ ॥

ଯାହାର ନାମେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ହୟ ତାହାରଇ ନାମେ ଅଧିକାର ହଇୟା
ଥାକେ, ନାମେ ସର୍ବଶକ୍ତି ଅଛେ,

ନାମେ ଅଧିକାର ନରମାତ୍ରେ କୈଲେ ଦାନ ।
ସର୍ବଶକ୍ତି ନାମେ ପ୍ରଭୁ କରିଲେ ବିଧାନ ॥
ଯାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ହୟ ନାମେ ସେଇ ଅଧିକାରୀ ।
ଯାର ମୁଖେ କୃଷ୍ଣନାମ ସେଇ ସେ ଆଚାରୀ ॥

ଦେଶକାଲ ଅଶୌଚାଦିର ବାଧା ନାମେ ନାଇ,

ଦେଶ କାଲ ଅଶୌଚାଦି ନିୟମ ସକଲ ।
ଶ୍ରୀନାମ ଗ୍ରହଣେ ନାଇ ନାମ ସେ ପ୍ରବଲ ॥

କଳିଜୀବେର ନାମେ ନିଷ୍କପଟ ବିଶ୍ୱାସ ହଇଲେଇ ନାମେ ଅଧିକାର ହଇଲ,

ଦାନେ, ଯଜ୍ଞେ, ଧ୍ୟାନେ, ଜପେ ଆଛେ ତ ବିଚାର ।
କୃଷ୍ଣ ସଙ୍କୀର୍ତ୍ତନେ ମାତ୍ର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅଧିକାର (୧୦) ।
ଯୁଗଧର୍ମ୍ମ ହରିନାମ ଅନନ୍ୟଶ୍ରଦ୍ଧାଶ୍ରୟ ।
ଯେ କରେ ଆଶ୍ରୟ ତାର ସୁଲଭ ହୟ ।
କଳିଜୀବ ନିଷ୍କପଟେ କୃଷ୍ଣେର ସଂସାରେ ।
ଅବସ୍ଥିତ ହୟେ କୃଷ୍ଣନାମ ସଦା କରେ ॥

ନାମେର ଅନୁକୂଳ ବିଷୟ ଗ୍ରହଣ ଓ ପ୍ରତିକୂଳ ବିଷୟ ବର୍ଜ୍ଜନ,

ଭଜନେର ଅନୁକୂଳ ସର୍ବକାର୍ଯ୍ୟ କରି ।
ଭଜନେର ପ୍ରତିକୂଳ ସବ ପରିହରି ।
କୃଷ୍ଣେର ସଂସାରେ ଥାକି କାଟାୟେ ଜୀବନ ।
ନିରନ୍ତର ହରିନାମ କରେନ ସ୍ମରଣ ।

ଅନନ୍ୟ ବୁଦ୍ଧିତେ ନାମ ଗ୍ରହଣ କରିବେ,

ଆର କୋନ ଧର୍ମ୍ମ କର୍ମ୍ମ କଭୁ ନା କରିବେ ।
ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଈଶ୍ୱରଜ୍ଞାନେ ଅନ୍ୟେ ନା ପୂଜିବେ ।
କୃଷ୍ଣନାମ ଭକ୍ତସେବା ସତତ କରିବେ ।
କୃଷ୍ଣ-ପ୍ରେମ-ଲାଭ ତାର ଅବଶ୍ୟ ହଇବେ ।

---

(୧୦) ଦାନାଦି କର୍ମରେ ଦେଶ କାଳ ପାତ୍ର ଶୁଦ୍ଧାଶୁଦ୍ଧି ବିଚାରରୁ ଅଧିକାର ଜନ୍ମେ । କିନ୍ତୁ କୃଷ୍ଣସଂକୀର୍ତ୍ତନରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାହିଁ ଏକମାତ୍ର ଅଧିକାର । ତହିଁରେ ଅନ୍ୟ କିଛି ବିଚାର ନାହିଁ ।

ହରିଦାସ ବାନ୍ଧି ପ୍ରଭୁ ଚରଣେ ପଡ଼ିଲା ।
ନାମେ ଅନୁରକ୍ତି ମାଗେ ଚରଣ ଧରିଲା ॥
ହରିଦାସପଦେ ଭକ୍ତିବିନୋଦ ଯାହାର ।
ହରିନାମ ଚିନ୍ତାମଣି ଜୀବନ ତାହାର ॥

ଇତି ଶ୍ରୀହରିନାମଚିନ୍ତାମଣୌ ଶ୍ରୀନାମଗ୍ରହଣବିଚାରୋ
ନାମ ଦ୍ୱିତୀୟ ପରିଚ୍ଛେଦଃ ।

ତୃତୀୟ ପରିଚ୍ଛେଦ ।

ନାମାଭାସ ବିଚାର ।

ଗଦାଇ ଗୌରାଙ୍ଗ ଜୟ ଜାହ୍ନବା ଜୀବନ ।
ସୀତାଦ୍ୱୈତ ଜୟ ଶ୍ରୀବାସାଦି ଭକ୍ତଜନ ॥
ହରିଦାସେ ମହାପ୍ରଭୁ ସଦୟ ହଇଲା ।
ଉଠାଇ ତଖନ ପଦ୍ମହସ୍ତ ପ୍ରସାରିଲା ॥
ବଲେ ଶୁନ ହରିଦାସ ଆମାର ବଚନ ।
ନାମାଭାସ ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ବୁଝାଓ ଏଖନ ॥
ନାମାଭାସ ବୁଝାଇଲେ ନାମ ଶୁଦ୍ଧ ହବେ ।
ଅନାୟାସେ ଜୀବ ନାମଗୁଣେ ତରେ ଯାବେ ॥

ନାମାଭାସ । ମେଘ କୁଜ୍ଝଟିକାରୂପ, ଅଜ୍ଞାନ ଓ ଅର୍ଥନ

ନାମ ସୂର୍ଯ୍ୟସମ ନାଶେ ମାୟା ଅନ୍ଧକାର ।
ମେଘ କୁଜ୍ଝଟିକା ନାମେ ଢାକେ ବାର ବାର ॥
ଜୀବେର ଅଜ୍ଞାନ ଆର ଅନର୍ଥ ସକଲ ।
କୁଜ୍ଝଟିକା ମେଘରୂପେ ହୟ ତ ପ୍ରବଲ (୧) ॥
କୃଷ୍ଣନାମ ସୂର୍ଯ୍ୟ ତବୁ ଗଗନେ ଉଠିଲ ।
କୁଜ୍ଝଟିକା ମେଘ ପୁନଃ ତାଁହାକେ ଢାକିଲ ॥

ଅଜ୍ଞାନ କୁଜ୍ଝଟିକା, ସ୍ୱରୂପ ଭ୍ରମ,

ନାମେର ଯେ ଚିତ୍‌ସ୍ୱରୂପ ତାହା ନାହି ଜାନେ ।
ସେ ଅଜ୍ଞାନ କୁଜ୍ଝଟିକା ଅନ୍ଧକାର ଆନେ ॥
କୃଷ୍ଣ ସର୍ବ୍ବେଶ୍ୱର ବଲି ନାହି ଜାନେ ଯେଇ ।
ନାନା ଦେବେ ପୂଜି କର୍ମମାର୍ଗେ ଭ୍ରମେ ସେଇ ॥
ଜୀବେ ଚିତ୍‌ସ୍ୱରୂପ ବଲି ନାହି ଯାର ଜ୍ଞାନ ।
ମାୟା ଜଡ଼ାଶ୍ରୟେ ତାର ସତତ ଅଜ୍ଞାନ ॥
ତବେ ହରିଦାସ ବଲେ ଅଜ ଆମି ଧନ୍ୟ ।
ମମ ମୁଖେ ନାମ କଥା ଶୁନିବେ ଚୈତନ୍ୟ ॥

---

(୧) କୃଷ୍ଣ ଓ କୃଷ୍ଣ ନାମ ଅଭିନ୍ନରୂପେ ଚିତ୍‌ସୂର୍ଯ୍ୟ ତମୋଧର୍ମ ମାୟାକୁ ନାଶ କରେ । ବଦ୍ଧଜୀବଙ୍କୁ କୃପାକରି ନାମସୂର୍ଯ୍ୟ ଜଗତରେ ଉଦିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ବଦ୍ଧ ଜୀବର ଅଜ୍ଞାନ କୁଜ୍ଝଟିକା ତୁଲ୍ୟ । ବଦ୍ଧଜୀବର ଅନର୍ଥସମୂହ ମେଘର ନ୍ୟାୟ ନାମସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଘୋଡ଼ାଇ ଅନ୍ଧକାର କରେ । ବଦ୍ଧଜୀବର ଚକ୍ଷୁକୁ ଘୋଡ଼ାଏ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ବୃହତ୍ ଅତଏବ ତାହାଙ୍କୁ ଘୋଡାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଜୀବ ଚକ୍ଷୁରେ ଛପା ପଡ଼ିଲେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅଚ୍ଛାଦିତ ହେବାର କହନ୍ତି ।

କୃଷ୍ଣ ଜୀବ ପ୍ରଭୁଦାସ ଜଡ଼ାତ୍ମିକା ମାୟା ।
ଯେ ନା ଜାନେ ତାର ଶିରେ ଅଜ୍ଞାନେର ଛାୟା (୧) ।

ମେଘ ଅନର୍ଥ, ଅସତ୍ତୃଷ୍ଣା ହୃଦୟ-ଦୌର୍ବଲ୍ୟ ଅପରାଧ,

ଅସତ୍ତୃଷ୍ଣା ହୃଦୟ-ଦୌର୍ବଲ୍ୟ ଅପରାଧ । (୨)
ଅନର୍ଥ ଏସବ ମେଘରୂପେ କରେ ବାଧ ।
ନାମ ସୂର୍ଯ୍ୟରଶ୍ମି ଢାକେ, ନାମାଭାସ ହୟ ।
ସ୍ୱତଃ ସିଦ୍ଧ କୃଷ୍ଣ ନାମେ ସଦା ଆଚ୍ଛାଦୟ ।

ନାମାଭାସେର ଅବଧି,

ସମ୍ବନ୍ଧତତ୍ତ୍ୱେର ଜ୍ଞାନ ଯାବତ୍ ନା ହୟ ।
ତାବତ୍ ସେ ନାମାଭାସ ଜୀବେର ଆଶ୍ରୟ ।
ସାଧକ ଯଦ୍ୟପି ପାୟ ସଦ୍‌ଗୁରୁ ଆଶ୍ରୟ ।
ଭଜନ ନୈପୁଣ୍ୟେ ମେଘ ଅର୍ଦ୍ଧ ଦୂର ହୟ ।

ସମ୍ବନ୍ଧ ଅଭିଧେୟ, ପ୍ରୟୋଜନ,

ମେଘ କୁଜ୍ଝଟିକା ଗେଲେ ନାମ ଦିବାକର ।
ପ୍ରକାଶ ହଇୟା ଭକ୍ତେ ଦେନ ପ୍ରେମବର ।

---

(୧) ନାମର ତତ୍ତ୍ୱସ୍ୱରୂପ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ସର୍ବେଶ୍ୱରତା, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେବତାମାନଙ୍କର କୃଷ୍ଣ-ଦାସତ୍ୱ; ଜୀବର ତତ୍ତ୍ୱସ୍ୱରୂପ ଏବଂ ମାୟାର ଜଡ଼ତା ଏ ସମସ୍ତ ନ ଜାଣିବାହିଁ ଜୀବର ଅଜ୍ଞାନ । କୃଷ୍ଣ ପ୍ରଭୁ, ଜୀବ ଦାସ ଏବଂ ମାୟାଜଡ଼ାତ୍ମିକାତତ୍ତ୍ୱ ଏହା ଜାଣିଲେ ଆଉ ଅଜ୍ଞାନ ରହେନାହିଁ ।

(୨) ଅସତ୍ତୃଷ୍ଣା, କୃଷ୍ଣ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ବିଷୟରେ ତୃଷ୍ଣା ଅର୍ଥାତ୍ ବିଷୟଲୋଭ । ଅସତ୍ତୃଷ୍ଣା, ହୃଦୟ-ଦୌର୍ବଲ୍ୟ ଏବଂ ଅପରାଧ ଏହିମାନେ ଜୀବର ଅନର୍ଥରୂପ ମେଘ ।

ସଦ୍‌ଗୁରୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ଜ୍ଞାନ କରିୟା ଅର୍ପଣ ।
ଅଭିଧେୟ ରୂପେ କରାନ ନାମାନୁଶୀଳନ ॥
ନାମସୂର୍ଯ୍ୟ ସ୍ୱଳ୍ପକାଳେ ପ୍ରବଳ ହଇୟା ।
ଅନର୍ଥ କୁଜ୍ଝଟିକା ଦେନ ତାଡ଼ାଇୟା ॥
ପ୍ରୟୋଜନତତ୍ତ୍ୱ ତବେ ଦେନ ପ୍ରେମଧନ ।
ପ୍ରାପ୍ତପ୍ରେମ ଜୀବ କରେ ନାମସଂକୀର୍ତ୍ତନ ॥

ସମ୍ବନ୍ଧ ଜ୍ଞାନ,

ସଦ୍‌ଗୁରୁ ଚରଣେ ଜୀବ ଶ୍ରଦ୍ଧା ସହକାରେ ।
ପ୍ରଥମେ ସମ୍ବନ୍ଧଜ୍ଞାନ ପାୟ ସୁବିସ୍ତାରେ ॥
କୃଷ୍ଣ ନିତ୍ୟ ପ୍ରଭୁ ଆର ଜୀବ ନିତ୍ୟଦାସ ।
କୃଷ୍ଣପ୍ରେମ ନିତ୍ୟ ଜୀବ ସ୍ୱଭାବ ପ୍ରକାଶ ॥
କୃଷ୍ଣ ନିତ୍ୟଦାସ ଜୀବ ତାହା ବିସ୍ମରିୟା ।
ମାୟିକ ଜଗତେ ଫିରେ ସୁଖ ଅନ୍ୱେଷିୟା ॥
ମାୟିକ ଜଗତ ହୟ ଜୀବ-କାରାଗାର ।
ଜୀବେର ବୈମୁଖ୍ୟ ଦୋଷେ ଦଣ୍ଡ ପ୍ରତିକାର (୪) ॥

---

(୪) ଏହି ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଭୁବନରୂପ ଦେବୀ ଧାମହିଁ କୃଷ୍ଣବହିର୍ମୁଖ ଜୀବର କାରାଗାର । ଆନନ୍ଦ ଭୋଗର ସ୍ଥାନ ନୁହେଁ । ଏଠାରେ ଯେ ବିଷୟ ସୁଖ ତାହା ଅନର୍ଥ ସୂଚକ ଦୁଃଖ ବିଶେଷ । ଦଣ୍ଡ ପ୍ରତିକାର; ଦଣ୍ଡ ଦ୍ୱାରା ଜୀବର ପ୍ରବୃତ୍ତି ଶୋଧନ ।

ତବେ ଯଦି ଜୀବ ସାଧୁ ବୈଷ୍ଣବ କୃପାୟ ।
ସମ୍ବନ୍ଧ ଜ୍ଞାନେତେ ପୁନଃ କୃଷ୍ଣନାମ ପାୟ (୫) ॥
ତବେ ପାୟ ପ୍ରେମଧନ ସର୍ବ୍ବାର୍ଥ ସାର ।
ଯାହାର ନିକଟେ ସାଯୁଜ୍ୟାଦିର ଧିକ୍କାର ॥
ଯାବତ୍ ସମ୍ବନ୍ଧ ଜ୍ଞାନ ସ୍ଥିର ନାହି ହୟ ।
ତାବତ୍ ଅନର୍ଥେ ନାମାଭାସେର ଆଶ୍ରୟ ॥ (୬)

ନାମାଭାସେର ଫଲ,

ନାମାଭାସ ଦଶାତେଓ ଅନେକ ମଙ୍ଗଲ ।
ଜୀବେର ଅବଶ୍ୟ ହୟ ସୁକୃତି ପ୍ରବଲ ॥ (୭)
ନାମାଭାସେ ନଷ୍ଟ ହୟ ଆଛେ ପାପ ଯତ ।
ନାମାଭାସେ ମୁକ୍ତି ହୟ କଲି ହୟ ହତ ॥
ନାମାଭାସେ ନର ହୟ ପଂକ୍ତି-ପାବନ ।
ନାମାଭାସେ ସର୍ବ୍ବରୋଗ ହୟ ନିବାରଣ ॥

---

(୫) ମୁଁ ଶୁଦ୍ଧଚୈତନ୍ୟ ନିତ୍ୟ କୃଷ୍ଣଦାସ, କୃଷ୍ଣ ଚିତ୍ଚୈତନ୍ୟ ମୋହର ଏକମାତ୍ର ପ୍ରଭୁ । ଏହି ଜଡ଼ଜଗତ୍ ମୋହର ପ୍ରବୃତ୍ତିଶୋଧକ କାରାଗୃହ । ଏହି ଜ୍ଞାନକୁ ସମ୍ବନ୍ଧଜ୍ଞାନ କହନ୍ତି ।

(୬) ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁକୃପାରୁ ସମ୍ବନ୍ଧଜ୍ଞାନୋଦୟ ନ ହୁଏ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୀବର ଅଜ୍ଞାନ ଅନର୍ଥ ଥାଏ । ସୁତରାଂ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେ ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣ କରଯାଏ ତାହା କେବଳ ନାମାଭାସ, ଶୁଦ୍ଧନାମ ହୁଏନାହିଁ ।

(୭) ନାମାଭାସ ଜୀବର ପ୍ରଧାନ ସୁକୃତମଧ୍ୟରେ ଗଣ୍ୟ ହୁଏ । ଧର୍ମ, ବ୍ରତ, ଯୋଗ, ଯଜ୍ଞାଦି ସର୍ବ୍ବପ୍ରକାର ଶୁଭ କର୍ମ ଅପେକ୍ଷା ନାମାଭାସ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଫଳପ୍ରଦ ।

ସକଳ ଆଶଙ୍କା ନାମାଭାସେ ଦୂର ହୟ ।
ନାମାଭାସୀ ସର୍ବାରିଷ୍ଟ ହୋଇବେ ଶାନ୍ତ ପାୟ ।।
ଯକ୍ଷ, ରକ୍ଷ, ଭୂତ, ପ୍ରେତ, ଗ୍ରହ ସମୁଦୟ ।
ନାମାଭାସେ ସକଳ ଅନର୍ଥ ଦୂରେ ଯାୟ ।।
ନରକେ ପଡ଼ିତ ଲୋକ ସୁଖେ ମୁକ୍ତି ପାୟ ।
ସମସ୍ତ ପ୍ରାରବ୍ଧ କର୍ମ୍ମ ନାମାଭାସେ ଯାୟ ।।
ସର୍ବବେଦାଧିକ ସର୍ବ ତୀର୍ଥ ହଇତେ ବର ।
ନାମାଭାସ ସର୍ବ ଶୁଭ କର୍ମ୍ମଶ୍ରେଷ୍ଠତର ।।

ନାମାଭାସେର ବୈକୁଣ୍ଠାଦି ପ୍ରାପକତ୍ୱ,

ଧର୍ମ୍ମ, ଅର୍ଥ, କାମ, ମୋକ୍ଷ ଚତୁର୍ବର୍ଗଦାତା ।
ସର୍ବଶକ୍ତି ଧରେ ନାମାଭାସ ଜୀବତ୍ରାତା ।।
ଜଗତ୍ ଅନନ୍ତଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠପଦ ପ୍ରଦ ।
ଅଗତିର ଏକ ଗତି ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠପଦ ।।
ବୈକୁଣ୍ଠାଦି ଲୋକପ୍ରାପ୍ତି ନାମାଭାସେ ହୟ ।
ବିଶେଷତଃ କଲିଯୁଗେ ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ର କୟ ।।

ସଙ୍କେତ, ପରିହାସ୍ୟ, ସ୍ତୋଭ ଓ ହେଲା, ଏଇ ଚତୁର୍ବିଧପ୍ରକାର ନାମାଭାସ

ଚତୁର୍ବିଧ ନାମାଭାସ ଏଇ ମାତ୍ର ଜାନ ।
ସଙ୍କେତ ଓ ପରିହାସ ସ୍ତୋଭ ହେଲା ମାନ ।। (୮)

---

(୮) ସଙ୍କେତ, ପରିହାସ, ସ୍ତୋଭ ଓ ହେଳା ଏହି ଚାରି ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟର ସହିତ ନାମ ଉଚ୍ଚାରିତ ହେଲେ ନାମାଭାସ ହୁଏ । ଅତଏବ ସେହି ସେହି କାର୍ଯ୍ୟ ସହଯୋଗେ ନାମାଭାସ ଚାରି ପ୍ରକାର । ହେଳା ଅପେକ୍ଷା ସ୍ତୋଭ, ସ୍ତୋଭ ଅପେକ୍ଷା ପରିହାସ ଏବଂ ପରିହାସ ଅପେକ୍ଷା ସଙ୍କେତ ଅଳ୍ପ ଦୋଷାବହ ।

ସାଙ୍କେତ୍ୟାଦି ନାମାଭାସେର ପ୍ରକାରଦ୍ୱୟ,

ବିଷ୍ଣୁଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଜଡ଼ବୁଦ୍ଧ୍ୟେ ନାମ ଲୟ ।
ଅନ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ବିଷ୍ଣୁ ନାମ ଉଚ୍ଚାରୟ ॥
ସଙ୍କେତେ ଦ୍ୱିବିଧ ଏଇ ହୟ ନାମାଭାସ ।
ଅଜାମିଲ ସାକ୍ଷୀ ତାର ଶାସ୍ତ୍ରେତେ ପ୍ରକାଶ ॥
ଯବନ ସକଲ ମୁକ୍ତ ହବେ ଅନାୟାସେ ।
ହାରାମ ହାରାମ ବଲି କହେ ନାମାଭାସେ ॥
ଅନ୍ୟତ୍ର ସଙ୍କେତେ ଯଦି ହୟ ନାମାଭାସ ।
ତଥାପି ନାମେର ତେଜ ନା ହୟ ବିନାଶ ॥

ପରିହାସ ନାମାଭାସ,

ପରିହାସେ କୃଷ୍ଣନାମ ଯେଇ ଜନ କରେ ।
ଜରାସନ୍ଧ ସମ ସେଇ ଏ ସଂସାର ତରେ ॥.

ସ୍ତୋଭ ନାମାଭାସ,

ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ ଚୈଦ୍ୟ ସମ କରେ ନାମାଭାସ ।
ସ୍ତୋଭ ମାତ୍ର ହୟ ତବୁ ନାଶେ ଭବପାଶ ॥

ହେଲ ନାମଭାସ,

ମନ ନାହି ଦେୟ ଆର ଅବଜ୍ଞା ଭାବେତେ ।
କୃଷ୍ଣ ରାମ ବଲେ ହେଲା ନାମଭାସ ତାତେ ॥
ଏଇ ସବ ନାମାଭାସେ ମ୍ଲେଚ୍ଛଗଣ ତରେ ।
ବିଷୟୀ ଅଲସ ଜନ ଏଇ ପଥ ଧରେ ॥

ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ହେଳା ନାମାଭାସେର ଭେଦ,

ଶ୍ରଦ୍ଧା କରି କରେ ନାମ ଅନର୍ଥ ସହିତ ।
ଶ୍ରଦ୍ଧା ନାମ ହୟ ସେଇ ତୋମାର ବିହିତ ॥
ସଙ୍କେତାଦି ଅବଜ୍ଞା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାବ ଧରି ।
ନାମ କରେ ହେଳାୟ ଯେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ପରିହରି ॥
ନାମାଭାସ ଅବଧି ସେ ହେଳା ନାମ ହୟ ।
ତାହାତେ ଓ ମୁକ୍ତି ଲଭେ ପାପ ହୟ କ୍ଷୟ ॥ (୧)

ଅନର୍ଥନାଶେ ନାମାଭାସ ନାମ ହଇୟା ପ୍ରେମ ଦେୟ,

କୃଷ୍ଣ-ପ୍ରେମ ଛାଡ଼ି ସବ ନାମାଭାସେ ପାୟ ।
ନାମାଭାସେ ପୁନଃ ଶୁଦ୍ଧ ନାମ ହ'ୟେ ଯାୟ ॥
ଅନର୍ଥ ବିଗମେ ଯବେ ଶୁଦ୍ଧ ନାମ ହୟ ।
କୃଷ୍ଣ-ପ୍ରେମ ତବେ ତାର ହଇବେ ନିଶ୍ଚୟ ॥
ନାମାଭାସ ସାକ୍ଷାତ୍ ସେ ପ୍ରେମ ଦିତେ ନାରେ ।
ନାମ ହୟେ ପ୍ରେମ ଦେୟ ବିଧି ଅନୁସାରେ ॥

ନାମାଭାସ ଓ ନାମାପରାଧେର ଭେଦ,

ଅତଏବ ନାମ ଅପରାଧ ପରିହରି ।
ନାମାଭାସ କରେ ଯେଇ ତାରେ ନତି କରି ॥

---

(୧) ହେଳାରେ ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣ ହେଲେମଧ୍ୟ ମୁକ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଫଳଲାଭ ହୁଏ । ଶ୍ରଦ୍ଧାପୂର୍ବକ ନାମ କଲେ କେତେ ଦୂର ଫଳହୁଏ ତାହା କୁହାଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଶ୍ରଦ୍ଧା ଉଦୟହୋଇ ନାମ କଲୁ କଲୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ଜ୍ଞାନ ଓ ତତ୍ଫଳ ରତି ଉଦୟ ହୁଏ । ଶ୍ରଦ୍ଧା ନାମାଭାସରେ ଅନର୍ଥ ଅତିଶୀଘ୍ର ଦୂରୀଭୂତ ହୁଏ ।

କର୍ମ୍ମ ଜ୍ଞାନ ହଇତେ ଅନନ୍ତ ଶ୍ରେଷ୍ଠତର ।
ବଲି ନାମାଭାସେ ଜାନ ଓହେ ସର୍ବେଶ୍ୱର ॥
ତତ୍ତ୍ୱମୂଳା ଶ୍ରଦ୍ଧା ଯଦି ଶୁଦ୍ଧଭାବେ ହୟ ।
ତବେତ ବିଶୁଦ୍ଧ ନାମ ହଇବେ ଉଦୟ ॥

ଛାୟା ଓ ପ୍ରତିବିମ୍ବ ଭେଦେ ଆଭାସ ଦୁଇ ପ୍ରକାର, ଛାୟା ନାମାଭାସ,

ଆଭାସ ଦ୍ୱିବିଧ ହୟ ପ୍ରତିବିମ୍ବ, ଛାୟା ।
ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାସ ଦ୍ୱିପ୍ରକାର ସବ ତବ ମାୟା ॥
ଛାୟା-ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାସେ ଛାୟା-ନାମାଭାସ ହୟ ।
ସେଇ ନାମାଭାସେ ଜୀବେର ଶୁଭ ପ୍ରସବୟ ॥ (୧୦)

---

(୧୦) ଶାସ୍ତ୍ରମଧ୍ୟରେ ଅନେକସ୍ଥାନେ ଏହିରୂପ ଶବ୍ଦସବୁ ମିଳେ; ନାମାଭାସ, ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାସ, ଭାବାଭାସ, ରତ୍ୟାଭାସ, ପ୍ରେମାଭାସ, ମୁକ୍ତ୍ୟାଭାସ ଇତ୍ୟାଦି । ସବୁଠି ଆଭାସ ଶବ୍ଦର ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଅର୍ଥ ଅଛି । ତାହା ଏହି ପ୍ରକରଣରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି । ପ୍ରକୃତ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ଆଭାସ ଦୁଇ ପ୍ରକାର ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ୱରୂପ ଆଭାସ ଓ ପ୍ରତିବିମ୍ବାଭାସ । ସ୍ୱରୂପ ଆଭାସରେ ବସ୍ତୁର ପୂର୍ଣ୍ଣକାନ୍ତି ସଙ୍କୋଚିତ ଭାବରେ ହୁଏ ଯଥା ମେଘାଚ୍ଛନ୍ନ ଦିବାକରଙ୍କର ସ୍ୱଳ୍ପକାନ୍ତିଦ୍ୱାରା ସ୍ୱଳ୍ପ ଆଲୋକ । ପ୍ରତିବିମ୍ବାଭାସରେ ସ୍ୱରୂପର ବିକୃତ ମାତ୍ର ଅନ୍ୟାକାରରେ ଉଦୟ ହୁଏ । "ଯଥା ଅମ୍ବୁସ୍ଥ ମୃଦାବୃଦ୍ଧିରବଧ୍ୟା-କାର୍ଯ୍ୟମନ୍ତ୍ୟତେ ।" ଜଳ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରତିବିମ୍ବିତ ଆଲୋକ ଉଚ୍ଛ୍ୱଳିତ ହୋଇ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ ଇତ୍ୟାଦି । ନାମ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଜୀବର ଅଜ୍ଞାନ ଓ ଅନର୍ଥରୂପ କୁଜ୍ଝଟିକା ଓ ମେଘଦ୍ୱାରା ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଚ୍ଛାଦିତ ହୋଇ ଥାଏ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେହି ସୂର୍ଯ୍ୟର ସଂକୋଚିତ ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର ଆଲୋକ ଦେଖାଯାଏ । ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ

ପ୍ରତିବନ୍ଧ ନାମାଭାସ,

ଅନ୍ୟ ଜୀବେ ଶୁଦ୍ଧା ଶ୍ରଦ୍ଧା କରୁଣା ଦର୍ଶନ ।
ନିଜ ମନେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାସ ଥିଲେ ଯେଉଁ ଜନ ।
ଭୋଗ ମୋକ୍ଷ ବାଞ୍ଛା ଛାଡ଼େ ଥାକେ ନିତ୍ୟ ନିଷ୍ଠି ।
ଅନ୍ତମେ ଅଭୀଷ୍ଟ ଲଭେ ଯତେକ ଦବାନଶି ॥

ଜଗତରେ ନାମାଭାସ ଅନେକ ଶୁଭଫଳ ପ୍ରଦାନ କରେ । ସେହି ନାମାଭାସ ମାୟାବାଦ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିବନ୍ଧିତ ହେଲେ ପ୍ରତିବନ୍ଧ ନାମାଭାସ ହୁଏ । ତହିଁରେ ସାୟୁଜ୍ୟାଦି ଫଳ ଲାଭ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ନାମର ଚରମ ଫଳରୂପ ପ୍ରେମ ଉପଲବ୍ଧ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏହି ନାମାଭାସ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ନାମାପରାଧ, ଏହି ହେତୁରୁ ଏହାକୁ ନାମାଭାସ କୁହାଯାଏ ନାହିଁ । କେବଳ ଛାୟାନାମାଭାସକୁ ନାମାଭାସ ସ୍ଥଳରେ ଗ୍ରନ୍ଥକାର ବର୍ଣ୍ଣନ କରା ହୋଇଛି । ତେଣୁ ପ୍ରତିବନ୍ଧ ନାମାଭାସକୁ ଛାଡ଼ି କରି ନାମାଭାସର ପୂଜା ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ରରେ ଦେଖାଯାଏ । ଅଜ୍ଞାନଜନିତ ଅନର୍ଥରୁ ଛାୟା ନାମାଭାସ, ଦୁଷ୍ଟଜ୍ଞାନଜନିତ ଅନର୍ଥରୁ ପ୍ରତିବନ୍ଧ ନାମାଭାସରୂପ ଭକ୍ତିବାଧକ ଅପରାଧ ବିଗ୍ରହିତ ହୋଇଅଛି । ବୈଷ୍ଣବପ୍ରାୟ ଅର୍ଥାତ୍ ବୈଷ୍ଣବାଭାସ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବୈଷ୍ଣବ କୁହା ନ ଗଲେ ମଧ୍ୟ ତାହାଙ୍କର ମାୟାବାଦ ଅପରାଧ ନଥିବା ହେତୁରୁ ତାହାଙ୍କୁ କନିଷ୍ଠ ବା ପ୍ରାକୃତ ଭକ୍ତରୂପେ ସମ୍ମାନ କରାଯାଏ । କାରଣ ସତ୍ସଙ୍ଗରେ ତାହାଙ୍କର ଶୀଘ୍ର ମଙ୍ଗଳ ହୋଇପାରେ । ସୁତରାଂ ଶୁଦ୍ଧଭକ୍ତମାନେ ତାହାଙ୍କୁ ନିଜବର୍ଗଗତ ବାଳକ ବୋଲି କୃପା କରିବେ । ବିଦ୍ୱେଷୀ ମାୟାବାଦୀର ନ୍ୟାୟ ତାହାଙ୍କୁ ଉପେକ୍ଷା କରିବେ ନାହିଁ । ତାହାଙ୍କର ଲୌକିକ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଅର୍ଚ୍ଚାମାନ ପୂଜା ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧିତ କରି ଭଗବତ୍ ଭାଗବତ ସେବୋପଯୋଗୀ ସମ୍ବନ୍ଧ ଜ୍ଞାନ ସମ୍ବଳିତ ଭକ୍ତି ଦାନ କରିବେ । କିନ୍ତୁ ଯଦି ତାହାଙ୍କର ଅଚ୍ଛେଦ୍ୟ ମାୟାବାଦ ବିଶ୍ୱାସ ଦେଖାଯାଏ ତେବେ ତାହାଙ୍କୁ ଅବଶ୍ୟ ଉପେକ୍ଷା କରିବେ ।

ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଲକ୍ଷଣ ମାତ୍ର ଶ୍ରଦ୍ଧା ତାହା ନୟ ।
ତାକେ ପ୍ରତିବିମ୍ବ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାସ ଶାସ୍ତ୍ରେ କୟ ॥
ପ୍ରତିବିମ୍ବ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାସେ ନାମାଭାସ ଯତ ।
ପ୍ରତିବିମ୍ବ ନାମାଭାସ ହୟ ଅବିରତ ॥

ପ୍ରତିବିମ୍ବ ନାମାଭାସେ ମାୟାବାଦ କପଟତା ଉତ୍ପନ୍ନ କରେ,

ଏଇ ନାମାଭାସେ ମାୟାବାଦ ଦୁଷ୍ଟମତ ।
ପ୍ରବେଶିୟା ଶଠତାୟ ହୟ ପରିଣତ ॥

କପଟ ପ୍ରତିବିମ୍ବ ନାମାଭାସଇ ନାମାପରାଧ,

ନିତ୍ୟ ସାଧ୍ୟ ନାମେ ସାଧନ ବୁଦ୍ଧି କରି ।
ନାମେର ମହିମା ନାଶି ଅପରାଧେ ମରି ।

ଛାୟା ନାମାଭାସ ଓ ପ୍ରତିବିମ୍ବ ନାମାଭାସେର ଭେଦ,

ଛାୟା ନାମାଭାସେ ମାତ୍ର ହୟତ ଅଜ୍ଞାନ ।
ହୃଦୟଦୌର୍ବଲ୍ୟ ହୈତେ ଅନର୍ଥ ବିଧାନ ॥
ସେଇ ସବ ଦୋଷ ନାମ କରେନ ମାର୍ଜନ ।
ପ୍ରତିବିମ୍ବ ନାମାଭାସେ ଦୋଷେର ବର୍ଦ୍ଧନ ॥

ମାୟାବାଦ ଓ ଭକ୍ତି ଇହାରା ପରସ୍ପର ବିପରୀତ ଧର୍ମ୍ମ, ମାୟାବାଦୀର ଅପରାଧ,

କୃଷ୍ଣ ନାମ ରୂପ ଗୁଣ ଲୀଲାଦି ସକଲ ।
ମାୟାବାଦମତେ ମିଥ୍ୟା ନଶ୍ୱର ସମଲ ॥
ସେଇ ମତେ ପ୍ରେମତତ୍ତ୍ୱ ନିତ୍ୟ ନାହି ହୟ ।
ଭକ୍ତି ବିପରୀତ ମାୟାବାଦ ସୁନିଶ୍ଚୟ ॥

ଭକ୍ତିବୈଶି ମଧ୍ୟେ ମାୟାବାଦେର ଗଣନ ।
ଅତଏବ ମାୟାବାଦୀ ଅପରାଧୀ ହନ ॥
ମାୟାବାଦୀମୁଖେ ନାମ ନାହି ବାହିରାୟ ।
ନାମ ବାହିରାୟ ତବୁ ନାମତ୍ୱ ନା ପାୟ ॥
ମାୟାବାଦୀ ଯଦି କରେ ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣ ।
ନାମକେ ଅନିତ୍ୟ ବଲି ଲଭୟେ ପତନ ॥
ନାମେର ନିକଟେ ଭୋଗ ମୋକ୍ଷେର ପ୍ରାର୍ଥନା ।
ନାମେର ନିକଟେ ଶାଠ୍ୟ ଫଲେତେ ଯାତନା ॥

ମାୟାବାଦୀର ଅପରାଧ ଖଣ୍ଡନ ଛାତେ,

ତବେ ଯଦି ମାୟାବାଦୀ ଭୁକ୍ତି ମୁକ୍ତି ଆଶ ।
ଛାଡ଼ିୟା କରୟେ ନାମ ହୟେ କୃଷ୍ଣଦାସ ।
ତବେ ତାର ଛାଡ଼େ ମାୟାବାଦ ଦୁଷ୍ଟମତ ।
ଅନୁତାପ ସହ ହୟ ନାମେ ଅନୁଗତ ॥
ସାଧୁସଙ୍ଗେ କରେ ପୁନଃ ଶ୍ରବଣ କୀର୍ତ୍ତନ ।
ସୁସମ୍ବନ୍ଧ ଜ୍ଞାନ ତାର ଉଦେ ତତକ୍ଷଣ ॥
ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ ନାମ କରେ ପଡ଼େ ଚକ୍ଷୁଜଲ ।
ନାମକୃପା ପାୟ ତବେ ହୟତ ସବଲ ॥

ଭକ୍ତିକେ ଅନିତ୍ୟ ବଲିୟା ମାୟାବାଦ ଅପରାଧ ହଇୟାଛେ,

କୃଷ୍ଣରୂପ କୃଷ୍ଣଦାସ୍ୟ ଜୀବେର ସ୍ୱଭାବ ।
ମାୟାବାଦ ଅନିତ୍ୟ କଲ୍ପିତ ବଲେ ସବ ॥

ହେନ ମାୟାବାଦ ନାମ ଅପରାଧେ ଗଣି ।
ମାୟାବାଦ ହୟ ସର୍ବ ଅପରାଧେର ଖନି ।।

ମାୟାବାଦୀ ନାମାଭାସେ ମୁକ୍ତ୍ୟାଭାସରୂପ ସାୟୁଜ୍ୟଲାଭ କରେ,

ନାମାଭାସ କଲ୍ପତରୁ ମାୟାବାଦୀଜନେ ।
ଅଭୀଷ୍ଟ ଅର୍ପଣ କରେ ସାୟୁଜ୍ୟ ନିର୍ବାଣେ ।।
ସର୍ବଶକ୍ତି ନାମେ ଆଛେ ତାଇ ନାମାଭାସ ।
ପ୍ରତିବନ୍ଧ ହଇଲେଓ ଦେନ ମୁକ୍ତ୍ୟାଭାସ ।।
ପଞ୍ଚବିଧ ମୁକ୍ତି ମଧ୍ୟେ ସାୟୁଜ୍ୟ ଆଭାସ ।
ଭବ-କ୍ଲେଶ ନାଶେ ମାତ୍ର ଫଲେ ସର୍ବନାଶ ।।

ମାୟାବାଦୀ ନିତ୍ୟସୁଖ ପାୟ ନା,

ମାୟାୟ ମୋହିତ ଜନ ତାହେ ସୁଖ ମାନେ ।
ସୁଖାଭାସ ମାତ୍ର ପାୟ ସାୟୁଜ୍ୟ ନିର୍ବାଣେ ।।
ସଚ୍ଚିଦ୍ ଆନନ୍ଦ ସେବା ପରମ ନିର୍ବୃତି ।।
ସାୟୁଜ୍ୟେ ନା ପାୟ କଭୁ ହତକୃଷ୍ଣସ୍ମୃତି ।
ଯାଁହା ନାହି ଭକ୍ତି ପ୍ରେମ ନିତ୍ୟତା ବିଶ୍ୱାସ ।
ନିତ୍ୟସୁଖ କୈଛେ ତାହେ ହଇବେ ପ୍ରକାଶ ।।

ଛାୟା ନାମାଭାସୀ ଦୁଷ୍ଟମତେ ନା ପ୍ରବେଶ କରିଲେ କ୍ରମେ ଶୁଦ୍ଧନାମ ପାଇୟା ଥାକେନ,

ଛାୟା ନାମାଭାସୀ ନାହି ଜାନେ ଦୁଷ୍ଟମତ ।
ମତବାଦେ ତତ୍ତ୍ୱବଲ ନହେ ତାର ହତ ।।

ସେ କେବଳ ନାହି ଜାନେ ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରଭାବ ।
ସେ ପ୍ରଭାବ ଜ୍ଞାନଦାନ ନାମେର ସ୍ୱଭାବ ॥
ମେଘାଚ୍ଛନ୍ନେ ସୂର୍ଯ୍ୟପ୍ରଭା ପ୍ରତୀତ ନା ହୟ ।
କିନ୍ତୁ ମେଘେ ନାଶି ସୂର୍ଯ୍ୟ କରେନ ଉଦୟ ॥
ଅତଏବ ନାମାଭାସୀ ଧନ୍ୟ ସଦ୍‌ଗୁରୁ ପ୍ରଭାବେ ।
ଅଳ୍ପ ଦିନେ ନାମ-ପ୍ରେମ ଅନାୟାସେ ପାବେ ॥

ଭକ୍ତେର ମାୟାବାଦୀ ସଙ୍ଗ ଅବଶ୍ୟ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ,

ମାୟାବାଦୀ ସଙ୍ଗ ହୈତେ ସତର୍କେ ଛାଡ଼ିୟା ।
ଶୁଦ୍ଧନାମପରାୟଣେ ଭଜିବେ ସେବିୟା ।
ଏଇତ ତୋମାର ଆଜ୍ଞା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚୈତନ୍ୟ ।
ସେଇ ଆଜ୍ଞା ଯେଇ ପାଲେ ସେଇ ଜୀବ ଧନ୍ୟ ॥
ଯେ ନା ପାଲେ ତବ ଆଜ୍ଞା ସେଇ ଜୀବ ଛାର ।
କୋଟି ଜନ୍ମେ କଭୁ ତେଇ ନା ହବେ ଉଦ୍ଧାର ॥
କୁସଙ୍ଗ ଛାଡ଼ାୟେ ପ୍ରଭୁ ରାଖ ତବ ପାୟ ।
ତବ ପାଦପଦ୍ମ ବିନା ନା ଦେଖି ଉପାୟ ॥
ହରିଦାସ ପଦଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱେ ବିନୋଦ ଯାହାର ।
ହରିନାମ ଚିନ୍ତାମଣି ସଦା ଗାନ ତାର ॥

ଇତି ଶ୍ରୀହରିନାମଚିନ୍ତାମଣୌ ନାମାଭାସବର୍ଣ୍ଣନଂ
ନାମ ତୃତୀୟଃ ପରିଚ୍ଛେଦଃ ।

ଚତୁର୍ଥ-ପରିଚ୍ଛେଦ

ନାମ ଅପରାଧ—ସାଧୁନିନ୍ଦା ।

ସତାଂ ନିନ୍ଦା ନାମ୍ନଃ ପରମପରାଧଂ ବିତନୁତେ ।
ଯତଃ ଖ୍ୟାତିଂ ଯାତଂ କଥମୁ ସହତେ ତଦ୍ବିଗର୍ହାଂ ॥

ଗଦାଧର ପ୍ରାଣ ଜୟ ଜାହ୍ନବା ଜୀବନ ।
ଜୟ ସୀତାନାଥ ଶ୍ରୀବାସାଦି ଭକ୍ତଗଣ ॥
ପ୍ରଭୁ ବଲେ ହରିଦାସ ଏବେ ସବିସ୍ତର ।
ନାମ ଅପରାଧ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କର ଅତଃପର ॥
ହରିଦାସ ବଲେ ପ୍ରଭୁ ମୋରେ ଯା ବଲାବେ ।
ତାହାଇ ବଲିବ ଆମି ତୋମାର ପ୍ରଭାବେ ॥

ଦଶବିଧ ନାମାପରାଧ,

ନାମ ଅପରାଧ ଦଶବିଧ ଶାସ୍ତ୍ରେ କୟ ।
ସେଇ ଅପରାଧେ ମୋର ବଡ଼ ହୟ ଭୟ (୧) ॥

---

(୧) ଦଶାପରାଧଃ—(୧) ସାଧୁନିନ୍ଦା (୨) ଅନ୍ୟ ଦେବତାଙ୍କଠାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବୁଦ୍ଧି ଏବଂ କୃଷ୍ଣନାମ, ରୂପ, ଗୁଣ ଓ ଲୀଳାକୁ କୃଷ୍ଣ ସ୍ୱରୂପଠାରୁ ପୃଥକ୍ ବୁଦ୍ଧି, (୩) ନାମତତ୍ତ୍ୱ-ଗୁରୁଙ୍କପ୍ରତି ଅବଜ୍ଞା (୪) ନାମମହିମାବାଚକ ଶାସ୍ତ୍ରନିନ୍ଦା, (୫) ଶାସ୍ତ୍ରରେ ନାମର ଯେ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଓ ଫଳ ଲେଖାଅଛି ତାହାକୁ ଅର୍ଥବାଦ କହି କଳ୍ପନା ମନେକରିବା । (୬) ନାମ ବଳରେ ପାପବୁଦ୍ଧି, (୭) ଶ୍ରଦ୍ଧାହୀନ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ନାମ ଉପଦେଶ ଦେବା (୮) ଅନ୍ୟ ଶୁଭକର୍ମ ସଙ୍ଗରେ ହରିନାମକୁ ସମାନ ମନେକରିବା । (୯) ନାମଶ୍ରବଣ ବିଷୟରେ ଅନବଧାନ (୧୦) ମୁଁ ଓ ମୋହର ଏହି ଆସକ୍ତି ବଶତଃ ନାମର ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଜାଣିଲେ ମଧ୍ୟ ତହିଁରେ ପ୍ରୀତି ନ କରିବା ।

ଏକ ଏକ କରି ଅମି ବଲିବ ସକଲ ।
ଅପରାଧେ ବାଁଚି ଯାତେ ଦେହ ମୋରେ ବଲ ॥
ସାଧୁନିନ୍ଦା ଅନ୍ୟଦେବେ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ମନନ ।
ନାମତତ୍ତ୍ୱ ଗୁରୁ ଆର ଶାସ୍ତ୍ର ବିନିନ୍ଦନ ॥
ହରିନାମେ ଅର୍ଥବାଦ କଳ୍ପିତ ମନନ ।
ନାମବଲେ ପାପ, ଶ୍ରଦ୍ଧାହୀନେ ନାମାର୍ପଣ ॥
ଅନ୍ୟ ଶୁଭକର୍ମେର ସମାନ କୃଷ୍ଣନାମ ।
ଏକଥା ମାନିଲେ ଅପରାଧ ଅବିଶ୍ରାମ ॥

ଦଶବିଧ ଅପରାଧ,

ନାମେତେ ଅନବଧାନ ହୟ ଅପରାଧ ।
ତାହାକେ ପୁରାଣ-କର୍ତ୍ତା ବଲେନ ପ୍ରମାଦ ॥
ନାମେର ମାହାତ୍ମ୍ୟ ତାନେ ତବୁ ନାହି ଭଜେ ।
ଅହଂ ମମ ଆସକ୍ତିତେ ସଂସାରେତେ ମଜେ ॥

ସାଧୁନିନ୍ଦାର ପ୍ରଥମ ଅପରାଧ,

ସାଧୁନିନ୍ଦା ପ୍ରଥମାପରାଧ ବଲି ଜାନ ।
ଏଇ ଅପରାଧେ ଜୀବେର ହୟ ସର୍ବ ହାନ ॥

ସ୍ୱରୂପ ଓ ତଟସ୍ଥ ଲକ୍ଷଣ-ଭେଦେ ସାଧୁ ଲକ୍ଷଣଦ୍ୱୟ ବିଚାର,

ସାଧୁର ଲକ୍ଷଣ ଶୁନି ବଲିଯାଛ ପ୍ରଭୋ ।
ଏକାଦଶେ ଉଦ୍ଧବେରେ କୃଷ୍ଣରୂପେ ବିଭୋ ॥
ଦୟାଲୁ, ସହିଷ୍ଣୁ, ସମ, ଦ୍ରୋହଶୂନ୍ୟବ୍ରତ ।
ସତ୍ୟସାର, ବିଶୁଦ୍ଧାତ୍ମା, ପରହିତେ ରତ ॥

କାମେ ଅକ୍ଷୁଭିତ ବୁଦ୍ଧି, ଦାନ୍ତ, ଅକିଞ୍ଚନ ।
ମୃଦୁ, ଶୁଚି, ପରିମିତଭୋଜୀ, ଶାନ୍ତମନ ॥
ଅନୀହ, ଧୃତିମାନ୍, ସ୍ଥିର, କୃଷ୍ଣୈକଶରଣ ।
ଅପ୍ରମତ୍ତ, ସୁଗମ୍ଭୀର, ବିଜିତ-ଷଡ୍‌ଗୁଣ ॥
ଅମାନୀ, ମାନଦ, ଦକ୍ଷ, ଅବଞ୍ଚକ ଜ୍ଞାନୀ ।
ଏଇ ସବ ଲକ୍ଷଣେତେ ସାଧୁ ବଲି ଜାନି ॥
ଏଇ ସବ ଲକ୍ଷଣ ପ୍ରଭୁ ହୟ ଦ୍ୱିପ୍ରକାର ।
ସ୍ୱରୂପ ତଟସ୍ଥ-ଭେଦେ କରିବ ବିଚାର ॥ (୧)

ସ୍ୱରୂପ ଲକ୍ଷଣଇ ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷଣ, ତଦାଶ୍ରୟେ ତଟସ୍ଥ ଲକ୍ଷଣ ସକଲ ଉଦୟ ହୟ,

କୃଷ୍ଣୈକଶରଣ ହୟ ସ୍ୱରୂପଲକ୍ଷଣ ।
ତଟସ୍ଥଲକ୍ଷଣେ ଅନ୍ୟ ଗୁଣେର ଗଣନ ॥
କୋନ ଭାଗ୍ୟେ ସାଧୁସଙ୍ଗେ ନାମେ ରୁଚି ହୟ ।
କୃଷ୍ଣନାମ ଗାୟ କରେ କୃଷ୍ଣ ପଦାଶ୍ରୟ ॥
ସ୍ୱରୂପ ଲକ୍ଷଣ ସେଇ ହଇତେ ହଇଲ ।
ଗାଇତେ ଗାଇତେ ନାମ ଅନ୍ୟଗୁଣ ଆଇଲ ॥
ଅନ୍ୟ ଗୁଣଗଣ ତାଇ ତଟସ୍ଥେ ଗଣନ ।
ଅବଶ୍ୟ ବୈଷ୍ଣବ ଦେହେ ହବେ ସଂଘଟନ ॥

---

(୧) ଯେଉଁବସ୍ତୁର ଯାହା ସାକ୍ଷାତ୍ ନିଜ ଲକ୍ଷଣ ତାହାହିଁ ତାହାର ସ୍ୱରୂପ ଲକ୍ଷଣ । ଅନ୍ୟବସ୍ତୁ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଯେଉଁ ଆଗନ୍ତୁକ ଲକ୍ଷଣ ଯେଉଁ ବସ୍ତୁରେ ଉଦୟ ହୁଏ ତାହାହିଁ ତାହାର ତଟସ୍ଥ ଲକ୍ଷଣ ।

ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମ ଲିଙ୍ଗ ନାନାପ୍ରକାର ବେଶଦ୍ୱାରା ସାଧୁତ୍ୱ ହୁଏ ନା, କୃଷ୍ଣୈକ ଶରଣାଗତି ସାଧୁଲକ୍ଷଣ,

ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମ ଚିହ୍ନ ନାନାବେଶେର ରଚନା ।
ସାଧୁର ଲକ୍ଷଣେ କଭୁ ନା ହୟ ଗଣନା ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଶରଣାଗତି ସାଧୁର ଲକ୍ଷଣ ।
ତାର ମୁଖେ ହୟ କୃଷ୍ଣନାମସଂକୀର୍ତ୍ତନ ॥
ଗୃହୀ, ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ବାନପ୍ରସ୍ଥ ନ୍ୟାସିଭେଦେ । (୩)
ଶୂଦ୍ର, ବୈଶ୍ୟ, କ୍ଷତ୍ର, ବିପ୍ରଗଣେର ପ୍ରଭେଦେ ॥
ସାଧୁତ୍ୱ କଖନ ନାହି ହଇବେ ନିର୍ଣ୍ଣିତ ।
କୃଷ୍ଣୈକଶରଣ ସାଧୁ ଶାସ୍ତ୍ରେର ବିହିତ ॥

ଗୃହୀ ସାଧୁ ଲକ୍ଷଣ

ରଘୁନାଥ ଦାସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରପ୍ରଭୁ ସେବାର । (୪)
ଗୃହୀସାଧୁଜନେ ଶିଖାୟେଛେନ ଏଇ ସାର ॥
ସ୍ଥିର ହୟେ, ଘରେ, ଯାଓ, ନା ହଓ ବାତୁଲ ।
କ୍ରମେ କ୍ରମେ ପାୟ ଲୋକ ଭବସିନ୍ଧୁକୂଲ ॥

---

(୩) ଯେଉଁମାନେ ସ୍ୱବର୍ଣ୍ଣରେ ବିବାହକରି ଗୃହସ୍ଥ ହୁଅନ୍ତି ସେମାନେ ଗୃହୀ । ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଅବଲମ୍ବନକରି ବିଦ୍ୟାଭ୍ୟାସ କରନ୍ତି ସେ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ । ପଚାଶତ ବୟସରେ ଯେ ବନକୁ ପ୍ରସ୍ଥାନ କରନ୍ତି ସେ ବାନପ୍ରସ୍ଥ । ବୈରାଗ୍ୟ ବଶତଃ ଯେ ଗୃହତ୍ୟାଗ କରନ୍ତି । ସେ ନ୍ୟାସୀ ବା ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ।

(୪) ରଘୁନାଥଦାସ କାୟସ୍ଥକୁଳତିଳକ ସପ୍ତଗ୍ରାମବାସୀ । ସେ ଦାସ ଗୋସ୍ୱାମୀ ଆଖ୍ୟାରେ ଛ ଗୋସ୍ୱାମୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପରିଗଣିତ ।

ମର୍କଟ-ବୈରାଗ୍ୟ ଛାଡ଼ ଲୋକ ଦେଖାଇୟା । (୫)
ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ବିଷୟ ଭୁଞ୍ଜ ଅନାସକ୍ତ ହଞା ।
ଅନ୍ତର ନିଷ୍ଠା କର ବାହ୍ୟେ ଲୋକବ୍ୟବହାର ।
ଅଚିରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ତୋମାୟ କରିବେ ଉଦ୍ଧାର ।

ଗୃହତ୍ୟାଗୀ ସାଧୁ ଲକ୍ଷଣ,

ସ୍ଥନ ଭୂମି ତାର ଦେଖି ବୈରାଗ୍ୟ ଗ୍ରହଣ ।
ଏଇ ମତ ଯୋ ହଲେ ଅପୂର୍ବ୍ବ ଶ୍ରବଣ ।
ଗ୍ରାମ୍ୟକଥା ନା ଶୁନିବେ ଗ୍ରାମ୍ୟବାର୍ତ୍ତା ନା କହିବେ ।
ଭାଲ ନା ଖାଇବେ ଆର ଭାଲ ନା ପରିବେ ॥
ଅମାନୀ ମାନଦ କୃଷ୍ଣନାମ ସଦା ଲବେ ।
ବ୍ରଜେ ରାଧାକୃଷ୍ଣସେବା ମାନସେ କରିବେ ॥

ଗୃହସ୍ଥ ଓ ଗୃହତ୍ୟାଗୀ ଉଭୟେରଇ ସ୍ୱରୂପ ଲକ୍ଷଣ ଏକ,

ସ୍ୱରୂପ ଲକ୍ଷଣ ଏକ ସମ୍ବନ୍ଧ ସମାନ ।
ଅଶ୍ରମାଦି ଭେଦେ ପୃଥକ୍ ତଟସ୍ଥ ବିଧାନ ॥

---

(୫) ଅନ୍ତରେ ବୈରାଗ୍ୟ-ବିଷୟରେ ନିଷ୍ଠା ଜନ୍ମି ନାହିଁ ଅଥଚ ଲୌକିକ ବହିର୍ବାସାଦି ବାହ୍ୟରେ ଧାରଣ କରିବା ମର୍କଟ ବୈରାଗ୍ୟର ଚିହ୍ନ ।

ଅନନ୍ୟଶରଣେ ଯଦି ଦେଖି ଦୁରାଚାର ।
ତଥାପି ସେ ସାଧୁ ବଲି ସେବ୍ୟ ସବାକାର (୧) ॥
ଏଇତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣବାକ୍ୟ ଗୀତା ଭାଗବତେ ।
ଇହାକେ ପୂଜିବ ଯତ୍ନେ ସଦା ସର୍ବମତେ ॥
ଇହାତେ ଆଛେତ ଏକ ନିଗୂଢ଼ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ।
କୃପା କରି ଜାନାଯ୍ୟେଛ ତାଇ ପାଇ ଅନ୍ତ ॥

ପୂର୍ବପାପେର ଗନ୍ଧାବଶେଷ ଓ ପୂର୍ବପାପ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଯ୍ଯା ଯିନି କୃଷ୍ଣୈକଶରଣ ସାଧୁର ନିନ୍ଦା କରେନ ତିନି ନାମାପରାଧୀ ।

କୃଷ୍ଣନାମେ ରୁଚି ଯବେ ହଇବେ ଉଦୟ ।
ଏକନାମେ ପୂର୍ବପାପ ହଇବେକ କ୍ଷୟ ॥
ପୂର୍ବପାପ ଗନ୍ଧ ତବୁ ଥାକେ କତୁଦିନ ।
ନାମେର ପ୍ରଭାବେ କ୍ରମେ ହଞା ଯାଇ କ୍ଷୀଣ (୨) ॥
ଶୀଘ୍ର ସେଇ ପାପଗନ୍ଧ ବହୁଦୂର ହୟ ।
ପରମ ଧର୍ମାତ୍ମା ବଲି ହୟ ପରିଚୟ ॥

---

(୧) ଅନନ୍ୟ କୃଷ୍ଣୈକଶରଣହିଁ ଭକ୍ତିର ସ୍ୱରୂପଲକ୍ଷଣ । ସେହି ଲକ୍ଷଣ ଯାହାର ଥିବ ତାହାର ତଟସ୍ଥ ଲକ୍ଷଣ ସମସ୍ତ କ୍ରମଶଃ ହେବ । କିନ୍ତୁ କୌଣସି ଅନନ୍ୟ କୃଷ୍ଣଶରଣବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଯଦି କୌଣସି ଅଂଶରେ ତଟସ୍ଥ ଲକ୍ଷଣ ପୂର୍ଣ୍ଣୋଦିତ ନ ହୋଇ ଦୁରାଚାର ଲକ୍ଷିତ ହୁଏ ତଥାପି ସେ ସାଧୁ ।

(୨) ନାମରେ ରୁଚି ହେଲେ ପୂର୍ବପାପ ରହେ ନାହିଁ । କାହାର କାହାର ପୂର୍ବ ପାପଗନ୍ଧ ଥାଇ ପାରେ କିନ୍ତୁ ତାହା ଅଳ୍ପଦିନରେ କ୍ଷୟ ହୁଏ ।

ଯେ କୟେକ ଦିନ ସେଇ ଗନ୍ଧ ନାହିଁ ଯାୟ ।
ସାଧାରଣ-ଜନଚକ୍ଷେ ପାପ ବଲି ଭାୟ ।
ସେ ପାପ ଦେଖିୟା ଯେଇ ସାଧୁନିନ୍ଦା କରେ ।
ପୂର୍ବ୍ବପାପ ଲକ୍ଷି ପୁନ ଅବଜ୍ଞା ଆଚରେ ॥ (୮)
ସେଇତ ପାଷଣ୍ଡୀ ବୈଷ୍ଣବେର ନିନ୍ଦା ଦୋଷେ ।
ନାମ ଅପରାଧେ ମଜ୍ଜି ପଡ଼େ କୃଷ୍ଣରୋଷେ ॥

କୃଷ୍ଣୈକଶରଣେର ସାଧୁ ଲକ୍ଷଣ, ଆପନାକେ ସାଧୁ ବଲିୟା ପରିଚୟ ଦେଓୟା ଦାମ୍ଭିକତା ।

କୃଷ୍ଣୈକଶରଣ ମାତ୍ର କୃଷ୍ଣନାମ ଗାୟ ।
ସାଧୁନାମେ ପରିଚିତ କୃଷ୍ଣେର କୃପାୟ ॥
କୃଷ୍ଣଭକ୍ତ ବ୍ୟତୀତ ନାହିକ ସାଧୁ ଆର ।
ଆମି ସାଧୁ ବଲି ଦର୍ପ ଦମ୍ଭ ଅବତାର ॥ (୯)

ସ୍ୱଲ୍ପାକ୍ଷରେ ସାଧୁ ନିର୍ଣ୍ଣୟ,

ଯେ ବଲେବେ ଆମି ଦୀନ କୃଷ୍ଣୈକଶରଣ ।
କୃଷ୍ଣନାମ ଯାର ମୁଖେ ସାଧୁ ସେଇ ଜନ ॥
ତୃଣ ହୈତେ ହୀନ ବଲି ଆପନାକେ ଜାନେ ।
ସହିଷ୍ଣୁ ତରୁର ନ୍ୟାୟ ଆପନାକେ ମାନେ ॥

---

(୮) ପାପଗନ୍ଧ ପ୍ରାୟ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଅଛି କିନ୍ତୁ ଶରଣାପତ୍ତି ଗ୍ରହଣର ପୂର୍ବରେ ଯେଉଁ ପାପ କରିଥିଲା ତାହା ଧରି ବୈଷ୍ଣବନିନ୍ଦା କଲେ ମହାପରାଧ ହୁଏ ।

(୯) ଦମ୍ଭ ଅବତାର ଧର୍ମଧ୍ୱଜୀ ଦାମ୍ଭିକ, କେବଳ ବେଶୋପଜୀବୀ ।

ନିଜେତ ଅମାନୀ ଆର ସବାରେ ମାନଦ ।
ତାର ମୁଖେ କୃଷ୍ଣନାମ କୃଷ୍ଣରତିପ୍ରଦ ।

ନାମପରାୟଣ ବୈଷ୍ଣବରି ସାଧୁ, ତନ୍ନିନ୍ଦାରୁ ଅପରାଧ,

ହେନ ସାଧୁମୁଖେ ଯବେ ଶୁନ ଏକ ନାମ ।
ବୈଷ୍ଣବ ବଲିୟା ତାରେ କରିବ ପ୍ରଣାମ ।।
ବୈଷ୍ଣବ ସେ ଜଗଦ୍‌ଗୁରୁ ଜଗତେର ବନ୍ଧୁ ।
ବୈଷ୍ଣବ ସକଲ ଜୀବେ ସଦା କୃପାସିନ୍ଧୁ ।
ଏ ହେନ ବୈଷ୍ଣବ ନିନ୍ଦା ଯେଇ ଜନ କରେ ।
ନରକେ ପଡ଼ିବେ ସେଇ ଜନ୍ମ ଜନ୍ମାନ୍ତରେ ।।
ଭକ୍ତି ଲଭିବାରେ ଆର ନାହିକ ଉପାୟ ।
ଭକ୍ତିଲଭେ ସର୍ବ ଜୀବ ବୈଷ୍ଣବ କୃପାୟ ।।
ବୈଷ୍ଣବ ଦେହେତେ ଥାକେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେର ଶକ୍ତି । (୧୦)
ସେଇ ଦେହସ୍ପର୍ଶେ ଅନ୍ୟେ ହୟ କୃଷ୍ଣଭକ୍ତି ।।
ବୈଷ୍ଣବ ଅଧରାମୃତ ଆର ପଦ ଜଲ ।
ବୈଷ୍ଣବେର ପଦରଜ ତିନ ମହାବଲ ।।

---

(୧୦) ହ୍ଲାଦିନୀ ସମ୍ବିତ୍ ସମବେତ ସାରରୂପା ଭକ୍ତିଶକ୍ତି । ଜୀବର ଭକ୍ତିଲାଭର କ୍ରମ ଏହି— ଏକ ସିଦ୍ଧଭକ୍ତ ଅନ୍ୟ ସାଧକଭକ୍ତଠାରେ ଭକ୍ତିଶକ୍ତିର ସଞ୍ଚାର କରନ୍ତି। ସେ ସିଦ୍ଧପ୍ରାପ୍ତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାଧକ ଜୀବଙ୍କଠାରେ ଭକ୍ତିସଞ୍ଚାର କରନ୍ତି । ଭକ୍ତି ତନ୍ମୟୀ ପ୍ରବୃତ୍ତି ବିଶେଷ ଆତ୍ମାକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ତାହାର ସ୍ଥିତି ଗତି ସିଦ୍ଧ ହୁଏ । ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ଆତ୍ମା ବହିର୍ଭାବଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ଭକ୍ତିପ୍ରବଣ ହୁଏ ସେ ସମୟରେ ସିଦ୍ଧ କୃପାମୟ ଭକ୍ତଙ୍କର ଆତ୍ମାରୁ ସେହି ଆତ୍ମାରେ ଭକ୍ତିସଞ୍ଚାରିତ ହୁଏ ଏହାହିଁ ଏକ ରହସ୍ୟ ।

ବୈଷ୍ଣବେର ଶକ୍ତି ସଞ୍ଚାର,

ବୈଷ୍ଣବ ନିକଟେ ଯଦି ବିଶେଷ କିଛକ୍ଷଣ ।
ଦେହ ହୈତେ ହୟ କୃଷ୍ଣଶକ୍ତି ନିଃସରଣ ॥
ସେଇ ଶକ୍ତି ଶ୍ରଦ୍ଧାବାନ୍ ହୃଦୟେ ପଶିୟା ।
ଭକ୍ତିର ଉଦୟ କରେ ଦେହ କାଁପାଇୟା ॥
ଯେ ବସିଲ ବୈଷ୍ଣବେର ନିକଟେ ଶ୍ରଦ୍ଧାୟ ।
ତାହାର ହୃଦୟେ ଭକ୍ତି ହଇବେ ଉଦୟ ॥
ପ୍ରଥମେ ଆସିବେ ତାର ମୁଖେ କୃଷ୍ଣନାମ ।
ନାମେର ପ୍ରଭାବେ ପାବେ ସର୍ବ୍ବଗୁଣଗ୍ରାମ ॥

ବୈଷ୍ଣବେର କି କି ଦୋଷ ଧରିଲେ ବୈଷ୍ଣବ ନିନ୍ଦା ହୟ, ଜାତି-ଦୋଷ, ପୂର୍ବ୍ବଦୋଷ, ନଷ୍ଟପ୍ରାୟ ଅବଶିଷ୍ଟ ଦୋଷ, କାଦାଚିତ୍କ ଦୋଷ ।

ବୈଷ୍ଣବେର ଜାତି ଆର ପୂର୍ବ୍ବଦୋଷ ଧରେ ।
କାଦାଚିତ୍କ ଦୋଷ ଦେଖି ଯେଇ ନିନ୍ଦା କରେ ॥
ନଷ୍ଟପ୍ରାୟ ଦୋଷ ଲୟେ କରେ ଅପମାନ ।
ଯମଦଣ୍ଡେ କଷ୍ଟ ପାୟ ସେ ସବ ଅଜ୍ଞାନ ॥ (୧୧)

---

(୧୧) ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବୈଷ୍ଣବଙ୍କର ଜାତି ଦୋଷ, କାଦାଚିତ୍କ ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରମାଦାଗତ ଦୋଷ ନଷ୍ଟପ୍ରାୟଦୋଷ ଓ ଶରଣାଗତିର ପୂର୍ବ୍ବାଚରିତ ଦୋଷ ଧରି ବୈଷ୍ଣବଙ୍କୁ ନିନ୍ଦା କରନ୍ତି ସେ ବୈଷ୍ଣବନିନ୍ଦକ । କଦାଚ ତାହାଙ୍କର ନାମରେ ରୁଚି ହେବ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଶ୍ରଦ୍ଧାଭକ୍ତିର ଆଶ୍ରୟ କରିଅଛନ୍ତି ସେ ଶୁଦ୍ଧବୈଷ୍ଣବ । ପୂର୍ବ୍ବୋକ୍ତ ଚତୁଃପ୍ରକାର ଦୋଷ କଥଞ୍ଚିତ୍ ତାହାଙ୍କଠାରେ ଲକ୍ଷିତ ହୋଇପାରେ । ତାହାଙ୍କର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଦୋଷର ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ ।

ବୈଷ୍ଣବେର ମୁଖେ ନାମମାହାତ୍ମ୍ୟପ୍ରଚାର ।
ସେ ବୈଷ୍ଣବନିନ୍ଦା କୃଷ୍ଣ ନାହି ସହେ ଆର ॥
ଧର୍ମ-ଯୋଗ-ଯାଗ-ଜ୍ଞାନକାଣ୍ଡ ପରତର ।
ଯେ ଭଜିଲ କୃଷ୍ଣନାମ ସେଇ ସର୍ବୋପର ॥

ଅନ୍ୟ ଦେବ-ଶାସ୍ତ୍ର-ନିନ୍ଦାଦିଶୂନ୍ୟ ନାମାଶ୍ରୟୀ ସାଧୁ ।

ଅନ୍ୟଦେବ ଅନ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ନା କରେ ନିନ୍ଦନ ।
ନାମେର ଆଶ୍ରୟ ଲୟ ଶୁଦ୍ଧ ସାଧୁଜନ ॥
ସେ ସାଧୁ ଗୃହସ୍ଥ ହଉକ ଅଥବା ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ।
ତାହାର ଚରଣରେଣୁ ପାଇତେ ପ୍ରୟାସୀ ॥
ଯାର ଯତ ନାମେ ରତି ସେ ତତ ବୈଷ୍ଣବ ।
ବୈଷ୍ଣବେର କ୍ରମ ଏଇ ମତେ ଅନୁଭବ ॥ (୧୨)
ତଥେ ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମ, ଧନ, ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ, ଯୌବନ ।
କୋନ କାର୍ଯ୍ୟ ନାହି କରେ ରୂପ-ବଲ- ଜନ ॥
ଅତଏବ ଯିନି କରିଲେନ ନାମାଶ୍ରୟ ।
ସାଧୁନିନ୍ଦା ଛାଡିବେନ ଏ ଧର୍ମ ନିଶ୍ଚୟ ॥
ନାମାଶ୍ରୟା ଶୁଦ୍ଧାଭକ୍ତି ଭକ୍ତ ଭକ୍ତିରୂପା ।
ଭକ୍ତ ଭକ୍ତିବର୍ଦ୍ଧିତା ହଇଲେ ସ୍ୱରୂପା ॥
ଯାହା ସାଧୁନିନ୍ଦା ତାହା ନାହି ଭକ୍ତିସ୍ଥିତି ।

---

(୧୨) ଯେ ପରିମାଣରେ ଯାହାଙ୍କର କୃଷ୍ଣଙ୍କ ନାମରେ ରତି ହୋଇଅଛି ସେ ସେତେଦୂର ବୈଷ୍ଣବ ।

ଅତଏବ ଅପରାଧେ ତଥା ପରିଗଣିତ ॥
ସାଧୁନିନ୍ଦା ଛାଡ଼ି ଭକ୍ତ ସାଧୁଭକ୍ତି କରେ ।
ସାଧୁସଙ୍ଗ ସାଧୁସେବା ଏଇ ଧର୍ମ ଧରେ ॥

ଅସତ୍‌ସଙ୍ଗ । ଦୁଇ ପ୍ରକାର, ସ୍ତ୍ରୀସଙ୍ଗୀ,

ଅସତ୍‌ସଙ୍ଗ ତ୍ୟାଗେ ହୟ ବୈଷ୍ଣବ ଆଚାର ।
ଅସତ୍‌ସଙ୍ଗେ ହୟ ସାଧୁ-ଅବଜ୍ଞା ଅପାର ॥
ଅସତ୍ ସେ ଦ୍ୱିପ୍ରକାର ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ରେ କୟ । (୧୩)
ସେଇ ଦୁଯେର ମଧ୍ୟେ ଯୋଷିତ୍‌ସଙ୍ଗୀ ଏକ ହୟ ॥
ଯୋଷିତ୍‌ସଙ୍ଗସଙ୍ଗୀ ପୁନଃ ତାର ମଧ୍ୟେ ଗଣ୍ୟ (୧୪) ।
ତାର ସଙ୍ଗତ୍ୟାଗେ ଜୀବ ହଇବେକ ଧନ୍ୟ ॥

ଯୋଷିତ୍‌ସଙ୍ଗୀ କାହାକେ ବଲେ,

କୃଷ୍ଣେର ସଂସାରେ ଯେ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଧର୍ମେ ଥାକେ ।
ଅସତ୍ ବଲିଯା ଶାସ୍ତ୍ର ନା ବଲିଲ ତାହାକେ ॥
ଅଧର୍ମ-ସଂଯୋଗେ ଆର. ସ୍ତ୍ରୈଣ-ଭାବେ ରତ ।
ଯୋଷିତ୍‌ସଙ୍ଗୀ ଜନ ଦୁଷ୍ଟ, ଶାସ୍ତ୍ରେର ସମ୍ମତ ॥

---

(୧୩) ଅସତ୍‌ସଙ୍ଗ ତ୍ୟାଗହିଁ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଆଚାର । ଅସତ୍ ଦୁଇପ୍ରକାର ଅର୍ଥାତ୍ ଯୋଷିତ୍‌ସଙ୍ଗୀ ଓ ଅଭକ୍ତ । ସ୍ତ୍ରୀଭକ୍ତ ପକ୍ଷରେ ପୁରୁଷସଙ୍ଗୀକୁ ଅସତ୍ କହିବାକୁ ହେବ । ଅବୈଧ ସ୍ତ୍ରୀସଙ୍ଗୀ ଓ ବୈଧ ସ୍ତ୍ରୀ ସମ୍ବନ୍ଧେ ସ୍ତ୍ରୈଣ ପୁରୁଷ ଏହି ଦୁଇପ୍ରକାର ଯୋଷିତ୍‌ସଙ୍ଗୀ ।

(୧୪) ଯେଉଁମାନେ ଯୋଷିତ୍‌ସଙ୍ଗୀ ସେମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗ ନିତାନ୍ତ ଭକ୍ତିବାଧକ

ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରକାର ଅସତ୍ କୃଷ୍ଣେତେ ଅଭକ୍ତ ତିନ ପ୍ରକାର,

> କୃଷ୍ଣେତେ ଅଭକ୍ତ ଅସତ୍ ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରକାର ।
> ମାୟାବାଦୀ, ଧର୍ମଧ୍ୱଜୀ, ନିରୀଶ୍ୱର ଆର (୧୬) ॥

ଯିନି ବଲେନ ଏଇ ସବ ଲୋକେର ନିନ୍ଦାତେଓ ସାଧୁନିନ୍ଦା ବଲେ ତିନିଓ ବର୍ଜ୍ୟ ।

> ବର୍ଜିଲେ ଏ ସବ ସଙ୍ଗ ସାଧୁନିନ୍ଦା ନୟ ।
> ଇହାକେ ଯେ ନିନ୍ଦାବଲେ ସେଇ ବର୍ଜ୍ୟ ହୟ ॥
> ଏଇ ସବ ସଙ୍ଗ ଛାଡ଼ି ଅନନ୍ୟଶରଣ ।
> କୃଷ୍ଣନାମ କରି ପାୟ କୃଷ୍ଣପ୍ରେମଧନ ॥

ବୈଷ୍ଣବାଭାସ, ପ୍ରାକୃତବୈଷ୍ଣବ, ବୈଷ୍ଣବପ୍ରାୟ ଓ କନିଷ୍ଠ, ବୈଷ୍ଣବ ଏଇ ସକଲ ଏକଇ କଥା,

> ସାଧୁସେବାହୀନ ଅର୍ଚ୍ଚେ ଲୌକିକ ଶ୍ରଦ୍ଧାୟ ।
> ପ୍ରାକୃତ ବୈଷ୍ଣବ ହୟ ବୈଷ୍ଣବେର ପ୍ରାୟ ॥
> ବୈଷ୍ଣବ ଆଭାସ ସେଇ ନହେତ ବୈଷ୍ଣବ ।
> କେମନେ ପାଇବେ ସାଧୁସଙ୍ଗେର ବୈଭବ ॥
> ଅତଏବ କନିଷ୍ଠ ମଧ୍ୟେତେ ତାରେ ଗଣି ।
> ତାରେ କୃପା କରବେନ ବୈଷ୍ଣବ ଆପନି ॥

---

(୧୬) ମାୟାବାଦୀ ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁମାନେ ଭଗବାନଙ୍କର ନିତ୍ୟସ୍ୱରୂପ ମାନନ୍ତି ନାହିଁ ଓ ବିଗ୍ରହ ଶ୍ରୀମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କୁ ମାୟାନିର୍ମିତ ମନେ କରନ୍ତି ଏବଂ ଜୀବକୁ ମାୟାନିର୍ମିତ ତତ୍ତ୍ୱ ବୋଲି ଜାଣନ୍ତି । ଧର୍ମଧ୍ୱଜୀ—ଯାହାର ମନ ମଧ୍ୟରେ ଭକ୍ତି ବା ବୈରାଗ୍ୟ ନାହିଁ, କେବଳ କାର୍ଯ୍ୟୋଦ୍ଧାର ନିମନ୍ତେ ଶଠତାର ସହିତ ବେଶ ରଚନା କରନ୍ତି । ନିରୀଶ୍ୱର = ନାସ୍ତିକ ।

ମଧ୍ୟମ ବୈଷ୍ଣବ,

କୃଷ୍ଣେ ପ୍ରେମ, କୃଷ୍ଣଭକ୍ତେ ମୈତ୍ରୀ ଆଚରଣ ।
ବାଲିଶେତେ କୃପା ଆର ଦ୍ୱେଷୀ ଉପେକ୍ଷଣ ॥
କରିଲେ ମଧ୍ୟମଭକ୍ତ ଶୁଦ୍ଧଭକ୍ତ ହନ ।
କୃଷ୍ଣନାମେ ଅଧିକାରୀ କରେନ ଅର୍ଚ୍ଚନ ॥

ଉତ୍ତମ ବୈଷ୍ଣବ,

ସର୍ବତ୍ର ଯାଁହାର ହୟ କୃଷ୍ଣ ଦରଶନ ।
କୃଷ୍ଣେ ସକଲେର ସ୍ଥିତି କୃଷ୍ଣ ପ୍ରାଣଧନ ॥
ବୈଷ୍ଣବାବୈଷ୍ଣବ ଭେଦ ନାହି ଥାକେ ତାଁର ।
ବୈଷ୍ଣବ ଉତ୍ତମ ତିନ କୃଷ୍ଣନାମସାର ॥

ମଧ୍ୟମ ବୈଷ୍ଣବଇ ସାଧୁସେବା କରେନ,

ଅତଏବ ମଧ୍ୟମ ବୈଷ୍ଣବ ମହାଶୟ ।
ସାଧୁ–ସେବାରତ ସଦା ଥାକେନ ନିଶ୍ଚୟ ॥ (୧୬)

---

(୧୬) ମଧ୍ୟମ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କଠାରୁ ଶୁଦ୍ଧ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କର ଗଣନା ହୁଏ । ସେ ବୈଷ୍ଣବାବୈଷ୍ଣବ ବିଚାରର ଅଧିକାରୀ ହୁଅନ୍ତି । କାରଣ ଶୁଦ୍ଧ ବୈଷ୍ଣବ-ସେବା କେବଳ ତାହାଙ୍କର ପ୍ରୟୋଜନ ହୁଏ । ବୈଷ୍ଣବାବୈଷ୍ଣବ ବିଚାର ପରିତ୍ୟାଗ କଲେ ମଧ୍ୟମ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କର ବୈଷ୍ଣବାପରାଧ ହୁଏ । ସେ ପଦ୍ମ ସହିତ ଅନ୍ୱେଷଣକରି ଶୁଦ୍ଧ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କର ସେବା କରିବେ । ଉତ୍ତମ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କର ବୈଷ୍ଣବାବୈଷ୍ଣବ ଭେଦ ନଥିବା ସ୍ଥଳେ ସେ କାହାଁର ବୈଷ୍ଣବଙ୍କର ସେବା କରିବେ ? ଉତ୍ତମ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କର ଶତ୍ରୁମିତ୍ର ଭେଦନାହିଁ ତେବେ ବୈଷ୍ଣବାବୈଷ୍ଣବରେ ଭେଦ କିରୂପ ରହିବ ?

ପ୍ରାକୃତ ବୈଷ୍ଣବ ନାମାଭାସେର ଅଧିକାରୀ,

ପ୍ରାକୃତ-ବୈଷ୍ଣବ ସେଇ ବୈଷ୍ଣବେର ପ୍ରାୟ ।
ନାମାଭାସେ ଅଧିକାରୀ ଶବ୍ଦଶାସ୍ତ୍ର ଗାୟ ॥

ମଧ୍ୟମ ବୈଷ୍ଣବ ନାମାଧିକାରୀ ଓ ନାମାପରାଧ ବିଚାର କରିବେନ,

ମଧ୍ୟମ ବୈଷ୍ଣବ ମାତ୍ର ନାମେ ଅଧିକାରୀ ।
ଶ୍ରୀନାମଭଜନେ ଅପରାଧେର ବିଚାରୀ ।
ଉତ୍ତମ ବୈଷ୍ଣବେ ଅପରାଧ ଅସମ୍ଭବ ।
ସର୍ବତ୍ର ଦେଖେନ ତିନି କୃଷ୍ଣେର ବୈଭବ ॥
ନିଜ ନିଜ ଅଧିକାର କରିୟା ବିଚାର ।
ସାଧୁନିନ୍ଦା ଅପରାଧ କର ପରିହାର (୧୬) ।
ସାଧୁସଙ୍ଗ ସାଧୁ-ସେବା ନାମସଂକୀର୍ତ୍ତନ ।
ସର୍ବ ଜୀବେ ଦୟା ଏଇ ଭକ୍ତ ଆଚରଣ ।

ସାଧୁନିନ୍ଦା ଘଟିଲେ କି କରା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ,

ପ୍ରମାଦେ ଯଦ୍ୟପି ଘଟେ ସାଧୁବିଗର୍ହଣ ।
ତବେ ଅନୁତାପେ ଧର ସେ ସାଧୁଚରଣ ॥
କାଁଦିୟା ବଲିବ ପ୍ରଭୋ କ୍ଷମ' ଅପରାଧ ।
ଏ ଦୁଷ୍ଟଜନକେ କର ବୈଷ୍ଣବ ପ୍ରସାଦ ।
ସାଧୁ ବଡ଼ ଦୟାମୟ ତବେ ଆର୍ଦ୍ରମନେ ।

---

(୧୬) ସ୍ୱୀୟ ସ୍ୱୀୟ ସ୍ୱଭାବ ବିଚାର ପୂର୍ବକ ସ୍ୱ ସ୍ୱ ଅଧିକାର ଜାଣିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଅଧିକାରା-ନୁସାରପନ୍ଥତ ନାମ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ କରହିଁ ବୈଷ୍ଣବ ଧର୍ମ ।

କ୍ଷମିବେନ ଅପରାଧ କୃପା ଅନୁଗ୍ରହେ (୧୮) ॥
ଏଇତ ପ୍ରଥମ ଅପରାଧେର ବିଚାର ।
ଶ୍ରୀଚରଣେ ନିବେଦନ୍ ଆଜ୍ଞା ଅନୁସାର ॥
ହରିଦାସ ପାଦପଦ୍ମେ ଭ୍ରମର ଯେ ଜନ ।
ହରିନାମ ଚିନ୍ତାମଣି ତାହାର ଜୀବନ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀହରିନାମଚିନ୍ତାମଣୌ ସାଧୁନିନ୍ଦାପରାଧବିଚାରୋ
ନାମ ଚତୁର୍ଥ ପରିଚ୍ଛେଦଃ ।

ପଞ୍ଚମ ପରିଚ୍ଛେଦ ।

ଦେବାନ୍ତରେ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ଜ୍ଞାନାପରାଧ ।

ଶିବସ୍ୟ ଶ୍ରୀବିଷ୍ଣୋର୍ଯଦି ଗୁଣନାମାଦିସକଳଂ ।
ଧିୟା ଭିନ୍ନଂ ପଶ୍ୟେତ୍ ସ ଖଲୁ ହରିନାମାହିତକରଃ ॥

ଜୟ ଗଦାଧରପ୍ରାଣ ଜାହ୍ନବା ଜୀବନ ।
ଜୟ ସୀତାନାଥ ଜୟ ଗୌରଭକ୍ତଗଣ ॥
ହରିଦାସ ବଲେ ତବେ କରି ଯୋଡ଼ହାତ ।
ଦ୍ୱିତୀୟାପରାଧ ଏବେ ଶୁନ ଜଗନ୍ନାଥ ॥

---

(୧୮) ଗୋପାଳଗୁରୁଙ୍କର ଏହି ପ୍ରଣାଳୀରେ ବୈଷ୍ଣବାପରାଧ କ୍ଷୟ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରମାଣ ମାଳା ଦେଖନ୍ତୁ ।

ବସ୍ତୁତତ୍ତ୍ୱ,

ପରମ ଅଦ୍ୱୟ ଜ୍ଞାନ ବସ୍ତୁ ପରତତ୍ତ୍ୱ ।
ଚତ୍‌ସ୍ୱରୂପ ଜଗଦୀଶ ସଦା ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱ ।
ଗୋଲୋକବିହାରୀ କୃଷ୍ଣ ସେ ତତ୍ତ୍ୱେର ସାର ।
ଚତୁଃଷଷ୍ଟୀ ଗୁଣେ ଅଲଙ୍କୃତ ରସାଧାର ।
ଷଷ୍ଟୀଗୁଣ ନାରାୟଣ ସ୍ୱରୂପେ ପ୍ରକାଶ ।
ସେଇ ଷଷ୍ଟୀ ଗୁଣ ବସ୍ତୁ ସାମାନ୍ୟବିଲାସ ।
ପୁରୁଷାବତାରେ ଆର ସ୍ୱାଂଶ ଅବତାରେ (୧) ।
ସେଇ ଷଷ୍ଟୀଗୁଣ ସ୍ପଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ ଅନୁସାରେ ।

ବସ୍ତୁର ବିଭିନାଂଶେର ପ୍ରକାର ଭେଦ, ଜୀବେର ପଞ୍ଚାଶତ୍‌ଗୁଣ,

ବସ୍ତୁର ଯେ ବିଭିନାଂଶ ଦ୍ୱିଵିଧ ପ୍ରକାର ।
ପଞ୍ଚାଶତ୍ ଗୁଣ ଜୀବେ ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ତାର ।

---

(୧) ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱ ବସ୍ତୁ ବା ପରମବ୍ୟୋମପତି ନାରାୟଣ, ଗୋଲକପତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ବିଳାସ ବିଗ୍ରହ । ପରବ୍ୟୋମସ୍ଥ ସଂକର୍ଷଣ ବସ୍ତୁ କାରଣାର୍ଣ୍ଣବରେ ମହାବିଷ୍ଣୁ ରୂପ ପ୍ରଥମପୁରୁଷାବତାର । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ପ୍ରବିଷ୍ଟ ମହାବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଅଂଶହିଁ ଗର୍ଭୋଦକଶାୟୀ ସମଷ୍ଟି ପୁରୁଷ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜୀବରେ ପ୍ରବିଷ୍ଟ କ୍ଷୀରୋଦଶାୟୀ ବିଷ୍ଣୁ । ଏହି ତିନହେଁ ପୁରୁଷାବତାର । କ୍ଷୀରୋଦଶାୟୀ କେବଳ ମତ୍ସ୍ୟକୂର୍ମାଦି ବିବିଧ ସ୍ୱାଂଶ ଅବତାର ହୁଅନ୍ତି । ଏ ସମସ୍ତେ ଷଷ୍ଟୀଗୁଣଶାଳୀ ବିଷ୍ଣୁତତ୍ତ୍ୱ । ଶକ୍ତ୍ୟାବେଶ ଅବତାରସମୂହ ବିଭିନ୍ନାଂଶ । ଯଥା ପରଶୁରାମ, ବୁଦ୍ଧ ଓ ପୃଥୁ ।

ଶିବାଦି ଦେବତା ବିଭିନ୍ନାଂଶ ହଇୟାଓ ସାମାନ୍ୟ ଜୀବନ ନନ୍,
ତାହାର ୫୫ ଗୁଣବିଶିଷ୍ଟ,

ଶିବାଦି ଦେବେ ସେଇ ଗୁଣ ପଞ୍ଚାଶତ୍ ।
ତଦଧିକ ପରିମାଣେ ସର୍ବଦା ସଂଯୁତ (୧) ।
ତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ଆର ପଞ୍ଚଗୁଣ ଅଂଶମାନେ ।
ପ୍ରକାଶିତ ଅଛେ ତବ ବିଚାରବିଧାନେ (୨) ।

ଷଷ୍ଟିଗୁଣେ ବିଷ୍ଣୁତତ୍ତ୍ୱ,

ସେଇ ପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚାଶତ୍ ଗୁଣପୂର୍ଣ୍ଣ ତାୟ ।
ବିଷ୍ଣୁତେ ବିରାଜମାନ ସର୍ବାଂଶେ ଗାୟ ॥
ତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ଆର ପଞ୍ଚଗୁଣ ନାରାୟଣେ ।
ଅଛେ ତାର ସତ୍ତା କିନ୍ତୁ ନାହି ଅନ୍ୟ ଜନେ ॥
ଷଷ୍ଟିଗୁଣେ ବିଷ୍ଣୁତତ୍ତ୍ୱ ପରମ ଈଶ୍ୱର ।
ଶିବାଦି ଅନ୍ୟଦେବ ତାଁହାର କିଙ୍କର ॥
ବିଭିନ୍ନାଂଶ ଶିବାଦି ଜୀବ-ଶ୍ରେଷ୍ଠତର ।
ବିଷ୍ଣୁ ସର୍ବଜୀବେଶ୍ୱର ସର୍ବଦେବେଶ୍ୱର ॥

ଅଜ୍ଞାନବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟ ଦେବତାର ସହିତ ବିଷ୍ଣୁକେ ସମାନ ମନେକରେ,

ଅନ୍ୟ ଦେବ ସହ ସମ ବିଷ୍ଣୁକେ ଯେ ମାନେ ।
ସେ ବଡ଼ ଅଜ୍ଞାନ ଈଶତତ୍ତ୍ୱ ନାହି ଜାନେ ॥

---

(୧) ତଦଧିକ ପରିମାଣ—ଜୀବସକଳେ ଯାହା ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ପରିମାଣରେ ଅଛି ତହିଁରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଏହି ସମସ୍ତ ଗୁଣ ଶିବାଦିଙ୍କଠାରେ ଅଛି ।

(୨) ଶିବାଦି ଦେବତାଙ୍କଠାରେ ଏହି ପଞ୍ଚାଶତ୍ ଗୁଣ ବ୍ୟତୀତ ଅତିରିକ୍ତ ପାଞ୍ଚଗୋଟି ଗୁଣ ଆଂଶିକରୂପରେ ଅଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ସମସ୍ତ ଗୁଣ ବିଷ୍ଣୁତତ୍ତ୍ୱ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କାହାଠାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପରେ ନାହିଁ ।

ଏତଦ୍ଭିନ୍ନ ଜଗତେ ବିଷ୍ଣୁ ପରମ ଈଶ୍ୱର ।
ଗିରଶାଦି ଯେତେ ଦେବ ତାଁର କିଙ୍କର (୪) ॥
କେହ ବଲେ ମାୟାର ତ୍ରିଗୁଣେ ତ୍ରିଦେବେଶ ।
ସର୍ବ୍ଦା ସମାନ ବ୍ରହ୍ମ ତତ୍ତ୍ୱ ସବିଶେଷ (୫) ॥

ନାନାବିଧ ବାଦାନୁବାଦେର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ,

ଶାସ୍ତ୍ରେର ସିଦ୍ଧାନ୍ତେ ତବୁ ପୂଜ୍ୟ ନାରାୟଣ ।
ବ୍ରହ୍ମା ଶିବ ସୃଷ୍ଟି ଲୟ କାର୍ଯ୍ୟେର କାରଣ ॥
ବାସୁଦେବେ ଛାଡ଼ି ଯେଇ ଅନ୍ୟଦେବେ ଭଜେ ।
ଈଶ୍ୱର ଛାଡ଼ିୟା ସେଇ ସଂସାରେତେ ମଜେ ॥
କେହ ବଲେ ବିଷ୍ଣୁ ପରତତ୍ତ୍ୱ ବଟେ ଜାନି ।
ସର୍ବ୍ବବିଷ୍ଣୁମୟ ବିଶ୍ୱ ବେଦବାକ୍ୟ ମାନି ॥
ଅତଏବ ସର୍ବ୍ବଦେବେ ବିଷ୍ଣୁ ଅଧିଷ୍ଠାନ ।
ସର୍ବ୍ବ-ଦେବାର୍ଚ୍ଚନେ ହୟ ବିଷ୍ଣୁର ସମ୍ମାନ ॥
ଏଇତ ନିଷେଧପର ବାକ୍ୟ, ବିଧି ନୟ ।
ଅନ୍ୟଦେବପୂଜାର ନିଷେଧ ଏଇ ହୟ (୬) ॥

---

(୪) କିଙ୍କର — କିଙ୍କର ।

(୫) ଏହା ମାୟାବାଦୀଙ୍କର ମତ । ସେ ମତରେ ବ୍ରହ୍ମନିର୍ବିଶେଷ । ପ୍ରକୃତିର ତ୍ରିଗୁଣଯୁକ୍ତ ତ୍ରିଦେବତା ସର୍ବ୍ବଦା ସବିଶେଷ ।

(୬) ସବୁ ଦେବତା ବିଷ୍ଣୁମୟ ହେବାରୁ ଅନ୍ୟ ଦେବତାଙ୍କ ପୂଜାର ବିଧାନ କରାହୋଇ ନାହିଁ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ପୂଜାରେ ସର୍ବ୍ବଦେବତାଙ୍କର ପୂଜାହୁଏ । ଅତଏବ ଅନ୍ୟ ଦେବତାଙ୍କର ପୃଥକ୍ ପୂଜା ଅନାବଶ୍ୟକ ।

ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ରମୟ ବଣ୍ଟେ ଏକଥା ବଲିଲେ ।
କୃଷ୍ଣ ପୂଜା କୈଲେ ସବ ଦେବେ ପୂଜା ମିଲେ ॥
ତରୁମୂଲେ ଜଲ ଦିଲେ ଶାଖାର ଉଲ୍ଲାସ ।
ପଲ୍ଲବେ ଢାଲିଲେ ଜଲ ବୃକ୍ଷେର ବିନାଶ ॥
ଅତଏବ ପୂଜ କୃଷ୍ଣ ଅନ୍ୟଦେବ ତ୍ୟଜି ।
ତାହାତେଇ ଅନ୍ୟ ଦେବ କାଯେ କାଯେ ପୂଜି ॥
ଏଇ ବାକ୍ୟ ବେଦେର ସମ୍ମତ ଚିରଦିନ ।
ଦୁର୍ବିପାକେ ଏଇ ବାକ୍ୟ ଛାଡ଼େ ଅର୍ବାଚୀନ (୭) ॥
ମାୟାବାଦଦୋଷେ ଜୀବ କଲି ଆଗମନେ ।
ବହୁଦେବ ପୂଜେ କୃଷ୍ଣ ସାମାନ୍ୟଦର୍ଶନେ ॥
ଏକ ଏକ ଦେବ ଏକ ଏକ ଫଲଦାତା ।
ସର୍ବଫଲଦାତା କୃଷ୍ଣ ସକଲେର ପାତା ॥
କାଟିଜନ ଯଦ ତତ୍ତ୍ୱ ଜାନିବାରେ ପାରେ ।
କୃଷ୍ଣ ପୂଜି ଫଲ ପାଯ ଛାଡ଼େ ଦେବାନ୍ତରେ ॥

ଗୃହସ୍ଥ ବୈଷ୍ଣବେର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବିଧାନ,

ଗୃହସ୍ଥ ହଇୟା ଯେଇ କୃଷ୍ଣଭକ୍ତ ହୟ ।
ସର୍ବକାର୍ଯ୍ୟେ କୃଷ୍ଣ ପୂଜେ ଛାଡ଼ିୟା ସଂଶୟ ।

---

(୭) ଦୁର୍ବିପାକ—ଜୀବ ଦୁରଦୃଷ୍ଟବଶତଃ ସ୍ୱୀୟ ସ୍ୱୀୟ ସ୍ୱଭାବ ଅନୁସାରେ ଦେବତା ଭଜନରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୁଏ । ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱ କୃଷ୍ଣପୂଜା—ସେ କେବଳ ସନାତନ ବୈଦିକମତ ତାହା ମୂଢ଼ତାବଶତଃ ଜାଣେନାହିଁ ।

ନିଷେକାଦି ଶ୍ମଶାନାନ୍ତ ସଂସ୍କାର ଯତ ।
ତାହାତେ ପୂଜୟେ କୃଷ୍ଣ ବେଦମନ୍ତ୍ରମତ ॥
ବିଷ୍ଣୁ-ବୈଷ୍ଣବେର ପୂଜା ବେଦେତେ ବିଧାନ ।
ଦେବପିତୃଗଣେ କୃଷ୍ଣ ନିର୍ମାଲ୍ୟ ପ୍ରଦାନ ॥
ମାୟାବାଦମତେ ପିତୃଶ୍ରାଦ୍ଧ ଯେଇ କରେ ।
ଯେବା ଅନ୍ୟ ଦେବ ପୂଜେ ଅପରାଧ ମତେର ॥
କୃଷ୍ଣ ଭକ୍ତେ ଦ୍ୱୈତବୁଦ୍ଧି ନାମ ଅପରାଧ ।
ସେଇ ଅପରାଧେ ତାର ହୟ ଭକ୍ତିବାଧ ॥
ଶିବାଦି ଦେବତାଗଣେ ପୃଥକ୍ ଈଶ୍ୱର ।
ମାନିଲେ ନାମାପରାଧ ହୟ ଭୟଙ୍କର (୮) ॥
ବିଷ୍ଣୁଶକ୍ତି ପରଶକ୍ତି ହୈତେ ଦେବ ଯତ ।
ଭିନ୍ନଶକ୍ତି ସିଦ୍ଧ ନୟ ବେଦେର ସମ୍ମତ ॥
ଶିବ-ବ୍ରହ୍ମା ଗଣପତି ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦିକ୍‌ପାଲ ।
କୃଷ୍ଣଶକ୍ତି ବଲେତେ ଈଶ୍ୱର ଚିରକାଲ ॥
ଅତଏବ ପରେଶ୍ୱର ଏକମାତ୍ର ଜାନି ।
ଆର ସବ ଦେବେ ତାଁର ଶକ୍ତିମଧ୍ୟେ ଗଣି ॥

---

(୮) ବିଷ୍ଣୁ ଗୋଟିଏ ଈଶ୍ୱର, ଶିବାଦି ଦେବତାମାନେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଈଶ୍ୱର ଏପରି ମାନିଲେ ଅନେକ ଈଶ୍ୱର ମାନିବା ରୂପ ଅପରାଧ ହୁଏ । ସୁତରାଂ ସେହି ସେହି ଦେବତାଙ୍କୁ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଗୁଣାବତାର ବା ଅଧିକୃତ ଦାସ ବୋଲି ଜାଣିଲେ ବା ପୂଜିଲେ ଅପରାଧ ହୁଏ-ନାହିଁ । ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଦେବତା ବିଷ୍ଣୁଶକ୍ତିରୁ ପୃଥକ୍ ଶକ୍ତି ଧରିବାର ସିଦ୍ଧ ନୁହେ ।

ଅତଏବ ସର୍ବକାର୍ଯ୍ୟେ କର୍ମ ଜଡ଼ଭାବ ।
ଛାଡ଼ିୟା ଗୃହସ୍ଥ ପାୟ ଭକ୍ତିର ସ୍ୱଭାବ ॥

ଏରୂପ ବୈଷ୍ଣବ ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟ ଧର୍ମ କରିବେନ,

ଭକ୍ତିର ସ୍ୱଭାବେ ଥାକି ସତ୍କ୍ରିୟା କରଣେ ।
ଦେବପିତୃଗଣେ ତୁଷେ ନିର୍ମାଲ୍ୟ ଅର୍ପଣେ ॥
ଅନ୍ୟଦେବଦେବୀ ପୂଜା କରିବେ ବର୍ଜ୍ଜନ ।
କୃଷ୍ଣଭକ୍ତ ବଲି ସବେ କରିବେ ତର୍ପଣ ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ-ବୈଷ୍ଣବାର୍ଚ୍ଚନେ ସର୍ବଫଲ ପାୟ ।
ନାମେ ଅପରାଧ ନହେ ସଦା ନାମ ଗାୟ ॥

ବର୍ଣ୍ଣଚତୁଷ୍ଟୟେର ଜୀବନଯାତ୍ରା ବିଧି,

ଜଗତେ ମାନବଗଣ ବର୍ଣ୍ଣ ଧର୍ମାଚାର ।
କରିବେକ ଦେହଯାତ୍ରା ଧର୍ମପଥ ଧରି ॥ (୯)

---

(୯) ସଂସାରରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜୀବସମୂହ ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମ ବ୍ୟବସ୍ଥାନୁସାରେ ଦେହଯାତ୍ରା ନିର୍ବାହ କରିବାହିଁ ସନାତନଧର୍ମ । ପୁଣ୍ୟଭୂମି ଭାରତରେ ଏହି ବର୍ଣ୍ଣଧର୍ମ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମାଜଙ୍କରେ ଉଦିତ ଓ ଋଷିମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଅଛି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶରେ ଯଦ୍ୟପି ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାଟି ସ୍ୱୀକୃତ ଲାଭ କରିନାହିଁ ତଥାପି ସେ କୌଣସି ଆକାରରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଛି । ମାନବ ସ୍ୱଭାବ ବର୍ଣ୍ଣବିଭାଗ ବ୍ୟତୀତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲାଭ କରେନାହିଁ । ସଙ୍କର ଓ ଅନ୍ତ୍ୟଜମାନେ ସୌଭାଗ୍ୟକ୍ରମେ ଆପଣାର ଶୂଦ୍ରାଚାର ଓ ନମ୍ରତାରେ ରହି କୃଷ୍ଣଙ୍କ ସଂସାରରେ ପ୍ରବେଶ କରିବେ ଏହାହିଁ ନିତ୍ୟବିଧି ।

ଅନ୍ତ୍ୟଜେର ବିଧି,

ସଙ୍କର ଅନ୍ତ୍ୟଜ ସବେ ତ୍ୟଜି ନୀଚଧର୍ମ୍ମ ।
ଶୂଦ୍ରାଶ୍ରେ କରେ ସଦା ସଂସାରେର କର୍ମ୍ମ ॥
ସଙ୍କର ଅନ୍ତ୍ୟଜ ଥାକିବେକ ଶୂଦ୍ରାଶ୍ରେ ।
ଚତୁର୍ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ବିନା ଧର୍ମ୍ମ ନାହିକ ସଂସାରେ ॥

ବର୍ଣ୍ଣଧର୍ମେର ଦ୍ୱାରା ଜୀବନଯାତ୍ରା କରିଯା ସାଂସାରବ୍ୟକ୍ତି ଭକ୍ତିପଥେ ଭାବାର୍ଜ୍ଜନ କରିବେନ,

ଚତୁର୍ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣଧର୍ମ୍ମେ କରିବେ ସଂସାର ।
ଶୁଦ୍ଧକୃଷ୍ଣଭକ୍ତି ବଲେ ହବେ ସଦାଚାର ॥
ଚତୁର୍ବର୍ଣ୍ଣ ଯଦ୍ୟପି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାହି ଭଜେ ।
ବର୍ଣ୍ଣ ଧର୍ମ୍ମାଶ୍ରେ ଥାକି ରୌରବେତେ ମଜେ ॥
ବର୍ଣ୍ଣ ବିନା ଗୃହସ୍ଥେର ନାହି ଆର ଧର୍ମ୍ମ ।
ବର୍ଣ୍ଣଧର୍ମ୍ମାଶ୍ରେ ଗୃହସ୍ଥେର ସବ କର୍ମ୍ମ ॥
ବର୍ଣ୍ଣଧର୍ମ୍ମେ ଏ ସଂସାର ନିର୍ବାହ କରିବେ ।
ଯାବଦର୍ଥ-ପରତନ୍ତ୍ରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭଜିବେ ॥
ନିସର୍ଗତଃ ବିଧିବାଧ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନର ।
ବର୍ଣ୍ଣଧର୍ମ୍ମେ ସ୍ୱନବାଦେ କରିବେ ଆଦର ॥
ଭକ୍ତିଯୋଗ ନାମେ ଏଇ ତତ୍ତ୍ୱନିରୂପଣ ।
ଭକ୍ତିଯୋଗ ଭାବୋଦୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତବଚନ ॥
ଭାବୋଦୟେ ବିଧିର ପ୍ରବୃତ୍ତି ନାହି ରୟ ।

ଭାବୋଦୟ କାର୍ଯ୍ୟେ ଦେହଯାତ୍ରା ସିଦ୍ଧ ହୟ ॥ (୧୦)
ଗୃହବୈଷ୍ଣବେର ଏଇ ଅଦ୍ୱୟସାଧନ ।
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅଦ୍ୱୟତତ୍ତ୍ୱେ ଦ୍ୱୈତନିବର୍ତ୍ତନ ॥

ନାମନାମି ଓ ଗୁଣଗୁଣୀର ଅଭେଦେ କୃଷ୍ଣଜ୍ଞାନ ଶୁଦ୍ଧ ହୟ,

ଆର ଏକ କଥା ଆଛେ ଦ୍ୱୈତନିବର୍ତ୍ତନେ ।
କୃଷ୍ଣନାମ କୃଷ୍ଣରୂପ କୃଷ୍ଣଗୁଣଗଣେ ॥
କୃଷ୍ଣ ହୈତେ ପୃଥକ୍‌ରୂପେ ନା ମାନିବେ କଭୁ ।
ଅଦ୍ୱୟ ଅଖଣ୍ଡ କୃଷ୍ଣ ଚିନ୍ମୟତତ୍ତ୍ୱେ ବିଭୁ ॥
ଅଜ୍ଞାନେତେ ଯଦି ହୟ ଦ୍ୱୈତ ଉପଦ୍ରବ ।
ନାମାପରାଧ ହୟ ତାର ପ୍ରେମ ଅସମ୍ଭବ ॥
ସଦ୍‌ଗୁରୁକୃପାୟ ସେଇ ଅନର୍ଥବିନାଶ ।
ଭଜିତେ ଭଜିତେ ଶୁଦ୍ଧନାମେର ପ୍ରକାଶ ॥

ମାୟାବାଦୀର କୁତର୍କ ଓ ଅପରାଧ,

ମତବାଦଜ୍ଞାନେ ଦ୍ୱୈତ ହୈଲେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ।
ଅପରାଧ ହୟ ଆର ନହେ ନିବର୍ତ୍ତନ ॥
ମାୟାବାଦୀ ବଲେ ବ୍ରହ୍ମ ହୟ ପରତତ୍ତ୍ୱ ।
ନିର୍ବିଶେଷ-ନିର୍ବିକାରନିରାକାରସତ୍ତ୍ୱ ॥

---

(୧୦) ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୈଧିଜୀବନର ପ୍ରୟୋଜନ ଅଛି ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମର ସ୍ଥିତି । ସେଥିରେ ସ୍ଥିତହୋଇ ଭଜନ କରୁ କରୁ ଭାବୋଦୟ ହୁଏ । ଭାବୋଦୟ ହେଲେ ଜୀବର ସ୍ୱଭାବ ଏତେ ସୁନ୍ଦର ହୁଏ ଯେ ବିବିଧ ପ୍ରେରଣା ଛଡ଼ା ବୈଧିଜୀବନର ଉଚ୍ଚତା ଲାଭ କରେ । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ସାଧାରଣ ଜୀବର ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ନୁହେଁ । ଶୁଦ୍ଧ ଭାବୋଦୟ ହେଲେ ସ୍ୱୟଂ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୁଏ ।

ବସ୍ତୁରୂପ ବସ୍ତୁନାମ ମାୟାର କଳ୍ପିତ ।
ମାୟା ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନେ ବସ୍ତୁ ହନ ବ୍ରହ୍ମଗତ ॥
ଏ ସବ କୁତର୍କ ମାତ୍ର ସତ୍ୟ ଶୂନ୍ୟବାଦ ।
ପରତତ୍ତ୍ୱେ ସର୍ବଶକ୍ତି ଅଭାବ ପ୍ରମାଦ ॥
ଶକ୍ତିମାନ ବ୍ରହ୍ମ ଯେଇ ସେଇ ବସ୍ତୁ ହୟ ।
ନାମେର ବିବାଦମାତ୍ର ବେଦେର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ॥ (୧୧)

ବସ୍ତୁ ଓ ବ୍ରହ୍ମତତ୍ତ୍ୱେର ସମ୍ବନ୍ଧ,

ବସ୍ତୁ ପରତତ୍ତ୍ୱ ତାର ନିର୍ବିଶେଷ ଧର୍ମ ।
ସବିଶେଷ ଧର୍ମ ସତ୍ୟ ହୟ ଏଇ ମର୍ମ ॥
ବସ୍ତୁର ଅଚିନ୍ତ୍ୟଶକ୍ତି ବିରୋଧଭଞ୍ଜନ ।

---

(୧୧) ମାୟାବାଦବୁଦ୍ଧି ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ । ଜଡ଼ଜଗତର ବିଶେଷ ବିଚିତ୍ରତା ଦେଖି ସେ ମନେକରନ୍ତି ଯେ ଚିତ୍‌ତତ୍ତ୍ୱରେ ଏରୂପ ବିଶେଷ ବିଚିତ୍ରତା ନାହିଁ । ଏହି ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସରୁ ସେ ନିରସଭାବ ଧରି ଶୁଷ୍କ କଳ୍ପିତ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କୁ ଚିନ୍ତାକରନ୍ତି । ବ୍ରହ୍ମଙ୍କର ସ୍ୱରୂପଗତ ନାମ, ରୂପ, ଗୁଣ, ଲୀଳା ସ୍ୱୀକାର କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ତାହା ସ୍ୱୀକାର କଲେ ବ୍ରହ୍ମ ବିଷ୍ଣୁସ୍ୱରୂପରେ ପରିଣତ ହେବେ । ମାୟାବାଦ କେବଳ ଜୀବର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟକ୍ରମେ ହୁଏ । ଶୁଦ୍ଧଭକ୍ତମାନେ ସେହି ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ମତବାଦ ଦୂରକରି ଭଗବତ୍ ସ୍ୱରୂପରୁ ଅଭିନ୍ନ ନାମ, ରୂପ, ଗୁଣ, ଲୀଳା ଅବାଧ ବିଶ୍ୱାସ କରିବେ ।

ଅନାୟାସେ କରୁ କରେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଥାପନ ॥ (୧୨)
ଜୀବବୁଦ୍ଧି ସହଜେତେ ଅଟେ ଅଳ୍ପତର ।
ଅଚିନ୍ତ୍ୟଶକ୍ତିର ଭାବ ନା କରେ ଗୋଚର ।
ନିଜବୁଦ୍ଧ୍ୟେ ଶ୍ରଦ୍ଧେ ଏକ ସ୍ଥାପିତେ ଈଶ୍ୱର ।
ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନେ ପାପ୍ତ, ବ୍ରହ୍ମତତ୍ତ୍ୱେତେ ଅବର ।
ବିଷ୍ଣୁର ପରମ ପଦ ଛାଡ଼ ଦେବାର୍ଚ୍ଚିତ । (୧୩)
ବ୍ରହ୍ମେ ବଦ୍ଧ ହୟ ନାହି ବୁଝେ ହିତାହିତ ।
ଚିନ୍ମୟସ୍ୱରୂପଜ୍ଞାନ ଯେ ବୁଝିତେ ଜାନେ ।
ବିଷ୍ଣୁ, ବିଷ୍ଣୁନାମଗୁଣ ଏକ କରିମାନେ ॥
ଏଇତ ବିଶୁଦ୍ଧ ଜ୍ଞାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୱରୂପ ।
ସମ୍ବନ୍ଧ ବୁଝିତେ ଲଭେ ଭଜେ ନାମରୂପ ॥

ଶିବ ବିଷ୍ଣୁର ସ୍ୱରୂପ ଅଭେଦ ବୁଦ୍ଧି କରିବେ,

ଜଡ଼ନାମ, ଜଡ଼ରୂପଗୁଣେ ଯେଇ ଭେଦ ।
ସେ ଭେଦ ଚିତ୍ତତ୍ତ୍ୱେ ନାଇ ଏଇତ ପ୍ରଭେଦ ॥
ବିଷ୍ଣୁତତ୍ତ୍ୱେ ଭେଦ ଜ୍ଞାନ ଅନର୍ଥ ବିକାର ।
ଶିବେତେ ବିଷ୍ଣୁତେ ଭେଦ ଅଟେ ଅବିଚାର ॥ (୧୪)

ଭକ୍ତ ଓ ମାୟାବାଦୀର ଅନ୍ତର ଓ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଭେଦ,

ନାମୈକଶରଣ ଯେଇ ଭକ୍ତ ମହାଜନ ।
ଏତେଶର କୃଷ୍ଣ ଭଜ ଛାଡ଼େ ଅନ୍ୟ ଜନ ।

---

(୧୨) ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କର ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ଶକ୍ତିବିଶେଷ ଧାରଣା କଲେ କେବଳ ନିର୍ବିଶେଷମୟିତା ସ୍ଥାନ ପାଏନାହିଁ । ସମସ୍ତ ତର୍କଗତ ବିରୋଧ ଦୂରିଭୂତ ।

(୧୩) ଜୀବ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ସର୍ବଦେବାର୍ଚ୍ଚିତ ପଦ ଛାଡ଼ି ଶାସ୍ତ୍ରବୁଦ୍ଧିରେ ଏକ କଳ୍ପିତ ବ୍ରହ୍ମରେ ଅବଦ୍ଧ ହୋଇ ନିଜ ହିତାହିତ ବୁଝିପାରେନାହିଁ ।

(୧୪) ବିଷ୍ଣୁତତ୍ତ୍ୱରେ ଭେଦଜ୍ଞାନ ରଖିବା ଦୋଷାବହ । ଶିବାଦି ଦେବତାମାନେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କଠାରୁ ପୃଥକ୍ ଜାଣିଲେ ଭେଦଜ୍ଞାନ ଉଦୟ ହୁଏ ।

ଅନ୍ୟଦେବ ଅନ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ନିନ୍ଦା ନାହି କରେ ।
କୃଷ୍ଣଦାସ ବଳି ଅନ୍ୟେ ପୂଜେ ସମାଦରେ ॥ (୧୪)
ପ୍ରଭୁଦତ୍ତ ଗୃହିଭକ୍ତ ନିର୍ମ୍ମାଲ୍ୟ ଅର୍ପଣେ ।
ଦେବପିତୃସଙ୍କାଶେ କରେନ ତର୍ପଣେ ॥
ଯଥା ଯଥା ଅନ୍ୟ ଦେବେ କରେନ ଦର୍ଶନ ।
କୃଷ୍ଣଦାସ ବଳି ତାଁରେ କରେନ ବନ୍ଦନ ।
ମାୟାବାଦୀଗଣ ଯଦି କୃଷ୍ଣ ପୂଜା କରେ ।
ପ୍ରସାଦ-ନିର୍ମ୍ମାଲ୍ୟ ଭକ୍ତ ନାହି ଲୟ ଡରେ ॥
ମାୟାବାଦୀ ହରିନାମେ ଅପରାଧୀ ହୟ ।
ତାହାର ପ୍ରଦତ୍ତ ପୂଜା ହରି ନାହି ଲୟ ॥
ଅନ୍ୟଦେବନିର୍ମ୍ମାଲ୍ୟଗ୍ରହଣେ ଅପରାଧ ।
ଶୁଦ୍ଧଭକ୍ତିସାଧନେ ସର୍ବ୍ବଦା ସାଧେ ବାଦ ॥
ତବେ ଯଦି ଶୁଦ୍ଧଭକ୍ତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପୂଜୟ ।
ଅନ୍ୟଦେବେ ପୂଜା କରେ ତତ୍ପ୍ରସାଦ ଦିୟା ॥

---

(୧୪) ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଭକ୍ତ ଅନ୍ୟ ଦେବତା କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ନିନ୍ଦା କରନ୍ତି ନାହିଁ । କାରଣ ସେମାନେ ଶୁଷ୍କ ତର୍କରୁ ଦୂରରେ ରହନ୍ତି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟଦେବତାଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠତ୍ୱ ସ୍ଥାପନ କେବଳ ଜୀବର ଅଧିକାର ସମ୍ମତ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପଥ ମାତ୍ର । ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ର ତତ୍ତଦଧିକାରୀଙ୍କୁ ଶେଷରେ କୃଷ୍ଣଭକ୍ତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ସୁତରାଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେବତା ଓ ଶାସ୍ତ୍ରର ଅପବାଦ ନିନ୍ଦାକରିବା ଉଚିତ ନୁହେ । ସେପରି ନିନ୍ଦାକଲେ ଅପରାଧ ହେବ ॥ ଭେଦଜ୍ଞାନେ ଅନ୍ୟଦେବ ଓ ଶାସ୍ତ୍ରନିନ୍ଦା ପରିତ୍ୟାଗ କଲେ ଶୁଦ୍ଧ କୃଷ୍ଣଭକ୍ତିର ସୁଧା ହୁଏ ।

ସେ ପ୍ରସାଦ ଗ୍ରହଣେତେ ନାହି ଅପରାଧ ।
ସେଇରୂପ ଦେବାର୍ଚ୍ଚନେ ନହେ ଭକ୍ତି ବାଧ ॥
ଶୁଦ୍ଧଭକ୍ତ ନାମଅପରାଧୀ ନାହି ହୟ ।
ନାମ କରି ପ୍ରେମ ପାୟ ନାମେ ଦେୟ ଜୟ ॥

ଏଇ ଅପରାଧେର ପ୍ରତିକାର,

ପ୍ରମାଦେ ଯଦ୍ୟପି ହୟ ଅନ୍ୟେ ବିଷ୍ଣୁ ଜ୍ଞାନ ।
ତବେ ଅନୁତାପେ କରି ବିଷ୍ଣୁ ତତ୍ତ୍ୱଧ୍ୟାନ ॥
ଶ୍ରୀବିଷ୍ଣୁ ସ୍ମରିୟା କରି ଅପରାଧ କ୍ଷୟ ।
ଯତ୍ନେ ଦେଖି ଆର ନା ସେ ଅପରାଧ ହୟ (୧୭) ॥
ପୂର୍ବ୍ବ-ଦୋଷ-କ୍ଷମାଶୀଲ ଭକ୍ତେର ବାନ୍ଧବ ।
ଦୟାର ସାଗର କୃଷ୍ଣ କ୍ଷମାର ଅର୍ଣ୍ଣବ ॥
ବହୁଦେବସେବାସଙ୍ଗ କରିବ ବର୍ଜ୍ଜନ ।
ଏକେଶ୍ୱର ବୈଷ୍ଣବେର କରିବ ପୂଜନ ॥
ହରିଦାସପଦେ ଭକ୍ତିବିନୋଦ ଯେ ଜନ ।
ହରିନାମ ଚିନ୍ତାମଣି ତାହାର ଜୀବନ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀହରିନାମଚିନ୍ତାମଣୌ ଦେବାନ୍ତରେ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟଜ୍ଞାନାପରାଧ-
ବିଚାରୋ ନାମ ପଞ୍ଚମପରିଚ୍ଛେଦଃ ।

(୧୭) ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ସ୍ମରଣଠାରୁ ଗୁରୁତର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଜଗତରେ ନାହିଁ । ତପସ୍ୱୀ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ଶ୍ରୀବିଷ୍ଣୁପାଦଦର୍ଶନର ଉପଦେଶ ବେଦଶାସ୍ତ୍ରରେ ସର୍ବତ୍ର ପ୍ରଚାର ହୋଇଅଛି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାମ ସ୍ମରଣ ଓ ବିଷ୍ଣୁପ୍ରଦର୍ଶନ ଏକ କଥା ।

ଷଷ୍ଠ ପରିଚ୍ଛେଦ ।

ଗୁର୍ବବଜ୍ଞା ।

ଗୁରୋରବଜ୍ଞା,

ପଞ୍ଚତତ୍ତ୍ୱ ଜୟ ଜୟ ଶ୍ରୀରାଧାମାଧବ ।
ଜୟ ନବଦ୍ୱୀପ ବ୍ରଜ ଯମୁନା ବୈଷ୍ଣବ ॥
ହରିଦାସ ବଲେ ପ୍ରଭୁ କରି ନିବେଦନ ।
ତୃତୀୟାପରାଧ ନାମେ ଯେରୂପେ ଘଟନ ॥
ବିସ୍ତାରି ବଲିବ ଆମି ତୋମାର ଆଜ୍ଞାୟ ।
ଯେଇ ସବ ଅପରାଧ ଗୁରୁ ଅବଜ୍ଞାୟ ॥

ବହୁଯୋନି ଭ୍ରମି ମାନବ ଶରୀର (୧)
ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଶୁଭଦ ଅତି ।
ତଥାପି ଅନିତ୍ୟ ପାଇଲେକ ଯେଇ,
ଯାବତ୍ ଜୀବନେ ସ୍ଥିତି ॥
ପରମ ମଙ୍ଗଲ, ଲଭିବାର ତରେ,
ଯଦି ନା ଯତନ କରେ ।

---

(୧) ଚୌରାଶୀଲକ୍ଷ ଯୋନି ଭ୍ରମଣ କରୁ କରୁ ଅଜ୍ଞାତ ସୁକୃତି ବଳରେ ଜୀବର ମାନବ-ଶରୀର ଲାଭ ହୁଏ । ମାନବଶରୀର ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ, ଯେହେତୁ ମାନବ-ଶରୀରରେ ଯେଉଁ ପରମାର୍ଥ ଲାଭ ହୁଏ ତାହା ଅନ୍ୟ ଶରୀରରେ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ଦେବଶରୀରରେ କର୍ମଫଳ ମାତ୍ର ଭୋଗ ହୁଏ କୌଣସି ସାଧୁକର୍ମ କୃତ ହୁଏନାହିଁ । ମାନବହିଁ କେବଳ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଭଜନ କରିବାକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ।

ପୁନରପି ଭବେ — ଅନନ୍ତ ଶରୀର
ଲଭିୟା ଅବାର ମରେ ।
ସୁବୋଧ ଯେ ହୟ — ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ନୃଦେହ
ଲଭିୟା ଭବ ତରାରେ ।

ସଂସାରୀ ଜୀବ ଅବଶ୍ୟ ସଦ୍‌ଗୁରୁ ଆଶ୍ରୟ କରିବେ ।

ଗୁରୁ କର୍ଣ୍ଣଧାର (୧) — ସମାଶ୍ରୟ କରି
କୃଷ୍ଣ ଅନୁକୂଲ୍ୟ ତରେ ।
ଶାନ୍ତ କୃଷ୍ଣଭକ୍ତ — ଲକ୍ଷଣ ଯେ ଗୁରୁ
ସଦୈନ୍ୟ ବଚନେ ତାରେ ।
ସନ୍ତୋଷ କରିୟା — କୃଷ୍ଣଦୀକ୍ଷା ଲୟ
ଯାୟ ସଂସାରେର ପାରେ ।
ସହଜେ ଜୀବେର — ଅଛେ କୃଷ୍ଣେ ମତି
ବୃଥା ତର୍କେ ତାହା ଯାୟ ।

---

(୧) ଏହି ଭବସମୁଦ୍ରରେ ପତିତ ଜୀବକୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବାକୁ ଶ୍ରୀଗୁରୁହିଁ ଏକମାତ୍ର କର୍ଣ୍ଣଧାର । ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ଗୁରୁଚରଣ ଆଶ୍ରୟ ନ କରି କେବଳ ନିଜ ବୁଦ୍ଧିବଳରେ ଭବସମୁଦ୍ର ପାର ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି ସେମାନେ ନିତାନ୍ତ ନିର୍ବୋଧ । ଜଗତରେ କୌଣସି ବିଷୟ ଗୁରୁଙ୍କ ଉପଦେଶ ବ୍ୟତୀତ ସିଦ୍ଧ ହୁଏ ନାହିଁ । ସେ ସ୍ଥଳେ ସକଳ ବିଷୟର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯେଉଁ ପରମାର୍ଥ ଧନ ତାହା କୃତକର୍ମ୍ମା ଗୁରୁଙ୍କ ଉପଦେଶ ବ୍ୟତୀତ କିରୂପେ ସିଦ୍ଧ ହେବ ? ପରମାର୍ଥ ବିଷୟରେ ଯେ କୃତକର୍ମ୍ମା ସେହି ଗୁରୁ ହେବାର ଉପଯୁକ୍ତ ।

ବିବର୍ଜ ଗନ୍ତବ୍ୟ ସମସ୍ତ ଅଣସେ
ଗୁରୁ ହୋଇବେ ମନ୍ତ୍ର ପାଇ ॥
ବୃଦ୍ଧ ଜୀବଗଣ ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମେ ଥାଇ
ସଦ୍‌ଗୁରୁ ଅଶ୍ରୟ କରେ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣାଦି ଜାଇବର୍ଣ୍ଣେ ସତ୍‌ପାତ୍ର ଥାଇଲେ ତନ୍ନି ଗୁରୁ ହଇବାର ଯୋଗ୍ୟ,

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଗ୍ରଜ୍ୟ ସର୍ବବର୍ଣ୍ଣେ ହୟ
ଯଦି କୃଷ୍ଣଭକ୍ତି ଧରେ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ-କୁଳେତେ ସୁପାତ୍ର ଅଭାବେ
ଅନ୍ୟ କୁଳେ ଦୀକ୍ଷା ପାୟ ।
ଉଚ୍ଚ ବର୍ଣ୍ଣ ଗୁରୁ ଗୃହୀର ଉଚିତ
ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟ ପରୀକ୍ଷାୟ ॥

ବର୍ଣ୍ଣ ଗୁରୁର ଅପେକ୍ଷା ସୁପାତ୍ରେର ଗୁରୁର ଅଧିକ ଶ୍ରେୟ,—

କୃଷ୍ଣତତ୍ତ୍ୱବେତ୍ତା ପ୍ରକୃତ ଯେ ହୟ
ସେ ହଇତେ ପାରେ ଗୁରୁ ।
କିବା ବିପ୍ର ଶୂଦ୍ର କି ଗୃହୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ
ଗୁରୁ ହନ କଳ୍ପତରୁ ॥
ବର୍ଣ୍ଣେର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପାତ୍ରେର ବିଶ୍ୱରେ
ପରମାର୍ଥେ ଲଘୁ ଅତି ।
ସୁପାତ୍ର ମିଳନ ପ୍ରୟୋଜନ ସଦା
ଯଦି ଚାଇ ଶୁଦ୍ଧା ରତି ॥

ସୁପାତ୍ରେର ପ୍ରାପ୍ତି ମୂଲ ପ୍ରୟୋଜନ
ପରେତେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ହେନ ।
ତାହେ ଉଚ୍ଚବର୍ଣ୍ଣ ଲଭିଲେ ସଂଯୋଗ
ସୋହାଗା ସୁବର୍ଣ୍ଣେ ଯେନ ॥ (୩)

ଗୃହତ୍ୟାଗୀ ଅଗୃହୀ-ଗୁର୍ବାଶ୍ରୟ କରିତେ ପାରେନ,

ଯେ କୋନ କାରଣେ ସେଇ ଗୃହ-ଧର୍ମ
ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟାଶ୍ରମ ଲୟ ।
ତାହେ ପରମାର୍ଥ ନା ପାଇୟା ଶେଷେ
ସାଧୁ ଗୁରୁ ଅନ୍ୱେଷୟ ॥
ତାହାର ପକ୍ଷେତେ ଅଗୃହୀ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ
ପ୍ରଶସ୍ତ ସକଲ ମତେ ।
ତାର ଦୀକ୍ଷା ଶିକ୍ଷା ପାଇୟା ସେ ଜନ
ଭାସେ ନାମରସାମୃତେ ॥ (୪)

ଗୃହୀଭକ୍ତ ଗୃହତ୍ୟାଗ କରିଲେଓ ପୂର୍ବ ଗୁରୁତ୍ୟାଗ କରିତେ ହୟନା,

ଗୃହୀ ଭକ୍ତଜନେ ବିରାଗ ଲଭିଲେ
ଛାଡ଼ୟେ ସଂସାର ବନ୍ଧ ।

---

(୩) ସୁପାତ୍ରଙ୍କୁ ଗୁରୁରୂପରେ ବରଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଉଚ୍ଚବର୍ଣ୍ଣ ଗୁରୁଗଣମାନଙ୍କରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠତର । ସେହି ହେତୁରୁ ଉଚ୍ଚବର୍ଣ୍ଣରେ ସୁପାତ୍ର ପାଇଲେ ନୀଚବର୍ଣ୍ଣରେ ଗୁରୁ ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବା ଗୃହୀର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନୁହେ । କିନ୍ତୁ ଏହା ସ୍ମରଣ ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ ଉଚ୍ଚବର୍ଣ୍ଣ କିମ୍ବା କୁଳଗୁରୁ ସମ୍ମାନ ନିମନ୍ତେ ଅପାତ୍ରକୁ ଗୁରୁରୂପେ ବରଣ କରିବ ନ ହେବ ।

(୪) ଗୃହତ୍ୟାଗ କରି ସଦ୍‌ଗୁରୁଙ୍କ ଅନ୍ୱେଷଣରେ ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ଗୃହତ୍ୟାଗୀ କୃତକର୍ମା ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଗୁରୁ ମାନ ବରଣ କରିବା ଉଚିତ ।

ତବୁ ପୂର୍ବଗୁରୁ ଚରଣ ଆଶ୍ରୟ
କରିବେ ଜୀବନାବଧି ॥

ଗୃହସ୍ଥଜନମଧ୍ୟେ ଗୃହସ୍ଥଗୁରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ଯଦି ଶୁଦ୍ଧଭକ୍ତ ହନ ।

ନଭୁବା ଅଗୃହୀ ସୁଯୋଗ୍ୟ ହଇଲେ
ଗୁରୁଯୋଗ୍ୟ ସର୍ବକ୍ଷଣ ॥ (୫)

ସଦ୍‌ଗୁରୁ ପାଇୟା ଭକ୍ତିତେ ଭଜିତେ
ଭାବେର ଉଦୟ ହବେ ।

ସଂସାର ହଇନ୍ତି ସଂସାର ଛାଡ଼ିୟା
ବୈରାଗୀ ହଇବେ ତବେ ॥

ଯିନି ବୈରାଗ୍ୟ ଆଶ୍ରମ ଲଇବେନ ତିନି ବୈରାଗୀ ଗୁରୁ କରିବେନ,

ବୈରାଗ୍ୟ ଆଶ୍ରମ ଗ୍ରହଣେତେ ତ୍ୟାଗୀ
ପୁରୁଷ ହଇବେ ଗୁରୁ । (୬)

ତାହାର ଚରଣେ ଶିଖିବେ ବୈରାଗ
ଗୁରୁ ଶିକ୍ଷା କଳ୍ପତରୁ ॥

---

(୫) ଶୁଦ୍ଧ ଭକ୍ତ ଗୃହସ୍ଥ ସଦ୍‌ଗୁରୁ ପାଇଲେ ଗ୍ରହଣ କରିପାରନ୍ତି । ନଚେତ୍ ଅଗୃହୀ ସଦ୍‌ଗୁରୁ ବରଣ କରିବେ ।

(୬) ଯେ ସମୟେ ଶୁଦ୍ଧ ବୈରାଗ୍ୟ ଆଶ୍ରମ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ସେହି ସମୟରେ କୌଣସି ସୁଯୋଗ୍ୟ ବୈରାଗୀ ଗୁରୁଙ୍କ ନିକଟରୁ ଭଷ୍ୟାଶ୍ରମର ବେଷାଦି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ।

ଦୀକ୍ଷା ଓ ଶିକ୍ଷା ଗୁରୁ ଉଭୟଙ୍କର ସମାନ ସମ୍ମାନ କରା ଅବଶ୍ୟକ,

ଦୀକ୍ଷା ଶିକ୍ଷା ଭେଦେ ଗୁରୁ ଦୁ ପ୍ରକାର
ଉଭୟେ ସମାନ ମାନ ।
ଅର୍ପିବେ ସୁଜନ ପରମାର୍ଥ ଧନ
ଅନାୟାସେ ଯହ ଗାନ ।
କୃଷ୍ଣନାମ-ମନ୍ତ୍ର ଦେନ ଦୀକ୍ଷା ଗୁରୁ (୭)
ଶିକ୍ଷାଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱଦାତା ।
ବୈଷ୍ଣବ ସକଳ ଶିକ୍ଷା ଗୁରୁ ହନ
ସର୍ବ ଶୁଭଜନପିତା ।

ସମ୍ପ୍ରଦାୟେର ଆଦିଗୁରୁର ଶିକ୍ଷା ଅବଲମ୍ବନ କରିୟା ଆଚରଣ କରିବେ,

ସାଧୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟେ (୮) ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ସକଳ
ଶିକ୍ଷାଗୁରୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ।

---

(୭) ଗୁରୁ ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀ ଯୁକ୍ତ । ଯେ ମନ୍ତ୍ରଦୀକ୍ଷା ମାତ୍ର ଦିଅନ୍ତି ସେ ଦୀକ୍ଷାଗୁରୁ । ଯେ ସମ୍ବନ୍ଧ ତତ୍ତ୍ୱର ଶିକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତି ସେ ଶିକ୍ଷାଗୁରୁ । ଦୀକ୍ଷାଗୁରୁ ଜଣେ ମାତ୍ର, ଶିକ୍ଷାଗୁରୁ ଅନେକ ହୋଇ ପାରନ୍ତି । ଉଭୟଙ୍କୁ ସମାନଭାବେ ସମ୍ମାନ କରିବାକୁ ହେବ ।

(୮) ବୈଷ୍ଣବ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ କେବଳ ସାଧୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ । ସାଧୁ ପରମ୍ପରା ମନ୍ତ୍ର, ତତ୍ତ୍ୱ, ସାଧ୍ୟ, ସାଧନ, ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ଥାଆନ୍ତି । ମାୟାବାଦ ଆଦି ଅସତ୍ ସମ୍ପ୍ରଦାୟରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାକୁ ହେଲେ ସାଧୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟରୁ ଗୁରୁ ବରଣ କରିବା ଉଚିତ । ସାଧୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଆଦି ଆଚାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷାକୁ ବିଶେଷ ସମ୍ମାନ କରିବାକୁ ହେବ । ଶ୍ରୀରାମାନୁଜ, ଶ୍ରୀମଧ୍ୱାଚାର୍ଯ୍ୟ, ଶ୍ରୀନିମ୍ବାଦିତ୍ୟ ଓ ଶ୍ରୀବିଷ୍ଣୁସ୍ୱାମୀ [illegible] ଚାରି ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଆଦି ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ମଧ୍ୱମୁନି ଆମମାନଙ୍କର ଆଦି ।

ଆଦ୍ୟାଚାର୍ଯ୍ୟ ଯିନି   ଗୁରୁ ଶିରୋମଣି
ପୂଜ ତାଁରେ ଯତଥାକିତ ।
ତାଁର ସ୍ୱସିଦ୍ଧାନ୍ତ   ଅନୁଗତ ହୟେ
ନା ମାନିବ ଅନ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ।
ତାଁହାର ଆଦେଶ   ପାଳିବ ଯତନେ
ନା ଲଇବ ଅନ୍ୟ ଦୀକ୍ଷା ।

ସମ୍ପ୍ରଦାୟ-ଗୁରୁଙ୍କୁ ବରଣ କରା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ,

ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଗୁରୁଗଣେ ଶିକ୍ଷା-ଗୁରୁ ଜାନ ।
ଅନ୍ୟମତ ପଣ୍ଡିତେର ଶିକ୍ଷା ନାହି ଜାନ ।
ସେଇ ମତେ ସୁଶିକ୍ଷିତ ସାଧୁ ସୁଚରିତ ।
ଦୀକ୍ଷା-ଗୁରୁ-ଯୋଗ୍ୟ ସଦା ଜାନେ ସୁପଣ୍ଡିତ ।

ମାୟାବାଦୀର ନିକଟ କୃଷ୍ଣମନ୍ତ୍ର ଲଇଲେ ପରମାର୍ଥ ହୟ ନା,

ମାୟାବାଦମତେ ଥାକେ କୃଷ୍ଣମନ୍ତ୍ର ଲୟ ।
ତାର ପରମାର୍ଥ ଲାଭ କଭୁ ନାହି ହୟ ।

ଶୁଦ୍ଧଭକ୍ତ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟକେ ଗୁରୁ କରିବେ ନା,

ଯେ ଅନ୍ୟାୟ ଶିଖେ, ଯେଇ ଶିକ୍ଷା ଦେୟ ଆର ।
ଉଭୟେ ନରକେ ଯାୟ ନା ପାୟ ଉଦ୍ଧାର ॥
ଶୁଦ୍ଧଭକ୍ତି ଛାଡ଼ି ଯିନି ଶିଖିଲେନ ବାଦ ।
ତାଁହାର ଜୀବନମାଝେ ବାଦ-ବିସଂବାଦ ।
ସେ କେମନେ ଗୁରୁ ହବେ, ଉଦ୍ଧାରିବେ ଜୀବେ ।

ଆପନ ଅସିଦ୍ଧ ଅନ୍ୟେ କିବା ଶୁଦ୍ଧ ହବେ ॥
ଅତଏବ ଶୁଦ୍ଧଭକ୍ତ ଯେ ସେ କେହ ନୟ ।
ଉପଯୁକ୍ତ ଗୁରୁ ହୟ, ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ରେ କୟ ॥

ଗୁରୁତତ୍ତ୍ୱ,

ଦୀକ୍ଷାଗୁରୁ ଶିକ୍ଷାଗୁରୁ ଦୁହେଁ କୃଷ୍ଣଦାସ ।
ଦୁହେଁ ବ୍ରଜଜନ କୃଷ୍ଣଶକ୍ତିର ପ୍ରକାଶ ॥
ଗୁରୁକେ ସାମାନ୍ୟ ଜୀବ, ନା ଜାନିବେ କଭୁ ।
ଗୁରୁ କୃଷ୍ଣଶକ୍ତି, କୃଷ୍ଣପ୍ରେଷ୍ଠ ନିତ୍ୟପ୍ରଭୁ (୯) ।
ଏଇ ବୁଦ୍ଧି ସହ ସଦା ଗୁରୁଭକ୍ତି କରେ ।
ସେଇ ଗୁରୁଭକ୍ତିବଲେ ସଂସାରେତେ ତରେ ॥

ଗୁରୁପୂଜା,

ଅଗ୍ରେ ଗୁରୁପୂଜା ପରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣପୂଜନ ।
ଗୁରୁଦେବେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣପ୍ରସାଦ ସମର୍ପଣ (୧୦) ॥
ଗୁରୁ ଆଜ୍ଞା ଲୟେ କୃଷ୍ଣ ପୂଜିବେ ଯତନେ ।
ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଦ୍ୱାରଯ୍ୟା କୃଷ୍ଣ ବଲିବେ ବଦନେ ॥

---

(୯) ଶ୍ରୀଗୁରୁଙ୍କଠାରେ ସାମାନ୍ୟ ଜୀବ ବୁଦ୍ଧି କରିବ ନାହିଁ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ସ୍ୱରୂପଶକ୍ତି ପୂର୍ଣ୍ଣ କୃଷ୍ଣପରିକରସ୍ୱରୂପ ଗୁରୁଙ୍କୁ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରିବା ଗୁରୁଙ୍କୁ କୃଷ୍ଣ ବୋଲି ମନେ କରା ମାୟାବାଦୀଙ୍କ ମତ । ଶୁଦ୍ଧ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କ ମତ ନୁହେ । ସାଧୁ ଭକ୍ତମାନେ ଏ ବିଷୟରେ ବିଶେଷ ସତର୍କ ହେବେ । ମାୟାବାଦ ସୂକ୍ଷ୍ମାଂଶରେ ସାଧନ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ସମସ୍ତ ସାଧନକୁ ଦୂଷିତ କରିବ ।

(୧୦) ଶ୍ରୀଗୁରୁଙ୍କୁ ଆସନ, ପାଦ୍ୟ, ଅର୍ଘ୍ୟ, ସ୍ନାନୀୟ ବସ୍ତ୍ର, ଆଭରଣ ଦେଇ ପୂଜାକରି ତାହାଙ୍କ ଅନୁମତି ନେଇ ଯୁଗଳ ପୂଜା କରିବ । ପରେ ପ୍ରଥମେ ଗୁରୁଙ୍କୁ ପ୍ରସାଦ ପାନୀୟ ଇତ୍ୟାଦି ଦେଇ ଅନ୍ୟ ବୈଷ୍ଣବ ଓ ଦେବାଦିଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କରିବ । ପିତୃଗଣଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସାଦ ଅର୍ପଣ କରିବ ।

ଗୁରୁଠେ କିରୂପ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରା ଉଚିତ,

ଗୁରୁଠେ ଅବଜ୍ଞା ଯାର ତାର ଅପରାଧ ।
ସେଇ ଅପରାଧେ ତାର ଭକ୍ତିବାଧ ॥
ଗୁରୁ-କୃଷ୍ଣ-ବୈଷ୍ଣବେତେ ସମଭକ୍ତି କର ।
ନାମାଶ୍ରୟେ ଶୁଦ୍ଧଭକ୍ତ ଶୀଘ୍ର ଯାୟ ତର ॥
ଗୁରୁତେ ଅଚଳ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରେ ଯେଇ ଜନ ।
ଶୁଦ୍ଧନାମ ବଲେ ସେଇ ପାୟ ପ୍ରେମଧନ ॥

କୋନ ସ୍ଥାନେ ଗୁରୁ ତ୍ୟାଗ କରିତେ ହଇବେ,

ତବେ ଯଦି ଏରୂପ ଘଟନା କଭୁ ହୟ ।
ଅସତ୍‌ସଙ୍ଗେ ଗୁରୁର ଯୋଗ୍ୟତା ହୟ କ୍ଷୟ ॥
ପ୍ରଥମେ ଛିଲେନ ତିନି ସଦ୍‌ଗୁରୁ ପ୍ରଧାନ ।
ପରେ ନାମ-ଅପରାଧେ ହୈଲା ହତଜ୍ଞାନ ॥
ବୈଷ୍ଣବେ ବିଦ୍ଵେଷ କରି ଛାଡ଼େ ନାମ-ରସ ।
କ୍ରମେ କ୍ରମେ ହୟ ଅର୍ଥ କାମିନୀର ବଶ ॥
ସେଇ ଗୁରୁ ଛାଡ଼ି ଶିଷ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣକୃପାୟ ।
ସଦ୍‌ଗୁରୁ ଲଭିୟା ପୁନଃ ଶୁଦ୍ଧନାମ ଗାୟ ॥

ଗୁରୁଶିଷ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧେର ପୂର୍ବେଇ ପରସ୍ପରେର ପରୀକ୍ଷା,

ଅଯୋଗ୍ୟଶିଷ୍ୟେରେ ଗୁରୁ କରିବେନ ଦଣ୍ଡ ।
ତ୍ୟଜିୟା ଅଯୋଗ୍ୟ ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟ ହୟ ପଣ୍ଡ ॥

ଦୁଁହେର ଯୋଗ୍ୟତା ଯତଦ୍ଦିନ ସ୍ଥିର ରହୁ ।
ପରସ୍ପର ସମ୍ବନ୍ଧ କଖନ ତ୍ୟାଜ୍ୟ ନୟ (୧୧) ।

ଶୁଦ୍ଧ ଗୁରୁ ପରୀକ୍ଷା କରିୟା ବରଣ କରିବେ,

ସଦ୍‌ଗୁରୁର ପ୍ରତି ଯେଇ ଅବଜ୍ଞା ଆଚରେ ।
ସେ ପାପିଷ୍ଠ ଅପରାଧୀ ସର୍ବତ୍ର ସଂସାରେ ।
ଅତଏବ ପ୍ରଥମେ ବିଶେଷ ଯତ୍ନ କର ।। (୧୧)
ଶୁଦ୍ଧଭକ୍ତେ ଲଇବେନ ଗୁରୁରୂପେ ବରି(୧୨) ।
ଗୁରୁତ୍ୟାଗ-କ୍ଲେଶ ଯେନ କଭୁ ନାହି ଘଟେ ।
ଏରୂପ ଚିନ୍ତିଲେ କଭୁ ନା ପଡେ ସଙ୍କଟେ ।

---

(୧୧) ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟଙ୍କର ନିତ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ। ପରସ୍ପର ଯୋଗ୍ୟତା ଯେତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଥିବ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧ ଭଙ୍ଗ ହେବ ନାହିଁ । ଗୁରୁ ଦୁଷ୍ଟ ହେଲେ ଶିଷ୍ୟ ଅଗତ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧ ତ୍ୟାଗ କରିବ । ଶିଷ୍ୟ ଦୁଷ୍ଟ ହେଲେ ଗୁରୁ ମଧ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ତ୍ୟାଗ କରିବେ । ନ କଲେ ଉଭୟଙ୍କର ପତନ ସମ୍ଭବ । ଏରୂପ ସମ୍ବନ୍ଧ ତ୍ୟାଗର ପ୍ରମାଣାଦି ପ୍ରମାଣମାଳାରେ ଦେଖନ୍ତୁ ।

(୧୨) ଗୁରୁବରଣର ପୂର୍ବରୁ ଗୁରୁଶିଷ୍ୟଙ୍କର ପରୀକ୍ଷା ଶାସ୍ତ୍ରରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ହୋଇଅଛି । ଏହି ସ୍ଥଳରେ କୁଳଗୁରୁଙ୍କର ଅପେକ୍ଷା ନାହିଁ । କୁଳଗୁରୁ ଯୋଗ୍ୟପାତ୍ର ହେଲେ କୌଣସି କଥା ନାହିଁ । ଅଯୋଗ୍ୟ ହେଲେ ସାଧୁଗୁରୁ ଅନ୍ୱେଷଣ ପୂର୍ବକ ଗୁରୁ ବରଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଯଦି ସମସ୍ତ ବସ୍ତୁ ସଂଗ୍ରହ କାଳରେ ପରୀକ୍ଷା ଓ ଅନୁସନ୍ଧାନର ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ ତେବେ ଜୀବନର ପରମବନ୍ଧୁ ଗୁରୁବରଣକାଳେ ଯେ ପରୀକ୍ଷା ଓ ଅନୁସନ୍ଧାନର ଯତ୍ନ ନ କରନ୍ତି ସେ ନିତାନ୍ତ ଦୁର୍ଭାଗା । ଅଯୋଗ୍ୟ କୁଳଗୁରୁଙ୍କୁ ତାହାଙ୍କର ପ୍ରାର୍ଥନାନୁ ଅର୍ଥ ଓ ସମ୍ମାନ ଦେଇ ତାହାଙ୍କ ନିକଟରୁ ବିଦାୟ ଗ୍ରହଣ କରି ସଦ୍‌ଗୁରୁ ଅନ୍ୱେଷଣ କରା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଗୁରୁ ଯଥା ଭକ୍ତିଶୂନ୍ୟ ଶିଷ୍ୟ ତାର ତ୍ୟାଜ୍ୟ ।
ଅତଏବ ଶୁଦ୍ଧ ଗୁରୁ ଲଭିବ ପରୀକ୍ଷାସ୍ତ୍ୟ ॥
ସଦ୍‌ଗୁରୁ ଅବଜ୍ଞା ଅପରାଧ ଭୟଙ୍କର ।
ଏହି ଅପରାଧେ ନଷ୍ଟ ହୟ ଦେବନର ॥

ଗୁରୁସେବାର ପ୍ରକ୍ରିୟା,

ଗୁରୁ ଶଯ୍ୟାସନ ଆର ପାଦୁକାଦି ଯାନ ।
ପାଦପୀଠ ସ୍ନାନୋଦକ ଛାୟାର ଲଙ୍ଘନ ॥
ଗୁରୁର ଅଗ୍ରେତେ ଅନ୍ୟ ପୂଜାଦ୍ୱୈତ ଜ୍ଞାନ ।
ଦୀକ୍ଷା ବ୍ୟାଖ୍ୟା ପ୍ରଭୁତ୍ୱାଦି କରିବେ ବର୍ଜ୍ଜନ ॥
ଯଥା ଯଥା ଗୁରୁର ପାଇବେ ଦରଶନ ।
ଦଣ୍ଡବତ୍ ପଡ଼ି ଭୂମେ କରିବେ ବନ୍ଦନ ॥
ଗୁରୁନାମ ଭକ୍ତିତେ କରିବେ ଉଚ୍ଚାରଣ ।
ଗୁରୁ ଆଜ୍ଞା ହେଳା ନା କରିବେ କଦାଚନ ॥
ଗୁରୁର ପ୍ରସାଦ ସେବା ଅବଶ୍ୟ କରିବେ ।
ଗୁରୁର ଅପ୍ରିୟ ବାକ୍ୟ କଭୁ ନା କହିବେ ॥
ଗୁରୁର ଚରଣେ ଦୈନ୍ୟେ ଲଇବେ ଶରଣ ।
କରିବେ ଗୁରୁର ସଦା ପ୍ରିୟ ଆଚରଣ ॥
ଏରୂପ ଆଚରେ କୃଷ୍ଣନାମସଂକୀର୍ତ୍ତନେ ।
ସର୍ବସିଦ୍ଧି ହୟ ପ୍ରଭୋ ବଲେ ଶୁଦ୍ଧଗଣେ ॥

ନାମଗୁରୁ ପ୍ରତି ଯଦି ଅବଜ୍ଞା ଘଟୟେ (୧୩) ।
ଦୁଷ୍ଟସଙ୍ଗେ ଦୁଷ୍ଟଶାସ୍ତ୍ର-ମତ-ସମାଶ୍ରୟେ ॥
ତବେ ସେଇ ସଙ୍ଗ ସେଇ ଶାସ୍ତ୍ର ଦୂର କର ।
ବିଲାପ କରିବ ସେଇ ଗୁରୁପଦେ ଧର ॥
କୃପା କରି ଗୁରୁଦେବ ହଇବେ ସଦୟ ।
ନାମେ ପ୍ରେମ ହବେ ସେ ବୈଷ୍ଣବ ଦୟାମୟ ॥
ହରିଦାସପଦରେଣୁ ଭରସା ଯାହାର ।
ନାମଚିନ୍ତାମଣି ଗାୟ ତୃଣାଧିକ ଛାର ॥

ଇତି ଶ୍ରୀହରିନାମଚିନ୍ତାମଣୌ ଗୁର୍ବବଜ୍ଞା ବର୍ଣ୍ଣନେ
ନାମ ଷଷ୍ଠପରିଚ୍ଛେଦଃ ।

ସପ୍ତମ ପରିଚ୍ଛେଦ ।

ଶ୍ରୁତିଶାସ୍ତ୍ର ନିନ୍ଦା ।

ଶ୍ରୁତିଶାସ୍ତ୍ରନିନ୍ଦନମ୍ ।

ଜୟ ଜୟ ଗଦାଇ ଗୌରାଙ୍ଗ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ।
ଜୟ ସୀତାପତି ଜୟ ଗୌରଭକ୍ତବୃନ୍ଦ ॥

---

(୧୩) ନାମଗୁରୁ—ଯେ ନାମତତ୍ତ୍ୱ ଶିକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ନାମର ସର୍ବୋତ୍ତମତା ସ୍ଥାପନ ପୂର୍ବକ ନାମ ବା ନାମାତ୍ମକ ମନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି ସେ ନାମଗୁରୁ । ଦୀକ୍ଷାଗୁରୁହିଁ ନାମଗୁରୁ । ମନ୍ତ୍ରହିଁ ନାମ । ମନ୍ତ୍ର ନାମରୁ ପୃଥକ୍ କଲେ ମନ୍ତ୍ରତ୍ୱ ରହେ ନାହିଁ । ପଞ୍ଚାତ୍ରରେ କେବଳ ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣ ହୁଏ ।

ହରିଦାସ ବଲେ ପ୍ରଭୁ ଚତୁର୍ଥାପରାଧ !
ଶ୍ରୁତିଶାସ୍ତ୍ରନିନ୍ଦନ ଭକ୍ତିରସବାଧ ॥

ଆମ୍ନାୟର ଏକମାତ୍ର ପ୍ରମାଣ,

ଶ୍ରୁତିଶାସ୍ତ୍ରବେଦ ଉପନିଷଦ୍ ପୁରାଣ ।
କୃଷ୍ଣନିଃଶ୍ୱସିତ ହୟ ସର୍ବୋତ୍ତ ପ୍ରମାଣ ॥
ବିଶେଷତଃ ଅପ୍ରାକୃତତତ୍ତ୍ୱେ ଜ୍ଞାନ ଯତ ।
ସକଲ ଆମ୍ନାୟସିଦ୍ଧ ତାହେ ହଇ ରତ ॥
ଜଡ଼ାତୀତ ବସ୍ତୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେର ଅଗୋଚର ।
କୃଷ୍ଣକୃପା ବିନା ତାହା ନା ହୟ ଗୋଚର (୧) ॥
କରଣାପାଟବ, ଭ୍ରମ, ବିପ୍ରଲିପ୍ସା ଆର ।
ପ୍ରମାଦ, ସର୍ବତ୍ର ନରଜ୍ଞାନେ ଏଇ ଚାର ॥
ସେଇ ସବ ଦୋଷଶୂନ୍ୟ ବେଦତତ୍ତ୍ୱଚୟ ।
ବେଦ ବିନା ପରମାର୍ଥେ ଗତି ନାହି ହୟ ॥
ମାୟାବଦ୍ଧ ଜୀବେ କୃଷ୍ଣ ବହୁ କୃପା କରି ।
ବେଦପୁରାଣାଦି ଦିଲ ଅର୍ଷଜ୍ଞାନେ ଧରି (୨) ॥

---

(୧) ଜଡ଼ୀୟ ବସ୍ତୁ କେବଳ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗୋଚର ହୁଏ । ଜଡ଼ାତୀତ ବସ୍ତୁରେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କର ଗତି ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ତତ୍‌ସ୍ତୁ କୃଷ୍ଣତତ୍ତ୍ୱ ଜଡ଼ାତୀତ । ସୁତରାଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କୃପା କରି ଯେଉଁ ଆମ୍ନାୟ ଜ୍ଞାନ ଦେଇଅଛନ୍ତି ତହିଁରୁ ଜୀବର ମଙ୍ଗଳ ହୁଏ । ଆମ୍ନାୟ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ସତ୍‌ସମ୍ପ୍ରଦାୟପ୍ରାପ୍ତ ବେଦବାକ୍ୟ ।

(୨) ଅର୍ଷଜ୍ଞାନ—ଋଷିମାନେ ସମାଧିକ୍ରମେ ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ତାହାକୁ ଅର୍ଷଜ୍ଞାନ କହନ୍ତି ।

ଆମ୍ନାୟ ବଳନ୍ତି ଦଶମୂଳ ଶିକ୍ଷା, ପ୍ରମେୟ ନୟଟି,

ସେଇ ଶ୍ରୁତିଶାସ୍ତ୍ରେ ଜ୍ଞାନ କର୍ମକାଣ୍ଡ ଛାର ।
ନିର୍ମଳଭକ୍ତି ଟି ମାତ୍ର ଯାହା ସଙ୍ଗସାର ॥
ମାୟାମୁଗ୍ଧଜୀବେ କର୍ମକାଣ୍ଡେ ଶୁଦ୍ଧ କରି ।
ଶୁଦ୍ଧଭକ୍ତି ଅଧିକାର ଶିଖାଇଲେ ହରି (୩) ॥
ପ୍ରମାଣ ସେ ବେଦବାକ୍ୟ ନୟଟି ପ୍ରମେୟ ।
ଶିଖାୟ ସମ୍ବନ୍ଧ, ପ୍ରୟୋଜନ ଅଭିଧେୟ ।
ଏଇ ଦଶମୂଳ ସାର ଅବିଦ୍ୟା ବିନାଶ (୪) ।
କରିୟା ଜୀବେର କରେ ସୁବିଦ୍ୟା ପ୍ରକାଶ ॥

୧ ହରି ଏକପରତତ୍ତ୍ୱ, ୨ ତିନି ସର୍ବଶକ୍ତିମାନ, ୩ ତିନି, ରସମୂର୍ତ୍ତି,

ପ୍ରଥମେ ଶିଖାୟ ପରତତ୍ତ୍ୱ ଏକ ହରି ।
ଶ୍ୟାମ ସର୍ବଶକ୍ତିମାନ୍ ରସମୂର୍ତ୍ତିଧାରୀ ॥

---

(୩) ସେହି ଶ୍ରୁତିରହିତ ଜ୍ଞାନରେ କର୍ମ ଓ ଜ୍ଞାନର ତୁଚ୍ଛଫଳଦାତା ମନେକରି ନିର୍ମଳ ଭକ୍ତିରେ ସାରତତ୍ତ୍ୱପ୍ରାପ୍ତିର କଥାକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଅଛନ୍ତି ।

(୪) ଦଶମୂଳ ଏହି—ପ୍ରମାଣ ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ୍ନାୟ ବାକ୍ୟ । ପ୍ରମେୟ ନଅଗୋଟି । ୧ ହରି କେବଳ ପରତତ୍ତ୍ୱ । ୨ ସେ ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ସର୍ବଶକ୍ତିମାନ୍ । ୩ ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ପରମରସମୟ ସଂବ୍ୟୋମ, ପରବ୍ୟୋମ ତାହାଙ୍କର ଧାମ । ୪ ଜୀବ ଅନନ୍ତ ଚିତ୍‌ପରମାଣୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ବିଭିନ୍ନାଂଶ । ନିତ୍ୟବଦ୍ଧ ଓ ନିତ୍ୟମୁକ୍ତ ଭେଦରେ ଜୀବ ଦୁଇପ୍ରକାର । ୫ କୃଷ୍ଣବହିର୍ମୁଖ ଜୀବଗଣ ମାୟାବଦ୍ଧ । ୬ ଶୁଦ୍ଧଭକ୍ତଗଣ ମାୟାମୁକ୍ତ । ୭ ଜୀବ ଓ ଜଡମୟ ସମସ୍ତ ଜଗତ୍ ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ଶକ୍ତିପ୍ରସୂତ ତଥ୍ୟ ଭେଦାଭେଦ ପ୍ରକାଶ । ୮ ନବବିଧ କୃଷ୍ଣଭକ୍ତି ଅଭିଧେୟ ତତ୍ତ୍ୱ । ୯ କୃଷ୍ଣପ୍ରେମହିଁ ପ୍ରୟୋଜନ ତତ୍ତ୍ୱ ।

ଜୀବେର ପରମାନନ୍ଦ କରେନ ବିଧାନ ।
ପରବ୍ୟୋମଧାମେତେ ତାଁର ନିତ୍ୟ ଅଧିଷ୍ଠାନ ॥
ଏ ତିନ ପ୍ରମେୟ ହୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣବିଷୟେ
ବେଦଶାସ୍ତ୍ର ଶିକ୍ଷା ଦେନ ଜୀବେର ହୃଦୟେ ॥

୪। ଜୀବତତ୍ତ୍ୱ,

ଦ୍ୱିତୀୟେ ଶିଖାୟ ବିଭିନ୍ନାଂଶ ଜୀବତତ୍ତ୍ୱ ।
ଅନନ୍ତ ସଂଖ୍ୟକ ଚିତ୍ ପରମାଣୁସତ୍ତ୍ୱ ॥

୫। ନିତ୍ୟବଦ୍ଧ ଓ ନିତ୍ୟ ମୁକ୍ତଭେଦେ ଜୀବ ଦୁଇ ପ୍ରକାର,

ନିତ୍ୟବଦ୍ଧ ନିତ୍ୟଭେଦେ ଜୀବ ଦ୍ୱିପ୍ରକାର ।
ପରବ୍ୟୋମ, ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଦୁଇ ସ୍ଥିତି ତାହାର ॥

ବଦ୍ଧଜୀବ,

ବଦ୍ଧଜୀବ ମାୟା ଭକ୍ତ କୃଷ୍ଣବହିର୍ମୁଖ ।
ଅନନ୍ତବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡେ ଭୋଗ କରେ ଦୁଃଖସୁଖ ॥

ମୁକ୍ତଜୀବ,

ନିତ୍ୟମୁକ୍ତ କୃଷ୍ଣ ଭକ୍ତ କୃଷ୍ଣପାରିଷଦ ।
ପରବ୍ୟୋମେ ଭୋଗ କରେ ପ୍ରେମେର ସମ୍ପଦ ॥
ତିନଟି ପ୍ରମେୟ ଏଇ ଜୀବେର ବିଷୟେ ।
ଶୁଦ୍ଧଶାସ୍ତ୍ର ଶିକ୍ଷା ଦେନ କୃଷ୍ଣଦାସୀ ହୟେ ॥

୬। ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ଭେଦାଭେଦ ସମ୍ବନ୍ଧ,

ଚିଦ୍ବ୍ୟାପାର ଆର ଯତ ଜଡ଼େର ବ୍ୟାପାର ।
ସକଲି ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ଭେଦାଭେଦେର ପ୍ରକାର ॥

ଜୀବ ଜଡ଼ ସବ୍ୱ ବସ୍ତୁ କୃଷ୍ଣଶକ୍ତିମୟ ।
ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ଭେଦାଭେଦ ଶୁଦ୍ଧଶାସ୍ତ୍ରେ କୟ ॥
ଏଇ ଜ୍ଞାନେ ଜୀବ ଜାନେ ଆମି କୃଷ୍ଣଦାସ ।
କୃଷ୍ଣ ମୋର ନିତ୍ୟ ପ୍ରଭୁ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ॥
ଶକ୍ତିପରିଣାମମାତ୍ର ବେଦଶାସ୍ତ୍ରେ ବଲେ ।
ବିବର୍ତ୍ତବାଦ-ଦୁଷ୍ଟମତେ ବେଦଜନେ ଛଲେ (୪) ॥

ସାତଟୀ ପ୍ରମେୟ ସମ୍ବନ୍ଧଜ୍ଞାନ,

ଏଇତ ସମ୍ବନ୍ଧ ଜ୍ଞାନ ସାତଟୀ ପ୍ରମେୟ ।
ଶୁଦ୍ଧଶାସ୍ତ୍ର ଶିକ୍ଷା ଦେନ ଅତି ଉପାଦେୟ ॥
ବେଦ ପୁନଃ ଶିକ୍ଷା ଦେନ ଅଭିଧେୟସାର ।
ନବବିଧ କୃଷ୍ଣଭକ୍ତି ବିଧି, ରାଗ ଆର ॥

୮ । ଅଭିଧେୟ । ନବବିଧ ଭକ୍ତି,

ଶ୍ରବଣ, କୀର୍ତ୍ତନ, ସ୍ମୃତି, ପୂଜନ, ବନ୍ଦନ ।
ପରିଚର୍ଯ୍ୟା, ଦାସ୍ୟ, ସଖ୍ୟ, ଆତ୍ମନିବେଦନ ॥
ଭକ୍ତିର ସ୍ୱଭାବମଧ୍ୟେ ନାମ ସର୍ବ୍ବସାର ।
ପ୍ରଣବମାହାତ୍ମ୍ୟ ବେଦ କରିଲ ପ୍ରଚାର ॥

---

୪ । ଈଶ୍ୱର ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ଶକ୍ତି ପରିଣାମକୁ ବେଦର ଶିକ୍ଷା ଈଶ୍ୱର ସ୍ୱରୂପ, ପରିଣାମ ବା ବର୍ତ୍ତ ନଥାନ୍ତି ବେଦବିରୁଦ୍ଧ ମତ ।

୯ । ପ୍ରୟୋଜନ କୃଷ୍ଣପ୍ରେମ,

ଶୁଦ୍ଧଭକ୍ତି-ସମାଶ୍ରୟ କରିୟା ମାନବ ।
କୃଷ୍ଣକୃପାବଲେ ପାୟ ପ୍ରେମେର ବୈଭବ (୭) ॥

୧୦ ଶ୍ରୁତିଶାସ୍ତ୍ର ନିନ୍ଦା ଅପରାଧ,

ଏ ନବ ପ୍ରମେୟ ଶ୍ରୁତି କରେନ ପ୍ରମାଣ ।
ଶ୍ରୁତିତତ୍ତ୍ୱାଭିଜ୍ଞ ଗୁରୁ ବଲେନ ସନ୍ଧାନ ॥
ଏ ହେନ ଶ୍ରୁତିରେ ଯେଇ କରେ ବିନିନ୍ଦନ ।
ନାମ ଅପରାଧୀ ସେଇ ନରାଧମ ଜନ ॥

ବେଦବହିର୍ମୁଖ ବାଦସମୂହ,

ଜୈମିନି, କପିଲ, ନଗ୍ନ, ନାସ୍ତିକ, ସୁଗତ ।
ଗୌତମ ଏ ଛୟଜନ ହେତୁବାଦେ ରତ ॥
ବେଦ ମାନେ ମୁଖେ କିନ୍ତୁ ଈଶ ନାହି ମାନେ ।
କର୍ମକାଣ୍ଡ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଲି, ଜୈମିନି ବାଖାନେ ॥
ଈଶ୍ୱର ଅସିଦ୍ଧ, କପିଲେର କଳ୍ପନାୟ ।
କିନ୍ତୁ ଯୋଗମାନେ ଅର୍ଥ ବୁଝା ନାହି ଯାୟ ॥

---

୭ । ଶୁଦ୍ଧଭକ୍ତି,ଯେଉଁ ଭକ୍ତିରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଆନୁକୂଲ୍ୟର ସହିତ କୃଷ୍ଣାନୁଶୀଳନ କରେ ଅଥଚ ଯହିଁରେ ଭକ୍ତିର ଉନ୍ନତି ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ବାଞ୍ଛା ନ ଥାଏ ଓ ଯାହା ଜ୍ଞାନ କର୍ମଯୋଗାଦି ଦ୍ୱାରା ଆବୃତ ନୁହେ ସେହି ଚିତ୍ତବୃତ୍ତିକୁ ଶୁଦ୍ଧଭକ୍ତି କହନ୍ତି । କର୍ମମିଶ୍ରା ବା ଜ୍ଞାନମିଶ୍ରା ଭକ୍ତିକୁ ଶୁଦ୍ଧଭକ୍ତି କହନ୍ତି ନାହିଁ । ଶୁଦ୍ଧଭକ୍ତିରେ ନାମାଶ୍ରୟ କର ଏହା ବେଦସମ୍ମତ ଶିକ୍ଷା ।

ଜଗତେ ସେ ତାମସତନ୍ତ୍ର କରୟ ବିସ୍ତାର ।
ବେଦେର ବିରୁଦ୍ଧଧର୍ମ୍ମ କରୟେ ପ୍ରଚାର ॥

ଏଇ ସବ ମତବାଦ ଦ୍ୱାରା ଶ୍ରୁତିନିନ୍ଦା ହୟ,

ନାସ୍ତିକ ଚାର୍ବ୍ବାକ, କଭୁ ବେଦ ନାହି ମାନେ ।
ସୁଗତ ବୌଦ୍ଧେର ଏକ ପ୍ରକାର ବାଖାନେ ॥
ଗୌତମ ନ୍ୟାୟେର କର୍ତ୍ତା ଈଶ୍ୱର ନା ଭଜେ ।
ତାର ହେତୁବାଦମତେ ନରମାତ୍ର ମଜେ ॥
ଏଇ ସବ ଦୁଷ୍ଟମତେ ଶ୍ରୁତିର ନିନ୍ଦନ ।
କଭୁ ସ୍ପଷ୍ଟ, କଭୁ ଗୁପ୍ତ, ବୁଝେ ବିଜ୍ଞଜନ ॥
ଏଇ ସବ ମତେ ଥାକି ଅପରାଧୀ ହୟ ।
ଅତଏବ ଏଇ ସବେ ତ୍ୟଜିବେ ନିଶ୍ଚୟ ॥

ମାୟାବାଦୀର ଅତି ଦୁଷ୍ଟ ମତ,—ବେଦବହିର୍ଭୂତ

ଏ ସବ କୁମତ ଛାଡ଼ି ଆର ମାୟାବାଦ ।
ଶୁଦ୍ଧଭକ୍ତି ଅନୁଭବ ହୟ ନିର୍ବିବାଦ ॥
ମାୟାବାଦ ଅସତ୍‌ଶାସ୍ତ୍ର ଗୁପ୍ତ-ବୌଦ୍ଧମତ ।
ବେଦାର୍ଥବିକୃତି କଲିକାଲେତେ ସମ୍ମତ ॥
ଉମାପତି ବ୍ରାହ୍ମଣରୂପେତେ ପ୍ରକାଶିଲ ।
ତୋମାର ଆଜ୍ଞାୟ ତେଁହ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ହଇଲ ॥
ଜୈମିନୀ ଯେରୂପ ମୁଖେ ବେଦମାତ୍ର ମାନେ ।
କିନ୍ତୁ ବିକୃତଅର୍ଥ ଜଗତେ ବାଖାନେ ॥

ମାୟାବାଦୀ ଗୁରୁ ସେଇରୂପ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ।
ବେଦବାକ୍ୟେ ସ୍ଥାପି ଆଚ୍ଛାଦିଲ ଭକ୍ତିମର୍ମ (୭) ॥
ଏଇ ସବ ମତବାଦେ ଭକ୍ତି ଦୂରେ ଯାୟ ।
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣନାମେତେ ଜୀବ ଅପରାଧ ପାୟ (୮) ॥

ଶ୍ରୁତିବାକ୍ୟେର ଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରକ୍ରିୟା,

ଶ୍ରୁତିର ଅଭିଧା-ବୃତ୍ତି କର ସଂଯୋଜନ ।
ଶୁଦ୍ଧଭକ୍ତି ଲାଭ ପାୟ ଜୀବ ପ୍ରେମଧନ (୯) ॥
ଶ୍ରୁତିତେ ଲକ୍ଷଣା କରେ ଅଯଥା ପ୍ରକାରେ ।
ନିତ୍ୟ ସତ୍ୟ ଦୂରେ ଯାୟ, ଅପରାଧେ ମରେ ॥
ସର୍ବ୍ବବେଦସମ୍ମତ ପ୍ରଣବ କୃଷ୍ଣନାମ ।

---

୭ । ଅଷ୍ଟାବକ୍ର, ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ, ଗୋବିନ୍ଦ, ଗୌଡ଼ପାଦ, ଶଙ୍କର ଓ ଶଙ୍କରାନୁଗତ ବେଦାନ୍ତମୀମାଂସକମାନେ ମାୟାବାଦୀଗୁରୁ । ଶୂନ୍ୟ ନିର୍ବାଣଲୟ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ପ୍ରଧାନ ମତ । ବୌଦ୍ଧ ଯଦିଓ ବ୍ରହ୍ମ ନ ମାନନ୍ତି ତଥାପି ତାହାର ଶୂନ୍ୟବାଦାନ୍ତରେ ଯେଉଁ ଚରମତତ୍ତ୍ୱ ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇଅଛି ତାହା ମାୟାବାଦୀର ନିର୍ବିଶେଷ ଚିନ୍ମାତ୍ର ବ୍ରହ୍ମର ସହିତ ସର୍ବ ବିଷୟରେ ଐକ୍ୟ ଅଛି । ଏହି ମତ ନିତ୍ୟ ଭକ୍ତିତତ୍ତ୍ୱର ନିତାନ୍ତ ବିରୁଦ୍ଧ ।

୮ । ଏହି ସମସ୍ତ ମତ ସ୍ୱୀକାର କରି କୃଷ୍ଣନାମ କଲେ ତହିଁରେ କେବଳ ମାୟାବାଦୀ ନାମାପରାଧରେ ହତ ହୁଅନ୍ତି ।

୯ । ଯେଉଁଠାରେ ଅଭିଧାଲକ୍ଷଣ ଚଳିପାରେ ସେଠାରେ ଲକ୍ଷଣା କରିବା ଅନୁଚିତ । ଏହି କଥାକୁ ସ୍ଥିର କରି ବେଦବାକ୍ୟର ଅଭିଧାବୃତ୍ତି ଅବଲମ୍ବନ କଲେ ବିଶୁଦ୍ଧ ଭକ୍ତିତତ୍ତ୍ୱର ସିଦ୍ଧ ହୁଏ । ଅଭିଧା ଓ ଲକ୍ଷଣାର ଅର୍ଥ ପ୍ରମାଣମାଳାରେ ଦେଖନ୍ତୁ ।

ସେହି ନାମେ ଜୀବ ସବ ପାୟ ନିତ୍ୟ ଧାମ ॥
ପ୍ରଣବ ସେ ମହାବାକ୍ୟ ହୟ କୃଷ୍ଣନାମ ।
ତାହାତେଇ ଶ୍ରୀବକ୍ତ୍ରେର ସତତ ବିଶ୍ରାମ ॥
ବେଦ ବଲେ ନାମ-ଚିଦ୍-ସ୍ୱରୂପ ଜଗତେ ।
ନାମେର ଆଶ୍ରୟେ ସିଦ୍ଧି ହୟ ସର୍ବମତେ ॥

ବେଦ କେବଲ ଶୁଦ୍ଧନାମଭଜନ ଶିକ୍ଷା ଦେନ,

ଏଇ ସବ ବେଦଶିକ୍ଷା ଅଜ୍ଞଗା ନା ମାନେ ।
ନାମେ ଅପରାଧ କରେ, ବେଦେର ନିନ୍ଦନେ ॥
ଶୁଦ୍ଧନାମପରାୟଣ ଯେଇ ମହାଜନ ।
ବେଦାଶ୍ରୟେ ପାୟ ନାମ-ରସ ପ୍ରେମଧନ ॥
ସର୍ବବେଦ ବଲେ ଗାଓ ହରିନାମସାର ।
ପାଇବେ ପରମା ପ୍ରୀତି ଆନନ୍ଦ ଅପାର ॥
ବେଦ ପୁନଃ ବଲେ ଯତ ମୁକ୍ତ ମହାଜନ ।
ପରବ୍ୟୋମେ ସଦା କରେ ନାମସଙ୍କୀର୍ତ୍ତନ ॥

ତାମସତନ୍ତ୍ର ଶିକ୍ଷା ବେଦବିରୁଦ୍ଧ,

କଲିଯୁଗେ ବହୁଜନ ମାୟାଶକ୍ତି ଭଜେ ।
ତଦାତ୍ମା ପୁରୁଷ କୃଷ୍ଣନାମରସ ତ୍ୟଜେ ॥
ତାମସିକ ତନ୍ତ୍ର ଧରି ଶୁଦ୍ଧନିନ୍ଦା କରେ ।
ମଦ୍ୟମାଂସେ ପ୍ରୀତି କରି ଅଧର୍ମେତେ ମରେ ॥
ସେ ସବ ନିନ୍ଦକ ନାହି ପାୟ କୃଷ୍ଣନାମ ।
କଭୁ ନାହି ପାୟ କୃଷ୍ଣେର ବୃନ୍ଦାବନଧାମ ॥

ମାୟାଦେବୀର ନିଷ୍କପଟ କୃପାର ପ୍ରୟୋଜନ,

ମାୟାଦେବୀ ସେ ସବ ପାଷାଣ୍ଡେ ଅଧୋଗତି ।
ଦିଅନ୍ତି ନାମାମୃତେ ଆଉ ନାହିଁ ଦେନ ମତି ।
ତବେ ଯଦି ସାଧୁସେବାୟ ତୁଷ୍ଟା ହନ ମାୟା ।
ଅକପଟେ ଦେନ ତବେ କୃଷ୍ଣପଦଛାୟା ।
ମାୟା କୃଷ୍ଣଦାସୀ ବହିର୍ମୁଖ ଜୀବେ ଦଣ୍ଡେ ।
ମାୟା ପୂଜିଲେଓ ଶୁଭ ନାହି ପାୟ ଭଣ୍ଡେ ।
କୃଷ୍ଣନାମ କରେ ଯେଇ ମାୟାଦେବୀ ତାରେ ।
ନିଷ୍କପଟେ କୃପା କରି ଲୟ ଭବପାରେ (୧୦) ।
ଅତଏବ ଶ୍ରୁତିନିନ୍ଦା ଅପରାଧ ତ୍ୟଜ ।
ଅବିରତ ନାମସଂକୀର୍ତ୍ତନରସେ ମଜ ।

---

୧୦ । ଜଗତରେ ଯେବେ ମାୟାଦେବୀଙ୍କୁ ଦୁର୍ଗା, କାଳୀ ନାମରେ ପୂଜା କରନ୍ତି । ଯେହେତୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ସ୍ୱରୂପଗତ ଶକ୍ତି । ମାୟା ତାହାର ଛାୟା । କୃଷ୍ଣ ବହିର୍ମୁଖ ଜୀବସମୂହକୁ ଶୋଧନ କରି କ୍ରମଶଃ କୃଷ୍ଣୋନ୍ମୁଖ କରିବା ମାୟାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ମାୟାଙ୍କ ଦୁଇ ପ୍ରକାର କୃପା ଅଛି, ନିଷ୍କପଟ କୃପା ଓ ସକପଟ କୃପା । ଯେଉଁଠାରେ ନିଷ୍କପଟ କୃପା କରନ୍ତି ସେଠାରେ ସାଧୁ ସେବାବୃତ୍ତିରେ କୃଷ୍ଣଭକ୍ତି ଦାନ କରନ୍ତି । ଯେଉଁ ସ୍ଥଳେ ସକପଟ କୃପା କରନ୍ତି ସେ [illegible] ସୁଖ ଦେଇ ଜୀବସମୂହକୁ ବଞ୍ଚିତ କରନ୍ତି । ଯେଉଁଠାରେ ନିତାନ୍ତ ଅପରାଧ, ସେଠାରେ ଜୀବକୁ ଦୁଃଖ ନର୍କରେ ନିକ୍ଷେପ କରନ୍ତି । ଏଥିରେ ଜୀବର ସର୍ବନାଶ ଘଟେ ।

ତଦପରାଧେର ପ୍ରତିକାର,

ପ୍ରମାଦେ ଯଦ୍ୟପି ହୟ ସେ ଶ୍ରୁତିନିନ୍ଦନ ।
ଅନୁତାପେ କରି ପୁନଃ ସେ ଶ୍ରୁତିବନ୍ଦନ ॥
ପୁଷ୍ପ ତୁଳସୀ ଦିୟା ସେଇ ଶ୍ରୁତିଗଣେ ।
ଭାଗବତସଙ୍ଗ ସଦା ପୂଜିବ ଯତନେ ॥
ଭାଗବତ ଶ୍ରୁତିସାର କୃଷ୍ଣ-ଅବତାର ।
ଅବଶ୍ୟ କରିବେ ମୋରେ କରୁଣା ଅପାର (୧୧) ॥
ହରିଦାସପଦରଜଃ ଭରସା ଯାହାର ।
ନାମଚିନ୍ତାମଣିହାର ଗଳାୟ ତାହାର ॥

ଇତି ଶ୍ରୀହରିନାମ ଚିନ୍ତାମଣୌ ଶ୍ରୁତିନିନ୍ଦା ଅପରାଧବର୍ଣ୍ଣନୋ
ନାମ ସପ୍ତମପରିଚ୍ଛେଦଃ ।

ଅଷ୍ଟମ ପରିଚ୍ଛେଦ ।

ନାମେ ଅର୍ଥବାଦ ଅପରାଧ ।

ନାମ୍ନ୍ୟର୍ଥବାଦୋ ହରିନାମ୍ନି କଳ୍ପନଂ ।

ଜୟ ଗୌର ଗଦାଧର ଶ୍ରୀରାଧାମାଧବ ।
ଜୟ ଗୌରଭକ୍ତବୃନ୍ଦ ଜାହ୍ନବା ବୈଷ୍ଣବ ॥

---

୧୧ । ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ଷଷ୍ଠଦେଖାର । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଶୁଦ୍ଧମନ ଉଦୟ ହେବାର ଲକ୍ଷଣ ୫ ଏ ସେମାନେ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ପ୍ରତି ତାହା ବହୁ ବାକ୍ୟ ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତୁ । ଏହାହିଁ ସ୍ୱାଭାବିକ ଧର୍ମ ।

ହରିନାମେ ଅର୍ଥବାଦକଳ୍ପନା ଚନ୍ଦନ ।
ପଞ୍ଚମାପରାଧ ପ୍ରସଙ୍ଗେ ଶ୍ରୀଶଚୀନନ୍ଦନ (୧) ।

ନାମମହିମା,

ସ୍ମୃତି କହେ ଦେହ୍ଲପୃ ଶବାପୃ ନାମ ଲୟ ।
କୃଷ୍ଣ ତାରେ କୃପା କରି ହୟେନ ସଦୟ ।
ନାମେର ସଦୃଶ ଜ୍ଞାନ ନାହିକ ନିର୍ମଲ ;
ନାମେର ସଦୃଶ ବ୍ରତ ନାହିକ ପ୍ରବଲ ।
ନାମେର ସଦୃଶ ଧ୍ୟାନ ନାହି ଏଜଗତେ ।
ନାମେର ସଦୃଶ ଫଲ ନାହି କୋନମତେ ।
ନାମେର ସଦୃଶ ତ୍ୟାଗ କୋନରୂପେ ନୟ ।
ନାମେର ସଦୃଶ ଶମ କଭୁ ନାହି ହୟ ।
ନାମେର ସଦୃଶ ପୁଣ୍ୟ ନାହି ଏ ସଂସାରେ ।
ନାମେର ସଦୃଶ ଗତି ନା ଦେଖି ବିଶ୍ୱରେ ।
ନାମଇ ପରମ ମୁକ୍ତି ନାମ ଉଚ୍ଚଗତି ।
ନାମଇ ପରମ ଶାନ୍ତି ନାମ ଉଚ୍ଚସ୍ଥିତି ।

---

୧ । ହରିନାମ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଅର୍ଥବାଦ କରା ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ର ବିରୁଦ୍ଧ । ହରିନାମର ଯେଉଁ ମହିମା ଲେଖା ହୋଇଅଛି ତାହା ବାସ୍ତବିକ ନୁହେ କେବଳ ନାମରେ ରୁଚି କରାଇବା ସକାଶେ ଅତିବାଦ ମାତ୍ର, ଏହିରୂପ କଥାକୁ ଅର୍ଥବାଦ କହନ୍ତି । କର୍ମକାଣ୍ଡ ଓ ଜ୍ଞାନକାଣ୍ଡରେ ଯେଉଁ ସମସ୍ତ ମହିମା ଲେଖାଅଛି ସେ ସବୁ ପ୍ରକୃତରେ ରୁଚି ଉତ୍ପାଦକ ଫଳମାତ୍ର କିନ୍ତୁ ନାମ ସମ୍ବନ୍ଧେ ତାହା ନୁହେ । ନାମ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଅର୍ଥବାଦ କଲେ ଅପରାଧ ହୁଏ ।

ନାମଇ ପରମ ଭକ୍ତି ନାମ ଶୁଦ୍ଧାମତି ।
ନାମଇ ପରମପ୍ରୀତି ନାମ ପଦ୍ମସ୍ମୃତି ॥
ନାମଇ କାରଣତତ୍ତ୍ୱ ନାମ ସାଧ୍ୟତତ୍ତ୍ୱ ।
ପରମ ଆରାଧ୍ୟ ନାମ ଗୁରୁରୂପେ ବତ୍ତ୍ୱ ॥

କୃଷ୍ଣନାମେର ସର୍ବୋତ୍ତମତା,

ସହସ୍ରନାମେର ତୁଲ୍ୟ ହୟ ନାମ ରାମ ।
ତିନ ରାମ-ନାମ ତୁଲ୍ୟ ଏକ କୃଷ୍ଣନାମ ॥

ନାମେର ଅର୍ଥବାଦେ ନରକ ଗମନ ଅବଶ୍ୟ ଘଟେ,

ଶ୍ରୁତିଗଣ ନାମେର ମାହାତ୍ମ୍ୟ ସଦା ଗାୟ ।
ନାମକେ ଚତ୍ତ୍ୱ ବଲି ଜଗତେ ଜାନାୟ ॥
ଶ୍ରୁତି ସ୍ମୃତି ପ୍ରଦର୍ଶିତ ନାମେର ଯେ ଫଲ ।
ତାହେ ଅର୍ଥବାଦ କରେ ପାଷଣ୍ଡ ପ୍ରବଲ ॥
ହରିନାମେ ଅର୍ଥବାଦ ଯେ ଅଧମ କରେ ।
ସେ ପାପିଷ୍ଠ ନରକେତେ ପଚି ପଚି ମରେ ॥
ଯେ ବଲେ ନାମେର ଫଲଶ୍ରୁତି ସତ୍ୟ ନୟ ।
ନାମେ ରୁଚି ହବେ ମାତ୍ର ତଦ ଫଲ କୟ ॥
ଶାସ୍ତ୍ରେର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଆର ଜାନେ ନା ତାହାତ ।
ସେ ଅଧମ ନାହି ଜାନେ ବୃଥାଇ ବକୟ (୨) ॥

---

୨ । ଯେ ଲୋକର ଭକ୍ତିସ୍ମୃତ ନ ଥାଏ ତାହାର ହଠାତ ଭକ୍ତିତତ୍ତ୍ୱରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ହୁଏ ନାହିଁ । କେବଳ ନାମହିଁ ଭକ୍ତି ପ୍ରକାର ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ଅତଏବ ସୁକୃତ ନ ଥିଲେ ନାମରେ ରୁଚି ହୁଏ ନାହିଁ । ନାମର ଅପାର ଫଳଶ୍ରୁତିରେ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସ ହୁଏ ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଶାସ୍ତ୍ରର ଏକ ।ଂଶରେ ଆସକ୍ତି ସେମାନେ ଶାସ୍ତ୍ରତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଜାଣିପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ନାମେର ଫଲ ସତ୍ୟ । ତାହାତେ ଅର୍ଥବାଦେର ପ୍ରୟୋଜନ ନାଇ,

କର୍ମକାଣ୍ଡେ ଅଛେତ କୈତବ (୩) ପ୍ରାର୍ଥନାନ ।
ଭକ୍ତିତତ୍ତ୍ୱେ ନାମେ ତାହା ନହେ ବର୍ଦ୍ଧମାନ ॥
କର୍ମକାଣ୍ଡେ ଫଲଶ୍ରୁତି ରୋଚନାର୍ଥ ଜାନ ।
ଭକ୍ତିତତ୍ତ୍ୱେ ଫଲଶ୍ରୁତି ନିତ୍ୟ ସତ୍ୟ ମାନ ॥
ନାମତତ୍ତ୍ୱେ ଶାଠ୍ୟ ନାହି ପାୟ କଭୁ ସ୍ଥାନ ।
ନିଜେର ନାହିକ ସ୍ୱାର୍ଥ ନାମ କରୁ ଦାନ ॥

କର୍ମଫଲେର ଅର୍ଥବାଦ ଅପରିତ୍ୟାଜ୍ୟ,

ନାମ-ଦାନ ଶ୍ରଦ୍ଧାବାନେ ଯେଇ ଜନ କରେ ।
କୃଷ୍ଣଦାସ୍ୟ କରେ ସେଇ ସ୍ୱାର୍ଥ ପରିହାରେ ॥
କର୍ମ କରାଇଲେ ଯାଜକେର ଅର୍ଥଲାଭ ।
ଅତଏବ ତାହେ କୈତବେର'ତ ପ୍ରଭାବ ॥
ବେଦସ୍ତୁତି ନାମଫଲ ଅନନ୍ତ ବାଖାନେ ।
ସ୍ୱାର୍ଥବୁଦ୍ଧି (୪) ଶୂନ୍ୟ ସେ ଯେ ତାହା ନାହି ମାନେ ॥
କର୍ମ ସବ ଶୁଭାଶୁଭ ଜଡ଼େର ଆଶ୍ରୟେ ।
ଜଡ଼ମୟଫଲ ଯାଚେ ଯଜମାନଚୟେ ॥
କର୍ମଫଲ ଦୂରେ ଫେଲି ଯେବା କରେ କର୍ମ ।
ହୃଦୟ ବିଶୁଦ୍ଧ ତାର ହୟ ଏଇ ମର୍ମ ॥

---

୩ । କୈତବ — ଧୂର୍ତ୍ତତା

୪ । ସ୍ୱାର୍ଥବୁଦ୍ଧି — ଜୀବର ନିଜ ଭୋଗବାଞ୍ଛାମୟୀ ବୁଦ୍ଧି

ବିଶୁଦ୍ଧ ହୃଦୟେ ଅସ୍ମରତ (୫) ସୁନିର୍ମଳ ।
ଉଦୟ ହଇୟା ହୟ କ୍ରମଶଃ ପ୍ରବଳ ॥

ନାମ ଚିନ୍ମୟ । ତାହାତେ ଅର୍ଥବାଦ ହଇତେ ପାରେ ନା,

ନାମ ସେଇ ଅସ୍ମରତ ନହେ ଉପସ୍ଥିତ ।
ସାଧନକାଲେତେ ସାଧ୍ୟବସ୍ତୁର ବିହିତ ॥
କର୍ମେର ଚରମ ଫଲ ନାମରସ ହୟ ।
ସାଧୁରୂପେ ଅନୁଷ୍ଠିତ କର୍ମେତେ ନିଶ୍ଚୟ ॥
ଅତଏବ ଗୌଦଲୋକ ଭ୍ରମିୟା ବ୍ରାହ୍ମଣ ।
ସେଇ ଫଲ ନାହି ପାନ ନାମ ତାହା ହନ ॥
ନାମଫଲ ସର୍ବୋପରି ଅବଶ୍ୟ ହଇବେ ।
କର୍ମୀ ଜ୍ଞାନୀ ହିଂସା କରି ନାମେ କି କରିବେ ॥

ନାମାଶ୍ରୟେ ସର୍ବକର୍ମ ଓ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନେର ଫଲ ହଇୟା ଥାକେ ॥

ସର୍ବକର୍ମ ଫଲ ନାମାଶ୍ରୟେ ଲବ୍ଧ ହୟ ।
ସର୍ବଜ୍ଞାନଫଲ ନାମାଶ୍ରୟେତେ ମିଳୟ ॥
ଆଶ୍ରୟେ ମିଳିଲ ଯଦି ଏତ ତୁଚ୍ଛଫଲ ।
ନାମ ବସ୍ତୁ ତତୋଧିକ ପ୍ରଦାନେ ପ୍ରବଳ (୬)॥

---

୫ । ଅସ୍ମରତ—ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱରେ ରତ ସୁତରାଂ ଅନାତ୍ମତତ୍ତ୍ୱରେ ବିରାଗ ।

୬ । ନାମାଶ୍ରୟରେ କର୍ମ ଓ ଜ୍ଞାନ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଫଲ ହୁଏ ।

ନାମାଶ୍ରୟରେ ଏତେ ଅଧିକ ଫଲ ହେବା ସ୍ଥଳେ ସାକ୍ଷାତ ନାମ ଉଦୟ ହେଲେ ଯେ ତାହା ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଫଲ ହେବ ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ କଏ?

ଅତଏବ ଶାସ୍ତ୍ରେ ଯତ ନାମଫଳ ଗାୟ ।
ଶୁଦ୍ଧନାମାଶ୍ରିତ ଜନ ନିଶ୍ଚୟ ତା ପାୟ ॥

ନାମଫଳେ ଯାହାର ସନ୍ଦେହ ତାହାର ମଙ୍ଗଳ ନାହିଁ;

ଇହାତେ ସନ୍ଦେହ ଯାର ସେ ଅଧମ ଜନ ।
ନାମଅପରାଧେ ତାର ଅବଶ୍ୟ ପତନ ॥
ବେଦେ ରାମାୟଣେ ଆର ଭାରତେ ପୁରାଣେ ।
ଆଦି ଅନ୍ତ ମଧ୍ୟେ ହରିନାମେର ବାଖାନେ ॥
ନାମଫଳ ଶ୍ରୁତିବାକ୍ୟ ଅନାଦି ନିଶ୍ଚଳ ।
ତାହେ ଅର୍ଥବାଦକଳ୍ପନାର କିବା ଫଳ ॥

କର୍ମଜ୍ଞାନେର ଶକ୍ତି ଅପେକ୍ଷା ଅନନ୍ତଗୁଣ ଶକ୍ତି ନାମେ ଅଛେ ।

ନାମନାମୀ ଏକ ନାମେ ଦିୟା ସର୍ବଶକ୍ତି ।
ସର୍ବୋପରି କରିୟାଛ ତବ ନାମଭକ୍ତି ॥
ତୁମିତ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବସ୍ତୁ ସର୍ବଶକ୍ତିମାନ୍ ।
ତୋମାର ଇଚ୍ଛାୟ ଯତ ବିଧିର ବିଧାନ ॥
କର୍ମ୍ମଯୋଗ କରେଛ ଜଡ଼ ଆର ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନେ ।
ଦିୟାଛ ନିର୍ବାଣଶକ୍ତି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଧାନେ ॥
ଇଚ୍ଛାମୟ ତୁମି ପ୍ରଭୁ, ସ୍ୱୀୟ ନାମାକ୍ଷରେ ।
ଅର୍ପିୟାଛ ସବ ଶକ୍ତି ଆର କେ ବ କରେ (୭) ॥

---

୭ । ଆପଣ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ୱେଚ୍ଛାମୟ ପୁରୁଷ । ଆପଣ ସ୍ୱୀୟ ନାମରେ ସର୍ବଶକ୍ତି ଅର୍ପଣ କରିଅଛନ୍ତି । ଏଥିରେ ଅନ୍ୟର କି ଆପତ୍ତି ହୋଇପାରେ ।

ଅତଏବ ତବ ନାମ ସଙ୍କୀର୍ତ୍ତିମାନ ।
ନାମେ ଅର୍ଥବାଦ ନାହିଁ କରିବ ବିଦ୍ୱାନ୍ ।

ତଦପରାଧରେ ପ୍ରତିକାର,

ନାମେ ଅର୍ଥବାଦ ଅପରାଧ ଘଟେ ଯଦି ।
ଦନ୍ତେ ତୃଣ ଧରି ଯାଇ ବୈଷ୍ଣବ-ସଂସଦ (୮) ।
ଅପରାଧ ଜଣାଇବ ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣେ ।
କ୍ଷମା ମାଗି କାକୁତି କରିବ ବିନୟନେ ।
ନାମେର ମହିମା ଜ୍ଞାତା ଭାଗବତଜନ ।
କ୍ଷମା କରି କୃପା କରି ଦିବେ ଆଲିଙ୍ଗନ ।
ନାମେ ଅର୍ଥବାଦ ଆର କଳ୍ପନା ମନନ ।
କଭୁ ନାହିଁ ହବେ ତବେ ମାୟା-ବିଡ଼ମ୍ବନ (୯) ।
ଅର୍ଥବାଦକାରୀ ସଙ୍ଗ ହେଲେ ସମ୍ଭାଷଣ ।
ସଚେଲେ ଜାହ୍ନବୀ ଜଳେ କରିବ ମଜ୍ଜନ (୧୦) ।

---

୮ । ବୈଷ୍ଣବ ସଂସଦ — ଯେଉଁଠାରେ ବୈଷ୍ଣବମାନେ ସଭା କରି କୃଷ୍ଣକଥା ଆଲୋଚନା କରନ୍ତି ସେହି ସ୍ଥଳରେ ।

୯ । ନାମରେ ଅବଶ୍ୟ କରି ଅର୍ଥବାଦ କରିବାର ଯେ ଚେଷ୍ଟା ତାହା କେବଳ ମାୟାର ବିଡ଼ମ୍ବନ ମାତ୍ର ।

୧୦ । ନାମରେ ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ଅର୍ଥବାଦ କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଯଦି ଘଟଣା କ୍ରମେ ସେପରି ଲୋକମାନଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ଭାଷଣ କରିବାକୁ ପଡ଼େ ତେବେ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ଲୁଗା ନ ଛାଡ଼ି ଗଙ୍ଗାସ୍ନାନ କରା ଉଚିତ । ଯେଉଁଠାରେ ଗଙ୍ଗା ନାହାନ୍ତି ସେଠାରେ ଅନ୍ୟ ପବିତ୍ର ଜଳରେ ସବସ୍ତ୍ରେ ସ୍ନାନ କରିବ । ତାହା ହୋଇ ନ ପାରେ ମାନସିକ କରି ଆତ୍ମଶୁଦ୍ଧି ବିଧାନ କରିବ ।

କୃଷ୍ଣପ୍ରିୟା ବଂଶୀକୃପା ଭରସା ଯାହାର ।
ହରିନାମ ଚିନ୍ତାମଣି ତାର ଅଲଙ୍କାର ॥

ଇତି ଶ୍ରୀହରିନାମ ଚିନ୍ତାମଣୌ ନାମ୍ନି ଅର୍ଥବାଦାପରାଧବର୍ଣ୍ଣନୋ
ନାମ ଅଷ୍ଟମପରିଚ୍ଛେଦଃ ।

ନବମ ପରିଚ୍ଛେଦ ।

ନାମବଲେ ପାପବୁଦ୍ଧି ।

ନାମ୍ନୋ ବଲାଦ୍ ଯସ୍ୟ ହି ପାପବୁଦ୍ଧି-
ର୍ନ ବିଦ୍ୟତେ ତସ୍ୟ ଯମୈର୍ହି ଶୁଦ୍ଧିଃ ।

ଗୌରଗଦାଧର ଜୟ ଜାହ୍ନବା ଜୀବନ ।
ଜୟ ଜୟ ସୀତାଦ୍ୱୈତ ଜୟ ଭକ୍ତଗଣ ॥

ନାମଗ୍ରହଣେ ସମସ୍ତ ଅନର୍ଥ ଦୂର ହୟ

ହରିଦାସ ବଲେ ନାମ ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱମୟ ।
ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ଜୀବ କରେ ନାମେର ଆଶ୍ରୟ ॥
ଅତି ଶୀଘ୍ର ତାହାର ଅନର୍ଥ ଦୂରେ ଯାୟ ।
ହୃଦୟ-ଦୌର୍ବଲ୍ୟ ଆର ସ୍ଥାନ ନାହି ପାୟ ॥
ନାମେ ଦୃଢ଼ ହୈଲେ ନାହି ହୟ ପାପେ ମତି ।
ପୂର୍ବପାପ ଦଗ୍ଧ ହୟ ଚିତ୍ତ ଶୁଦ୍ଧ ଅତି ॥
ପାପ ଆର ପାପବୀଜ, ପାପେର ବାସନା ।

ଅବିଦ୍ୟା ତାହାର ମୂଳ ଏତିନ ଯନ୍ତ୍ରଣା (୧) ॥
ସଙ୍ଗଜୀବେ ଦୟା ଆସି ହଇବେ ଉଦୟ ।
ଜୀବେର ମଙ୍ଗଲ-ଚେଷ୍ଟା ସତତ କରୟ ॥
ଜୀବେର ସନ୍ତାପ କଭୁ ସହିତେ ନା ପାରେ ।
ଯାହେ ପରତାପ (୨) ଯାୟ ତାର ଚେଷ୍ଟା କରେ ॥
କ୍ଷୁତ୍ପିପାସା ଅତି ତୁଚ୍ଛ ମନେ ହୟ ।
ଇନ୍ଦ୍ରିୟଲାଲସା ତାର ଚିତ୍ତେ ନାହି ରୟ ॥
କନକକାମିନୀ-ଚେଷ୍ଟା ପ୍ରତି ଘୃଣା କରେ ।
ଯଥା ଧର୍ମ୍ମଲାଭେ ତୁଷ୍ଟ ଥାକି ପ୍ରାଣ ଧରେ ॥
ଭକ୍ତି-ଅନୁକୂଲ ସବ କରୟେ ସ୍ୱୀକାର ।
ଭକ୍ତିପ୍ରତିକୂଲ ନାହି କରେ ଅଙ୍ଗୀକାର ॥
କୃଷ୍ଣ ରକ୍ଷାକର୍ତ୍ତା ଏକମାତ୍ର ଭକ୍ତ ଜାନେ ।
ଜୀବନେ ପାଳନକର୍ତ୍ତା କୃଷ୍ଣ ଇହା ମାନେ ॥
ଅହଂ ମମ ବୁଦ୍ଧ୍ୟାସକ୍ତି ନା ରାଖେ ହୃଦୟେ (୩) ।
ଦୀନଭାବେ ନାମ ଲୟ ସକଲ ସମୟେ ॥
ସ୍ୱଭାବତଃ ଯାର ଏଇ ରୂପ ନାମାଶ୍ରୟ ।

---

୧ । ଅବିଦ୍ୟାରୁ ପାପବୀଜ ବା ପାପବାସନା ଓ ପାପବାସନାରୁ ପାପ, ବଦ୍ଧଜୀବର ଏହି ତିନ ପ୍ରକାର କ୍ଳେଶ ।

୨ । ପରତାପ—ଅନ୍ୟଜୀବର କ୍ଳେଶଜନକ ତାପ ।

୩ । ଏହି ଜଡ଼ ଦେହରେ ଅହଂ ଓ ମମ ଏହିରୂପ ବୁଦ୍ଧିଗତ ଆସକ୍ତି ।

ପାତକ ମଣ୍ଡ ପାପାନ୍ତର ତାହାର ତ ହୟ ॥

ପୂର୍ବପାପ ଓ ପାପଗନ୍ଧ ଶୀଘ୍ର ଦୂର ହୟ,

ପୂର୍ବ ଦୁଷ୍କୃତିର ତାର କ୍ରମେ ହୟ କ୍ଷୀଣ ।
ପରନ୍ତୁ ସୁକୃତି ଶୀଘ୍ର ହଇବେ ପ୍ରବୀଣ ॥

ଏଇ ସନ୍ଧିକାଲେ ପୂର୍ବ ପାପେର ସମ୍ବନ୍ଧ ।
ଥାକୟେ ଓ ପାରେ କହୁଦନ ପାପଗନ୍ଧ (୪) ॥

ନାମେର ସଂସର୍ଗେ ଯତ ସୁମତି ଉଦୟ ।
ହ'ୟେ ସେଇ ପାପଗନ୍ଧ ଶୀଘ୍ର କରେ କ୍ଷୟ ॥

ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରେଛ ନାଥ ଅର୍ଜୁନ ନିକଟେ ।
ମୋର ଭକ୍ତ କଭୁ ନାହି ପଡ଼ିବେ ସଙ୍କଟେ ॥

ସଙ୍କଟ ସମୟେ ଆମି ହଇବ ସହାୟ ।
ଅତଏବ ପାପ ଯାୟ ତୋମାର କୃପାୟ ॥
ଜ୍ଞାନମାର୍ଗୀ କଷ୍ଟେ ପାପ କରୟେ ଦମନ ।
ଭବାଶ୍ରୟ ଛାଡ଼ି ଶୀଘ୍ର ହୟତ ପତନ ॥

ତବ ପଦାଶ୍ରୟ ଯାର ସେଇ ମହାଜନ ।
ହନ୍ନ ନା ପାଇବେ କଭୁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବଚନ ॥

---

୪ । ନାମରେ ମତ ହୋଇଅଛ । ଏହାର ପୂର୍ବ ଅବସ୍ଥା ଓ ପର ଅବସ୍ଥା ଏହି ଦୁଇ ଅବସ୍ଥାର ମଧ୍ୟଗତ ଅବସ୍ଥାକୁ ସନ୍ଧିକାଳ କହନ୍ତି । ଏହି ସନ୍ଧିକାଳରେ ନୂତନ ପାପରେ ମତି ହୁଏ ନାହିଁ । ଅଭ୍ୟାସକ୍ରମେ ପୂର୍ବ ପାପର କିଛି କିଛି ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗନ୍ଧ ରହିପାରେ ।

ପ୍ରମାଦେ ପାପ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଲେ ତାହାର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତର ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ।

ଯଦି କଭୁ ପ୍ରମାଦେ ଘଟଇ କୋନ ପାପ ।
ଭକ୍ତ ତବୁ ନାହିଁ କରେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ତାପ (୫) ॥
ସେ ପାପ କ୍ଷଣିକ, ନାହିଁ ପାୟ ଅବସ୍ଥିତି ।
ନାମରସେ ଭେସେ ଯାୟ ନା ଦେୟ ଦୁର୍ଗତି ॥

ନାମାଶ୍ରୟୀ ନୂତନ ପାପ କରିବାର ଇଚ୍ଛା କରିଲେ ନାମବଳେ ପାପାଚରଣ ହୁଏ,

କିନ୍ତୁ ଯଦି କୋନ ଜନ ନାମେ କରି ବଳ ।
ଆଚରେ ନୂତନ ପାପ ସେ ଜନ ଚଞ୍ଚଳ ॥
ସେ କେବଳ କପଟତା କରିଯା ଆଶ୍ରୟ ।
ନାମ ଅପରାଧେ ପାୟ ଶୋକମୃତଭୟ ॥

ପ୍ରମାଦ ଓ ବିଗର୍ହିତ କର୍ମ୍ମେର ଭେଦ,

ପ୍ରମାଦ ଘଟନା ଆର ବୁଦ୍ଧିକୃତକର୍ମ୍ମେ ।
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଭେଦ ଆଛେ ଭକ୍ତିଶାସ୍ତ୍ରମର୍ମ୍ମେ । (୬) ॥

---

୫ । ଅସାବଧାନତାବଶତଃ ଭକ୍ତର ଯଦି କୌଣସି ପାପ କାର୍ଯ୍ୟ ଘଟେ, ସେହି ସକାଶେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତର ପ୍ରୟୋଜନ ହୁଏ ନାହିଁ ।

୬ । ପାପ ଘଟଣା ଦୁଇ ପ୍ରକାରରେ ହୁଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅକସ୍ମାତ୍ ପ୍ରମାଦରୁ (ଅନବଧାନତା ହେତୁ) ପାପ ହୋଇ ପଡ଼େ ଓ ବିଚାରରୁ ପାପ ହୁଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ପାପାଚରଣ କରିବ ଏହାର ବିଚାର ପୂର୍ବରୁ ସ୍ଥିର କରି ପାପ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ । ଏହି ଦୁଇ ପାପ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ପ୍ରଭେଦ ।

ନାମାଶ୍ରୟୀର ପାପ କରା ଦୂରେ ଥାକୁକ, ପାପେ ମତି ହଇଲେଇ ନାମାପରାଧ ହୟ ।

ସଂସାରୀ ମାନବ ଯେବା ଆଚରଯେ ପାପ ।
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଅଛେ ତାର ଆର ଅନୁତାପ ॥
କିନ୍ତୁ ନାମବଲେ ଯଦି ପାପେ କରେ ମତି ।
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ ନାହି ତାର ବଡ଼ଇ ଦୁର୍ଗତି ॥
ବହୁ ଯମଯାତନାଦି ପାଇଲେଓ ତାର ।
ସେଇ ଅପରାଧ ହଇତେ ନା ହୟ ଉଦ୍ଧାର ॥
ପାପେ ମତିମାତ୍ରେ ହୟ ଏରୂପ ଯନ୍ତ୍ରଣା ।
ପାପାଚାରେ ଯତ ଦୋଷ ତାର କି ଗଣନା ॥

ପ୍ରବଞ୍ଚକ ଶଠେର ନାମଭରସାୟ ପାପକ୍ରିୟା ମର୍କଟବୈରାଗ୍ୟ ମାତ୍ର,

ଶାସ୍ତ୍ରେ ଶୁନିୟାଛେ ନାମ ଯତ ପାପ ହରେ ।
କୋଟୀ ଜନ୍ମେ ମହାପାପୀ କରିତେ ନା ପାରେ ॥
ପଞ୍ଚବିଧ ପାପ ମହାପାତକ ଅବଧି ।
ନାମାଭାସେ ଯାୟ, ଶାସ୍ତ୍ର ଗାୟ ନିରବଧି ॥
ସେଇତ ଭରସା କରି ପ୍ରବଞ୍ଚକ ଜନ ।
ଶଠତା କରିୟା ନାମ କରଯେ ଗ୍ରହଣ ॥
କଷ୍ଟେର ସଂସାର ଛାଡ଼ି ବୈରାଗୀର ବେଶେ ।
କନକ କାମିନୀ ଆଶେ ଫିରେ ଦେଶେ ଦେଶେ ॥
ଭୁମି ତ ବଲେନ ପ୍ରଭୁ ମର୍କଟ-ବୈରାଗୀ ।

କାମିନୀ ସମ୍ଭାଷି ଯିବେ ଧର୍ମ ଗୃହତ୍ୟାଗୀ (୭) ।।

ନିଷ୍କପଟେ ନାମାଶ୍ରୟ ନା କଲେ ଏଇ ଅପରାଧ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ,

ବୈରାଗ୍ୟେର ଛଲେ କେହ ଗୃହେ କାଟେ କାଲ ।
ସମ୍ଭାଷ୍ୟ ନା ହୟ ସବ ବଣ୍ଟେର ଜଞ୍ଜାଲ ।।
ଗୃହେ ଥାକୁ ବନେ ଯାଉ ତାହେ ନାହି ଦୋଷ ।
ନିଷ୍କପଟେ କରୁକ୍ ନାମ ପାଇୟା ସନ୍ତୋଷ (୮)
ନାମବଲେ ପାପମତି ମହା ଅପରାଧ ।
ତାହାତେ ମଜିଲେ ହୟ ଭକ୍ତିତତ୍ତ୍ୱେ ବାଧ ।।

ନାମାଭାସୀ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ ଏଇ କପଟ-ଲୋକେର ସଙ୍ଗେ ଅପରାଧୀ ହନ,

ନାମାଭାସୀ ଜନେର କୁସଙ୍ଗ ଯଦି ହୟ ।
ତବେ ଏଇ ଅପରାଧ ଘଟିବେ ନିଶ୍ଚୟ ।।
ଶୁଦ୍ଧନାମୋଦୟ ଯାର ହୃଦୟେ ହଇବେ ।
ଏଇ ନାମ ଅପରାଧ ତାର ନା ଘଟିବେ ।।

ଶୁଦ୍ଧ ନାମାଶ୍ରିତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦଶବିଧ ଅପରାଧ ସ୍ପର୍ଶ କରେ ନା,

ଶୁଦ୍ଧନାମାଶ୍ରିତଜନେ ଅପରାଧ ଦଶ ।
କୋନରୂପେ କୋନ କାଲେ ନା କରେ ପରଶ ।।

---

୭ । ଛୋଟ ହରିଦାସଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧେ ପ୍ରଭୁ ମର୍କଟବୈରାଗୀଙ୍କର ଯେଉଁ ନିନ୍ଦା କରିଅଛନ୍ତି ତାହା ଚରିତାମୃତରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି । ବୈରାଗୀ ହୋଇ ଯେ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ଭାଷଣ କରନ୍ତି ସେ ମର୍କଟବୈରାଗୀ ।

୮ । ନାମାଶ୍ରିତ ଭକ୍ତ ଗୃହରେ ରହନ୍ତୁ କିମ୍ବା ବନକୁ ଯାଆନ୍ତୁ ତହିଁରେ କୌଣସି ବିଚାର ନାହିଁ । କାରଣ ଗୃହ ନାମାନୁଶୀଳନ ପକ୍ଷେ ଅନୁକୂଳ ହେଲେ ନ୍ୟାସାଶ୍ରମ ଅପେକ୍ଷା ଭଲ, କିନ୍ତୁ ନାମାନୁଶୀଳନର ପ୍ରତିକୂଳ ହେଲେ ଗୃହତ୍ୟାଗ କରିବା ବୈଷ୍ଣବଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ନାମାଶ୍ରିତଜନେ ନାମ ସଦା ରକ୍ଷା କରେ ।
ଅପରାଧ କଭୁ ତାର ନା ହଇତେ ପାରେ ॥
ଯତଦିନ ଶୁଦ୍ଧନାମ ନା ହୟ ଉଦୟ ।
ତତଦିନ ଅପରାଧ-ଆକ୍ରମଣେ ଭୟ ॥
ଅତଏବ ନାମାଶ୍ରୟୀ ଯଦି ଭାଲ ଚାୟ ।
ନାମ ବଳେ ପାପବୁଦ୍ଧି ହଇତେ ପଳାୟ ॥

ତତଦିନ ସାବଧାନେ ଅପରାଧ ପରିତ୍ୟାଗ କରା ଉଚିତ,

ଶୁଦ୍ଧନାମାଶ୍ରିତଜନ ସଙ୍ଗବଳ ଧରି (୧) ।
ଅପରାଧେ ସତର୍କତା ସର୍ବଦା ଆଚରି ॥
ଶୁଦ୍ଧନାମ ଯାର ମୁଖେ ତାର ଦୃଢ଼ ମନ ।
କୃଷ୍ଣ ହୈତେ ବିଚଳିତ ନହେ ଏକକ୍ଷଣ ॥
ଅତଏବ ନାମେ ବଳ ଯତଦିନ ନୟ ।
ତତଦିନ ଅପରାଧେ କରିବେକ ଭୟ ॥
ବିଶେଷ ଯତନେ ପାପବୁଦ୍ଧି ଦୂର କରି ।
ଅହର୍ନିଶି ମୁଖେ ବଲିବେକ ହରି ହରି ॥
ଶ୍ରୀଗୁରୁ କୃପାୟ ହବେ ସୁସମ୍ବନ୍ଧଜ୍ଞାନ ।

ଏଇ ଅପରାଧ ହଇଲେ ତାହାର ପ୍ରତିକାର,

କୃଷ୍ଣଭକ୍ତି କୃଷ୍ଣନାମ ତାହାତେ ବିଧାନ ॥

---

୧ । ସଙ୍ଗବଳ— ଶୁଦ୍ଧ ବୈଷ୍ଣବ ସଙ୍ଗବଳ ।

ଯଦ୍ୟପି ପ୍ରମାଦେ ନାମବଲେ ପାପବୁଦ୍ଧି ।
ଶୁଦ୍ଧ ବୈଷ୍ଣବେର ସଙ୍ଗେ କର ତାର ଶୁଦ୍ଧି ।।
ପାପବୁଦ୍ଧି ବାଟପାର ପଥେ ଆସି ଧରେ (୧୦) ।
ବିଶୁଦ୍ଧ ବୈଷ୍ଣବଗଣ ପଥରକ୍ଷା କରେ ।।
ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରେ ଡାକ ରକ୍ଷକେର ନାମ ଧରି ।
ପଳାଇବେ ବାଟପାର ଆସିବେ ପ୍ରହରୀ ।।
ଆଦରେ ବଲିବେ ଭାଇ ନାହି କର ଭୟ ।
ଆମିତ ରକ୍ଷକ ତବ ଶୁନ ମହାଶୟ ।।
କେବଲ ବୈଷ୍ଣବପଦ-ଦାସ୍ୟବ୍ରତ ଯାର ।
ହରିନାମ ଚିନ୍ତାମଣି ଗାୟ ସେଇ ଛାର ।।

ଇତି ଶ୍ରୀହରିନାମଚିନ୍ତାମଣୌ ନାମବଲେନ ପାପବୁଦ୍ଧିଦୋଷୋ
ନାମ ନବମପରିଚ୍ଛେଦଃ ।

ଦଶମ ପରିଚ୍ଛେଦ ।

ଶ୍ରଦ୍ଧାହୀନଜନେ ନାମୋପଦେଶ ।

ଅଶ୍ରଦ୍ଦଧାନେ ବିମୁଖେଽପ୍ୟଶୃଣ୍ୱତି
ଯଶ୍ଚୋପଦେଶଃ ଶିବନାମାପରାଧଃ ।

ଗଦାଇ ଗୌରାଙ୍ଗ ଜୟ ଜାହ୍ନବା ଜୀବନ ।
ସୀତାଦ୍ୱୈତ ଜୟ ଶ୍ରୀବାସାଦି ଭକ୍ତଗଣ ।।

---

୧୦ । ବାଟପାର — ପଥ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁମାନେ ଲୁଟ କରନ୍ତି ।

କରଯୁଡ଼ି ହରିଦାସ ବଲେନ ବଚନ ।
ଆର ନାମ ଅପରାଧ କରହ ଶ୍ରବଣ ॥

ନାମେ ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସକେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ବଲି, ତାହା ହଇଲେଇ ନାମେ ଅଧିକାର ହୟ,

ଯାହାର ହୃଦୟେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ନା ହଇଲ ଉଦୟ ।
ନାମ ନାହି ଶୁନେ ବହିର୍ମୁଖ ଦୁରାଶୟ ॥
ନାହି ଜନ୍ମେ ସେ ଜନାର ନାମେ ଅଧିକାର ।
ଶ୍ରଦ୍ଧାମାତ୍ର ଅଧିକାର ଏଇ ତତ୍ତ୍ୱସାର ॥
ସଦାଚାର ସତ୍କୁଲ ଜ୍ଞାନ ବଲ ବିଦ୍ୟାଧନ ।
ନାମେ ଅଧିକାର ହେତେ ନା ହୟ କାରଣ ॥
ନାମେର ମାହାତ୍ମ୍ୟେ ସେଇ ସୁଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ।
ଶାସ୍ତ୍ରମତେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ସେଇ ସର୍ବତ୍ର ପ୍ରକାଶ (୧) ॥

ଶ୍ରଦ୍ଧାହୀନ ଜନକେ ନାମ ଦିଲେ ନାମଅପରାଧୀ ହୟ,

ଶ୍ରଦ୍ଧା ନାହି ଜନ୍ମେ ଯାର ହରିନାମ ତାରେ ।
ସାଧୁଜନ ନାହି ଦେନ ବୈଷ୍ଣବ ଆଗାରେ ॥
ଶ୍ରଦ୍ଧାହୀନଜନ ଯଦି ହରିନାମ ପାୟ ।
ଅବଜ୍ଞା କରିବେ ମାତ୍ର ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ରେ ଗାୟ ॥
ଶୂକରକେ ଦିଲେ ରତ୍ନ ସେ ଚୂର୍ଣ୍ଣ କରିବେ ।
ବାନରକେ ଦିଲେ ରତ୍ନ ଛିଁଡ଼ିଯା ଫେଲିବେ ॥

---

୧ । କେବଳ କୃଷ୍ଣନାମ ଜୀବର ସର୍ବସ୍ୱ ଧନ । କୃଷ୍ଣନାମାଶ୍ରୟ କଲେ ସମସ୍ତ ଶୁଭ କର୍ମ୍ମ କୃତ ହୁଏ, ଏହିରୂପ ବିଶ୍ୱାସକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କହନ୍ତି । ଯାହାର ଏପରି ଶ୍ରଦ୍ଧା ହୋଇ ନାହିଁ ସେ ହରି ନାମରେ ଅଧିକାରୀ ନୁହେ ।

ଶ୍ରଦ୍ଧାହୀନ ଯେତସ୍ତୁ ନାମ ଅପରାଧ ମଧ୍ୟେ ।
ସର୍ବେ ସଙ୍ଗେ ଗୁରୁକେ ଅଭକ୍ତ ଶୀଘ୍ର କରେ ॥

ଶ୍ରଦ୍ଧାହୀନ ନାମ ପାଇବେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଲେ ତାହାଙ୍କ କିରୂପ ବ୍ୟବହାର କରା ଉଚିତ;—

ଶ୍ରଦ୍ଧା-ବିରହିତ ଜନ ଶଠତା କରିୟା ।
ହରିନାମ ମାଗେ ବୈଷ୍ଣବେର କାଛେ ଗିୟା ॥
ତାହାର ବଞ୍ଚନା-ବାକ୍ୟ ବୁଝି ସାଧୁଜନ ।
ହରିନାମ ନାହି ଦେନ ତାରେ କଦାଚନ ॥
ସାଧୁ ବଲେ ଓରେ ଭାଇ ଶାଠ୍ୟ ପରିହରି ।
ପ୍ରତିଷ୍ଠାଶା ଦୂରେ ରାଖି ନାମେ ଶ୍ରଦ୍ଧା କର (୧) ।
ନାମେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ହୈଲେ ନାମ ଅନାୟାସେ ପାବେ ।
ନାମେର ପ୍ରଭାବେ ଏ ସଂସାରେ ତ'ରେ ଯାବେ ॥
ଯତଦିନ ନାହି ତବ ନାମେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଭାଇ ।
ନାମ ଲଇତେ ତୋମାର'ତ ଅଧିକାର ନାଇ ॥
ଶ୍ରୀନାମମାହାତ୍ମ୍ୟ ସାଧୁଶାସ୍ତ୍ର ମୁଖେ ଶୁନ ।
ପ୍ରତିଷ୍ଠାଶା ଛାଡ଼ି ଦୈନ୍ୟ କରହ ଗ୍ରହଣ ॥

---

୧ । ମନେ ଭାବିଛ ନାମ ପାଇଲେ ପାପ କରିବାର ଭୟ ଆଉ ରହିବ ନାହିଁ । ସର୍ବଦା ହରିନାମ ଜପ କଲେ ମୋତେ ବୈଷ୍ଣବ ବୋଲି ସମସ୍ତେ ଦଣ୍ଡବତ ପ୍ରଣାମ କରିବେ ଓ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ନିକଟରୁ ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟ ହାସଲ କରି ପାରିବି । ପାପାଚରଣରୁ ମୋହର ଯେଉଁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ନଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି ତାହା ହରିନାମ ଗ୍ରହଣ କଲେ ପୁନଃସ୍ଥ ହେବ । ହରିନାମ ଫଳରେ ସଂସାରରେ ଅନେକ ସୁବିଧା ହେବ । ଏହି ସମସ୍ତ ଅଭିପ୍ରାୟ ନାମଗ୍ରହଣରେ ଶାଠ୍ୟ ।

ନାମେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ହ'ଲେ ତବେ ଗୁରୁ ମହାଜନ ।
ନାମ ଅର୍ପିବେନ ତାଇ ନାମ ମହାଧନ ॥
ଶ୍ରଦ୍ଧାହୀନଜନେ ଅର୍ଥ-ଲୋଭେ ନାମ ଦିୟା ।
ନରକେତେ ଯାୟ ନାମାପରାଧେ ମଜିୟା (*) ॥

ଏଇ ଅପରାଧେର ପ୍ରତିକାର,

ପ୍ରମାଦେ ଯଦ୍ୟପି ନାମ ଉପଦେଶ ହୟ ।
ଶ୍ରଦ୍ଧାହୀନେ ତବେ ଗୁରୁ ପାୟ ମହାଭୟ ॥
ବୈଷ୍ଣବସମାଜେ ତାହା କରି ବିଜ୍ଞାପନ ।
ସେଇ ଦୁଷ୍ଟଶିଷ୍ୟତ୍ୟାଗ କରେ ମହାଜନ ॥
ତାହା ନା କରିଲେ ଗୁରୁ ଅପରାଧକ୍ରମେ ।
ଭକ୍ତିହୀନ ଦୁରାଗ୍ରହ ହୟ ମାୟାଭ୍ରମେ ॥
ଅତଏବ ପ୍ରଭୁ ଯାରେ ଆଦେଶ କରିଲେ ।
ନାମ ପ୍ରଚାରତେ ତାରେ ଏଇ ଆଜ୍ଞା ଦିଲେ ॥

ଏବିଷୟେ ପ୍ରଭୁର ଆଜ୍ଞା,

ଶ୍ରଦ୍ଧାବାନ୍ ଜନେ କର ନାମ ଉପଦେଶ ।
ନାମମହିମାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ସର୍ବଦେଶ ॥

---

* । ନାମତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞ ବନ୍ଧୁବାବୁ ଯେ ଲିଖିଅଛନ୍ତି ସେ ଏଠ ଅତଏବ ଶ୍ରଦ୍ଧାହୀନ ଏହା ଜାଣି ଯେଉଁ ଲୋକ ଅର୍ଥ ଲୋଭରେ କିମ୍ବା ପ୍ରତିଷ୍ଠାବେଶରେ ଅପାତ୍ରରେ ହରିନାମ ଅର୍ପଣ କରନ୍ତି ସେ ନାମାପରାଧ କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଥମେ ଶିଷ୍ୟକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାବାନ୍ ମନେକରି ନାମାର୍ପଣ କଲେ ପରେ ଜାଣିଲେ ସେ ଶ୍ରଦ୍ଧାହୀନ ଓ ଶଠ । ତାହାହେଲେ ଗୁରୁ ଅବଶ୍ୟ ତାହାର ପ୍ରତିକାର କରିବେ ।

ଭକ୍ତସଂକୀର୍ତ୍ତନେ କର ଶ୍ରଦ୍ଧାର ପ୍ରଚାର ।
ଶ୍ରଦ୍ଧା ଲଭି ଜୀବ କରେ ସଦ୍‌ଗୁରୁ ବିଚାର ।।
ସଦ୍‌ଗୁରୁ ନିକଟେ କରେ ଶ୍ରୀନାମଗ୍ରହଣ ।
ଅନାୟାସେ ପାୟ ତବେ କୃଷ୍ଣ-ପ୍ରେମଧନ ।।
ନଶ୍ୱର, ବେଶ୍ୟା, ଶଠ ଆଦି ପାପାସକ୍ତଜନେ ।
ଛାଡ଼ାଇୟା ପାପମତି ହବେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଧନେ ।।
ସଶ୍ରଦ୍ଧ ହଇଲେ ହବେ ନାମ ଉପଦେଶ ।
ଏଇରୂପେ ନାମ ଦିଆ ତାର ସର୍ବଦେଶ ।।

ଏରୂପ ଅପରାଧେର ଫଳ,

ଇହା ନା କରିୟା ଯିନି ଦେନ ନାମଧନ ।
ସେଇ ଅପରାଧେ ତାଁର ନରକେ ପତନ ।।
ନାମ ପେୟେ ଶିଷ୍ୟ କରେ ନାମ-ଅପରାଧ ।
ତାହାତେ ଗୁରୁର ହୟ ଭକ୍ତିରସବାଧ ।।
ଏଇ ନାମ ଅପରାଧେ ଦୁହେଁ ଶିଷ୍ୟ ଗୁରୁ ।
ନରକେତେ ଯାୟ ଏଇ ଅପରାଧ ତରୁ ।।

ଅତେ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦିଆ ନାମ ଉପଦେଶ ଦିବେ,

ଜଗା ମାଧା ପ୍ରତି ତୁମି ମହା କୃପା କରି (୪)
ନାମେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦିଆ ନାମ ଦିଲେ ଗୌରହରି ।।

---

୪ । ଜଗଦାନନ୍ଦ ଓ ମାଧବାନନ୍ଦ ଦୁଇ ଭାଇ ଶ୍ରୀରାମପୁରର ରାୟବଂଶୀୟ ମହୋଦୟମାନଙ୍କର ପୂର୍ବପୁରୁଷ । ସେ ଦୁହେଁ ସେସମୟେ ଶ୍ରୀନବଦ୍ୱୀପ ମଣ୍ଡଳରେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ସେ-ଦୁହିଁଙ୍କୁ ମହାପାପୀ ଦେଖି ଜଗା ମାଧା କହୁଥିଲେ ।

ଅଦ୍ଭୁତ ଚୈତନ୍ୟ ତବ ସଙ୍ଗ ଜଗଜ୍ଜନ ।
ଶ୍ରଦ୍ଧାଯୁକ୍ତ କରୁକ ଅନୁକରଣ ଚରଣ ॥
ଭକ୍ତପାଦ ଭକ୍ତିତେ ବିନୋଦ ଯାହାର ।
ହରିନାମଚିନ୍ତାମଣି ଅଲଙ୍କାର ତାର ॥

ଇତି ଶ୍ରୀହରିନାମଚିନ୍ତାମଣୌ ଶ୍ରଦ୍ଧାହୀନଜନେ ନାମୋପଦେଶରୂପ ନାମାପରାଧ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଦଶମପରିଚ୍ଛେଦଃ ।

ଏକାଦଶ ପରିଚ୍ଛେଦ ।

ଅନ୍ୟ ଶୁଭକର୍ମେର ସହିତ ନାମକେ ତୁଲ୍ୟଜ୍ଞାନ ।

ଧର୍ମବ୍ରତତ୍ୟାଗହୁତାଦିସର୍ବ
ଶୁଭକ୍ରିୟାସାମ୍ୟମପି ପ୍ରମାଦଃ ॥

ଜୟ ଜୟ ଗୌରଚନ୍ଦ୍ର ନାମ ଅବତାର ।
ଜୟ ଜୟ ହରିନାମ ସର୍ବତତ୍ତ୍ୱସାର ।
ହରିଦାସ ବଲେ ପ୍ରଭୁ କର ଅବଧାନ ।
ଅନ୍ୟ ଶୁଭକର୍ମ୍ମ ନହେ ନାମେର ସମାନ ॥

ନାମେର ସ୍ୱରୂପ,

ତୁମିତ ଚିନ୍ମୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ତୋମାର ସ୍ୱରୂପ ।
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚିନ୍ମୟ ଏହି ତତ୍ତ୍ୱ ଅପରୂପ ।।

ସୁତରାଂ ଚିନ୍ମୟ ତବ ଶ୍ରୀବିଗ୍ରହ ହୟ ।
ନାମ ଧାମ ଲୀଳା ତବ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚିନ୍ମୟ ।।

ତବ ମୁଖ୍ୟ ନାମ ସବ ତୋମା ହ'ତେ ଅଭିନ୍ନ ।
ଜଡ଼ୀୟ ବସ୍ତୁର ନାମ ବସ୍ତୁ ହ'ତେ ଭିନ୍ନ ।।

ଭକ୍ତମୁଖେ ଏଇସେ ନାମ ଗୋଲୋକ ହଇତେ ।
ଆତ୍ମା ହ'ତେ ଦେହେ ବ୍ୟାପି ନାଚେ ଜିହ୍ୱାତେ ।।

ଏଇଜ୍ଞାନେ ନାମ ଲଇଲେ ହୟ ତବ ନାମ ।
ନାମେ ଜଡ଼ବୁଦ୍ଧି ଯାର ତାର ଦୁଃଖଗ୍ରାମ (୧) ।।

କୃଷ୍ଣପାଦ ଉପେୟ । ଅଧିକାର-ଭେଦେ ଉପାୟ ବହୁବିଧ ।

ତୋମାରେ ପାଇତେ ଶାସ୍ତ୍ର ଉପାୟ କହିଲ ।
ଅଧିକାର-ଭେଦେ ତାହା ନାନାବିଧ ହୈଲ (୨) ।।

---

୧ । ଯେଉଁମାନେ ମନେକରନ୍ତି କୃଷ୍ଣନାମ ମାୟିକ ଜଡ଼ଜନିତ ସେମାନେ ବହୁକାଳ ନରକ ଭୋଗ କରିବେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ସବସ୍ତ୍ରେ ସ୍ନାନ କରି ଶ୍ରୀବିଷ୍ଣୁ ସ୍ମରଣ କରା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

୨ । କୃଷ୍ଣପ୍ରାପ୍ତି ସକାଶେ ଅଧିକାର ଭେଦରେ କର୍ମ, ଜ୍ଞାନ ଓ ଭକ୍ତିର ଭେଦ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅବହିତ ହୋଇଅଛି । ନିତାନ୍ତ ଜଡ଼ାଧିକାରୀ ପକ୍ଷେ ଚିତ୍ତଶୋଧକ କର୍ମମୟୀ ବୁଦ୍ଧି । ନିତାନ୍ତ ମାୟାସକ୍ତଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଅଦ୍ୱୈତ ଜ୍ଞାନ । ସମସ୍ତ ଜୀବଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଶୁଦ୍ଧାଭକ୍ତି ଉପଦିଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି ।

କର୍ମ୍ମେର ସ୍ୱରୂପ । ଅନ୍ୟ ଶୁଭକର୍ମ ଜଡ଼ମୟ । ଉପେୟ ବସ୍ତୁ ଚିନ୍ମୟ,

ଜଡ଼ବୁଦ୍ଧିଜନ ଜଡ଼ଦ୍ରବ୍ୟକାଳାଶ୍ରୟେ ।
ତୋମାର ସାଧନ କରେ ଶମନେର ଭୟେ ॥
ଭୁଲିଛ ଅଭୟପଦ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ହର ।
ତୋମାର ଚରଣମାତ୍ର ଭବାର୍ଣ୍ଣବେ ତର ॥
ସେଇ ପଦଲାଭେ ଯତ ଉପାୟ ସକଲ ।
ଜଡ଼ଭାବାଶ୍ରୟେ ସବ ଜଡୀୟ ହଇଲ ॥
ଇଷ୍ଟାପୂର୍ତ୍ତି ଆର ମଙ୍ଗଳାଦିକପୁଣ୍ୟକର୍ମ୍ମ ।
ସ୍ନାନ, ହୋମ, ଦାନ, ଯୋଗ, ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମଧର୍ମ୍ମ ॥
ତୀର୍ଥଯାତ୍ରା-ବ୍ରତପିତୃକର୍ମ୍ମ ଧ୍ୟାନଜ୍ଞାନ ।
ଦୈବକର୍ମ୍ମ ତପଃ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତାଦି ବିଧାନ ॥
ସକଲଇ ଜଡୀୟ ଦ୍ରବ୍ୟ କାଲୟ ଆଶ୍ରୟ ।
ଉପାୟ ସ୍ୱରୂପେ ସଦା ଶୁଭକର୍ମ୍ମ ହୟ ॥
ଉପାୟ ଧରୟା ପାୟ ଉପେୟ ଚରମେ ।
ଅନିତ୍ୟ ଉପାୟ ଛାଡ଼େ ସିଦ୍ଧି ସମାଗମେ (କ) ॥
ପୂର୍ଣ୍ଣାନନ୍ଦ ଲାଭ ହୟ ମଙ୍ଗସିଦ୍ଧି ସାର ।
ଜୀବେର ଉପେୟ ତାହା ଶୁନ ସାରାତ୍ସାର ॥

ଶୁଭକର୍ମ ଉପାୟ,

ଜଡ଼ଦ୍ରବ୍ୟ କାଲ ହୟ ନଶ୍ୱରାନନ୍ଦମୟ ।

କ । ଭକ୍ତିସିଦ୍ଧି ଲାଭ ହଲେ ଜଡ଼ୀୟ କର୍ମ୍ମାଦି ସହଜରେ ଦୂର ହୟ ।

କୌଶଲେ ଜୀବେର ତାହେ ଜୟ ସିଦ୍ଧି ହୟ (୪) ॥
ଅତଏବ ଶୁଭକର୍ମ୍ମ ସକଲଇ ଉପାୟ ।
ଉପେୟ ଚରମସିଦ୍ଧି ପ୍ରେମରୂପେ ଭାୟ ॥

ତାହାତେଓ ଉପେୟପ୍ରାପ୍ତି ବିଳମ୍ବ ସିଦ୍ଧ,

ସର୍ବ୍ବ ଶୁଭକର୍ମ୍ମେ ସିଦ୍ଧି ବିଲମ୍ବେ ଉଦୟ ।
ଉପେୟ ଉପାୟେ ବ୍ୟବଧାନହେତୁ ହୟ (୫) ॥

ସାଧ୍ୟକାଳେ ହରିନାମ ଉପାୟ ସ୍ୱରୂପେ ହଇୟାଛେନ,

ହରିନାମ ଏ ଜଗତେ ହଲେ କୃପା କରି ।
ସିଦ୍ଧିଲାଭେ ଶିଷ୍ଟ ଜୀବ ଲଇଲେକ ବରି ॥
ଉପାୟ ହଇଲ ନାମ ଶାସ୍ତ୍ରେର ସମ୍ମତ ।
ଅନ୍ୟ ଶୁଭକର୍ମ୍ମମଧ୍ୟେ ହଇଲ ଗଣିତ ॥
ସର୍ବ୍ବେଶ୍ୱର ବିଷ୍ଣୁ ଯେନ ବ୍ରହ୍ମା-ଶିବସନେ ।
ଦେବତା ଲକ୍ଷଣେ ଗଣ୍ୟ ହଇଲ ତ୍ରିଭୁବନେ ॥

ନାମ ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱ । ମାୟାବାଦୀ ଅପରାଧିଗଣେ ଅନ୍ୟ ଶୁଭକର୍ମ୍ମେର ସହିତ ନାମକେ ଏକଇ ମନେ କରେନ,

ନାମେର ସ୍ୱରୂପ ହୟ ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱମୟ ।
ଜଡଗନ୍ଧ ଶୁଦ୍ଧ ନାମେ କଭୁ ନାହି ରୟ ॥

---

୪ । ବଦ୍ଧଜୀବ ଜଡ଼ୀୟ ବ୍ୟାପାର ଛାଡ଼ି ରହିପାରେ ନାହିଁ । ତାହାର ସବୁ କର୍ମ୍ମ ଓ ଚିନ୍ତାରେ ଜଡ ମିଶ୍ରିତ ଅଛି । ସେହି ଜଡ଼ ମଧ୍ୟରେ ଚିଦ୍‌ଗତ ଶୁଦ୍ଧ ରତ୍ନିର ଅନ୍ୱେଷଣ ଦ୍ୱାରା କର୍ମ୍ମାଦିର କୌଶଳ ।

୫ । ଉପେୟ—ପ୍ରେମ, ଉପାୟ—ଜଡୀୟ ବ୍ୟାପାର ହେଲେ ଏହି ଦୁହିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବହୁତ ବ୍ୟବଧାନ ହେଲା ।

ଜଡୀଭୂତଜୀବ ନାମେ ଜଡଭ୍ରାବଦାନେ ।
ଅନ୍ୟଶୁଭକର୍ମ୍ମ ସହ ଏକ କରି ମାନେ (୬) ।।
ମାୟାବାଦ ହେତେ ଏଇ ନାମ ଅପରାଧ ।
ଯାହାର ଦୌରାତ୍ମ୍ୟେ ସଦା ହୟ ଭକ୍ତିବାଧ ।।

ନାମେର ଉପାୟତ୍ୱ ସତ୍ତ୍ୱେଓ ଉପେୟତ୍ୱ,

କୃଷ୍ଣନାମ ହୟ ପ୍ରଭୁ ଚୈତନ୍ୟତତ୍ତ୍ୱ ।
ଉପେୟ ବା ସର୍ବ୍ବ ଫଲ ଯାହାର ମହତ୍ତ୍ୱ ।।
ଉପାୟ ହଇୟା ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ଧରାତଲେ ।
ଉପେୟ ଉପାୟ, ଐକ୍ୟ ସର୍ବ୍ବଶାସ୍ତ୍ରେ ବଲେ ।।
ଅଧିକାରଭେଦେ ଯେନ ଉପାୟ ସ୍ୱରୂପ ।
ତଥାଇ ଉପେୟ, ଅନ୍ୟେ ବଡ଼ ଅପରୂପ (୭) ।

ଶୁଭକର୍ମ୍ମ ଗୌଣୋପାୟ, ନାମ ମୁଖ୍ୟୋପାୟ,

ଅତଏବ ଉପାୟ ଦ୍ୱିବିଧ ଗୁଣଧାମ ।
ଗୌଣୋପାୟ ଶୁଭକର୍ମ୍ମ ମୁଖ୍ୟୋପାୟ ନାମ (୮) ।।

---

୬ । ଜଡ଼ୀଭୂତ ଜୀବ, ଚିତ୍‌ସ୍ୱରୂପ ଜୀବ ଅବିଦ୍ୟାଭ୍ରମରେ ଆପଣାକୁ ଜଡ଼ୀଭୂତ ମଣେକରେ।

୭ । ଅଧିକାରଭେଦେ ଅର୍ଥାତ୍ ଯାବତ୍ ଜୀବର ଅଧିକାର ନ ହୁଏ ତାବତ୍ ନାମକୁ ଉପାୟ ମନେକରି ଅପ୍ରାକୃତରୂପ ଉପେୟକୁ ସାଧନ କରିବ ।

୮ । ନାମ ଉପାୟ ମଧ୍ୟରେ ଗଣିତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ମୁଖ୍ୟଉପାୟ । ଅନ୍ୟ ଶୁଭକର୍ମ୍ମ ସବୁ ଗୌଣ ଉପାୟ ମଧ୍ୟରେ ପରିଗଣିତ ହୁଏ । ଏହିତକୁ ବୁଝିପାରିଲେ ଅନ୍ୟ ଶୁଭକର୍ମ୍ମ ଠାରୁ ନାମ ବିଲକ୍ଷଣ ବୋଲି ପ୍ରତୀତ ହୁଏ ।

ନାମେର ଅଚିନ୍ତ୍ୟତ୍ୱ,

ଅତଏବ ଶାସ୍ତ୍ରେ ଯତ ଅନ୍ୟ ଶୁଭକର୍ମ ।
ତାହାସମ ନହେ ଏଇ ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ରମର୍ମ ॥
ସରଳହୃଦୟେ ଯବେ କୃଷ୍ଣନାମ ଗାୟ ।
ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ସୁଖ ଅପି ଚିତ୍ତକେ ନାଚାୟ ॥
ସେଇ ସୁଖ କୃଷ୍ଣନାମସ୍ୱଭାବ-ଜନିତ ।
ଅମୃତଓ ଅମୃତୀଭା ନାହି ଯାରପର ॥

ସଜ୍ଞାନକୈବଲ୍ୟସୁଖ ଅନନ୍ତସୁଖେର ଛାୟାମାତ୍ର,

ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନେ ଯୋଗେ ଯେ ଆନନ୍ଦ ବୈଭବ ।
ଜଡ଼େର ବିଚ୍ଛେଦ ସଙ୍ଗ ଛାଡ଼ା ଅନୁଭବ ॥
ଅଭେଦ୍ୟ କୈବଲ୍ୟସୁଖ ତୁଚ୍ଛ ବଲି ଜାନ ।
କୃଷ୍ଣନାମାନନ୍ଦସୁଖ ଭୂମା ବଲି ମାନ ॥

ଅନ୍ୟ ଶୁଭକର୍ମ ହଇତେ ନାମେର ବୈଲକ୍ଷଣ୍ୟ,

ସାଧନକାଳେତେ ନାମ ଉପାୟ ସ୍ୱରୂପ ।
ସିଦ୍ଧିକାଳେ ଉପେୟ ସେ ଏଇ ଅପରୂପ ॥
ଉପାୟସ୍ୱରୂପ ନାମେ ଉପେୟତ୍ୱ ସିଦ୍ଧ ।
ଅନ୍ୟ ଶୁଭକର୍ମେ ଐଛେ ନହେତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ॥
ଅନ୍ୟ ଶୁଭକର୍ମ ଯତ ସବ ଜଡ଼ାଶ୍ରିତ ।
ନାମତ ଚିନ୍ମୟ ସଦା ସ୍ୱତଃଦିବ୍ୟୋଦିତ ॥
ସାଧନ କାଲେଓ ନାମ ଶୁଦ୍ଧ ସୁନିର୍ମ୍ମଳ ।
ସାଧକେର ଅନର୍ଥେତେ ଦେଖାୟ ସମଲ ॥

ସାଧୁ ସଙ୍ଗେ ନାମ ଲୈଲେ ଲଜ୍ଜା ବୃଦ୍ଧି ପାୟ ।
ଅନର୍ଥ ନିଃଶେଷ ହୈଲେ ଶୁଦ୍ଧ ନାମ ପାୟ ॥
ଅନ୍ୟ ଶୁଭକର୍ମୀ କରେ ତ୍ୟଜିୟା ଉପାୟ ।
ଉପେୟ ପରମ ଭାବ ଚରମେ ଆଶ୍ରୟ ॥
କିନ୍ତୁ ନାମାଶ୍ରୟୀ ଜନ ନାମ ନାହି ତ୍ୟଜେ ।
ନାମେର ଶୁଦ୍ଧତା ମାତ୍ର ସିଦ୍ଧିକାଲେ ଭଜେ ॥
ଅନ୍ୟ ଶୁଭକର୍ମ ହୈତେ ଅତି ବିଲକ୍ଷଣ ।
ନାମେର ସ୍ୱରୂପ ହୟ ଅପୂର୍ବ୍ବ ଲକ୍ଷଣ ॥
ସାଧନ ଦଶାୟ ଏଇ ବିଲକ୍ଷଣ ଜ୍ଞାନ ।
ଗୁରୁ କୃପା ହୈତେ ହୟ ବେଦେର ପ୍ରମାଣ (୧) ॥
ସାଧନ ଦଶାୟ ଯିନ ଏଇ ଜ୍ଞାନ ହୀନ ।
ନାମ ଅପରାଧୀ ତିଁହ ଅତି ଅର୍ବ୍ବାଚୀନ ॥
ନାମ ସର୍ବ୍ବୋପରି ନାମ ତୁଲ୍ୟ କିଛୁ ନୟ ।
ଏ ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ କରି ଯେଇ ନାମ ଲୟ ॥
ଅଚିରେ ତାଁହାତେ ହୟ ଶୁଦ୍ଧ ନାମୋଦୟ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣାନନ୍ଦ ନାମ ରସ କରେନ ଆଶ୍ରୟ ॥

---

୧ । ଶ୍ରଦ୍ଧା ହେଲେ ସାଧୁ ସଙ୍ଗ ହୁଏ । ସାଧୁ ସଙ୍ଗରୁ ଭଜନ କ୍ରିୟା । ଭଜନ କରୁ କରୁ ସର୍ବ୍ବାନର୍ଥନିବୃତ୍ତି ହୁଏ । ଅନର୍ଥନିବୃତ୍ତି ଯେଉଁ ପରିମାଣରେ ହୋଇଥାଏ ସେହି ପରିମାଣରେ ନାମର ଶୁଦ୍ଧତା ଉଦୟ ହୁଏ ଏବଂ ନିଷ୍ଠାଦି କ୍ରମେ [illegible] ଉଦୟ ହୁଏ । ଗୁରୁ କୃପାରୁ ଏହି ତତ୍ତ୍ୱ ସାଧନ କାଳରେ ଜାଣିବା ବିଶ୍ୱାସ କରିବା ଉଚିତ । ନତୁବା ନାମାପରାଧ ଅନର୍ଥ ବୃଦ୍ଧି ହେବ ।

ଏଇ ଅପରାଧେର ପ୍ରତିକାର,

ତାହାତେ ଯଦ୍ୟପି ଅନ୍ୟ ଶୁଭକର୍ମ୍ମ ସନେ ।
ନାମେ ସମବୁଦ୍ଧି ହୟ ଦୁଷ୍କୃତ ବନ୍ଧନେ ॥ (୧୦)
ସେ ଦୁଷ୍କୃତ କ୍ଷୟ ଲାଗି କରିବେ ଯତନ ।
ନାମେ ଶୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧି ପାବେ, ପାବେ ପ୍ରେମଧନ ॥
ଅନ୍ତ୍ୟଜ ଗୃହସ୍ଥ ଶୁଦ୍ଧ ନାମପରାୟଣ ।
ତାଁର ପଦଧୂଲି ଦେହେ କରିବେ ମ୍ରକ୍ଷଣ (୧୧) ॥
ଖାଇବେ ଅଧରାମୃତ ପିବେ ପଦଜଲ ।
ତବେ ଶୁଦ୍ଧ ନାମେ ମତି ହଇବେ ନିର୍ମ୍ମଲ ॥
କାଲିଦାସେ ଏଇରୂପେ ଦୁଷ୍କୃତ ଖଣ୍ଡନ ।
ପୁନଃ ତବ କୃପା ପ୍ରାପ୍ତି ଗାୟ ଜଗଜ୍ଜନ ॥
ଆମି ଜଡ଼ ବୁଦ୍ଧି ନାଥ ନାମ ମାଗି ଗାଇ ।
ନାମ ଚିନ୍ତାମଣି ତତ୍ତ୍ୱ କଭୁ ନାଇ ପାଇ ॥

ହରିଦାସ ଠାକୁରେର ନାମ ବିଷୟେ ନିଷ୍ଠା,

କୃପା କର ନାମ ରୂପେ ଆମାର ଜିହ୍ୱାୟ ।
ନରନ୍ତର ନାଚ ପ୍ରଭୁ ଧରି ତବ ପାୟ ॥

---

୧୦ । ବୈଷ୍ଣବ ଅପରାଧରୁ ଏହି ଦୁଷ୍କୃତ ହୁଏ । ଏହି ଫଳରେ ଜୀବର ନାମ ସମ୍ବନ୍ଧେ ମାୟାବାଦ ଦୋଷରେ ରୁଚି ଜନ୍ମେ । ସାଧୁସଙ୍ଗ କରି ସେହି ଦୁଷ୍କୃତ କ୍ଷୟ କଲେ ନାମରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ହେବ ।

୧୧ । ବୈଷ୍ଣବଙ୍କ ଠାରେ ଜାତି ବୁଦ୍ଧି ନ କରି ଶୁଦ୍ଧ ନାମ ପରାୟଣ ସାଧୁଙ୍କର ପଦଧୂଳି ଦେହରେ ଭକ୍ତିପୂର୍ବକ ମ୍ରକ୍ଷଣ କରିବ ।

ସ୍ୱର୍ଗ ଇହାଁ ଲଓ ଯାଁହା ତବ ଇଚ୍ଛାମତ ।
ଯାଁହା ସ୍ୱର୍ଗ ଦେହ ମୋରେ କୃଷ୍ଣନାମାମୃତ (୧୨)
ଜଗଜ୍ଜନେ ନାମ ଦିତେ ତବ ଅବତାର ।
ଜଗଜ୍ଜନ ମାଝେ ମୋରେ କର ଅଙ୍ଗୀକାର ॥
ଅମିତ ଅଧମ ତୁମି ଅଧମତାରଣ ।
ଉଭୟେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଏଇ ପତିତପାବନ ।
ଅଚ୍ଛେଦ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ଏଇ ତୋମାର ଆମାୟ ।
ଯାର ବଲେ ନାମାମୃତ ଏ ଅଧମ ଚାୟ ॥

କଲିଯୁଗେ ନାମ କେନ ଯୁଗଧର୍ମ ହଇଲେନ,

କଲିଯୁଗେ ସୁଦୁଃସାଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଶୁଭକର୍ମ ।
ଅତଏବ ନାମ ଆସି ହଇଲ ଯୁଗଧର୍ମ (୧୩) ॥
ହରିଦାସ ଭକ୍ତିବିନୋଦ ଯେ ଜନ ।
ହରିନାମ ଚିନ୍ତାମଣି ଗାୟ ଅକିଞ୍ଚନ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ହରିନାମ ଚିନ୍ତାମଣୌ ଅନ୍ୟ ଶୁଭକର୍ମଣା ସହ ନାମ୍ନଃ ତୁଲ୍ୟଜ୍ଞାନରୂପ
ଅପରାଧ ବର୍ଣ୍ଣନୋ ନାମ ଏକାଦଶପରିଚ୍ଛେଦଃ ।

---

୧୨ । ଇହାଁ "ଜଡ ଜଗତରେ । 'ଯାଁହା" ଚିତ୍ଜଗତରେ

୧୩ । ନାମ ସର୍ବକାଳରେ ସର୍ବୋତ୍ତମ ଧର୍ମ ଅଟେ କିନ୍ତୁ କଳିକାଳରେ ଅନ୍ୟ ଧର୍ମର ଭରସା ନ ଥିବାରୁ ନାମ ଯୁଗଧର୍ମରୂପେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଜଗଜ୍ଜୀବର ଦୁଃଖମୋଚନ କରୁଅଛି ।

ଦ୍ୱାଦଶ ପରିଚ୍ଛେଦ

ନାମାପରାଧ—ପ୍ରମାଦ ।

ପ୍ରମାଦଃ

ଜୟ ଜୟ ମହାପ୍ରଭୁ ଜୟ ଭକ୍ତଗଣ ।
ଯାଁଦେର ପ୍ରସାଦେ କରି ନାମସଂକୀର୍ତ୍ତନ ॥

ପ୍ରମାଦ ନାମକ ଅପରାଧ

ହରିଦାସ ବଲେ ପ୍ରଭୁ ହେତା ସନାତନେ (୧)
ଆର ତ ଗୋପାଲଭଟ୍ଟେ ଦକ୍ଷିଣ ଭ୍ରମଣେ ॥
ଶିଖାଇଲେ ଅପ୍ରମାଦେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭଜନ ।
ପ୍ରମାଦକେ ଅପରାଧେ କରିଲେ ଗଣନ ॥
ଅନ୍ୟ ଅପରାଧ ତ୍ୟଜି ସଦା ନାମ ଲୟ ।
ତବୁ ନାମେ ପ୍ରେମ ନାହି ହୟତ ଉଦୟ ॥
ତବେ ଜାନ ପ୍ରମାଦ ନାମେତେ ଅପରାଧ ।
ପ୍ରେମଭକ୍ତି ସାଧନେତେ କରିତେଛେ ବାଧ ॥

ଅନବଧାନକେଇ ପ୍ରମାଦ ବଲେ,

ପ୍ରମାଦ ଅନବଧାନ ଏଇ ମୂଳ ଅର୍ଥ ।
ଇହା ହୈତେ ଘଟେ ପ୍ରଭୁ ସକଲ ଅନର୍ଥ ॥

---

୧ । ଶ୍ରୀସନାତନଙ୍କୁ ପ୍ରଭୁ କହୁଥିଲେ—"ଏକ ଅଙ୍ଗ ସାଧେ କେହ ସାଧେ ବହୁ ଅଙ୍ଗ । ନିଷ୍ଠା ହୈତେ ଉପଜୟ ପ୍ରେମେର ତରଙ୍ଗ ।" ପ୍ରମାଦ ବା ଅନବଧାନ ପରିତ୍ୟାଗପୂର୍ବକ ସାଧନରେ ନିଷ୍ଠା ଜନ୍ମେ ।

ତିନ ପ୍ରକାର ଅନବଧାନ,

ଔଦାସୀନ୍ୟ, ଜାଡ୍ୟ ଆର ବିକ୍ଷେପ ଏ ତିନ (୧) ।
ପ୍ରକାର ଅନବଧାନ ବୁଝିବେ ପ୍ରମାଣ ।।

ଅନୁରାଗ ନା ହୁଓୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାମ ଗ୍ରହଣେ ଯତ୍ନେର ଆବଶ୍ୟକତା,

କୋନ ଭାଗ୍ୟେ କୋନ ଜୀବେର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଯଦି ହୟ ।
ତବେ ଚିନ୍ତ ହରିନାମ ଗ୍ରହଣ କରୟ ।।
ଯତ୍ନ କରି ସ୍ମରେ ନାମ ସଂଖ୍ୟାର ସହିତ ।
ତବେ ନାମେ ଅନୁରାଗ ହୟତ ଉଦିତ (୩) ।।
ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନୁରାଗ ନା ହୟ ଉଦୟ ।
ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯତ୍ନ କରି ନାମ ସଦା ଲୟ ।।

ଯତ୍ନାଭାବେ ସାଧକେର ଚିତ୍ତଶୁଦ୍ଧିର ହୟ ନା,

ନିସର୍ଗତଃ ଲୋକ ସବ ବିଷୟେ ଆସକ୍ତ ।
ସ୍ମରିତକାଲେ ବିଷୟ ଅନ୍ତରେ ଅନୁରକ୍ତ (୪) ।।
ଛୁଟି ଯାୟ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନେ ନାମେ ଉଦାସୀନ ।
ନାମେ ଚିତ୍ତ ଲଗ୍ନ ନହେ ଜପେ ପ୍ରତିଦିନ ।।

---

୧ । ସାଧନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଔଦାସୀନ୍ୟ ଅର୍ଥାତ୍ ନିଷ୍ଠାର ଅଭାବ । ଜାଡ୍ୟ ଅର୍ଥାତ୍ ଆଳସ୍ୟ, ବିକ୍ଷେପ ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ୟ ବିଷୟରେ ମନୋନିବେଶ ।

୩ । ତୁଳସୀମାଳାରେ ସଂଖ୍ୟା ରଖି ନାମ କଲେ କ୍ରମଶଃ ସଂଖ୍ୟାବୃଦ୍ଧି ଅଭିଳାଷ ହୁଏ ।

୪ । ବିଷୟ ଅନ୍ତରେ—ଅନ୍ୟ ବିଷୟରେ ।

ଚିତ୍ତ ଏକପଦେ ଆର ଅନ୍ୟପଦେ ନାମ ।
ତାହାର ମଙ୍ଗଳ କିସେ ହୟ ଗୁଣଧାମ ॥
ଲକ୍ଷନାମ ହୈଲ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂଖ୍ୟା ମାତ୍ର ଗଣି ।
ହୃଦୟେ ନହିଲ ରସ ବନ୍ଧୁଗୁଣମଣି ॥
ଏଇ ତ ଅନବଧାନ ଦୋଷେର ପ୍ରକାର ।
ବିଷୟୀ ହୃଦୟେ ପ୍ରଭୁ ବଡ଼ ଦୁର୍ନିବାର ॥

ଯତ୍ନ କରିବାର ବିଧି

ସାଧୁ ସଙ୍ଗେ ସ୍ୱକାଲ ଶ୍ରଦ୍ଧାଯୁକ୍ତ ହୟ ।
ନିର୍ଜନେ ଲଇଲେ ଏଇ ନାମ ଦୋଷ ଯାୟ (୫)
କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଚିତ୍ତ ହୟ ସ୍ଥିର ।
ନିରନ୍ତର ନାମରସେ ହୟତ ଅଧୀର ॥
ତୁଳସୀର ସନ୍ନିକଟେ କୃଷ୍ଣଲୀଳା ସ୍ଥାନେ ।
ସାଧୁ ସନ୍ନିଧାନେ ବସି ସାତ୍ତ୍ୱତ ବିଧାନେ (୬)

---

୫ । ପ୍ରଥମେ ଏକଦଣ୍ଡ ଏହିରୂପ ନିୟମ କରି କୌଣସି ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ନିର୍ଜନରେ ନାମ ଆରମ୍ଭ କରିବ । ସେଥିରେ କ୍ରମଶଃ ସାଧୁଙ୍କର ଭାବ ଦେଖି ତାହା ଅନୁକରଣ କରିବାକୁ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ ଔଦାସୀନ୍ୟ ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ସ୍ପୃହା ହେବ ।

୬ । ସାତ୍ତ୍ୱତ ବିଧାନେ—ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ସାଧୁମାନେ ଯେଉଁ ବିଧାନରେ ଭଜନାନନ୍ଦ ଭୋଗ କରି ଅଛନ୍ତି ସେହି ବିଧାନରେ । ଏକଦଣ୍ଡରୁ ଦୁଇଦଣ୍ଡ କ୍ରମଶଃ ଚାରିଦଣ୍ଡ । କ୍ରମେ ଲକ୍ଷ ଏବଂ ଅବଶେଷରେ ତିନିଲକ୍ଷ ନାମ ସ୍ମରଣ ବୃତ୍ତି ସ୍ୱଭାବତଃ ହୋଇ ପଡ଼ି

କ୍ରମେ କାଲବୃଦ୍ଧି କର ସେଇ ନାମ ସ୍ମରେ ।
ଅତି ଶୀଘ୍ର ବିଷୟେର ଛନ୍ଦ ହଇବେ ତରେ ॥

ଅନ୍ୟ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଏଇରୂପ କରିଲେ ଔଦାସୀନ୍ୟରୂପ ଅନବଧାନ ହୟ ନା,

ଅଥବା ନିର୍ଜ୍ଜନେ ବସି ଦ୍ୱାର ସଂରୁଦ୍ଧି ।
ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପିଧାନ କରି ନାମେ କରେ ମତି (୭) ॥
ସତ୍ୱରେ ନାମେତେ ନିଷ୍ଠା ରୁଚି କ୍ରମେ ହୟ ।
ଔଦାସୀନ୍ୟ ଦୋଷ ତାର କ୍ରମେ ହୟ କ୍ଷୟ ॥

ଜାଡ୍ୟଜନିତ ଅନବଧାନ ଲକ୍ଷଣ,

ଜାଡ୍ୟ ଯେ ଅନବଧାନ ଅଲସେର ମନେ ।
ତାହେ ରୁଚି ନାହି ହୟ ଶ୍ରୀନାମ ଗ୍ରହଣେ ।
ସ୍ମରିକାଲେ ପୁନଃ ଶୀଘ୍ର ବିରାମେ ପ୍ରୟାସ ।
ଏଇ ଦୋଷେ ନାମ ରସ ନା ହୟ ପ୍ରକାଶ ॥
ଅନ୍ୟ କାଯେ ବୃଥା କାଲ ନା ହୟ ଯାପନ ।
ସାଧୁଗଣ ଇହା ଚିନ୍ତି ସ୍ମରେ ଅନୁକ୍ଷଣ । (୮) ॥
ନାମ ସ୍ମରେ ରସେ ମଜେ ଅନ୍ୟ ନାହି ଶ୍ରୟ ।
ସେଇରୂପ ସାଧୁସଙ୍ଗେ ଏଇ ଦୋଷ ଯାୟ ॥

---

୭ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପିଧାନ କରି—ନିର୍ଜ୍ଜନ ସ୍ଥାନରେ ଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ କରି ଅଥବା ବସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ଚକ୍ଷୁ କର୍ଣ୍ଣ ଢାକିକା ଅବୃତ କରି ସାଧନ କରିବ ।

୮ । ଅବ୍ୟର୍ଥକାଲତ୍ୱ ଧର୍ମ୍ମ (ବୃଥା ସମୟ ନଷ୍ଟ ନ କରିବା) ସାଧୁଙ୍କ ଚରିତ୍ରରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ତାହା ଅନୁକରଣ କରିବ ।

ଅନ୍ୱେଷିୟା ସେଇରୂପ ସାଧୁସଙ୍ଗ କରେ ।
ତଦନୁକରଣେ ଚିତ୍ତ ଜାଡ୍ୟ ପରିହରେ (୯) ॥
ଅବ୍ୟର୍ଥ କାଲତ୍ୱ ଧର୍ମ ସାଧୁର ଚରିତ ।
ଦେଖିଲେ ତାହାତେ ରୁଚି ହଇବେ ନିଶ୍ଚିତ ॥
ମନେ ହବେ ଆହା କବେ ଇହାଁର ସମାନ ।
ସ୍ମରିବ ଗାଇବ ନାମ ହୟେ ଭାଗ୍ୟବାନ ॥
ସେଇତ ଉତ୍ସାହ ଆସି ଅଲସେର ମନେ ।
ଜାଡ୍ୟ ଦୂର କରେ କୃଷ୍ଣ ନାମେର ସ୍ମରଣେ ॥
ମନେ ହବେ ଆଜ ଲକ୍ଷ ନାମ ଯେ କରିବ ।
କ୍ରମେ କ୍ରମେ ତିନ ଲକ୍ଷ ନାମ ଯେ ସ୍ମରିବ ॥
ମହାଗ୍ରହ ହବେ ଚିତ୍ତେ ନାମେର ସଂଖ୍ୟାୟ ।
ଅଚିରେ ଯାଇବେ ଜାଡ୍ୟ ସାଧୁର କୃପାୟ ॥

ବିକ୍ଷେପଜନିତ ଅନବଧାନ ଲକ୍ଷଣ,

ବିକ୍ଷେପ ହଇତେ ଯେଇ ପ୍ରମାଦ ଉଦୟ ।
ବହୁଯତ୍ନେ ସେଇ ଅପରାଧ ହୟ କ୍ଷୟ ॥
କନକ କାମିନୀ ଆର ଜୟ ପରାଜୟ ।
ପ୍ରତିଷ୍ଠାଶା ଶାଠ୍ୟ ବୃତ୍ତି ତାହାର ନିଲୟ (୧୦) ॥

---

୯ । ଦଶ୍ରବ ସାଧୁ ଭକ୍ତ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ନାନା ଦେଶରେ ଅନ୍ୱେଷଣ କରି ସେରୂପ ସାଧୁସଙ୍ଗ କରିବ ।

୧୦ । ତାହାର ନିଲୟ—ସେହି ଜାଡ୍ୟର ବାସସ୍ଥାନ

ଏ ସବ ଅବୃଷ୍ଟି ହୃଦେ ହଇଲ ଉଦୟ (୧୧) ।
ନାମେତେ ଅନବଧାନ ସ୍ୱଭାବତଃ ହୟ ॥

ବିକ୍ଷେପ ତ୍ୟାଗେର ଉପାୟ,

କ୍ରମେ କ୍ରମେ ସେଇ ସବ ଚିନ୍ତା ପରିହାରେ ।
ଯତବେ ସୌଭାଗ୍ୟବାନ ବୈଷ୍ଣବ ଆଗାରେ (୧୨) ।
ପ୍ରଥମେତେ ହରିଦିନେ ଭୋଗଚିନ୍ତା ତ୍ୟଜ (୧୩) ।
ସାଧୁସଙ୍ଗେ ଶ୍ରୀହଦିନ ହରିନାମ ଭଜ ॥
ହରିକ୍ଷେତ୍ରେ ହରିଦାସ ହରିଶାସ୍ତ୍ର ଲୟେ (୧୪) ।
ଉତ୍ସବେ ମଜିବେ ସୁଖେ ପରମ ନିର୍ଭୟେ ॥
କ୍ରମେ ଭକ୍ତିବଲେ ମନେ କରିବେ ବର୍ଜ୍ଜନ ।
ହରିକଥା ମହୋତ୍ସବେ ମଜାଇୟା ମନ ॥
ଶ୍ରେଷ୍ଠରସ କ୍ରମେ ଚିତ୍ତେ ହଇବେ ଉଦୟ ।
ଜଡ଼େର ନିକୃଷ୍ଟ ରସ ଛାଡ଼ିବେ ନିଶ୍ଚୟ ॥
ମହାଜନ ମୁଖେ ହରିସଙ୍ଗୀତ ଶ୍ରବଣେ ।
ମୁଗ୍ଧ ହବେ ମନଃକର୍ଣ୍ଣ ରସ ଆସ୍ୱାଦନେ ॥

---

୧୧ । ଅବୃଷ୍ଟି—ଅବର୍ଷଣ

୧୨ । ଯତବେ—ଯତ୍ନ କରବ

୧୩ । ହରିଦିନ—ହରିବାସର, ଏକାଦଶୀ ଜନ୍ମତ୍ରୀ ପ୍ରଭୃତ ଦିବସ ।

୧୪ । ହରିକ୍ଷେତ୍ର—ଶ୍ରୀନବଦ୍ୱୀପ, ବୃନ୍ଦାବନ, ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଇତ୍ୟାଦ । ହରିଦାସ—ରୂପାନୁଗ ଶୁଦ୍ଧ ବୈଷ୍ଣବବୃନ୍ଦ । ହରିଶାସ୍ତ୍ର—ଶ୍ରୁତି, ଗୀତା, ଭାଗବତ, ବୈଷ୍ଣବ—ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ସମୂହ ।

ନିକୃଷ୍ଟ ବିଷୟସ୍ପୃହା ହଇବେ ବିଗତ ।
ନାମଗାନେ ଚିତ୍ତ ସ୍ଥିର ହବେ ଅବିରତ ॥
ଅତଏବ ବହୁ ଯତ୍ନେ ଏ ପ୍ରମାଦ ତ୍ୟଜେ ।
ସ୍ଥିର ଚିତ୍ତେ ନାମରସେ ଚିଦାନନ୍ଦ ମଜେ ॥

ଅଗ୍ରହ ।

ସଙ୍କଳ୍ପିତ ନାମ ସଂଖ୍ୟା ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାରେ ।
ନା ହୟ ଅଯତ୍ନ ନାମ ଦେଖି ବାରେ ବାରେ (୧୫) ॥
ସତର୍କ ହଇୟା କର ନାମସଙ୍କୀର୍ତ୍ତନ ।
ପ୍ରମାଦ ଛାଡ଼ିୟା କର ନାମେର ଭଜନ ॥
ସଂଖ୍ୟାଧିକ୍ୟ ସ୍ପୃହା ଛାଡ଼ି ଏକାଗ୍ରମାନସେ (୧୬)
ନିରନ୍ତର କର ନାମ ତବ କୃପାବଶେ ॥
ଏଇ କୃପା କର ପ୍ରଭୁ ନାମେତେ ପ୍ରମାଦ ।
ନା ବାଧେ ଆମାର ଚିତ୍ତେ ନାମ ରସାସ୍ୱାଦ ॥
ଏକାଗ୍ର ମାନସେ ନିର୍ଜ୍ଜନେତେ ସ୍ୱଳ୍ପକ୍ଷଣେ ।

ପ୍ରକ୍ରିୟା,

ନାମ ସ୍ମୃତି ଅଭ୍ୟାସ କରିବେ ଭକ୍ତଜନ ॥

---

୧୫ । ଯେଉଁମାନେ ବିକ୍ଷେପରୂପ ପ୍ରମାଦରେ ଆସକ୍ତ ସେମାନେ ନିରୂପିତ ନାମ ସଂଖ୍ୟା ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ଶେଷ କରିପାରନ୍ତି ସେହି ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ନାମ ସାଧନରେ ସେରୂପ ଅଯତ୍ନ ଯେପରି ନ ହୁଏ ଏହା ବାରବାର ସତର୍କତାର ସହିତ ଦେଖା ଆବଶ୍ୟକ ।

୧୬ । ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟା ନାମ କରା ହେବ ଏହି ଚେଷ୍ଟା ନ କରି ନିରନ୍ତର ସ୍ପଷ୍ଟଅକ୍ଷରରେ ସୁବ୍ୟକ୍ତ ନାମ ହେବ ଏରୂପ ଯତ୍ନ କରା ଉଚିତ ।

ଅତଏବ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାମ ଭାବଲଗ୍ନ ମନେ ।
ଯଦା ହୟ ଏ ପ୍ରାର୍ଥନା ତୋମାର ଚରଣେ ॥
ଆପନ ଯତ୍ନେତେ କେହ କିଛୁ ନାହି ପାରେ ।
ତୋମାର ପ୍ରସାଦ ବିନା ଏ ଭବ ସଂସାରେ (୧୭) ॥

ଯତ୍ନାଗ୍ରହେର ଆବଶ୍ୟକତା । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ନାମଗ୍ରହଣେ ତାହା ଅବଶ୍ୟ ଥାକେ ନତୁବା ଅପରାଧ,

ଯତ୍ନ କର କୃପା ମାଗି ବ୍ୟାକୁଲ ଅନ୍ତରେ ।
ତୁମି କୃପାମୟ କୃପା କର ଅତଃପରେ ॥
ତବ କୃପାଲାଭେ ଯଦି ନା କରୁ ଯତନ ।
ତବେ ଆମି ଭାଗ୍ୟହୀନ ହେ ଶଚୀନନ୍ଦନ (୧୮) ॥

---

୧୭ । ଏହିରୂପ ପ୍ରମାଦ ବର୍ଜ୍ଜନ କାର୍ଯ୍ୟରେ କେବଳ ନିଜ ଚେଷ୍ଟାରେ କୌଣସି ଜୀବ ଜୟ କରି ପାରେ ନାହିଁ । ତୁମ୍ଭର କୃପା ହେଲେ ତାହା ଅନାୟାସରେ ହୁଏ । ଅତ ଏବ ଏହି ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟରେ କାକୁତି (ବିନତି) କରି ତୁମ୍ଭ ନିକଟରୁ ପ୍ରସାଦ ପ୍ରାର୍ଥନା କରା ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ।

୧୮ । ଯେଉଁ ସମସ୍ତ ଲୋକମାନେ କେବଳ ନିଜ ବୁଦ୍ଧି ଓ ଅର୍ଥବଳରେ ଭଜନରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୁଅନ୍ତି, ସେମାନେ କଦାଚ ଫଳ ଲାଭ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ କୃପା କେବଳ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟର ମୂଳ । ସୁତରାଂ ଯେ କୃଷ୍ଣ କୃପା ପାଇବାକୁ ନ କରନ୍ତି ସେ ନିତାନ୍ତ ଭାଗ୍ୟହୀନ ।

୧୯ । ଏହି ପରିଚ୍ଛେଦ ଶେଷରେ ଏକାନ୍ତମାନସରେ ଯେଉଁ ନାମ ସ୍ମୃତ ଅଭ୍ୟାସ କରିବାକୁ କୁହା ହେଲା ସେ ସମ୍ବନ୍ଧେ ସବୁ ଜୀବଙ୍କ ପ୍ରତି ଶ୍ରୀମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ଉପଦେଶ ଚୈ: ଭା: ମଧ୍ୟ ୨୩ (୨୫୦) "ଆପନ ସବାରେ ପ୍ରଭୁ କରେ ଉପଦେଶେ । କୃଷ୍ଣ ନାମ ମହାମନ୍ତ୍ର ଶୁନହ ହରଷେ ।"

ହରିନାମ ଚିନ୍ତାମଣି ଅଳଙ୍କାର ଯାର ।
ହରିଦାସ ପଦଯୁଗ ଭରସା ତାହାର ॥

ଇତି ଶ୍ରୀହରିନାମ ଚିନ୍ତାମଣୌ ନାମାପରାଧ ପ୍ରମାଦବର୍ଣ୍ଣନୋ ନାମ
ଦ୍ୱାଦଶପରିଚ୍ଛେଦଃ ।

"ହରେ କୃଷ୍ଣ ହରେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ହରେ ହରେ । ହରେ ରାମ ହରେ ରାମ ରାମ ରାମ ହରେ ହରେ " ପ୍ରଭୁ ବଲେ ହରିନାମ ଏଇ ମହାମନ୍ତ୍ର । ଇହା ଜପ ଗିଯା ସବେ କରିଅ ନିର୍ବନ୍ଧ । ଇହା ହଇତେ ସର୍ବ୍ବ ସିଦ୍ଧି ହଇବେ ସବାର । ସର୍ବକ୍ଷଣ ବଲ ଇଥେ ବିଧି ନାହିଁ ଆର ।" ଏଠାରେ ନିର୍ବନ୍ଧ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଏହା ସାଧକ ୧୦୮ ସଂଖ୍ୟକ ତୁଳସୀମାଳାରେ ଏହି ଷୋଳ ନାମ ବତିଶ ଅକ୍ଷର ଜପ କରିବ । ଚାରିଥର ମାଳା ବୁଲିଗଲେ ଏକ ଗ୍ରନ୍ଥି ହୁଏ । ଏକଗ୍ରନ୍ଥି ନିୟମ କରି କ୍ରମଶଃ ବୃଦ୍ଧି କରୁକରୁ ୧୬ ଗ୍ରନ୍ଥିରେ ଏକଲକ୍ଷ ନାମ ନିର୍ବନ୍ଧ ହେବ । କ୍ରମଶଃ ତିନି ଲକ୍ଷ ହେଲେ ସମସ୍ତ ସମୟ ନାମରେ କଟିଯିବ । ସମସ୍ତ ପୂର୍ବ ମହାଜନମାନେ ଏହି ଆଦେଶ ପାଳନ କରି ସର୍ବ ସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରିଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ଏହି ନାମ ଜପ ଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତଙ୍କର ସର୍ବ ସିଦ୍ଧି ଲାଭର ସମ୍ଭାବନା । ମୁକ୍ତ, ମୁମୁକ୍ଷୁ, ବିଷୟୀ ସମସ୍ତେ ଏହି ନାମର ଅଧିକାରୀ । ମୁକ୍ତମାନଙ୍କର ନାମରେ କେତେ କେତେ ଭାବନା ଭେଦ ଦେଖାଯାଏ । ବିରହ ଓ ସଂଯୋଗ । ଭକ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ସବୁ ନାମ ଭାବନା ଭେଦରେ ନିତ୍ୟ ଆସ୍ୱାଦ୍ୟ ।

ତ୍ରୟୋଦଶ ପରିଚ୍ଛେଦ ।

ଅହଂମମ ଭାବାପରାଧ ।

ଶ୍ରୁତେଽପି ନାମମାହାତ୍ମ୍ୟେ ଯଃ ପ୍ରୀତିରହିତୋଽଧମଃ ।
ଅହଂ ମମାଦି ପରମୋ ନାମ୍ନି ସୋଽପ୍ୟପରାଧକୃତ୍ ।

ଗଦାଇ ଗୌରାଙ୍ଗ ଜୟ ଜାହ୍ନବା ଜୀବନ ।
ସୀତାଦ୍ୱୈତ ଜୟ ଜୟ ଗୌର ଭକ୍ତଗଣ ॥
ପ୍ରେମେ ଗଦ ଗଦ ହରିଦାସ ମହାଶୟ ।
ଶେଷ ନାମ ଅପରାଧ ପ୍ରଭୁ ପଦେ କୟ ॥
ଶୁନ ପ୍ରଭୁ ଏଇ ଅପରାଧ ସର୍ବାଧମ ।
ଏଇ ଦୋଷେ ନାମେ ପ୍ରେମ ନା ହୟ ଉଦ୍ଗମ (୧) ॥

ନାମେ ଶରଣାପତ୍ତିର ପ୍ରୟୋଜନୀୟତା,

ଅନ୍ୟ ନୟ ଅପରାଧ କରିୟା ବର୍ଜ୍ଜନ ।
ନାମେତେ ଶରଣାପନ୍ନ ହଇବେ ସଜ୍ଜନ ॥

---

୧ । ପଣ୍ଡିତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅଧିକାଂଶ ତପସ୍ୱୀ ଲୋକ ଏହି ଜଡ ଦେହରେ ଅହଂତା ଓ ମମତା ବୁଦ୍ଧି କରି ଭକ୍ତି ପଥରୁ ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି । ମୁଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମୁଁ ବୈଷ୍ଣବ, ମୁଁ ରାଜା, ମୋହର ଦେହ, ପୁତ୍ର ପୌତ୍ର ଧନ ଜନ ଏହିରୂପ ଅଯଥା ଅଭିମାନର ସହିତ ନାମର ଭଜନରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ଏହା ହିଁ ଦଶମ ଅପରାଧ । ନାମ ନିକଟରେ ଶରଣାପନ୍ନ ହେଲେ ଏହି ଅପରାଧ ରହେ ନାହିଁ ।

ଷଡ଼୍‌ବିଧ ଶରଣାଗତ ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ରେ କୟ ।
ବିସ୍ତାରିତ ବଳିତେ ଅମାର ସାଧ୍ୟ ନୟ ॥

ଶରଣାପତ୍ତିର ପ୍ରକାର,

ସଂକ୍ଷେପେ ଚରଣେ ତବ କରି ନିବେଦନ ।
ଅନୁକୂଲ୍ୟ ସଂକଳ୍ପ ପ୍ରାତିକୂଲ୍ୟ ବିସର୍ଜନ (୧) ॥
କୃଷ୍ଣେ ରକ୍ଷାକାରୀ ବୁଦ୍ଧି ପାଳକ ଭାବନ ।
ନିଜେ ଦୀନ ବୁଦ୍ଧି ଆର ଆତ୍ମନିବେଦନ ॥
ଏ ଜୀବନ ନା ରହିଲେ ନା ହୟ ଭଜନ ।
ଜୀବନ୍ତ ରକ୍ଷାୟ ମାତ୍ର ବିଷୟ ଗ୍ରହଣ ॥
ଭକ୍ତି ଅନୁକୂଲ ଯେ ବିଷୟ ଯତକ୍ଷଣ
ତାହେ ରୋଚମାନ ବୃତ୍ତ୍ୟେ ଜୀବନ ଯାପନ (୨) ॥
ଭକ୍ତି ପ୍ରତିକୂଲ ଯେ ବିଷୟ ଯବେ ହୟ ।
ତାହାତେ ଅରୁଚି ତାହା ବର୍ଜିବେ ନିଶ୍ଚୟ ॥
କୃଷ୍ଣ ବିନା ରକ୍ଷାକର୍ତ୍ତା ନାହି କେହ ଆର ।
କୃଷ୍ଣ ସେ ପାଳକ ମାତ୍ର ଜାନିବେ ଆମାର ॥

---

୧ । ଅନୁକୂଲ୍ୟ-ସଂକଳ୍ପ—ଜୀବନ ବ୍ୟାପାରରେ ଯେଉଁ ବିଷୟଟି ଭକ୍ତିର ଅନୁକୂଳ କେବଳ ତାହାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବ । ଏହି ପ୍ରତିଜ୍ଞାକୁ ଅନୁକୂଲ୍ୟ ବିଷୟରେ ସଂକଳ୍ପ ଓ ଯେଉଁ ବିଷୟ ଭକ୍ତିର ପ୍ରତିକୂଳ ତାହାଛାଡ଼ିବ ଏହି ପ୍ରତିଜ୍ଞାକୁ ପ୍ରାତିକୂଲ୍ୟ ବିସର୍ଜନ କହନ୍ତି ।

୨ । ରୋଚମାନବୃତ୍ତି—କୃଷ୍ଣସମ୍ବନ୍ଧ ରୁଚିର ଅନୁକୂଳ ଭାବ

ଅମି ଘାନ ଅଭିମାନ ସକଳେର ଘର ।
ଅଧମ ଦୁର୍ଗତ ବନ୍ଧୁ ନାହିକ ଆମାର ॥

କୃଷ୍ଣେର ସଂସାରେ ଆମି ଅଛି ଚିରଦାସ ।
କୃଷ୍ଣ ଇଚ୍ଛାମତ କ୍ରିୟା ଆମାର ପ୍ରୟାସ ॥

ଆମି କର୍ତ୍ତା ଆମି ଦାତା ଆମି ପାଳୟିତା ।
ଆମାର ଏ ଦେହ ଗେହ ସନ୍ତାନ ବନିତା ॥

ଆମି ବିପ୍ର ଆମି ଶୂଦ୍ର ଆମି ପିତା ପତି ।
ଆମି ରାଜା ଆମି ପ୍ରଜା ସନ୍ତାନେର ଗତି ॥

ଏଇ ସବ ବୁଦ୍ଧି ଛାଡ଼ି କୃଷ୍ଣେ କର ମତି ।
କୃଷ୍ଣ କର୍ତ୍ତା କୃଷ୍ଣ ଇଚ୍ଛାମାତ୍ର ବଳବତୀ ॥

କୃଷ୍ଣେର ଯେ ହୟ ଇଚ୍ଛା ତାହାଇ କରିବ ।
ନିଜ ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ କଭୁ ନା ଚଳିବ ॥

କୃଷ୍ଣ ଇଚ୍ଛାମତେ ହୟେ ଆମାର ସଂସାର ।
କୃଷ୍ଣ ଇଚ୍ଛାମତେ ଆମି ହୟ ଭବ ପାର ॥

ଦୁଃଖେ ଥାକି ସୁଖେ ଥାକି ଆମି କୃଷ୍ଣଦାସ ।
କୃଷ୍ଣେଚ୍ଛାୟ ସର୍ବ୍ବକାଳେ ଦୟାର ପ୍ରକାଶ ॥

ମମ ଭୋଗ କର୍ମ୍ମଭୋଗ କୃଷ୍ଣ ଇଚ୍ଛାମତ ।
ଆମାର ବୈରାଗ୍ୟ କୃଷ୍ଣ ଇଚ୍ଛା ଅନୁଗତ (୪) ॥

---

୪ । ଜଗତରେ ମୋହର କର୍ମ୍ମଭୋଗ ବା ବୈରାଗ୍ୟ ଉଭୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ହେଉଅଛି ।

ଶରଣାପତ୍ତି ହଇଲେ ଆତ୍ମନିବେଦନ ହୟ,

ସରଳ ଭାବେତେ ଯବେ ଏଇ ଭାବ ହୟ ।
ଆତ୍ମ ନିବେଦନ ତାରେ ବଲି ମହାଶୟ ॥

ଶରଣାପତ୍ତି ବ୍ୟତୀତ ନାମାଶ୍ରୟେ ଯାହା ହୟ,

ଷଡ୍ବିଧ ଶରଣାଗତି ନାହିକ ଯାହାର ।
ସେ ଅଧମ ଅହଂମମ ବୁଦ୍ଧି ଦୋଷେ ଛାର ॥
ସେ ବଲେ ଆମିତ କର୍ତ୍ତା ସଂସାର ଆମାର ।
ନିଜକର୍ମ ଫଲଭୋଗ ସୁଖ ଦୁଃଖ ଆର ॥
ଆମାର ରକ୍ଷକ ଆମି ଆମିତ ପାଲକ ।
ଆମାର ବନିତା ଭ୍ରାତା ବାନ୍ଧବ ବାଲକ ॥
ଆମିତ ଅର୍ଜ୍ଜନ କରି ଆମାର ଚେଷ୍ଟାୟ ।
ସର୍ବ୍ବକାର୍ଯ୍ୟ ସିଦ୍ଧ ହୟ ସର୍ବ୍ବ ଶୋଭାପାୟ ॥
ଅହଂମମ ବୁଦ୍ଧି କ୍ରମେ ବହିର୍ମ୍ମୁଖ ଜନ ।
ନିଜଜ୍ଞାନ ବଲେ ବସ୍ତୁ କରୟେ ମାନନ ॥
ସେଇ ଜ୍ଞାନ ବଲେ ଶିଳ୍ପ ବିଜ୍ଞାନ ବିସ୍ତାରେ ।
ଈଶରେର ଈଶିତା ନା ମାନେ ଦୁଷ୍ଟାଶୟେ (୫) ॥
ଶ୍ରୀନାମ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଶୁନି ବିଶ୍ୱାସ ନା କରେ ।

୫। ବହିର୍ମ୍ମୁଖ ଲୋକ ମନେକରେ ଯେ ଆମ୍ଭେମାନେ ବୁଦ୍ଧି ବଳରେ ଶିଳ୍ପ ବିଜ୍ଞାନାଦି ଉଦ୍ଭାବନ କରି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ସୁଖବୃଦ୍ଧି କରୁଅଛୁ । ପ୍ରକୃତରେ ସମସ୍ତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଇଚ୍ଛାରେ ହୋଇଥାଏ ଏକଥା ଥରେ ମାତ୍ର ସ୍ମରଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଲୋକବ୍ୟବହାରେ କରୁ କୃଷ୍ଣ ନାମୋଚ୍ଚାରେ ।।
କୃଷ୍ଣନାମ କରେ ତବୁ ନାହିଁ ପାୟ ପ୍ରୀତି ।
ଧର୍ମଧ୍ୱଜୀ ଶଠଜନ ଜୀବନେ ଏ ରୀତି ।।
ହେଲାୟ ଉଚ୍ଚାରେ ନାମ କିଛୁ ପୁଣ୍ୟ ହୟ ।
ପ୍ରୀତିଫଳ ନାହିଁ ଫଳେ ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ର କୟ ।।

ଉଦ୍ଧାର ମୂଳ କି ?

ମାୟାବଦ୍ଧ ହୈଲେ ଏହି ଅପରାଧ ହୟ ।
ଇହାତେ ନିଷ୍କୃତି ଲାଭ କଠିନ ନିଶ୍ଚୟ ।।
ଶୁଦ୍ଧଭକ୍ତି ଫଳେ ଯାଁର ବିରକ୍ତି ହଇଲ ।
ସଂସାର ଛାଡ଼ିଯା ସେଇ ନାମାଶ୍ରୟ ନିଲ ।।

ଏଇ ଦୋଷତ୍ୟାଗେର ଉପାୟ;

ନିଷ୍କିଞ୍ଚନଭାବେ ଭଜେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚରଣ ।
ବିଷୟ ଛାଡ଼ିଯା କରେ ନାମସଙ୍କୀର୍ତ୍ତନ ।।
ସେଇ ସାଧୁଜନେ ଅନ୍ୱେଷିଯା ତାଁର ସଙ୍ଗ ।
କରିବେ ସେବିବେ ଛାଡ଼ି ବିଷୟତରଙ୍ଗ ।।
କ୍ରମେ କ୍ରମେ ନାମେ ମତି ହଇବେ ସଞ୍ଚାର ।
ଅହଂତା-ମମତା ଯାବେ ମାୟା ହବେ ପାର ।।
ନାମେର ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଶୁନ ଅହଂମମଭାବ ।
ଛାଡ଼ିଯା ଶରଣାଗତ ଭକ୍ତେର ସ୍ୱଭାବ ।।
ନାମେର ଶରଣାଗତ ଯେଇ ମହାଜନ ।
କୃଷ୍ଣନାମ କରେ ପାୟ ପ୍ରେମ ମହାଧନ ।।

ଦଶାପରାଧଶୂନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଲକ୍ଷଣ,

ଅତଏବ ସାଧୁନିନ୍ଦା ଯତନେ ଛାଡ଼ିୟା (୭) ।
ପରତତ୍ତ୍ୱ ବିଷ୍ଣୁ, ଶିବମନେଭେ ଜାନିୟା ।।
ନାମଗୁରୁ ନାମଶାସ୍ତ୍ର ସର୍ବ୍ବୋତ୍ତମ ଜାନି ।
ବିଶୁଦ୍ଧ ଚିନ୍ମୟ ନାମ ହୃଦୟେତେ ମାନି ।।
ପାପବୁଦ୍ଧି ପାପକାଜ ତ୍ୟଜିୟା ଯତନେ ।
ପ୍ରଚାରିୟା ଶୁଦ୍ଧନାମ ଶ୍ରଦ୍ଧାନ୍ୱିତ ଜନେ ।।
ଅନ୍ୟଶୁଭକର୍ମ୍ମ ହୈତେ ଲଭିୟା ବିରାମ ।
କରେ ଯେ ଶରଣାଗତ ଅପ୍ରମାଦେ ନାମ ।।

ନିରପରାଧେ ନାମ ଲଇଲେ ଅଳ୍ପଦିନେ ଭାବୋଦୟ ହୟ,

ସେଇ ଧନ୍ୟ ତ୍ରିଜଗତେ ସେଇ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ।
କୃଷ୍ଣକୃପା-ଯୋଗ୍ୟ ସେଇ ଗୁଣେର ନିଧାନ ।।
ଅତି ଅଳ୍ପଦିନେ ତାଁର ଶ୍ରୀନାମଗ୍ରହଣେ ।
ଭାବୋଦୟ ହୟ ଆର ପାୟ ପ୍ରେମଧନେ ।।

ଉନ୍ନତିକ୍ରମ,

ଏବମ୍ଭୂତ ଜନେର ସାଧନଦଶା-ପ୍ରାପ୍ୟ ।
ଅତି ସ୍ୱଳ୍ପଦିନେ ଯାୟ କୃଷ୍ଣେର ଇଚ୍ଛାୟ ।।

---

୭ । ଦଶଗୋଟି ଅପରାଧ ପରିତ୍ୟାଗ ମାତ୍ରେ ଯେ ସବୁ ଲାଭ ହେବ ତାହା କହୁଛି । ଏହି ଦଶ ଅପରାଧରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାକୁ ଦଶଗୋଟି କ୍ରିୟା ଅଛି । ତାହା ଅନୁଷ୍ଠାନ ଉପଦେଶ ଦ୍ୱାରା ଅପରାଧ ପରିତ୍ୟାଗର ବିଧାନ (ଉଦ୍ଦେଶ ହୋଇଅଛି ଅତଏବ ଅପ୍ରମାଦେ ନାମ)

ବଦଶା ହେଁଚେ ହେଁଚେ ପ୍ରେମଦଶା ହୟ ।
ପ୍ରେମଦଶା ସର୍ବସିଦ୍ଧି, ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ରେ କୟ (୭) ॥
ତୁମି ବଲ୍ୟାଛ ନାମ ଯେଇ ମହାଜନ ।
ଲଇବେ ନିରପରାଧେ ପାବେ ପ୍ରେମଧନ ॥

ଚୈତନ୍ୟେର ଭାବେ ଇହାଇ ଚିନ୍ତା,

ଅପରାଧ ନାହି ଛାଡ଼ି ନାମ ଯଦି ଲୟ ।
ସହସ୍ରସାଧନେ ତାର ଭକ୍ତି ନାହି ହୟ ॥
ଜ୍ଞାନେ ମୁକ୍ତି, କର୍ମେ ଭୁକ୍ତି, ଜ୍ଞାନୀ କର୍ମୀଜନେ ।
ସୁଦୁର୍ଲଭ କୃଷ୍ଣଭକ୍ତି ନିର୍ମଲସାଧନେ ॥
ଭୁକ୍ତି ମୁକ୍ତି ଶୁକ୍ତିସମ ଭକ୍ତି ମୁକ୍ତାଫଲ ।
ଜୀବେର ମହିମା ଭକ୍ତିପ୍ରାପ୍ତି ସୁନିର୍ମଲ ॥
ସାଧନେ ନୈପୁଣ୍ୟ-ଯୋଗେ ଅତ୍ୟଳ୍ପ ସାଧନେ ।
ଭକ୍ତିଲତା ପ୍ରେମଫଲ ଦେନ ଭକ୍ତଜନେ (୮) ॥

ଭଜନ ନୈପୁଣ୍ୟ,

ଦଶ ଅପରାଧ ଛାଡ଼ି ନାମେର ଗ୍ରହଣ ।
ଇହାଇ ନୈପୁଣ୍ୟ ହୟ ସାଧନେ ଭଜନ ॥

---

୭ । ଶ୍ରୀହରିଦାସ ଠାକୁରଙ୍କ ଉପଦେଶ ମତେ ନାମାଶ୍ରୟ କଲେ ସାଧନ ଦଶା ଅତି ଅଳ୍ପଦିନେ ଅତିବାହିତ ହୁଏ ।

୮ । ସେହିରୂପେ ସାଧନରେ ନୈପୁଣ୍ୟ ଯୋଗ କଲେ ଅଳ୍ପ ସାଧନରେ ଭକ୍ତିଲତାର ଫଳ ଯେ ପ୍ରେମ ତାହା ଭକ୍ତମାନେ ଲାଭ କରନ୍ତି ।

ନାମାପରାଧେର ଗୁରୁତ୍ୱ,

ଅତଏବ ଭକ୍ତିଲାଭେ ଯଦି ଲୋଭ ହୟ ।
ଦଶ ଅପରାଧ ଛାଡ଼ି କର ନାମାଶ୍ରୟ ॥
ଏକ ଏକ ଅପରାଧ ସତର୍କ ହଇୟା ।
ଯତନେତେ ଛାଡ଼ ତବେ ବନ୍ଧନ କରିୟା ॥
ନାମେର ଚରଣେ କର ଦୃଢ଼ ନିବେଦନ ।
ନାମକୃପା ହଲେ ଅପରାଧ ବିଧ୍ୱଂସନ ॥
ଅନ୍ୟଶୁଭକର୍ମେ ନାମ-ଅପରାଧ କ୍ଷୟ ।
କୋନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ-ଯୋଗେ କଭୁ ନାହି ହୟ ॥

ନାମାପରାଧ ପରିତ୍ୟାଗେର ଉପାୟ,

ଅବଶାନ୍ତ ନାମେ ନାମ-ଅପରାଧ ଯାୟ (୧)
ତାହେ ଅପରାଧ କଭୁ ସ୍ଥାନ ନାହି ପାୟ ॥
ହବାରିଶ ନାମ ଲୟ ଅନୁତାପ କରେ ।
ତବେ ଅପରାଧ ଯାୟ ନାମ-ଫଲ ଧରେ ॥
ଅପରାଧଗତେ ଶୁଦ୍ଧନାମେର ଉଦୟ ।
ଶୁଦ୍ଧନାମ ଭାବମୟ ଆର ପ୍ରେମମୟ ॥
ଦଶ ଅପରାଧ ଯେନ ହୃଦୟେ ନା ପଶେ ।
କୃପା କର ମହାପ୍ରଭୁ ମଜି ନାମରସେ ।

---

୧ । ଅବଶାନ୍ତ ନାମ—କେବଳ ଦୈହିକ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ କରିବାକୁ ଯେତେ ବସ୍ତାମାନର ଆବଶ୍ୟକ ତାହାଛଡ଼ା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମୟରେ କାକୁତିର ସହିତ ନାମ କଲେ ନାମାପରାଧ କ୍ଷୟ ହୁଏ । ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଶୁଭକର୍ମ ବା ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଦ୍ୱାରା ନାମାପରାଧ କ୍ଷୟ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଏ ଭକ୍ତିବିନୋଦ ହରିଦାସକୃପାବଳେ ।
ହରିନାମ ଚିନ୍ତାମଣି ଗାୟ କୁତୂହଳେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀହରିନାମଚିନ୍ତାମଣୌ ଅହଂମମତ୍ୱାପରାଧ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ
ତ୍ରୟୋଦଶ ପରିଚ୍ଛେଦଃ ।

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ପରିଚ୍ଛେଦ ।

ସେବାପରାଧ ।

ଜୟ ଗୌର ଗଦାଧର ଜାହ୍ନବାଜୀବନ ।
ଜୟ ସୀତାପତି ଶ୍ରୀବାସାଦି ଭକ୍ତଗଣ ॥

ନାମତତ୍ତ୍ୱେ ଶ୍ରୀହରିଦାସ ଠାକୁରକେ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବଲିୟା ଭକ୍ତି କରିୟାଛେନ,

ମହାପ୍ରଭୁ ବଲେ ଶୁନ ଭକ୍ତ-ହରିଦାସ ।
ନାମ-ଅପରାଧ ତତ୍ତ୍ୱ କରଲେ ପ୍ରକାଶ ॥
ଯାହାତେ କଲିର ଜୀବ ଲଭିବେ ମଙ୍ଗଲ ।
ନାମତତ୍ତ୍ୱେ ତୁମି ହଓ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରବଲ (୧) ॥

---

୧ । ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ ଅବତାର କାଳରେ ଶ୍ରୀହରିଦାସ ଠାକୁର ଶ୍ରୀନାମତତ୍ତ୍ୱର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ । ଠାକୁର ଜୀବକୁ ଯେଉଁପରି ନାମ, ନାମାଭାସ, ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଓ ନାମାପରାଧ ବର୍ଜ୍ଜନର ଉପଦେଶ ଦେଇଅଛନ୍ତି ସେହିପରି ନିଜେ ଆଚରଣ କରି ଜୀବକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଅଛନ୍ତି ।

ତବ ମୁଖେ ନାମତତ୍ତ୍ୱ କରିବେ ଶ୍ରବଣ ।
ଆମାର ଉଲ୍ଲାସ ବଡ ଶୁନ ମହାଜନ ॥
ଅଗ୍ରେରେ ଅଗ୍ରେର୍ଯ୍ୟ ତୁମି, ପ୍ରଗ୍ରେରେ ପଣ୍ଡିତ ।
ତୋମାର ଚରିତ ନାମରତ୍ନେ ବିଭୂଷିତ ॥
ସ୍ୱମାନନ୍ଦ ଶିଖାଇଲ ମୋରେ ରସତତ୍ତ୍ୱ ।
ତୁମି ଶିଖାଇଲେ ମୋରେ ନାମେର ମହତ୍ତ୍ୱ ॥
ଏବେ ବଲ ସେବା ଅପରାଧ କ ପ୍ରକାର ।
ଶୁନିଯା ଘୁଚିବେ ଜୀବେର ଚିତ୍ତ ଅନ୍ଧକାର ॥
ହରିଦାସ ବଲେ ସେ ସେବକ-ଜନ ଜାନେ ।
ଆମି ନାମାଶ୍ରୟେ ଥାକି ଜାନିବ କେମନେ ॥
ତବୁ ତବ ଆଜ୍ଞା ଆମି ଲଙ୍ଘିବାରେ ନାରି ।
ଯାହା ବଲାଇବେ ତାହା ବଲିବ ବିସ୍ତାରି ॥

ସେବାପରାଧ ସଂଖ୍ୟା,

ସେବା ଅପରାଧ ହୟ ଅନନ୍ତ ପ୍ରକାର ।
ଶ୍ରୀମୂର୍ତ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧେ ସବ ଶାସ୍ତ୍ରେର ବିଚାର ॥
କୋନ ଶାସ୍ତ୍ରେ ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶତ୍ ଅପରାଧ ଗଣି ।
କୋନ ଶାସ୍ତ୍ରେ ପଞ୍ଚାଶତ୍ ଗଣି ଗୁଣମଣି ॥

ଚତୁର୍ବିଧ,

ସେଇ ଅପରାଧ ଚତୁର୍ବିଧାଦି ପ୍ରକାରେ ।
ବର୍ଣ୍ଣିତ କରେନ ବୁଧଗଣ ଶାସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରେ ॥

ଶ୍ରୀମୂର୍ତ୍ତିସେବକ-ଜନଙ୍କ କେତଗୁଡ଼ ଚାର ।
ଶ୍ରୀମୂର୍ତ୍ତି-ସ୍ଥାପକଜନଙ୍କ ଅପରାଧ ଆର ॥
ଶ୍ରୀମୂର୍ତ୍ତି-ଦର୍ଶକଜନଙ୍କ ଆର କତିପୟ ।
ସର୍ବଜନଙ୍କ ଅପରାଧ କହିବଥ ହୟ (୧) ॥

ସେବାପରାଧ ପ୍ରକାର,

ପାଦୁକା ସହିତ ଯାୟ ଈଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରେ ।
ଯାନେ ଚଢ଼ି ଯାୟ ତଥା ପ୍ରଭୁଜନଘରେ ॥
ଉତ୍ସବେ ନା ସେବେ ଆର ପ୍ରଣତ ନା କରେ ।
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଅଶୌଚ-ଦେହେ ବନ୍ଦନ ଆଚରେ ॥
ଏକହସ୍ତେ ପ୍ରଣାମ, ସମ୍ମୁଖେ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ ।
ଦେବାଗ୍ରେ ପ୍ରସରେ ପଦ, ହୟ ବୀରାସୀନ ॥
ଦେବାଗ୍ରେ ଶୟନ ଆର ଭକ୍ଷଣ କରୟ ।
ମିଥ୍ୟାକଥା ଉଚ୍ଚଭାଷା ଜଳ୍ପନାଦି ହୟ ॥
ନିଗ୍ରହାନୁଗ୍ରହ, ଯୁଦ୍ଧ, ଅଭକ୍ତି, ରୋଦନ ।
କ୍ରୂରଭାଷା ପରନିନ୍ଦା କମ୍ବଳାବରଣ ॥

---

୧ । ସେବାପରାଧ ସବୁ ଶ୍ରୀବିଗ୍ରହ-ସେବାରେ ହୋଇଥାଏ । ଯେଉଁମାନେ ଶ୍ରୀମୂର୍ତ୍ତି-ସେବା କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧେ କେତେକ ଅପରାଧ । ଯେଉଁମାନେ ଶ୍ରୀମୂର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧେ କେତେକ ଅପରାଧ । ଯେଉଁମାନେ ଶ୍ରୀମୂର୍ତ୍ତି ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧେ କେତେକ ଅପରାଧ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କ ପକ୍ଷରେ କେତେକ ଅପରାଧ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି । ତାହା ସହଜରେ ବୁଝାଯାଉଛି

ପରସ୍ତୁତି, ଅଶ୍ଳୀଳତା-ବାୟୁବିମୋକ୍ଷଣ ।
ଶକ୍ତି ସତ୍ତ୍ୱେ ଗୌଣ ଉପଚାରେର ଯୋଜନ ॥
ଦେବାନିବେଦିତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଭକ୍ଷଣେ ସ୍ୱୀକାର (୩) ।
କାଲୋଦ୍ଭବ ଫଲାଦିର ଅର୍ପଣ ଆର ॥
ଅନ୍ୟଭୁକ୍ତ ଅବଶିଷ୍ଟ ଖାଦ୍ୟ-ନିବେଦନ (୪) ॥
ଦେବପ୍ରତି ପୃଷ୍ଠ କରି ବସ୍ତ୍ରେ ଆସନ ॥

ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶ ପ୍ରକାର;

ଦେବାଗ୍ରେ ଅନ୍ୟେର ଅଭିବାଦନ ପୂଜନ ।
ଗୁରୁ ପ୍ରତି ମୌନ ନିଜ ସ୍ତୋତ୍ର ଆଲୋଚନ (୫) ॥
ଦେବତା ନିନ୍ଦନ ଏହି ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶ ପ୍ରକାର ।
ସେବା-ଅପରାଧ ମହାପୁରାଣେ ପ୍ରଚାର ॥

ଅନ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରମତେ ପ୍ରକାର ବର୍ଣ୍ଣନ,

ଅନ୍ୟତ୍ର ଆଛୟେ ଅପରାଧ ଅନ୍ୟମତ ।
ସଂକ୍ଷେପେ ବଲିବ ପ୍ରଭୁ ତବ ଇଚ୍ଛାମତ ॥
ରାଜାନ୍ନ ଭୋଜନ ଆର ଅନ୍ଧକାରଘରେ ।
ପ୍ରବେଶିୟା ଦେବମୂର୍ତ୍ତି ସଂସ୍ପର୍ଶନ କରେ ॥

---

୩ । ଯେଉଁ ଖାଦ୍ୟ ବା ପେୟ ଦେବତାଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କରା ହୋଇନାହିଁ ତାହା ଭକ୍ଷଣ ବା ପାନ କରା ସମସ୍ତଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସେବାପରାଧ ।

୪ । ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟର ଅଗ୍ରଭାଗ ଅନ୍ୟ କେହି ଖାଇଛି ଏପରି ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେବତାଙ୍କୁ ଦେବା [illegible] ।

୫ । ଦେବମନ୍ଦିରରେ ଦେବତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଅନ୍ୟ କାହାକୁ ଅଭିବାଦନ କରିବ ନାହିଁ । କେବଳ ନିଜର ଗୁରୁଦେବଙ୍କୁ ଅବଶ୍ୟ ଅଭିବାଦନ କରିବ ।

ଅବିଧି ପୂର୍ବ୍ବକ ହରି ମୂର୍ତ୍ତ୍ୟୁପସର୍ପଣ ।
ବିନା ବାଦ୍ୟେ ମନ୍ଦିରେର ଦ୍ୱାର ଉଦ୍ଘାଟନ ॥
ସାରମେୟଦୃଷ୍ଟ ଖାଦ୍ୟ ଦେବେ ସମର୍ପଣ ।
ଅର୍ଚ୍ଚନସମୟେ ମୌନଭଙ୍ଗ ଅକାରଣ ॥
ବହିର୍ଦ୍ଦେଶଗମନାଦି ପୂଜାର ସମୟେ ।
ଗନ୍ଧମାଲ୍ୟ ନାହି ଦିଯ୍ଯା ଧୂପନ କରୟେ ॥
ଅନର୍ହ ପୁଷ୍ପେତେ କୃଷ୍ଣପୂଜାଦିକରଣ ।
ଅଧୌତ ବଦନେ କୃଷ୍ଣପୂଜା ଆରମ୍ଭନ ॥
ସ୍ତ୍ରୀସଙ୍ଗ କରିଯ୍ଯା କିମ୍ବା ରଜଃସ୍ୱଲା ନାରୀ ।
ଦୀପ, ଶବ ସ୍ପର୍ଶିଯ୍ଯା ଅଯୋଗ୍ୟ ବସ୍ତ୍ର ପରି' ।
ଶବ ଦେଖି ଅଧୋବାୟୁ କରିଯ୍ଯା ମୋକ୍ଷଣ ।
କ୍ରୋଧ କରି ଶ୍ମଶାନେତେ କରିଯ୍ଯା ଗମନ ॥
ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ଉଦରେ ଆର ଧୂମ୍ର ପୈନାକ ।
ସେବନ କରିଯ୍ଯା ଆର ତାମ୍ବୂଲ ଗୁବାକ ॥
ତୈଲ ମାଖି କରେ ହରି ଶ୍ରୀମୂର୍ତ୍ତିସ୍ପର୍ଶନ ।
ଏରଣ୍ଡପତ୍ରସ୍ଥ ପୁଷ୍ପେ କରୟେ ଅର୍ଚ୍ଚନ ॥
ଅସୁରକକାଲେ ପୂଜେ ପୀଠେ ଭୂମେ ବସି ।
ସ୍ନପନ ସମୟେ ମୂର୍ତ୍ତି ବାମହସ୍ତେ ସ୍ପର୍ଶି ॥
ବାସୀ ବା ଯାଚିତ ଫୁଲେ ଦେବତା-ଅର୍ଚ୍ଚନ ।
ପୂଜାକାଲେ ଗର୍ବ ଉକ୍ତି ଅଯଥା ଷ୍ଠୀବନ ॥

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ-ପୁଣ୍ଡ୍ର୍ୟରେ ଆଉ ଅଧୌତଚରଣେ ।
ମନ୍ଦିରେ ପ୍ରବେଶ କରେ ପୂଜାର କାରଣେ ॥
ଅବୈଷ୍ଣବ ପକ୍ୱ କରେ ଦେବେ ନିବେଦନ ।
ଅବୈଷ୍ଣବେ ଦେଖାଇୟା କରୟେ ପୂଜନ (୨) ॥
ବିଘ୍ନକ୍ଷେନେ ନା ପୂଜିୟା କାପାଲି ଦେଖିୟା ।
ହରିପୂଜେ ନଖଜଲେ ଶ୍ରୀମୂର୍ତ୍ତି ସ୍ନାନୟା ॥
ଘର୍ମାମ୍ବୁସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୟ ଜଲେ କରୟେ ଅର୍ଚ୍ଚନ ।
କୃଷ୍ଣେର ଶପଥ କରେ, ନିର୍ମାଲ୍ୟ ଲଙ୍ଘନ ॥
ଏଇ ସବ କାର୍ଯ୍ୟେ ହୟ ସେବା-ଅପରାଧ ।
ସେବାକାରୀ ଜନେର ଯାହାତେ ଭକ୍ତିବାଧ ॥

ସେବାପରାଧ ଯାହାଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଯାହା, ତାହା ତାଙ୍କ ବର୍ଜ୍ଜନ କରିବେକ,

ଶ୍ରୀମୂର୍ତ୍ତିସମ୍ବନ୍ଧେ ଯାର ଭଜନ-ପୂଜନ ।
ସେବା-ଅପରାଧ ତେଁହ କରୁନ ବର୍ଜ୍ଜନ ॥
ବୈଷ୍ଣବ ସର୍ବ୍ବଦା ନାମ-ସେବା-ଅପରାଧ ।
ବର୍ଜ୍ଜିୟା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସେବା କରୁନ ଆସ୍ୱାଦ ॥
ଏଇ ସବ ଅପରାଧ ମଧ୍ୟେ ଯାର ଯାହା ।
ସମ୍ବନ୍ଧେ ପଡ଼ିବେ ତାଁର ବର୍ଜ୍ଜନୀୟ ତାହା ॥

---

୨ । ଶୁଦ୍ଧ ବୈଷ୍ଣବ ସେହିଁ ଅନ୍ନ ପକ୍ୱ କରନ୍ତି ତାହା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନିବେଦନ କରାନ୍ତୁ ।
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ପୂଜା ସମୟରେ କୌଣସି ଅବୈଷ୍ଣବ ସେଠାରେ ଥିବା ଉଚିତ ନୁହେ ।

ନାମାପରାଧ ସକଳ ବୈଷ୍ଣବ ମାତ୍ରେରଇ ବର୍ଜନୀୟ

ଦଶ ନାମ-ଅପରାଧ ସକଲ ବୈଷ୍ଣବ ।
ସର୍ବକାଲ ତ୍ୟଜି ଲଭେ ଭକ୍ତିର ବୈଭବ (୭) ।

ଭାବସେବାୟ ସେବାପରାଧ ଗୌଣ ସ୍ଥାନ,

ଶ୍ରୀମୂର୍ତ୍ତିବରଦେ ଯିନି ନିତ୍ୟ ନେତ୍ରେ ବସି ।
ଭଜନ କରେନ ଭାବମାର୍ଗେ ଅହର୍ନିଶି ॥
ନାମ-ଅପରାଧ ସଦା ବର୍ଜନୀୟ ତାଁର ।
ନାମ ଅପରାଧ ଦଶ ସର୍ବକ୍ଲେଶାଧାର ॥
ନାମ-ଅପରାଧଗତେ ଭାବ-ସେବା ଦଗ୍ଧ ।
ଅତଏବ ଅପରାଧ ତାହେ ନାହି ରଯ୍ (୮) ।

---

୭ । ଦଶଗୋଟି ନାମଅପରାଧ ବୈଷ୍ଣବ ମାତ୍ରଙ୍କେ ବର୍ଜ୍ଜନୀୟ । ସେହି ସମୟରେ ଯାହା ସେବାପରାଧ ଘଟେ ତାହା ବର୍ଜ୍ଜନ କରିବାକୁ ହେବ । ଏହି ଅପରାଧ ବର୍ଜ୍ଜନ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ବୈଷ୍ଣବ ମାତ୍ରଙ୍କେ ଜାଣିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

୮ । ଭାବମାର୍ଗରେ କେବଳ ମାନସ-ସେବା ପ୍ରବଳ । ତହିଁରେ ବିଶେଷ ସେବାଅପରାଧ ହୁଏନାହିଁ । ଶ୍ରୀ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନଶିଳାଙ୍କ ସେବା ସମ୍ବନ୍ଧେ ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥ ଦାସ ଗୋସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଶ୍ରୀମହାପ୍ରଭୁ ଏହା କହିଥିଲେ । "ପ୍ରଭୁ କହେ ଏଇ ଶିଳା କୃଷ୍ଣେର ବିଗ୍ରହ । ଇହାର ସେବା କର ତୁମି କରିଆ ଆଗ୍ରହ । ଏଇ ଶିଳାର କର ତୁମି ସାତ୍ତ୍ୱିକ ପୂଜନ । ଅଚିରେ ପାବେ ତୁମି କୃଷ୍ଣ ପ୍ରେମଧନ । ଏକ କୁଞ୍ଜା ଜଲ ଆର ତୁଲସୀମଞ୍ଜରୀ । ସାତ୍ତ୍ୱିକ ସେବା ଏଇ ଶୁଦ୍ଧଭାବେ କର । ଦୁଇଦିକେ ଦୁଇପତ୍ର ମଧ୍ୟେ କୋମଲ ମଞ୍ଜରୀ । ଏଇମତ ଅଷ୍ଟମଞ୍ଜରୀ ଦିବେ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରି । ଶ୍ରୀହସ୍ତେ ଶିଳା ଦିଯା ଏଇ ଆଜ୍ଞା ଦିଲ । ଆନନ୍ଦେ ରଘୁନାଥ ସେବା କରିତେ ଲାଗିଲ । ଏକ ବିତସ୍ତି ଦୁଇ

ନାମଶ୍ରବଣକାରୀଦେର ସେବାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ,

ଶ୍ରୀନାମସ୍ମରଣେ ଭବ-ସେବାର ଉଦୟ ।
ତୋମାର କୃପାୟ ପ୍ରଭୁ ଜୀବେ ଭାଗ୍ୟୋଦୟ ॥
ଭକ୍ତିର ସାଧନା ଯତୋ ଅଛୟ ପ୍ରକାର ।
ସେ ସବ ଚରମେ ଦେୟ ନାମେ ପ୍ରେମସାର ॥
ଅତଏବ ନାମ ଲୟ ନାମରସେ ମଜେ ।
ଅନ୍ୟ ଯେ ପ୍ରକାର ସବ ତାହା ନାହି ଭଜେ ॥
ହରିଦାସ ଅଙ୍ଘ୍ରିବଳେ ଅକିଞ୍ଚନଜନ ।
ହରିନାମ ଚିନ୍ତାମଣି କରିଲା କୀର୍ତ୍ତନ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀହରିନାମ ଚିନ୍ତାମଣୌ ସେବାଅପରାଧ ବର୍ଣ୍ଣନୋ
ନାମ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ପରିଚ୍ଛେଦଃ ।

ବସ୍ତ୍ର ପିଣ୍ଡା ଏକଖାନି । ସ୍ୱରୂପ ଦିଲେନ କୁଞ୍ଜା ଅନ୍ନବାରେ ପାନି । ଏଇମତ ରଘୁନାଥ କରେନ ପୂଜନ । ପୂଜାକାଳେ ଦେଖେ ଶିଲାୟ ବ୍ରଜେନ୍ଦ୍ରନନ୍ଦନ । ଜଳ ତୁଳସୀ ସେବାୟ ଯତ ସୁଖ ହୟ । ଷୋଡ଼ଶ ଉପଚାରେ ପୂଜାର ତତ ସୁଖ ନୟ । ତବେ ସ୍ୱରୂପ ଗୋସ୍ୱାମୀ ତାରେ କହିଲ ବଚନ । ଅଷ୍ଟ କୌଡ଼ିର ଖାଜା ସନ୍ଦେଶ କର ସମର୍ପଣ ।”

ପଞ୍ଚଦଶ ପରିଚ୍ଛେଦ ।

ଭଜନ ପ୍ରଣାଳୀ ।

ଗଦାଇ ଗୌରାଙ୍ଗ ଜୟ ଜୟ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ।
ଜୟ ସୀତାନାଥ ଜୟ ଗୌରଭକ୍ତବୃନ୍ଦ ॥
ସବ ଶୁଦ୍ଧ ହରିନାମ ଯେ କରେ ଭଜନ ।
ଜୟ ଜୟ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ସେଇ ମହାଜନ ॥
ପ୍ରଭୁ ବଲେ ହରିଦାସ ତୁମି ଭକ୍ତିବଲେ ।
ପେୟେଛ ସକଲ ଜ୍ଞାନ ଏ ଜଗତୀତଲେ ॥
ସର୍ବବେଦ ନାଚେ ଦେଖି ତୋମାର ଜିହ୍ୱାୟ ।
ସକଲ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦେଖି ତୋମାର ଚେଷ୍ଟାୟ (୧) ॥

ନାମରସ ଜିଜ୍ଞାସା,

ଏବେ ପୃଷ୍ଟି ବଲ ନାମରସ କି ପ୍ରକାର ।
କିରୂପେ ଲଭିବେ ଜୀବ ତାହେ ଅଧିକାର ॥

---

୧ । ଭଗବତତ୍ତ୍ୱ, ଜୀବତତ୍ତ୍ୱ, ମାୟାତତ୍ତ୍ୱ, ନାମାଭାସ ତତ୍ତ୍ୱ, ନାମାପରାଧ ତତ୍ତ୍ୱାଦି ସମସ୍ତ ତତ୍ତ୍ୱର ଯଥାଯଥ ବୈଦିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ତୁମ୍ଭ କଥାରୁ ମିଳୁଛି । ଅତଏବ ସମସ୍ତ ବେଦ ତୁମ୍ଭର ଜିହ୍ୱାରେ ଆନନ୍ଦରେ ନୃତ୍ୟ କରୁଅଛନ୍ତି । ମହାପ୍ରଭୁ ହରିଦାସଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନାମରସତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଏହି ସମସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନା ଆରମ୍ଭ କଲେ । ନାମତତ୍ତ୍ୱର ଚରମ ଲାଭ କେବଳ ରସ ।

ହରିଦାସ ମହାପ୍ରେମେ କରେ ନିବେଦନ ।
ତୋମାର ପ୍ରେରଣାବଲେ କରିବ ବର୍ଣ୍ଣନ ।।

ରସତତ୍ତ୍ୱ—

ଶୁଦ୍ଧତତ୍ତ୍ୱ ପରତତ୍ତ୍ୱ ଯେଇ ବସ୍ତୁ ସିଦ୍ଧ ।
ରସନାମେ ସର୍ବ୍ବବେଦେ ତାହାଇ ପ୍ରସିଦ୍ଧ (୧)।
ସେଇ ସେ ଅଖଣ୍ଡ ରସ ପରବ୍ରହ୍ମତତ୍ତ୍ୱ ।
ଅନନ୍ତ ଆନନ୍ଦଧାମ ତାହାର ମହତ୍ତ୍ୱ ।।
ଶକ୍ତି ଶକ୍ତିମାନ ରୂପ ବିଶେଷ ତାହାୟ ।
ଭେଦ ନାଇ ଭେଦ ସମ ଦର୍ଶନେତେ ଭାୟ (୨)

---

୧ । ସାଧାରଣ ଅଳଙ୍କାରିକମାନଙ୍କର ଯେ ରସ ତାହା ଜଡ଼ଧର୍ମ୍ମନିଷ୍ଠ ପ୍ରକୃତିରେ ତାହା ରସ ନୁହେ ରସର ବିକୃତି ମାତ୍ର । ପ୍ରକୃତିର ଚତୁର୍ବିଂଶ ତତ୍ତ୍ୱର ଅତୀତ ଯେ ଚିନ୍ମୟ ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱତତ୍ତ୍ୱ କେବଳ ତାହା ରସ। ଆତ୍ମାରାମଗଣ ପ୍ରକୃତିର ସୀମାକୁ ପାର ହୋଇ ଶୁଦ୍ଧତତ୍ତ୍ୱର ଅପୂର୍ବ ବଚିତ୍ରତା ଦେଖିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେହି ହେତୁରୁ ସେମାନେ ନୀରସ । ଶୁଦ୍ଧ ସତ୍ତ୍ୱରେ ଯେଉଁ ଚିଦ୍ବିଶେଷ ଅଛି କେବଳ ତାହା ନିତ୍ୟ ରସ ।

୨ । ସେହି ରସର ପ୍ରକ୍ରିୟା କହୁଅଛନ୍ତି । ସେହି ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱରେ ଯେଉଁ ଅଖଣ୍ଡ ପରବ୍ରହ୍ମ ବସ୍ତୁ ତାହା ସ୍ୱଭାବତଃ ଶକ୍ତି ଓ ଶକ୍ତିମାନ ରୂପରେ ବିଶିଷ୍ଟ । ଶକ୍ତିମାନ ତତ୍ତ୍ୱ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଶକ୍ତି ଓ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କର ବସ୍ତୁଗତ ଭେଦ ନାହିଁ । ବିଶେଷକୃତ ଏକ ଏକ ପ୍ରକାର ଭେଦର ପ୍ରତୀତି ଅଛି । ଶକ୍ତିମାନ ସର୍ବ୍ବଦା ସ୍ୱେଚ୍ଛାମୟ ପୁରୁଷ । ଶକ୍ତି ତାହାଙ୍କ ସ୍ୱଭାବରେ ପ୍ରକାଶିତ ! ଚିତ୍ ଜୀବ ଓ ମାୟା ଭେଦରେ ତ୍ରିବିଧ ବ୍ୟାପାର ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ।

ଶକ୍ତିମାନ୍ ସୂର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ଶକ୍ତି ପ୍ରକାଶିକା ।
ତ୍ରିବିଧ ଶକ୍ତିର କ୍ରିୟା ବର୍ଣ୍ଣକାରିକା

ଚିଚ୍ଛକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ବସ୍ତୁ ପ୍ରକାଶ,

ଚିଚ୍ଛକ୍ତି ସ୍ୱରୂପେ ପ୍ରକାଶୟେ ବସ୍ତୁରୂପ ।
ବସ୍ତୁନାମ ବସ୍ତୁଧାମ ଚିତ୍‌କ୍ରିୟା ସ୍ୱରୂପ ॥
କୃଷ୍ଣ ସେ ପରମ ବସ୍ତୁ ଶ୍ୟାମ ତାଁର ରୂପ ।
କୃଷ୍ଣଧାମ ଗୋଲୋକାଦି ଲୀଳାର ସ୍ୱରୂପ ॥
ନାମ, ଧାମ, ରୂପ, ଗୁଣ, ଲୀଳା ଆଦି ଯତ ।
ସକଳେଇ ଅଖଣ୍ଡାଦ୍ୱୟ ଜ୍ଞାନ ଅନ୍ତର୍ଗତ ॥
ବିଚିତ୍ରତା ଯତ ସବ ପରାଶକ୍ତି ଧର୍ମ ।
କୃଷ୍ଣ ଧର୍ମୀ, ପରାଶକ୍ତି କୃଷ୍ଣ-ନିତ୍ୟଧର୍ମ ॥
ଧର୍ମ ଧର୍ମୀ ଭେଦ ନାହି ଅଖଣ୍ଡ ଅଦ୍ୱୟେ ।
ବିଚିତ୍ର ବିଶେଷମାତ୍ର ସଚ୍ଚିନ୍ନିଲୟେ (୪) ॥

ମାୟାଶକ୍ତିର ସ୍ୱରୂପ,

ସେଇ ଶକ୍ତି ଛାୟା ଏକ ମାୟା ସଂଜ୍ଞା ପାୟ ।
ବହିରଙ୍ଗ-ବିଶ୍ୱ ସୃଜେ କୃଷ୍ଣେର ଇଚ୍ଛାୟ (୫) ॥

---

୪ । କେବଳ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଧର୍ମୀ ଏବ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ପରାଶକ୍ତି ତାହାଙ୍କର ଧର୍ମ । ଧର୍ମୀ ଧର୍ମ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱରୂପତଃ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଭେଦ ନାହିଁ । ତଥାପି ବଚନ ବିଶେଷ ଦ୍ୱାରା ଭେଦ ପ୍ରାପ୍ତ ଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ଏହି ବ୍ୟାପାର ଗୋଟିଏ ସତ୍-ଚିତ୍-ଆନନ୍ଦ ଅର୍ଥାତ୍ ଚିତ୍ ଜଗତରେ ଦୃଷ୍ଟ ।

୫ । ସେହି ପରାଶକ୍ତିଙ୍କର ଛାୟା ମାୟାଶକ୍ତି । ଛାୟା ହେତୁରୁ ତାହାକୁ ବହିରଙ୍ଗା ଶକ୍ତି କହନ୍ତି । ସେହି (ବହିରଙ୍ଗା ଶକ୍ତି) ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ଏହି ବହିରଙ୍ଗ ଦେବୀ-ଧାମରୂପ ବିଶ୍ୱସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି ।

ଜୀବଶକ୍ତି,

ଭେଦାଭେଦମୟୀ ଜୀବଶକ୍ତି ଜୀବଗଣେ।
ତାଟସ୍ଥ୍ୟ ପ୍ରକାଶେ, କୃଷ୍ଣ-ସେବାର-କାରଣେ (୬)

ଦୁଇ ପ୍ରକାର ଦଶାବଶିଷ୍ଟ ଜୀବ,

ନିତ୍ୟବଦ୍ଧ ନିତ୍ୟମୁକ୍ତ ଜୀବ ଦ୍ୱିପ୍ରକାର।
ନିତ୍ୟମୁକ୍ତ ନିତ୍ୟକୃଷ୍ଣ-ସେବା-ଅଧିକାର ॥
ନିତ୍ୟବଦ୍ଧ ମାୟାଗୁଣେ କରଯେ ସଂସାର।
ବହିର୍ମୁଖ ଅନ୍ତର୍ମୁଖ ଭେଦେ ଦ୍ୱିପ୍ରକାର ॥
ଅନ୍ତର୍ମୁଖ ସାଧୁସଙ୍ଗେ କୃଷ୍ଣନାମ ପାୟ।
କୃଷ୍ଣନାମପ୍ରଭାବେତେ କୃଷ୍ଣଧାମେ ଯାୟ (୮) ॥

ରସ ନାମସ୍ୱରୂପ,

ନାମତ ଅଖଣ୍ଡ ରସ କଳିକା ତାହାର।

୬। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ତଟସ୍ଥ ପ୍ରକାଶମୟୀ ଜୀବଶକ୍ତି ନିତ୍ୟ ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ଭେଦାଭେଦମୟ ଜୀବସମୂହକୁ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି। ଜୀବ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଶକ୍ତିବିଶେଷ ସେହୁ ହେତୁରୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ସେବାର ଉପକରଣ।

୭। ନିତ୍ୟବଦ୍ଧ ଜୀବମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେତେକ ଅନ୍ତର୍ମୁଖ ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ପ୍ରତି ଚେଷ୍ଟାମୟ। ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ବହିର୍ମୁଖ ଅର୍ଥାତ୍ କୃଷ୍ଣେତର ବସ୍ତୁରେ ଅନୁରକ୍ତ।

୮। ଅନ୍ତର୍ମୁଖମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁମାନେ ଅତି ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ସେମାନେ ସାଧୁ ସଙ୍ଗରେ କୃଷ୍ଣନାମ ଲାଭ କରନ୍ତି। ଯେଉଁମାନେ ଅତି ଜ୍ଞାନବାନ୍ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି ସେମାନେ ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମ ମାର୍ଗରେ ବନ୍ଧ ମୋଚନ ବା ନିର୍ବିଶେଷ ଅବସ୍ଥା ଆଶା କରନ୍ତି।

କୃଷ୍ଣ ପଦ ପଙ୍କଜରୂପେ ବସିଲେ ପ୍ରକୃତ (୯) ।

ବସରୂପ ସ୍ୱରୂପ,

ସ୍ୱନାମ୍ନ କଳିବା ସେରୂପ ମନୋହର ।
ଶ୍ରୀଗୋଲୋକେ ବୃନ୍ଦାବନେ ଶ୍ରୀଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର (୧୦) ।

ବସଗୁଣ ସ୍ୱରୂପ,

ସୌରଭିତ କଳିକା ସେ ଚତୁଃଷଷ୍ଟୀ ଗୁଣ ।
ପ୍ରକାଶେ ନାମେର ତତ୍ତ୍ୱ ଜାନେନ ନିପୁଣ (୧୧) ।

ରାସଲୀଲା ସ୍ୱରୂପ,

ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ନାମ-କୁସୁମସୁନ୍ଦର ।
ଅଷ୍ଟକାଳ ନିତ୍ୟଲୀଳା ପ୍ରକଟର ପର (୧୨)

ଭକ୍ତିସ୍ୱରୂପ,

ଜୀବେ ନାମକୃପୋଦୟେ ସ୍ୱରୂପ ହ୍ଲାଦିନୀ ।

---

(୯) ଯେହି ଶ୍ରଦ୍ଧ ସତ୍ତ୍ୱତ ଅନର୍ଥଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ନାମରୂପରେ ପୁଷ୍ପକଳିକାସଦୃଶ ହୃଦ୍-ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ କୃପାରୁ ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ହୋଇ ଥାନ୍ତି ।

(୧୦) ଯେହି ନାମରୂପ କଳି ଅଳ୍ପ ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ହେଲ ହେଲ ବୃନ୍ଦାବ ମନୋହର ଚନ୍ଦ୍ରରୂପ ଦର୍ଶିତ ହୁଏ ।

(୧୧) ପୁଷ୍ପର ସୌରଭର ନ୍ୟାୟ ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ହେବାରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଚତୁଃଷଷ୍ଟୀ ଗୁଣ ସୌରଭ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ ।

(୧୨) ନାମ-କୁସୁମ ପୂର୍ଣ୍ଣମାତ୍ରାରେ ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ହେଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଅଷ୍ଟକାଳ ନିତ୍ୟ ନିତ୍ୟଲୀଳା ପ୍ରକଟକୁ ଅବଗମ କରି ଜଗତରେ ଉଦିତ ହୁଏ ।

ସମ୍ବିଦେର ସାରଯୁତା ଭକ୍ତି ସ୍ୱରୂପିଣୀ (୧୩) ।

ଭକ୍ତିକ୍ରିୟା,

ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୟେ ନାମେ ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ହୟ ।
ରସେର ସାମଗ୍ରୀ ପ୍ରକାଶୟେ ସର୍ବୋତ୍ତମ (୧୪) ।
ଶୁଦ୍ଧ ଚିନ୍ମୟ ଜୀବ ଲଭୟେ ସ୍ୱରୂପ ।
ସେଇ ରସେ ପ୍ରବେଶୟେ ଏଇ ଅପରୂପ (୧୫) ।

ରସେର ବିଭାବ ଆଲମ୍ବନ,

ରସେର ବିଭାବ ସେଇ ତତ୍ତ୍ୱ ଆଲମ୍ବନ (୧୬)

---

(୧୩) ସ୍ୱରୂପଶକ୍ତିର ମଧ୍ୟରେ ସନ୍ଧିନୀ, ସମ୍ବିତ୍ ଓ ହ୍ଲାଦିନୀରେ ସ୍ୱରୂପ ଶକ୍ତିର ହ୍ଲାଦିନୀ ସମ୍ବିତ୍‌ର ସମ୍ବେତସାର ଯେଉଁ ଭକ୍ତିସ୍ୱରୂପିଣୀ ବୃତ୍ତି ହୋଇଥାଏ ।

(୧୪) ସେହି ସର୍ବୋତ୍ତମ ଶକ୍ତି ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ କୃଷ୍ଣନାମରେ ରସର ସାମଗ୍ରୀ ସବୁ ପ୍ରକାଶ କରେ ।

(୧୫) ଜୀବ ଶୁଦ୍ଧ ଅବସ୍ଥାରେ ଚିନ୍ମୟ ସ୍ୱରୂପ ଲାଭ କରି ସେହି ଶକ୍ତି ପ୍ରକାଶିତ ରସ ତତ୍ତ୍ୱରେ ପ୍ରବେଶ କରେ ।

(୧୬) ରସରେ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବ ନାମକ ଗୋଟିଏ ବିଷୟ ଅଛି । ତାହାର ନାମ ରତି । ଅନ୍ୟ ଚାରିଗୋଟି ସାମଗ୍ରୀ ଭାବ ସଂଯୋଗରେ ସେହି ରତି ରସତ୍ୱ ଲାଭ କରେ । ସାମଗ୍ରୀ ଚାରିଗୋଟି—ଯଥା ବିଭାବ, ଅନୁଭାବ, ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଓ ବ୍ୟଭିଚାରୀ ବା ସଞ୍ଚାରୀ । ବିଭାବରେ ଆଲମ୍ବନ ଓ ଉଦ୍ଦୀପନ ଅଛି । ଆଲମ୍ବନ ବିଷୟ ଓ ଆଶ୍ରୟ ଭେଦରେ ଦୁଇ ପ୍ରକାର । ଯେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଭକ୍ତ ସେ-ଆଶ୍ରୟ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସ୍ୱୟଂ ବିଷୟ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ରୂପଗୁଣାଦି ଉଦ୍ଦୀପନ । ଆଲମ୍ବନ ଉଦ୍ଦୀପନାତ୍ମକ । ବିଭାବର କାର୍ଯ୍ୟର ସଙ୍ଗେ ଯେ ସବୁ ଫଳୋଦୟ ହୁଏ ତାହା ଅନୁଭାବ । ପରେ ସେହି ଅନୁଭବ ଗାଢତା ଲାଭ କରି ସାତ୍ତ୍ୱିକ ବିକାର ହୁଏ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସଞ୍ଚାରୀଭାବ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାଏ ।

ତଦାଶ୍ରୟ ଭକ୍ତ ତଦ୍ବିଷୟ କୃଷ୍ଣଧନ ।
ନାମ ଧରେ ଆଲମ୍ବନ ଭକ୍ତ ମହାଶୟ ।
କୃପା କର ରୂପଗୁଣଲୀଳାର ଉଦୟ ॥

ରସେର ବିଭାବ; ଉଦ୍ଦୀପନ;

ଉଦ୍ଦୀପନ କୃଷ୍ଣରୂପ ଗୁଣାଦିକ ଯତ ।
ଆଲମ୍ବନ, ଉଦ୍ଦୀପନ ବିଭାବେ ସଂଯୁତ ॥

ବିଭାବ ହଇତେ ଅନୁଭାବ;

ବିଭାବ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଇଲେ ଅନୁଭାବ ହୟ ।
ପ୍ରେମେର ବିକାର ସବ ଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରେମମୟ ॥

ସଞ୍ଚାରୀଭାବ ଓ ସାତ୍ତ୍ୱିକମିଶ୍ରେ ବିଭାବ କ୍ରିୟା କରେ । ସ୍ଥାୟୀଭାବର ରସ ହୟ,

ସଞ୍ଚାରୀ ସାତ୍ତ୍ୱିକ କ୍ରମେ ଉଦିତ ହଇଲେ ।
ସ୍ଥାୟୀଭାବ ରସ ହୟ ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ର ବଲେ (୧୭) ।
ସେଇ ରସ ସର୍ବସାର ନିର୍ଯ୍ୟାସ ଜାନ ।

ତାହା ପାଇବାର କ୍ରମ,

ପରମ ପୁରୁଷ ଅର୍ଥ ସର୍ବ ଶାସ୍ତ୍ରେ ମାନ (୧୮) ॥

---

(୧୭) ରସ ଗୋଟିଏ ଘନ ପଦାର୍ଥ । ସ୍ଥାୟୀ ଭାବ ରୂପ ଘନ ତାହାର ଧାତୁ । ବିଭାବାଦି ଯୋଗରେ ଜଳ ତତ୍ତ୍ୱ ତନ୍ତ୍ର ସେହି ସ୍ଥାୟୀଭାବ ରସ ହୁଏ । ଅତଏବ ରୂପ ଭକ୍ତ ସେହି ସକଳ ରସିକ ହୋଇ ପଡେ ।

(୧୮) ଏହି ରସକୁ ବ୍ରଜରସ କହନ୍ତି । ଏହା ସର୍ବୋପରି ଏବଂ ଜୀବ ପକ୍ଷରେ ପରମ ପୁରୁଷାର୍ଥ । ଧର୍ମ, ଅର୍ଥ, କାମ, ମୋକ୍ଷ ଏହି ଚାରୋଟି ପୁରୁଷାର୍ଥ । ଏହି ଚାରୋଟି ପୁରୁଷାର୍ଥ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ଚରମ ଗନ୍ତବ୍ୟ ଏହି ରସ । ପୂର୍ଣ୍ଣମୁକ୍ତ ପୁରୁଷମାନେ ଏହି ରସର ଅଧିକାରୀ ।

ଭକ୍ତ୍ୟୁନ୍ମୁଖ ଜୀବ ଶୁଦ୍ଧଗୁରୁର କୃପାୟ (୧୯) ।
ଶ୍ରୀଯୁଗଳ ଚିନ୍ତ୍ୟନାମ ସୌଭାଗ୍ୟେତେ ପାୟ ॥

ତୁଳସୀମାଲ୍ୟାୟ ନାମ ସଂଖ୍ୟା କରି ସ୍ମରେ ।
ଅଥବା କୀର୍ତ୍ତନ କରେ ପରମ ଆଦରେ (୨୦) ॥

ଏକ ଗ୍ରନ୍ଥି ସଂଖ୍ୟା କରି ଆରମ୍ଭିବେ ନାମ ।
କ୍ରମେ ତିନ ଲକ୍ଷ ସ୍ମରି ପୂରେ ମନସ୍କାମ ॥

---

(୧୯) ଅନ୍ତର୍ମୁଖ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶୁଦ୍ଧ ଭକ୍ତ୍ୟୁନ୍ମୁଖ ଜୀବଗଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ପୂର୍ବପୂର୍ବ ସୁକୃତି ବଳରେ ଜୀବର ଭକ୍ତିମାର୍ଗରେ ପ୍ରବୃତ୍ତି ହୁଏ । ସେହି ଲୋକର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଉଦୟ ହେଲେ ଶୁଦ୍ଧ ସାଧୁ ସଙ୍ଗ ଲାଭ ହୁଏ । ଗୁରୁ କୃପାରୁ ଯୁଗଳନାମରୂପ ମହାମନ୍ତ୍ର ପ୍ରାପ୍ତି ହୁଏ ।

(୨୦) ଶ୍ରଦ୍ଧା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଥମେ ଅନେକ ଚେଷ୍ଟା ରୂପ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଥାଏ । ତାହା ଅତିକ୍ରମ କରି ନାମ ବଳ ଲାଭ କରିବାକୁ ହୋଇବ ସାଧକ ଜନ ଶ୍ରୀଗୁରୁଦେବ ଦିଅନ୍ତି । ସଂଖ୍ୟାଯୁକ୍ତ ତୁଳସୀ ମାଳାରେ ନାମ ସ୍ମରଣ ବା କୀର୍ତ୍ତନ କେବଳ ସେହି ଉପାସନାର କ୍ରମ ସମସ୍ତ ସାଧନର ମୂଳ । ଅତଏବ ପ୍ରଥମେ ନିର୍ଜ୍ଜନରେ ବସି ଅତି ଅଳ୍ପକାଳ ଏକାଗ୍ର ଚିତ୍ତରେ ନାମ କରିବ । କ୍ରମେ କ୍ରମେ ନାମସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି କରୁ କରୁ ନାମାନୁଶୀଳନର ନୈରନ୍ତର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଅନେକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକର ଅବସାନ ହେବ । ଭକ୍ତି ସାଧନରେ ଦୁଇ ପ୍ରକାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ଅଛି । କୌଣସି ଅର୍ଚ୍ଚନ ପ୍ରବୃତ୍ତ, ଅନ୍ୟେ ସ୍ମରଣ କୀର୍ତ୍ତନ ପ୍ରବୃତ୍ତ । ଉଭୟ ସମୀଚୀନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସ୍ମରଣ କୀର୍ତ୍ତନ ପ୍ରବୃତ୍ତ ଐକାନ୍ତିକ ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବଳ । ଅନେକ ମହାଜନଗଣ ନାମମାଳାରେ କେତେକ ସମୟରେ ସ୍ମରଣ ଓ କେତେକ ସମୟରେ ନାମକୀର୍ତ୍ତନ କରନ୍ତି । କୀର୍ତ୍ତନର ବିଶେଷ ଗୁଣ ଏହି—ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଶ୍ରବଣ ସ୍ମରଣ ଓ କୀର୍ତ୍ତନ ଏହି ତିନି ଅଙ୍ଗର ଅନୁଶୀଳନ ହୋଇଯାଏ ।

ସଂଖ୍ୟା-ମଧ୍ୟେ କୃଷ୍ଣ ନାମ କରିବେ କୀର୍ତ୍ତନ ।
ତାତେ ସର୍ବେନ୍ଦ୍ରିୟ ସ୍ଫୂର୍ତ୍ତି ଅନନ୍ଦବର୍ତ୍ତନ ।।
ନାମେ ନବବିଧ ଅଙ୍ଗ କରୟ ଆଶ୍ରୟ ।
ତଥାପି କୀର୍ତ୍ତନ-ମୁଖ୍ୟ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୟ ।।

ଅର୍ଚ୍ଚନ ମାର୍ଗ ଓ ଶ୍ରବଣକୀର୍ତ୍ତନେର ଅଧିକାର ଭେଦେ କ୍ରିୟା-ଭେଦ

ଅର୍ଚ୍ଚନମାର୍ଗେତେ ଗାଢ଼ତର ରୁଚି ଯାଁର ।
ଶ୍ରବଣ କୀର୍ତ୍ତନ ସିଦ୍ଧି ତାହାତେ ତାଁହାର ।
ନାମେ ଐକାନ୍ତିକୀ ରତି ହଇବେ ଯାଁହାର ।
ଶ୍ରବଣ-କୀର୍ତ୍ତନ-ମୁଖ୍ୟ କେବଲ ତାଁହାର ।।

ନାମ ଶ୍ରବଣକୀର୍ତ୍ତନ-ସମ୍ବନ୍ଧେ ଯେ କ୍ରମ,

ସେବା, ନତି, ଦାସ୍ୟ, ସଖ୍ୟ, ଆତ୍ମନିବେଦନ ।
ସକଳେ ନାମେର ସଙ୍ଗେ ହୟ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ।।
ନାମ-ନାମୀ ଏକ ତତ୍ତ୍ୱ ବିଶ୍ୱାସ କରିୟା ।
ଦଶ ଅପରାଧ ଛାଡ଼ି ଭଜନେ ବସିୟା (୨୧) ।।

---

୨୧ । ଶ୍ରୀମୂର୍ତ୍ତି ଓ ଶ୍ରୀନାମ ଏକଇ [illegible] ଯେହେତୁ ସେମାନେ [illegible] ସ୍ୱରୂପ ହଅନ୍ତି । ଏହି ଦେହର ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଦର୍ଶନ କେବଳ ଶ୍ରୀମୂର୍ତ୍ତିର ଚେଷ୍ଟା । ପରନ୍ତୁ [illegible] ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଦର୍ଶନ କର୍ଣ୍ଣର ଚେଷ୍ଟା । [illegible] ଏହି [illegible] ଅନ୍ତର୍ମୁଖ [illegible] । ଅନ୍ତର୍ମୁଖ [illegible] ଭେଦରେ [illegible] । [illegible] ଅନ୍ତର୍ମୁଖ [illegible] ନାମ, ରୂପ, ଗୁଣ ଓ ଲୀଳାସ୍ୱରୂପ [illegible] । [illegible]

ଅଷ୍ଟ ସ୍ୱରୂପବଳେ ନାମ ଭଜନ୍ତୁ ଅଧ୍ୟାୟ (୨୨)

କୃତ୍ୟକାରଣ ସେମାନେ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥିତ ପ୍ରବୃତ୍ତ ଥାଏ । ସେହି ହେତୁରୁ ଶୁଦ୍ଧ ବୈଷ୍ଣବ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ବୈଷ୍ଣବପ୍ରିୟ । ମଧ୍ୟମ ଅଧିକାରୀ ଶୁଦ୍ଧ ବୈଷ୍ଣବ ମଧ୍ୟ ପରିଗଣିତ । ଉତ୍ତମ ଅଧିକାରୀରେ କଥା କଣ କହିବା । ସେ ଶରଣେ ନାମ ନାମୀରେ ଅଭେଦ ବୁଦ୍ଧି କରନ୍ତି ଅଧିକାରୀ ହୋଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ଅନୁଷ୍ଠାନୀ ତାହାଙ୍କର [illegible] ଅଛି । ସୁତରାଂ ନାମର ଅଧିକାର ।

୨୨ । ସାଧକମାନେ ଏହି—ଅନୁମୂର୍ତ୍ତି [illegible] ପ୍ରଥମ [illegible] କେବଳ ନାମ ସ୍ମରଣ ଓ କୀର୍ତ୍ତନର [illegible] ସାଧନ କରିବେ । [illegible] ନାମ [illegible] କରି [illegible] କରିବେ । ନାମ [illegible] ଓ [illegible] ଧ୍ୟାନ କରିବେ । [illegible] ତାହା [illegible] ଦର୍ଶନ କରିଥିବେ । [illegible] ରୂପଦର୍ଶନ ଓ ନାମ [illegible] କରିବେ । [illegible] ରୂପ [illegible] ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ [illegible] ଗୁଣ ସମସ୍ତ [illegible] ପରେ [illegible] କରିବେ । ନାମ ରୂପ ଓ ଗୁଣ [illegible] ହେଲେ ପ୍ରଥମେ [illegible] ଲୀଳା [illegible] କରି [illegible] । ଏହି ସମୟରେ କେବଳ ନାମରସର ଉଦୟ ହୁଏ । [illegible] । ଏହି ସାଧନର [illegible] ଭାବରେ ସାଧକ ପ୍ରାପ୍ତ [illegible] ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ । [illegible] ସାଧକ ଉତ୍ତମ [illegible] ମଧ୍ୟମ ଭକ୍ତ [illegible] ଉତ୍ତମ ଭକ୍ତ [illegible] । [illegible] ନାମାଭ୍ୟାସ ହୁଏ । [illegible] ଶୁଦ୍ଧ ନାମାଧିକାର ଓ ବୈଷ୍ଣବ ସେବାଧିକାର ହୁଏ ।

ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦରରୂପେ ହୃଦୟେର ଉଦୟ ॥
ଯବେ ନାମ ରୂପେ ଐକ୍ୟ ହୟତ ସାଧନେ ।
ନାମ ଲୈତେ ରୂପ ଆଇସେ ଚକ୍ଷେ ତତ୍କ୍ଷଣେ ॥
ତାର ପରୁ ହନେ ରୂପେ ଗୁଣ କର ଯୋଗ ।
ଶ୍ରୀନାମ ସ୍ମରଣେ ଗୁଣ ହଇବ ସଂଯୋଗ ॥

ନାମରୂପ ଗୁଣେର ଏକତା,

ସ୍ୱରୂପତେ ନାମ, ରୂପ, ଗୁଣ ଏକ ହୟ ।
ନାମ ଲୈତେ ସର୍ବକ୍ଷଣ ତିନେର ଉଦୟ ॥

ଉପାସନା ମନ୍ତ୍ରଧ୍ୟାନମୟୀ,

ମନ୍ତ୍ରଧ୍ୟାନମୟୀ ଏଇ ନାମ ଉପାସନା ।
ପ୍ରାଥମିକ ଯାହା ଜାନ କରେ ବିଭାବନା ॥
ଯୁତକାଲେ ଯୋଗପୀଠେ କଳ୍ପଦ୍ରୁମତଳେ ।
ଗୋପ-ଗୋପୀବୃତ କୃଷ୍ଣେ ଦେଖ କୁତୂହଳେ ॥
ସାତ୍ତ୍ୱିକବିକାର ସବ ହୟ ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ।
ଭଜନ ଆନନ୍ଦେ ଭକ୍ତ ହୟ ପୁଲକିତ ॥
କ୍ରମେ ଯବେ ନାମ ସ୍ୱ-ଶୌରଭେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲିତ ।
ଅଷ୍ଟକାଲ କୃଷ୍ଣଲୀଳା ହଇବେ ଉଦିତ ॥

ସ୍ୱାରସିକୀ ଉପାସନା,

ସ୍ୱାରସିକୀ ଉପାସନା ହଇବେ ଉଦୟ ।

ସଙ୍କେତର ପୀଠେ କୃଷ୍ଣ ଦର୍ଶନ କରାୟ ॥
ସଙ୍ଗେ ରଙ୍ଗେ ଗୁରୁକୃପା ଦିବ୍ୟରୂପେତେ ।
ସିଦ୍ଧସ୍ଥ ପ୍ରବେଶେ ଭକ୍ତ ସଖୀର ସଙ୍ଗେତେ ॥
ମହାଭାବସ୍ୱରୂପିଣୀ ବୃଷଭାନୁସୁତା ।
ତାଁର ଅନୁଗତ ଭକ୍ତି ସଦା ପ୍ରେମଯୁତା ॥ (୧୩)
ସଖୀ ଅଷ୍ଟାମଧ୍ୟେ କରେ ଯୁଗଳ-ସେବନ ।
ସଦା-ପ୍ରେମେ ମଗ୍ନ ହୟ ସେ ରସିକ ଜନ ॥

ଭଜନରେ ବସ୍ତୁସିଦ୍ଧି

ସାଧନ ଭଜନ ସିଦ୍ଧି ଲଭାଇଲେ ତାୟ (୧୪) ।

---

(୧୩) ଶାନ୍ତ, ଦାସ୍ୟ, ସଖ୍ୟ, ବାତ୍ସଲ୍ୟ ଓ ଶୃଙ୍ଗାର ଏହି ପାଞ୍ଚୋଟି ରସ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଶୃଙ୍ଗାର ରସ ଉତ୍ତମ ରସ । ଏହି ରସର ଅଧିକାରୀମାନେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚୈତନ୍ୟଙ୍କର ପରମାନୁଗୃହୀତ । ଏହି ରସରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଅନେକ ପ୍ରେୟସୀ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀମତୀ ବୃନ୍ଦାବନ ନନ୍ଦନଙ୍କ ସମ୍ଭୋଗର ସାର୍ଥକତା । ସେ ସାକ୍ଷାତ୍ ସ୍ୱରୂପଶକ୍ତି ଏବଂ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ବ୍ରଜାଙ୍ଗନାମାନେ ତାହାଙ୍କର ଅବୟବ ସ୍ୱରୂପ । ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କର ଯୂଥ ମଧ୍ୟରେ ସେବିତ ହେବା କେବଳ ରସିକମାନଙ୍କର ପ୍ରୟୋଜନ । ଗୋପୀ ଅନୁଗତ୍ୟ ବିନା ବ୍ରଜରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ସେବା ଲଭ ହୁଏ ନାହିଁ । ସେହି ହେତୁରୁ ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କର ଯୂଥରେ ଲଳିତାଦେବୀଙ୍କର ଦାସୀ ହେବା ପ୍ରୟୋଜନ ।

(୧୪) ଏହି ପ୍ରଣାଳୀରେ ଭଜ ସାଧନ କରିବାକୁ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେଲେ ସାଧକ ଓ ଭକ୍ତ ସିଦ୍ଧି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅତି ସନ୍ନିକଟ ହୋଇ ପଡ଼େ । ଅତି ଅଳ୍ପ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱରୂପ ସିଦ୍ଧି ଉଦୟ ହୁଏ । ଯୂଥେଶ୍ୱରୀଙ୍କ କୃପାରୁ କୃଷ୍ଣେଚ୍ଛା ସହଜରେ ହୁଏ । ତାହାହେଲେ ସ୍ଥୂଳଦେହ ଛାଡ଼ିବା ପରେ ମାୟିକ ଲିଙ୍ଗ ଦେହ ତାହା ଅନାୟାସରେ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଜୀବ ଶୁଦ୍ଧ ବସ୍ତୁ ସ୍ୱରୂପରେ ବ୍ରଜରେ ବାସ କରେ ।

ଲଙ୍ଘଇଲେ ବସ୍ତୁସିଦ୍ଧି ତୋମାର କୃପାୟ ॥

ତଦୁତ୍ତରାବସ୍ଥାବର୍ଣ୍ଣନ ହୟ ନା, କେବଲ ଅନୁଭୂତ ହୟ,

ଇହାର ଅଧିକ ଆର ବାକ୍ୟ ନାହି ଚଲେ ।
ତଦୁତ୍ତର ଅନୁଭବ ଲଭ କୃପାବଲେ (୧୪) ॥
ଏଇତ ଉଜ୍ଜ୍ୱଲ ରସ ପରମ ସାଧନ ।
ଇହାତେ ଜନ୍ମୟ ଚିତେ କୃଷ୍ଣ-ପ୍ରେମଧନ ॥ (୧୫)

ସାଧନେ ଏକାଦଶ ଭାବ,

ସାଧିତେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଲ ରସ, ଆଛେ ଭାବ ଏକାଦଶ,
ସମ୍ବନ୍ଧ, ବୟସ, ନାମ ରୂପ ।
ଯୂଥ, ବେଶ, ଆଜ୍ଞାବାସ, ସେବା, ପରାକାଷ୍ଠାଶ୍ୱାସ,
ପାଲ୍ୟଦାସୀ ଏଇ ଅପରୂପ (୧୬) ॥

---

(୧୪) ଏହି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାଗତିକ ବାକ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟକ୍ତ କରାଯାଇ ପାରେ । ଏହାର ପର ଯେ ସ୍ୱଗତ ଅବସ୍ଥା ତାହା ବାକ୍ୟଦ୍ୱାରା ବୁଝାଯାଇ ନ ପାରେ । କେବଳ କୃଷ୍ଣଙ୍କ କୃପା ବଳରେ ତାହା ଅନୁଭୂତ ହୁଏ ।

(୧୫) ଏହି ଶୃଙ୍ଗାର ହେଉଛି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ରସ ନାମ । କାରଣ ରାଧାକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଏହି ରସ ପରମ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ । ଶ୍ରୀମ ଚୈତନ୍ୟ ଦେବଙ୍କ କୃପାରେ ଏହା ଲବ୍ଧ ହୁଏ ।

(୧୬) ରାୟ ରାମାନନ୍ଦ କହିଅଛନ୍ତି—

"ଅତଏବ ଗୋପୀଭାବ କର ଅଙ୍ଗୀକାର । ରାତ୍ରିଦିନ ଚିନ୍ତେ ରାଧା କୃଷ୍ଣେର ବିହାର ॥ ସିଦ୍ଧ ଦେହେ ଚିନ୍ତି କର ତାହାଇ ସେବନ । ସଖୀଭାବେ ପାୟ ରାଧା କୃଷ୍ଣେର ଚରଣ ॥ ଗୋପୀ ଅନୁଗତ ବିନା ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଜ୍ଞାନେ । ଭଜିଲେହ ନାହି ପାୟ ବ୍ରଜେନ୍ଦ୍ର ନନ୍ଦନେ ॥"

ତାହାର ସାଧନେ ପଞ୍ଚଦଶା,

ଏଇ ଏକାଦଶ ଭାବ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସାଧନେ ।
ପଞ୍ଚଦଶା ଲକ୍ଷ୍ୟ ହୟ ସାଧକଜୀବନେ ॥
ଶ୍ରବଣ, ବରଣ ଆର ସ୍ମରଣ, ଆପନ ।
ସମ୍ପତ୍ତି ଏ ପଞ୍ଚବିଧ ଦଶାୟ ଗଣନ (୨୮) ।

ତାହାର ସ୍ୱରୂପ ଏମ ସାଧିବାକୁ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଯେ ବ୍ରଜର ଗୋପୀଙ୍କର ଅନୁଗତ ହୋଇ ତାହାର ଚରଣ ସେବ । ଜନ ଦୁଷ୍ଟବ୍ରତରେ ଶ୍ରୀରାଧା ସେବା ଅଧିକାର ହୁଏ ନାହିଁ । ବ୍ରଜଗୋପୀ ସ୍ୱରୂପ ଏହି କଲେ କୃଷ୍ଣ ଭଜନ ହୁଏ । ଏକାଦଶ ପ୍ରକାର ଭାବ ଗ୍ରହଣ କଲେ ବ୍ରଜ ଗୋପୀଙ୍କ ସ୍ୱରୂପ ହୁଏ । ୧ ସମ୍ବନ୍ଧ ୨ ବୟସ ୩ ନାମ ୪ ରୂପ ୫ ଯୂଥପ୍ରବେଶ ୬ ବେଶ ୭ ଆଜ୍ଞା ୮ ବାସସ୍ଥାନ ୯ ସେବା ୧୦ ପରାକାଷ୍ଠା ୧୧ ପାଲ୍ୟଦାସୀଭାବ । ସାଧକ ଜୀବନରେ ଯେ ପ୍ରକାରରେ ରହୁନା କାହିଁକି ହୃଦୟରେ ଏହି ଏକାଦଶ ଗୋଟି ଭାବ ଗ୍ରହଣ ପୂର୍ବକ ଭଜନ କରିବ ।

(୨୮) ଏହି ଏକାଦଶ ଭାବ ସାଧନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସାଧକର ପାଞ୍ଚଗୋଟି ଦଶା କ୍ରମଶଃ ଉଦୟ ହୁଏ । ଶ୍ରବଣ ଦଶା, ବରଣ ଦଶା, ସ୍ମରଣ ଦଶା, ଆପନ ଦଶା ଓ ସମ୍ପତ୍ତି ଦଶା ।

ମୋର ଗୋପୀଭାବ ମୁଁ କେବେ ପାଇବି । ବେଦଧର୍ମ ଛାଡ଼ି ଯେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଭଜିବି ॥
ବ୍ରଜଦେବୀଙ୍କର ଭାବ ଲିପ୍ସା ଯେଉଁ ଜନେ । ଭାବ ଯୋଗ୍ୟ ଦେହ ପାଇ କୃଷ୍ଣ ପାଦ ବ୍ରଜେ

ଏହି ବାକ୍ୟଦ୍ୱାରା ରାୟ ରାମାନନ୍ଦ ଏହି କଥା କହି ଦେଇଅଛନ୍ତି—ସିଦ୍ଧ ଦେହ ପାଇବାକୁ ହେଲେ ସାଧକର ଗୋପୀ ଦେହ ପ୍ରାପ୍ତି ଆବଶ୍ୟକ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଲୀଳା ଶ୍ରବଣ କରି ଦେହଦେହୀଙ୍କ ଏହି ଭାବରେ ଲୋଭ ହୁଏ । ସେହି ସମୟରେ ଉପଯୁକ୍ତ ସଦ୍ଗୁରୁଙ୍କ ନିକଟରୁ ସେହି ଭାବ ଶିକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ । ଶ୍ରୀଗୁରୁଙ୍କ ମୁଖରୁ ଏହି ଶ୍ରବଣ ସାଧକର ଶ୍ରବଣ ଦଶା ।

ପ୍ରଥମ ଶ୍ରବଣ ଦଶା,

ନାମାପେକ୍ଷା ଶ୍ରେଷ୍ଠଶୁଦ୍ଧଭାବୁକ ଯେ ଜନ ।
ଭାବମାର୍ଗେ ଗୁରୁଦେବ ସେହି ମହାଜନ ॥
ତାଁହାର ଶ୍ରୀମୁଖେ ଭାବତତ୍ତ୍ୱର ଶ୍ରବଣ ।
ହଇଲେ ଶ୍ରବଣ ଦଶା ହୁଏ ପ୍ରକଟନ ॥

ଭାବତତ୍ତ୍ୱ,

ଭାବତତ୍ତ୍ୱ ଦ୍ୱିପ୍ରକାର କହନ୍ତ ବିସ୍ତର ।
ଭକ୍ତ ଏକାଦଶ ଭାବ କୃଷ୍ଣଲୀଳା ଆର ॥

କ୍ରମେ ବରଣ-ଦଶା ପ୍ରାପ୍ତି,

ରାଧାକୃଷ୍ଣ ଅଷ୍ଟକାଳ ଯେଉ ଲୀଳା କରେ ।
ତାହାର ଶ୍ରବଣେ ଲୋଭ ହୁଏ ଅତଃପରେ ॥
ଲୋଭ ହଇଲେ ଗୁରୁପଦେ ଜିଜ୍ଞାସା ଉଦୟ ।
କେମନେ ପାଇବ ଲୀଳା କହ ମହାଶୟ ॥
ଗୁରୁଦେବ କୃପା କରି କରିବେ ବର୍ଣ୍ଣନ ।
ଲୀଳାତତ୍ତ୍ୱେ ଏକାଦଶ ଭାବସଂଘଟନ ॥
ପ୍ରସନ୍ନ ହଇୟା ପ୍ରଭୁ କହିବେ ଆଦେଶ ।

ସାଧକ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ସେହି ତତ୍ତ୍ୱଗତ ଜ୍ଞାନ ସ୍ୱୀକାର କଲେ ତାହା ବରଣ ଦଶା । ଉପଦେଶ ଦ୍ୱାରା ସେହି ଭାବ ଅଭ୍ୟାସ କଲେ ତାହା ସ୍ମରଣ ଦଶା । ଅପଣା ଚିତ୍ତରୁ ସେହି ସୁଷ୍ଠୁ ଭାବକୁ [illegible] ପାଇବା ପ୍ରାପ୍ତି ଦଶା । [illegible]

ଏଇ ଭାବେ ଲୀଳା ମଧ୍ୟେ କରନ୍ତ ପ୍ରବେଶ (୨୯) ।
ଗୁରୁରୂପେ ସିଦ୍ଧଭାବ କରିଯା ଶ୍ରବଣ ।
ସେଇ ଭାବ ସ୍ୱୀୟ ଚିତ୍ତେ କରିବେ ବରଣ ।

ନିଜରୁଚି ଶ୍ରୀଗୁରୁଦେବଙ୍କେ ବଲିବେ,

ବରଣକାଲେତେ ନିଜ ରୁଚି ବିଚାରିୟା ।
ଗୁରୁପଦେ ଜାନାଇବେ ସରଲ-ହୃଦୟା ॥
ପ୍ରଭୁ ତୁମି କୃପା କରି ସେଇ ପରିଚୟ ।
ଦିଲେ ମୋରେ ବାଡ଼େ ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରୀତି ଦ୍ୱୟ ॥
ସ୍ୱଭାବତ ମୋର ଏଇ ଭାବେ ଅଛେ ରୁଚି ।

---

(୨୯) ଗୁରୁଦେବ ଶିଷ୍ୟର ସାତ୍ତ୍ୱିକ ପ୍ରବୃତ୍ତି ପରୀକ୍ଷା କରି ଯେତେବେଳେ ଦେଖିବେ ଶିଷ୍ୟ ଶୃଙ୍ଗାର ରସର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଅଛି ସେ ସମୟେ ତାହାକୁ ଶ୍ରୀରାଧାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଶ୍ରୀଲଳିତା ଗଣ ମଧ୍ୟରେ ସାଧକର ସିଦ୍ଧ ମଞ୍ଜରୀ ସ୍ୱରୂପ ଉଦ୍ଦୀପନ କରାଇବେ । ସାଧକରେ ଏକାଦଶ ଭାବ ଓ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଅଷ୍ଟକାଳୀୟ ଲୀଳା ସେବାର ପରିଜ୍ଞାନର ସମ୍ବନ୍ଧ ସମ୍ପାଦନ କରି— ଦେବେ । ସାଧକର ସିଦ୍ଧ ଦେହରେ ନାମ, ରୂପ, ଗୁଣ ଓ ସେବା ମଧ୍ୟ ଉଦ୍ଦୀପନ ଦେଖାଇ— ଦେବେ । ସାଧକ ଯେଉଁ ଘରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରି ଯେଉଁ ପତିର ପତ୍ନୀ ତାହାଙ୍କର ବିବାହ ହେବ ତାହା କହି ଦେବେ । ବେଦ ଧର୍ମ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଶ୍ରୀରାଧାକୃଷ୍ଣଙ୍କର ପାଲ୍ୟଦାସୀ ହେବ ଓ ତାହାଙ୍କର ଅଷ୍ଟକାଳୀୟ ନିତ୍ୟ ସେବା ଦେଖାଇ ଦେବେ । ସାଧକ ସେହି ଭାବ ବରଣ କରି ସ୍ମରଣ ଦଶାରେ ପ୍ରବେଶ କରିବ । ଏହାକୁ ସାଧକର ବ୍ରଜେ ଗୋପୀ ଜନ୍ମ କହନ୍ତି । ଶ୍ରୀ ରୂପ ଚରଣରେ ଉଦ୍ଦେଶ "ଏହି ସାଧନ ଅଛି ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥରେ ପାଇବ" ।

ଅତଏବ ଅଜ୍ଞ ଶିରେ ଧର ହସ୍ତେ ସୁତ ॥

ଅନ୍ୟବୃତ୍ତି ହଇଲେ ଗୁରୁଦେବ ଅନ୍ୟ ଭାବ ଧରିବେନ,

ଦୃଢ଼ ଯଦି ନହେ ତବେ ଅକପଟ ମନେ ।
ନିବେଦିବେ ନିଜ ଦୃଢ଼ ଶ୍ରୀଗୁରୁଚରଣେ ॥
ବୁଝିଆ ଶ୍ରୀଗୁରୁଦେବ ଧରେ ଅନ୍ୟଭାବ ।
ତାହେ ଦୃଢ଼ ହଇଲେ ପ୍ରକାଶିବେ ନିଜଭାବ (୩୦) ॥

ନିଜ ସିଦ୍ଧଭାବ ଗୁରୁଦେବକେ ଜାନାଇବେ,

ଏଇରୂପେ ଗୁରୁଶିଷ୍ୟସଂବାଦ ଘଟନେ ।
ନିଜ ସିଦ୍ଧଭାବ ସ୍ଥିର ହଇବେ ଯେ କ୍ଷଣେ ॥
ଶିଷ୍ୟ ଗୁରୁପଦେ ପଡ଼ି କହିବେ ମିନତି ।

---

(୩୦) ସାଧକର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସ୍ୱରୂପ ଶ୍ରୀଗୁରୁଦେବ ଯେତେବେଳେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରନ୍ତି ସେ ସମୟେ ସାଧକ ନିଜ ପ୍ରକୃତି କହି ଗୁରୁଦେବଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ । ସାତ୍ତ୍ୱିକ ବୃତ୍ତି ସ୍ଥିର କହେଲେ ଉପଦେଶ ସୃଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ । ପ୍ରାକ୍ତନ ଓ ଅଧୁନାତନ ସଂସ୍କାରରୂପ ନିବନ୍ଧ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଦେହର ପ୍ରକୃତିର ରୁଚି ବୋଲାଯାଏ । ଜୀବମାତ୍ରର ଏହି ରୁଚି ଥିବକି । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଏ ଜୀବ ରସରେ ରୁଚି ନାହିଁ ଦାସ୍ୟରେ ବା ସଖ୍ୟରେ ଅଛି ସେମାନେ ସେହି ସେହି ରସରେ ଉପଦିଷ୍ଟ ହେବେ ନଚେତ୍ ଅନର୍ଥ ଘଟିବ । ମହାପ୍ରଭୁ ଧ୍ୟାନାନନ୍ଦଙ୍କର ସିଦ୍ଧ ପ୍ରକୃତି ପ୍ରଥମେ ଉପଲବ୍ଧି ହୋଇ ନ ଥିବାରୁ ତାହାଙ୍କୁ ସଖ୍ୟରସରେ ପ୍ରବେଶ କରା ହୋଇଥିଲା ପରେ ଶ୍ରୀ ଜୀବଗୋସ୍ୱାମୀଙ୍କ କୃପାରୁ ତାହାଙ୍କର ପ୍ରକୃତି ଦାସ୍ୟ ଭଜନ ସାଧ୍ୟ ହୁଏ ଏହା ଲୋକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅଛି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚୈତନ୍ୟଚରିତରେ ଯୋଗ୍ୟତା ଓ ଅଧିକାରର ବର୍ଣ୍ଣନ ପ୍ରବନ୍ଧ ।

ମାଗିବେ ଭାବେର ସିଦ୍ଧି ତତ୍ପ୍ରା ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ॥
କୃପା କରି ଗୁରୁଦେବ କରିବେ ଆଦେଶ ।
ଶିଷ୍ୟ ସେଇ ଭାବେ ତବେ କରିବେ ପ୍ରବେଶ ॥

ଦୃଢ଼ବରଣ,

ଶ୍ରୀଗୁରୁଚରଣେ ପଡ଼ି ବଳିବେ ଯଖନ ।
ତବାଦିଷ୍ଟ ଭାବ ଆମି କରନୁ ବରଣ (୩୧) ॥
ଏ ଭାବ କଖନ ଆମି ନା ଛାଡ଼ିବ ଆର ।
ଜୀବନେ ମରଣେ ଏଇ ସଙ୍ଗୀ ଯେ ଆମାର ॥

ଭଜନେ ପ୍ରଭବନ୍ଧ ବଗୁବ,

ନିଜ ଚିତ୍ତ ଏକାଦଶ ଭାବେ ବ୍ରତୀ ହୟେ ।

---

(୩୧) ସାଧକ ସ୍ୱଭାବତଃ ଚଳୁଥିବା ଅନ୍ୟଭାବ ଯାହା ପୂର୍ବେ ସ୍ଥିତ ହୁଏ ତାହା କେବଳ ତାହାର ପ୍ରତି ଗ୍ରହଣ । କିନ୍ତୁ ତଦ୍ଭିନ୍ନ ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଦେବଙ୍କର କୃପାରୁ ସ୍ୱଭାବତଃ ଉତ୍ପନ୍ନ କୃଷ୍ଣସେବା ଲାଭ ପରମ ପାରକୀୟ ଗତ । ପାରକୀୟ ଭାବ ବ୍ୟତୀତ ରସର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିକାଶ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ସେହି ହେତୁରୁ ପ୍ରକଟ୍ୟାପ୍ରକଟ ଲୀଳାରେ ଶୃଙ୍ଗାର ରସର ପାରକୀୟ ଅଦ୍ଭୁତ ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ କେବଳ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚୈତନ୍ୟଙ୍କର ଶିକ୍ଷାର ମହିମା । ଏହି ଶୃଙ୍ଗାର ରସରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ପ୍ରାକୃତ ବ୍ୟବହାର ନାହିଁ । ଚିନ୍ମୟ ଜୀବ ରସସଂସାରରେ ଚିନ୍ମୟୀ ଗୋପୀ ଦେହ ଚିନ୍ମୟ ରାଧାକୃଷ୍ଣଙ୍କ ନିତ୍ୟ ଦାସ୍ୟ ଚିନ୍ମୟ ବୃନ୍ଦାବନରେ ଲାଭ କରନ୍ତି । ଏଥିରେ ଜଡ଼ୀୟ ସ୍ତ୍ରୀ-ପୁରୁଷ ଭାବ ନାହିଁ କେବଳ ସେହି ଚିନ୍ମୟ ବସ୍ତୁର ଆଦର୍ଶ ଚିତ୍ତ ସ୍ଥିତି ଚିନ୍ମୟ ସ୍ୱଭାବରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ଏହା ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଙ୍କ କୃପାରୁ ଅବଗତ ହେବାକୁ ହୁଏ । କୃପାବ୍ୟତୀତ ଏହି ଅନିର୍ବଚନୀୟ ତତ୍ତ୍ୱର ଅବଗତ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏହା ଜଡ଼ୀୟ ତର୍କର ଅଗୋଚର ଏବଂ ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ବସ୍ତୁ ।

ସ୍ମରଣେ ସ୍ୱରୂପଚିତ୍ତରେ କାନ୍ତଭାବ ଉଦୟେ ॥

ସ୍ମରଣେ ବସ୍ତୁର ଏକ ଅଛେ ତ ଦୂନର ।

ଆପନେର ଯୋଗ୍ୟନ୍ତୁ ଭାବ ନିରନ୍ତର ॥

ଆପନେର ଅଯୋଗ୍ୟ ସ୍ମରଣ ଯଦ ହୟ ।

ବସ୍ତୁଯୁଗ୍ମ ସାକ୍ଷାତଲଓ ସିଦ୍ଧି କଭୁ ନୟ (୩୨) ॥

ଆପନଦଶା,

ଆପନସାଧନେ ସ୍ଥିତି ଯବେ ହୟେ ଜାଗ ।

ଅତରେ ଆପନ ଦଶା ହୟ ଶୁଦ୍ଧ ଅଙ୍ଗ ॥

ନିଜ ଶୁଦ୍ଧ ଭାବେର ଯେ ନିରନ୍ତର ସ୍ଥିତି ।

ତାହେ ଦୂର ହୟ ଶୀଘ୍ର ଜଡ଼ବନ୍ଧମତି ॥

---

୩୨ । ସ୍ମରଣଦଶାରୁ ଆପନଦଶାରେ ପ୍ରାପ୍ତି ଯୋଗ୍ୟ ବସ୍ତୁ ସାଧକ କଲେ କୌଣସି କ୍ରମରେ ସିଦ୍ଧ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏହି ଅନନ୍ତଗମ୍ୟ ଭଜନତତ୍ତ୍ୱରେ କର୍ମାଡ଼ମ୍ବର, ଜ୍ଞାନାଡ଼ମ୍ବର ବା ଯୋଗାଡ଼ମ୍ବର ପ୍ରଭୃତି କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆଡ଼ମ୍ବର ନାହିଁ । ତାହାରେ କେବଳ ନବଦ୍ୱୀପଚନ୍ଦ୍ରର ସହୃଦ ନାମାନୁଶୀଳନ ଜନ୍ମ ହୃଦରେ ମହାଭାବର ମହାତ୍ମ୍ୟ ନିରନ୍ତର ଥାଏ । ଯେଉଁ ସାଧକମାନେ ବାହ୍ୟାଡ଼ମ୍ବରରେ ବ୍ୟସ୍ତ ତମ୍ଭା ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ର ବଦନାବୁ ଯଦ୍ଧ ର କଲତ୍ର ତେମନାଙ୍କର ସ୍ମରଣ ଆପନ-ଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ ନାହିଁ ସେହି ହେତୁରୁ ବସ୍ତୁ ଜନ୍ମ ସାଧକରେ ମଧ୍ୟ ସିଦ୍ଧିହୁଏ ନାହିଁ । କେବଳ ଏହି ସହଜ ସହଜଭଜନ ଜନ୍ମ ଏଥିରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଉପାଧି ଯଦି ଉପସ୍ଥିତ ହେବେ ସାଧନାନ୍ତରେ ହୋଇପଡ଼େ, ବ୍ରଜସାଧନ ହୁଏ ନାହିଁ । ଶ୍ରୀଗୁରୁଦେବଙ୍କ ନିକଟ ସରଳ ଅନ୍ତଃକରଣରେ ଏହି ଭଜନର ଶୁଦ୍ଧତା ଓ ଉପାଧି ବୁଝି ନେଇ ଭଜନ କରିବ ।

ବଦ୍ଧଜୀବ ଯେ କ୍ରମେ ଭାବପ୍ରାପ୍ତ ହନ,

ଜଡ଼ବଦ୍ଧ ଜୀବ ଭୁଲି ନିଜ ସିଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱ ।

ଜଡ଼ ଅଭିମାନେ ହୟ ଜଡ଼ଦେହେ ମତ୍ତ (୩୭) ।।

ତବେ ଯଦି କୃଷ୍ଣଲୀଳା କରୟେ ଶ୍ରବଣ ।

ଲୋଭ ହୟ ପାଇବାରେ ନିଜ ସିଦ୍ଧଧନ ।।

ତବେ ଭାବତତ୍ତ୍ୱମୂଳ ଅନ୍ୱେଷଣ କରେ ।

ଭାବ ଯତ ବାଢ଼େ ତାର ଭ୍ରାନ୍ତି ତତ ହରେ ।

ସ୍ମରଣଦଶା, ତାହାତେ ବୈଧ ଓ ରାଗାନୁଗତା ଭାବେର ଭେଦ ।
ଶେଷଟିରଇ ପ୍ରୟୋଜନ,

ସ୍ମରଣ ଦ୍ୱିବିଧ ବୈଧ ରାଗାନୁଗା ଆର ।

---

୩୭ । ଏହି ପ୍ରକାର ସିଦ୍ଧି କରିବା ସହଜ ହେଲା ତାହା କହୁଅଛନ୍ତି—ଜୀବଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ କଣ ଜୀବର ତତ୍ତ୍ୱରୂପରେ ଗୋଟିଏ ଶୁଦ୍ଧ ଚିନ୍ମୟଦେହ ଅଛି । ସେହି ନିଜ ସିଦ୍ଧଦେହ ଭୁଲି ମାୟାବଦ୍ଧ କୃଷ୍ଣାପରାଧୀ ଜୀବ ଜଡ଼ାଭିମାନରେ ଔପାଧିକ ଜଡ଼ଦେହରେ ମତ୍ତ ହୋଇଅଛି । ଶୁଦ୍ଧ ଗୁରୁକୃପାରୁ ଜାଣିପାରିଲେ ସିଦ୍ଧି ବିଷୟରେ ଲାଭ ପରମ ସହଜ ବସ୍ତୁ । ଏହି ସ୍ଥାନରୁ ସିଦ୍ଧି ସ୍ୱରୂପ ଲାଭର କ୍ରମ ଲେଖା ହେଉଅଛି—ବଦ୍ଧଜୀବର ଭକ୍ତିସାଧନରେ ଯେଉଁ କ୍ରମ ଅଛି । ତହିଁ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ବୈଧ କ୍ରମ ଅନ୍ୟଟି ରାଗାନୁଗ ସାଧନକ୍ରମ । ବୈଧକ୍ରମ ଓ ରାଗାନୁଗାର କ୍ରମଦ୍ୱୟ ପ୍ରଥମେ ପୃଥକ୍ ରୂପରେ ପ୍ରତୀତ ହୁଏ କିନ୍ତୁ ଶେଷରେ କୌଣସି ପାର୍ଥକ୍ୟ ଆଉ ରହେ ନାହିଁ । ଶାସ୍ତ୍ରବିଧି ଶାସନରୁ ବୈଧକ୍ରମର ଉଦୟ ହୁଏ । ବ୍ରଜଜନଙ୍କ କ୍ରିୟାରେ ଲୋଭ ହେଲେ ରାଗାନୁଗ କ୍ରମର ଉଦୟ । ସେହି ହେତୁରୁ ପ୍ରଥମ କ୍ରମଟି ଲୌକିକ ସାଧାରଣ ଏବଂ ଶେଷୋକ୍ତ କ୍ରମଟି ବିରଳ ।

ରାଗାନୁଗା ସ୍ମୃତିଯୁକ୍ତି ଶାସ୍ତ୍ର ନେହେ ପାର ।
ମାଧୁର୍ଯ୍ୟେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ହୃଦୟେ କରୟେ ସ୍ମରଣ ।
ଅତଏବେ ପ୍ରାପ୍ତ ହୟ ଦଶା ଭାବାପନ ।।

ବୈଧ ଭକ୍ତେର ଉନ୍ନତି କ୍ରମ;

ବୈଧଭକ୍ତ ସ୍ମୃତିକାଲେ ସଦା ବିଚାରୟ ।
ଅନୁକୂଲଯୁକ୍ତିଶାସ୍ତ୍ର ଯଖନ ଯେ ହୟ ।।
ଭାବାପନେ ହୟ ଭାବ ଆବିର୍ଭାବକାଲ ।
ଶାସ୍ତ୍ରଯୁକ୍ତି ଛାଡ଼େ ତବେ ଜାନିୟା ଜଞ୍ଜାଳ ।।
ଶ୍ରଦ୍ଧା ନିଷ୍ଠା ରୁଚ୍ୟାସକ୍ତି କ୍ରମେ ଯେଇ ଭାବ ।
ଆପନ ସମୟେ ତାହା ହୟ ଆବିର୍ଭାବ (୩୪) ।।

ଅପନଦଶାୟ ରାଗାନୁଗ ଓ ବୈଧଭକ୍ତେର ଭେଦ ନାଇ,

ଭାବାପନେ ରାଗାନୁଗା ବୈଧଭକ୍ତ ଭେଦ ।
ନାହି ଥାକେ କୋନ ମତେ ଗାୟ ସ୍ମୃତି, ବେଦ ।

ପଞ୍ଚବିଧ ସ୍ମରଣ,

ସ୍ମରଣ, ଧାରଣା, ଧ୍ୟାନ, ଅନୁସ୍ମୃତି ଆର ।
ସମାଧି ଏ ପଞ୍ଚବିଧ ସ୍ମରଣ ପ୍ରକାର (୩୫) ।।

---

୩୪ । ଅପନ ସମୟେ—ଅପନଦଶା ଆଗମନରେ ।

୩୫ । ସ୍ମରଣ ଅବସ୍ଥାରେ ପ୍ରଥମେ କେବଳ ସ୍ମରଣ ଅର୍ଥାତ୍ ନାମର ଏକାଗ୍ର ହୃଦୟରେ ଅବସ୍ଥିତ ପୂର୍ବକ ଅଳ୍ପକାଳ ସେବାସ୍ଥାପନା । ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନୈରନ୍ତର୍ଯ୍ୟ ସିଦ୍ଧ ହୋଇ ନାହିଁ । କେବେ କେବେ ସ୍ମରଣ ହୁଏ କେତେବେଳେ ବିକ୍ଷେପ ହୁଏ । ସ୍ମରଣ କଲୁ କଲୁ ଧାରଣା ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ମରଣ ସ୍ଥୈର୍ଯ୍ୟଭାବ ସାଧନ । ଧାରଣା ଅଭ୍ୟାସବଶତଃ ସର୍ବାଙ୍ଗ ଭାବନା କଲୁ କଲୁ ଧ୍ୟାନ

ଭାବାପନ ଦଶାର ଉଦୟ କାଲ,

ସମାଧି ସ୍ୱରୂପ ସ୍ମୃତି ଯେ ସମୟେ ହୟ ।
ଭାବାପନ ଦଶା ଆସି ହଇବେ ଉଦୟ ।।

ଯେ ସମୟେ ଯେ ଅବସ୍ଥା ହୟ,

ସେଇ କାଲେ ନଜ ହିଲ ଦେହ ଅଭିମାନ ।
ସସୂକ୍ଷ୍ମା ଜଡ଼ଦେହ ହବେ ଅଧିଷ୍ଠାନ (୩୬) ।
ତଖନ ସ୍ୱରୂପେ ବ୍ରଜବାସ କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣ ।
ଭାବାପନେ ସ୍ୱସ୍ୱରୂପେ ଦେଖ ବ୍ରଜବନ (୩୭) ।

ଆପନେ ସ୍ୱରୂପସିଦ୍ଧି, ବସ୍ତୁସିଦ୍ଧି ଲିଙ୍ଗଭଙ୍ଗେ,

ଆପନେ ସ୍ୱରୂପସିଦ୍ଧି ଲଭେ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ।

ହୁଏ । ଅନୁସ୍ମୃତି-ସ୍ୱଳ୍ପକାଳରେ ଧ୍ୟାନ । ସମ୍ପ୍ରଜ୍ଞୈବିରଳ୍ପସ୍ୟ ଅର୍ଥାତ୍ ଅନଧାନାବସ୍ଥାର ଅଭାବରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କୃଷ୍ଣଲୀଳା ଧ୍ୟାନ । ଏହି ସମାଧିରୂପ ସ୍ମରଣ ହେଉ ହେଉ ଆପନଦଶା ଉପସ୍ଥିତ ହୁଏ । ସ୍ମରଣରେ ଏହି ପାଞ୍ଚଦଶା ଅତିକ୍ରମ କରିବାକୁ ଅନିପୁଣ ଲୋକ ପକ୍ଷରେ ବହୁସମୟ ଯାଇଥାଏ । ନିପୁଣ ବ୍ୟକ୍ତି ପକ୍ଷରେ ଅଳ୍ପ ଦିନରେ ଆପନଦଶା ଉପସ୍ଥିତ ହୁଏ ।

୩୬ । ଭାବାପନଦଶାରେ ଜଡ଼ଦେହର ଅଭିମାନ ଦୂର ହୋଇ ସିଦ୍ଧ ଦେହର ଅଭିମାନ ପ୍ରବଳ ହୋଇପଡ଼େ ।

୩୭ । ସେ ସମୟେ ସ୍ୱ ସ୍ୱରୂପରେ କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ବ୍ରଜବାସ ହୁଏ । ସ୍ୱ ସ୍ୱରୂପଗତ ଶ୍ରୀରାଧାକୃଷ୍ଣ ସେବାରେ ବଡ଼ ସୁଖୋଦୟ ହୁଏ । ଏପରି କି ଅନେକ କ୍ଷଣ ବ୍ରଜଧାମ ଦର୍ଶନ ଓ ସେଠାରେ ସ୍ୱରୂପାଭିମାନରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏବଂ ତଦ୍‌ବିଷୟଗତ ସେବାର ସ୍ଫୂର୍ତ୍ତି ହୁଏ ।

ଲିଙ୍ଗଭଙ୍ଗେ ବସ୍ତୁସିଦ୍ଧି ସମ୍ବନ୍ଧେ ବିଧାନ (୩୮) ॥

ସାଧନସିଦ୍ଧାର ଫଲ,

ହଇୟା ସାଧନସିଦ୍ଧା ନିତ୍ୟସିଦ୍ଧା ସହ ।
ସମତା ଲଭିୟା କୃଷ୍ଣ ସେବେ ଅହରହ (୩୯) ॥

ନାମଦ୍ୱାରା ସିଦ୍ଧିଲାଭ;

ସେବାଭଙ୍ଗ ଆର ତାର କିଛୁ ନାହି ହୟ ।
ପରମ ଉଜ୍ଜ୍ୱଲରସେ ସତତ ମାତୟ ॥
ନାମ ସେ ପରମଧନ ନାମେର ଆଶ୍ରୟେ ।
ଏଇ ସିଦ୍ଧି ପାୟ ଜୀବ ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱ ହୟେ ॥

ସଂକ୍ଷେପେ କ୍ରମ ପରିଚୟ,

ଅତଏବ ଭକ୍ତ୍ୟନୁଶୀଳନ ସାଧୁସଙ୍ଗେ ।
ନିର୍ଜ୍ଜନେ କରିବେ ନାମ କ୍ରମେର ଅଭଙ୍ଗେ ॥
କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଅଳ୍ପକାଳେ ସର୍ବସିଦ୍ଧି ହୟ ।

---

୩୮ । ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ ଭଜନ କଲେ କଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ସାକ୍ଷାତ୍କାର ଅବଶ୍ୟ ହେବ ଏବଂ ହଠାତ୍ ତାହାଙ୍କ ଇଚ୍ଛା କ୍ରମରେ ସ୍ଥୂଳ ଦେହ ଅପଗମେ ଲିଙ୍ଗ ଦେହ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ପଡ଼ିବ । ପାଞ୍ଚ ଭୌତିକ ଦେହ ପତନ ହେଲେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରାକୃତ ମନ ବୁଦ୍ଧି ଅହଂକାର ରୂପ ଲିଙ୍ଗ ଦେହ ଖସି ପଡ଼େ । ସେ ସମୟେ ଶୁଦ୍ଧ ଚିତ୍‌ଦେହ ସ୍ୱ ଅନାବୃତ ଭାବରେ ଉଦିତ ହୋଇ ଚିତ୍‌ଧାମରେ ଯୁଗଳ ସେବା କରୁଥାଏ ।

୩୯ । ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ ସାଧନ ସିଦ୍ଧଭାବରେ ନିତ୍ୟ ସିଦ୍ଧମାନଙ୍କର ସାମ୍ୟତ୍ୱ ଲାଭ ହୁଏ ।

କୁସଙ୍ଗ ବର୍ଜ୍ଜିଯ଼ା ସାଧୁସଙ୍ଗେ ଫଳୋଦୟ (୪୦)

(୧) ସାଧୁସଙ୍ଗ, (୨) ସୁନିର୍ବ୍ବନ୍ଧ, (୩) ଦୃଢ଼ଭାବ,

ସାଧୁସଙ୍ଗ ସୁନିର୍ବ୍ବନ୍ଧ ନିଜଦୃଢ଼ଭାବ (୪୧) ।
ଏଇ ତିନ ବଲେ ଲଭି ମହିମା ସ୍ୱଭାବ ॥
ଅତି ହୀନ କ୍ଷୁଦ୍ରମତି ବିଷୟେ ବିଭୋର ।
ସାଧୁସଙ୍ଗବିବର୍ଜ୍ଜିତ ସଦା ଅମ୍ବରେର (୪୨) ॥

---

୪୦ । କର୍ମ, ଜ୍ଞାନ, ଯୋଗାଦି ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଅନନ୍ୟ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଭକ୍ତିର ସହିତ ନାମ ଭଜନ କେବଳ ମୂଳରେ ଧନ । ପୂର୍ବୋକ୍ତ କ୍ରମାନୁସାରେ ନାମ ଭଜନ କଲେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଭକ୍ତ୍ୟଙ୍ଗ ଅପେକ୍ଷା ଅତି ସହଜେ ଏବଂ ସ୍ୱଳ୍ପକାଳରେ ସର୍ବାର୍ଥ ସିଦ୍ଧି ଲାଭ ହୁଏ । ଏଥିରେ ଏହି ମାତ୍ର ନୈପୁଣ୍ୟ ଯେ—କୁସଙ୍ଗ ଏକାବେଳକେ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ସାଧୁସଙ୍ଗରେ ଭଜନ କରିବ । ପ୍ରେମ ଗୋଟିଏ ପରମ ଶୁଦ୍ଧ ଚିଦ୍‌ଧର୍ମ୍ମ ପଦାର୍ଥ ବିଶେଷ । କେବଳ ସାଧୁଚିତ୍ତ ତାହା ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ଓ ଦ୍ରବଣ (ନମ୍ର) । ଅସାଧୁଚିତ୍ତ ତାହାର ବିକ୍ଷେପ । ସାଧୁସଙ୍ଗ ନ ଥିଲେ ସେହି ପଦାର୍ଥ ଜୀବ ହୃଦୟରେ ସହସା ପ୍ରବେଶ କରେ ନାହିଁ । ତଡ଼ିତ୍ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଆକର୍ଷଣ ଓ ଅନାକର୍ଷଣ ପରି ସାଧୁସଙ୍ଗ ଓ ଅସାଧୁସଙ୍ଗ ପ୍ରବଳରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ । ଅର୍ଥାତ୍ ତଡ଼ିତ୍ ମାୟିକ ଧର୍ମ୍ମ ବିଶେଷ । ପ୍ରେମ ଚିଦ୍‌ଧର୍ମ୍ମ । ଉଭୟରେ ସାମାନ୍ୟ ପରିମାଣରେ ଲକ୍ଷଣର ସୌସାଦୃଶ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ।

୪୧ । ଅତଏବ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ନାମ ସାଧନରେ ଫଳ ଲାଭ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ତାହାଙ୍କର ତିନୋଟି ବିଷୟରେ ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହ ଥିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଅର୍ଥାତ୍ ସାଧୁସଙ୍ଗ, ସୁନିର୍ବ୍ବନ୍ଧ ଏବଂ ନିଜର ସୁଦୃଢ଼ ଭାବ ବା ଆକାଙ୍କ୍ଷା ଏହାକୁ ଉପାର୍ଜନ କରନ୍ତୁ ।

୪୨ । ଶ୍ରୀହରିଦାସ ଠାକୁର ନିତ୍ୟସିଦ୍ଧପାର୍ଷଦ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜର ଦୈନ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଦୈନ୍ୟ କେବଳ ପ୍ରେମର ଅଳଙ୍କାର ।

ଅହୈତୁକୀ କୃପା କରୁ କରସ୍ୱା ବିସ୍ତାର (୪୩) ।
ଭକ୍ତିରସେ ଗଢ ଦେହ ପ୍ରାର୍ଥନା ଆମାର ॥
ଏତ ବଲି ହରିଦାସ ପ୍ରେମେ ଅଚେତନ ।
ଶ୍ରୀଗୌରାଙ୍ଗପଦେ କରେ ଦେହ ସମର୍ପଣ ॥
ପ୍ରେମେ ଗଦ୍‌ଗଦ ପ୍ରଭୁ ତାହାରେ ଉଠାୟ ।
ଅଲିଙ୍ଗନ ଦିୟା ତତ୍ତ୍ୱକଥା ବଲେ ତାୟ ॥

ପ୍ରଭୁର ଆଜ୍ଞା,

ଶୁନ ହରିଦାସ ଏଇ ଲୀଳା-ସଂଗୋପନେ ।
ବଡ଼ ଅନ୍ଧକାର କରିବେକ ଦୁଷ୍ଟ ଜନେ (୪୪) ॥

---

୪୩ । ଅହୈତୁକୀ କୃପା, ହେତୁ ରହିତ କୃପା—ମୁଁ ଏପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରୁ ଯହିଁରୁ କୃଷ୍ଣକୃପା ଲାଭ କରିପାରେ ଏପରି ସ୍ଥଳରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଯେଉଁ କୃପା କରନ୍ତି ତାହା ଅହୈତୁକୀ । ଶ୍ରୀହରିଦାସ ଠାକୁରଙ୍କର କେବଳ ନାମ ଭଜନ ଶିକ୍ଷା ସର୍ବତ୍ର ଦେଖାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୀମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ପରମ କୃପାପାତ୍ର ହରିଦାସ । ତାହାଙ୍କର ନାମରସ ତତ୍ତ୍ୱରେ ବିଶେଷ ଅଧିକାର ଓ ଶିକ୍ଷା । ଲଳିତ ମାଧବ ଓ ବିଦଗ୍ଧମାଧବ ଗ୍ରନ୍ଥ ବିଷୟରେ ଶ୍ରୀହରିଦାସଙ୍କ ଅଙ୍ଗଣରେ ଯେତେବେଳେ ରାମାନନ୍ଦ, ସାର୍ବଭୌମ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କୁ (କେଇ) ଶ୍ରୀମହାପ୍ରଭୁ ଆସ୍ୱାଦନ କରନ୍ତି ସେ ସମୟେ ହରିଦାସଙ୍କ ମୁଖରୁ ନାମରସର ମହିମା ସହସା ବାହାର ହୋଇଥିଲା । ଚୈଃ ଚଃ ଅନ୍ତ୍ୟ ୧ମ।

୪୪ । ଏହି ଦୁଷ୍ଟଜନ କେଉଁମାନେ ? ବୋଧହୁଏ ଯେଉଁ ସମସ୍ତ ଲୋକମାନେ ପରେ ଶ୍ରୀମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଶିକ୍ଷାଷ୍ଟକସମ୍ମତ ପବିତ୍ର ନାମଧର୍ମକୁ ଲୋପ କରି ବହୁବିଧ ସହଜିଆ, ବାଉଲ ଓ ନାନାପ୍ରକାର ଦୁଷ୍ଟମତବାଦ ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଦେଶ କରି ଏହିରୂପ କହୁଅଛନ୍ତି ।

ସେଇ କାଲେ ତୋମାର ଏ ଚରମୋପଦେଶ (୪୫) ।
ଅବଶିଷ୍ଟ ସାଧୁଜନେ ବୁଝିବେ ବିଶେଷ ॥
ଏଇ ତତ୍ତ୍ୱ ସମାଶ୍ରୟେ ନିଷ୍କିଞ୍ଚନ ଜନ ।
ନିର୍ଜନେ ବସିୟା କୃଷ୍ଣ କରିବେ ଭଜନ (୪୬) ॥

---

୪୫ । ଚରମୋପଦେଶ—ଯାହା ପରେ ଅନ୍ୟ ଉପଦେଶ ହୋଇ ନ ପାରେ ।

୪୬ । ନିଷ୍କିଞ୍ଚନ ରସିକ ଭକ୍ତ ହରେକୃଷ୍ଣ ନାମ ଚମ୍ପୂରଞ୍ଜିତ ସ୍ତବର ସହିତ ଆସ୍ୱାଦନ କରନ୍ତି ଯଥା ପଦକଳ୍ପତରୁ ୧୮୩ ପଦରେ ଅର୍ଥବାଦ୍ୟପଣା—

ସୁହଇ ରାଗ ।

"ହେ ହରେ ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ଗୁଣେ, ହରି ଲବେ ଜନମନେ, ମୋହନ ମୂରତି ଦରଶାଇ ।
ହେ କୃଷ୍ଣ ଆନନ୍ଦଧାମ, ମହା ଆକର୍ଷଣ ନାମ, ତୁୟା ବିନେ ଦେଖିତେ ନା ପାଇ ॥
ହେ ହରେ ଧରମ ହର, ଗୁରୁଜନ ଆଦି ଡର, କୁଲେର ଧରମ କୈଲେ ଦୂର ।
ହେ କୃଷ୍ଣ ବଂଶୀର ସ୍ୱରେ, ଆକର୍ଷିୟା ଆନ ବଲେ, ଦେହ ଗେହ ସ୍ମୃତି କୈଲ ଦୂର ॥
ହେ କୃଷ୍ଣ କର୍ଷିତା ଅତି, କର୍ଷିଲ କର୍ଷଣ ଭୂମି, ତା ଦେଖି ଚମକ ମୋହେ ଲାଗେ ।
ହେ କୃଷ୍ଣ ବିବଶ ହୈଲେ, ଉଠତ କର୍ଷିୟା ବଲେ, ଫିରି ନିଜ ରତି ଅନୁରାଗେ ॥
ହେ ହରେ ଆମାରେ ହର, ଲଇୟା ପୁଷ୍ପତଲ୍ପୋପରି; ବଲସେର ଲଲସେ ଆକୃତି ।
ହେ ହରେ ସେ ପଥ ବସ୍ତ୍ର, ହରିୟା ସେ କ୍ଷଣମାତ୍ର, ବ୍ୟକ୍ତ କର ମନେର ଆକୃତି ॥
ହେ ହରେ ବଚନ ହର, ତାହାତେ ଯେମନ କର, ଅନ୍ତରେର ହାର ମତ ବାଧା ।
ହେ ରାମ ରମଣ ଅଙ୍ଗ, ନାନା ବିଦଗ୍ଧ ରଙ୍ଗ, ପ୍ରକାଶି ପୂରହ ନିଜ ସାଧ ।
ହେ ହରେ ହରିବେ ବଲ, କାହାଁ ତେଜ କୁତୂହଲ, ସବାର ସେ ବାକ୍ୟ ନା ରାଖିଲ ।
ହେ ରାମ ରମଣରତ, ତାତେ ପ୍ରକଟୟା କତ, କ ରସ ଅବେଶେ ରାଖାଇଲ ॥
ହେ ରାମ ରମଣଶ୍ରେଷ୍ଠ, ନବ ରମଣୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ତୁୟା ସ୍ୱଶେ ଅପଦ କ୍ୟ କାଢ ।

ନିଜ ନିଜ ଭାଗ୍ୟବଲେ ଜୀବ ପାୟ ଭକ୍ତି ।
ଭକ୍ତି ଲଭିବାରେ ସକଲେର ନାହି ଶକ୍ତି ॥
ସୁକୃତଜନେର ଭକ୍ତି ଦୃଢ଼ କରିବାରେ ।
ଅଭିଳମ ଯୁଗଧର୍ମ ନାମେର ପ୍ରଶ୍ନରେ । (୪୨) ॥

ହରିଦାସ ଠାକୁର ନାମ ପ୍ରଶ୍ନରେ ସହାୟ,

ତୁମିତ ସହାୟ ମୋର ଏ କାର୍ଯ୍ୟସାଧନେ ।
ତବ ମୁଖେ ନାମତତ୍ତ୍ୱ ଶୁନ ଏକାରଣେ ॥

ହେ ରାମରମଣ ଋତେ, ଭାବରେ ମରମେ ଜାଣେ, ସେ ରସ ମୁଁ ରଚି ତନ୍ ତାନ୍ ।
ହେ ହରେ ହରଣଚୋର, ତାହାର ନାହିଁକ ଓର, ଚେତନ ହରିଦ୍ୟା କର ଭୋର ।
ହେ ହରେ ଅମାର ଲକ୍ଷ୍ୟ. ହରଷିତ ପ୍ରାଣକକ୍ଷ, ତୋମା ବିନା କେହ ନାହିଁ ମୋର ॥
ତୁମି ସେ ଅମାର ଜ୍ଞାନ, ତୋମାବିନା ନାହିଁ ଅନ, କ୍ଷଣେକ କଲପଶତ ଯାଏ ।
ସେ ତୁମି ଅବତ ଦିଏ, ରହ ଉଦାସୀନ ହୁଏ, କହ ଦେଖି କି କରି ଉପାଏ ॥
ଓହେ ନବଘନଶ୍ୟାମ, କେବଳ ରସେର ଧାମ, କୈଛେ ରହ କରି ମନ ଝୁରେ ।
ଚୈତନ୍ୟ କେଲସ ଯାଏ, ହେବ ଅନୁରାଗ ପାଏ, ତବେ ବନ୍ଧୁ ମିଲବ ଅନ୍ତରେ ।"

ଏହି ଭାବବପ୍ରୋଗ ଦଶାରେ ପ୍ରକଷ୍ଟ ଏହି ନାମର ସଂଭୋଗରେ ଔଷଧୀ ସ୍ୱରୂ ରାଧିକାଙ୍କ ସହିତ କୃଷ୍ଣ ସଂଭୋଗ ଲାଭତ ହୁଏ । ସେଠାରେ ହରେ ଶବ୍ଦ ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କର ନାମ ହରା ଶବ୍ଦ ସମ୍ବୋଧନ । ଭାବୁକ ନିଜ ନିଜ ଭାବରେ ହରିକୃଷ୍ଣ ନାମର ସକଳସ ଲୀଳା ଅନ୍ବୋଦନ କରନ୍ତୁ ।

୧୨ । ଜୀବସମୂହ ନିଜ ସୁକୃତ ବଳରେ ଭକ୍ତି ଲାଭ କରନ୍ତି । ତାହା ହେଲେ ଧର୍ମପ୍ରଶ୍ନର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ କଣ ? ପ୍ରଭୁ କହୁଛନ୍ତି—ଯେ ସମସ୍ତ ଜୀବ ସୁକୃତ ବଳରେ ହରିନାମରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରିବେ ସେମାନଙ୍କର ଭକ୍ତି ଦୃଢ଼ କରିବା ସକାଶେ ମୁଁ ନାମକୁ ଯୁଗଧର୍ମ ବୋଲି ପ୍ରଶ୍ନର କରିଅଛି । ପ୍ରକୃତରେ ତାହା ଜୀବର ଏକମାତ୍ର ନିତ୍ୟଧର୍ମ ।

ହରିନାମ ଚିନ୍ତାମଣି, ଅଖିଳ ଅମୃତ ଖଣି,
କୃଷ୍ଣକୃପା-ବଳେ ଯେ ପାଇଲ ।
କୃତାର୍ଥ ସେ ମହାଶୟ, ସଦା ପୂର୍ଣ୍ଣାନନ୍ଦମୟ,
ସ୍ୱଗଭାବେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭଜିଲ ॥
ତାଁହାର ଚରଣ ଧରି, ସଦାଇ କାକୁତି କରି,
କାଁଦେ ଏଇ ଅକିଞ୍ଚନ ଛାର ।
ଏ ଅମୃତରସ-ଲେଶ ପିଆଇୟା ଅବଶେଷ
କର ପାର ଅନନ୍ତ ସଂସାର ।

ଇତି ଶ୍ରୀହରିନାମଚିନ୍ତାମଣୌ ଭଜନପ୍ରଣାଳୀ ପ୍ରଦର୍ଶନଂ
ନାମ ପଞ୍ଚଦଶପରିଚ୍ଛେଦଃ ।

॥ ସମାପ୍ତୋଽୟଂ ଗ୍ରନ୍ଥଃ ॥

ପ୍ରିଣ୍ଟର ଶ୍ରୀ ମୋହନଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ ଏଣ୍ଡ, ସନ୍ସ, କୋ-ଅପରେଟିଭ ପ୍ରେସ, କଟକ ।

ବଙ୍ଗଳା ଭକ୍ତିଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ ।

୧ ।	ବେଦାନ୍ତତତ୍ତ୍ୱସାର (ଗ୍ରାମାନୁଜ)	ଟ ୦ ୪
୨ ।	ବୈଷ୍ଣବମଞ୍ଜୁଷା ସମାହୃତ ପ୍ରଥମ ଗ୍ରନ୍ଥଖଣ୍ଡ	ଟ ୩ ୧
୩ ।	ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟଭାଗବତ (ଯନ୍ତ୍ରସ୍ଥ) ଟ ୮୧ ସ୍ଥଳେ	ଟ ୩ ୪
୪ ।	ସାଧକକଣ୍ଠମଣି	ଟ ୦ ।
୫ ।	ଶରଣାଗତି, ଗୀତାବଳୀ, ଗୀତମାଳା, ସାଧନକଣ, ପ୍ରେମ-ଭକ୍ତିଚନ୍ଦ୍ରିକା, ଅର୍ଥପଞ୍ଚକ ଓ ନବଦ୍ୱୀପଶତକ ମୋଟ	ଟ ୦ ।✓
୬ ।	ପ୍ରେମବିବର୍ତ୍ତ (ତୃତୀୟ ସଂସ୍କରଣ)	ଟ ୦ ୪✓
୭ ।	ଭାଷ୍ୟଦ୍ୱୟ ସହ ଶ୍ରୀଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟଚରିତାମୃତ (୪ର୍ଥ ସଂସ୍କରଣ)	ଟ ୧ ୦୧
୮ ।	ଆମ୍ନାୟସୂତ୍ର	ଟ ୦ ।/
୯ ।	ଜୈବଧର୍ମ ଟ ୨୪, ଅବଶ୍ୟ	ଟ ୨ ୧
୧୦ ।	ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବଦ୍ଗୀତା ମୂଳ, ଶ୍ରୀଲ ବିଶ୍ୱନାଥ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ଟୀକା ଶ୍ରୀଲ ଭକ୍ତିବିନୋଦାନୁବାଦ ସହ ଶିଳ୍କ ବନ୍ଧାଇ	ଟ ୨ ୧
	ଏଜନ ସାଧାରଣ	ଟ ୧ ୪
୧୧ ।	ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବଦ୍ଗୀତା (ଶ୍ରୀଲ ବଳଦେବ ଭାଷ୍ୟ ସହ)	ଟ ୨ ୧
୧୨ ।	ଶ୍ରୀ ଗୌଡ଼ମଣ୍ଡଳ ପରିକ୍ରମା ଦର୍ପଣ	ଟ ୦ ।
୧୩ ।	Vaishnavism	ଟ ୦ ।
୧୪ ।	Nam Bhajan (English translation)	ଟ ୦ ।
୧୫ ।	ପ୍ରମେୟ ରତ୍ନାବଳୀ (ମୂଳ, ଟୀକା, ଅନୁବାଦ)	ଟ ୦ ୪✓
୧୬ ।	ଶ୍ରୀନବଦ୍ୱୀପ ଭାବତରଙ୍ଗ	ଟ ୦ ।
୧୭ ।	ସାଧନପଥ (ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ)	ଟ ୦ ।✓
୧୮ ।	ଗୌଡ଼ୀୟ କଣ୍ଠହାର, ସାଧାରଣ ଟ ୧୪ ବନ୍ଧାଇ	ଟ ୨ ୧
୧୯ ।	ମହାପ୍ରଭୁର ଶିକ୍ଷା	ଟ ୦ ୪
୨୦ ।	ଶ୍ରୀଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରାମୃତମ୍ ତଥା ନବଦ୍ୱୀପଶତକମ୍	ଟ ୧ ୧
୨୧ ।	ମଣିମଞ୍ଜୁଷା (ମୂଳ ଓ ଅନୁବାଦ)	ଟ ୦ ।

ଶୁଦ୍ଧଭକ୍ତି ମଠସମ୍ବନ୍ଧ

୧ ମଠ ରାଜ :- ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟମଠ, ସ୍ୱରୂପଗଞ୍ଜ ଶ୍ରୀମାୟାପୁର ଯୋଗ-ପୀଠ (ଶ୍ରୀଶ୍ରୀମନ୍ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ) ବା ପ୍ରାଚୀନ ନବଦ୍ୱୀପ ।

ଶାଖାମଠ :— ୨ ଭକ୍ତିବିନୋଦଙ୍କର ସମାଧିପାଠ ବାମନପୁକୁର ନଦୀୟା । ୩ ଶ୍ରୀବାସଅଙ୍ଗନ—ଶ୍ରୀମାୟାପୁର (ଖୋଲଭାଙ୍ଗାଡାଙ୍ଗା) । ୪ ଅଦ୍ୱୈତ-ଭବନ—ଶ୍ରୀମାୟାପୁର । ୫ ସ୍ୱାନନ୍ଦ-ସୁଖଦ କୁଞ୍ଜ—ସ୍ୱରୂପଗଞ୍ଜ । ୬ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ମଠ — ସମୁଦ୍ରତୀର, ଚଟକତୀର୍ଥ ଅମଟନିବାସ ପୁରୀ । ୭ ଶ୍ରୀସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ମଠ—ଓଡ଼ିଆବଜାର, କଟକ । ୮ ଶ୍ରୀବ୍ରହ୍ମଗୌଡ଼ୀୟ ମଠ, ଆଲାଲନାଥ, ପୁରୀ । ୯ ଶ୍ରୀଗୌଡ଼ୀୟମଠ — ଉଲଟାଡ଼ାଙ୍ଗି ଜଙ୍କସନରୋଡ, କଲିକତା । ୧୦ ଶ୍ରୀଭାଗବତମଠ— ଗଣେଶଚାଟୁର, ମେଦନୀପୁର । ୧୧ ଶ୍ରୀମାଧ୍ୱଗୌଡ଼ୀୟ ମଠ, ନଂ ୯୦ ?ର ନବାବପୁର, ଢାକା । ୧୨ ଶ୍ରୀସନାତନ ଗୌଡ଼ୀୟମଠ —ବାରାଣସୀ, କାଶୀ । ୧୩ ପରମହଂସ ମଠ—ନୈମିଷାରଣ୍ୟ । ୧୪ ଶ୍ରୀବ୍ୟାସଗୌଡ଼ୀୟମଠ, କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ଇତ୍ୟାଦି ୨୬ ସ୍ଥଳରେ ମଠ ଅଛି ।

ବିଶେଷଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ :—ବର୍ତ୍ତମାନ ସହର ନବଦ୍ୱୀପର ନାମ କୁଲିୟା ବା କୋଲଦ୍ୱୀପ—ଏହା ବାହାର ଦ୍ୱୀପର ଅନ୍ତର୍ଗତ । ଅନ୍ତର୍ଦ୍ୱୀପ ଶ୍ରୀମାୟାପୁରରେ ଶ୍ରୀମନ୍ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ, ବାହାରଦ୍ୱୀପ ରାମଚନ୍ଦ୍ରପୁରରେ ନୁହେଁ । ଗଙ୍ଗାର ପୂର୍ବତୀର ପ୍ରାଚୀନ ନବଦ୍ୱୀପ ଶ୍ରୀମାୟାପୁରରେ ଶ୍ରୀଗୌର-ଜନ୍ମପୀଠ ।

ଶ୍ରୀଗୌଡ଼ୀୟ ବେଦାନ୍ତ ସମିତିର ଅବଭାର୍ଦ୍ଧବସ ହୋଇ ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ହେବେ ନବ-ଦ୍ୱୀପ ଶ୍ରୀନବଦ୍ୱୀପ ମଣ୍ଡଳ ଅନ୍ତର୍ଗତ ନବଦ୍ୱୀପରେ ପରିକ୍ରମା ହୁଏ ।

ଶ୍ରୀଧାମପରିକ୍ରମାର୍ଥୀଭକ୍ତମାନଙ୍କରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଯୋଗଦାନ କରିବା ଅଧିକାର ଅଛି । ଏଥିରେ କୌଣସି ଭେଟପ୍ରଥା ନାହିଁ । ଏକଦ୍ୱୀପରୁ ଅନ୍ୟ ଦ୍ୱୀପକୁ ଯାଇବାଦ୍ରବ୍ୟାଦି ବହନର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଏ । ଯାତ୍ରୀ-ମାନଙ୍କ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଖର୍ଚ୍ଚ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ଏହାଛଡ଼ା ସ୍ଥାନୀୟ ମଠରେ ଯାତ୍ରୀ ଭକ୍ତଙ୍କ ଅନୁଷ୍ଠାନ ହୋଇଥାଏ ।